

Matoušovo evangelium

Výkladové poznámky zpracoval Mgr. Karel Taschner, Th.D.

Původ Ježíše Krista a jeho narození (Mt 1)

1/ Protože Ježíšova služba začala až po jeho křtu Janem (kap. 3) a pokušení (4,1-11), dvě Matoušovy úvodní kapitoly jsou přípravou k hlavnímu vyprávění. Matoušův postup ustavuje scénu teologicky identifikací kdo a jak v první kapitole a kde a odkud v druhé kapitole. Matoušovým záměrem je, aby první dvě kapitoly vytvářely koherentní a sjednocený záznam počátků Ježíše Krista.

2/ Ježíš Kristus je synem Davida a Abrahama tj. v něm se naplňují zaslíbení daná Davidovi a Abrahamovi. „*Syn Davida*“ je pro Matouše důležité označení. Již v Ježíšových dnech judaismus tímto výrazem označoval mesiášskou postavu reprezentující Boží lid a přinášející zaslíbené eschatologické království (2 Sa 7,12-16; Ž 2,2; 105,15). Matoušovým zájmem v rodokmenu je ukázat, že Ježíš Kristus-Mesiáš pochází z davidovské linie, je dědicem mesiášských zaslíbení. „*Syn Abrahama*“ znamená, že v něm se naplňují zaslíbení dané Abrahamovi (Gn 12,1-3; 22,18) a stává se tak pravým reprezentantem Izraele, který přináší požehnání všem národům.

3/ Toto naplnění je načasováno v časových úsecích 3x14, v nichž důležité místo mají Abraham, David a babylonské zajetí. Jedná se o historická období přibližně 750, 400 a 600 let. Překvapivě rodokmen obsahuje též jména 4 žen – Támar (v. 3), Rachab (v. 5), Rút (v. 5) a ženu Uriáše (Bat-šeba, v. 6). Někteří vykladači to chápou jako naznačení, že Ježíš je Spasitel hříšníků (kromě Rút se jedná o známé hříšnice), nebo že pohané jsou zahrnutí do Božích záměrů (není jisté, zda Támar byla pohankou). Tyto ženy slouží jako připomínka, že Bůh často pracuje nejméně obvyklými způsoby a že je třeba být otevřený vůči jeho suverénní aktivitě a připravit se na překvapení.

Na rozdíl od Matouše, Lukášův rodokmen jde nazpět od Ježíše až k Adamovi. Lukáš původem pohan tím ukazuje, že Ježíš přináší požehnáním všem synům a dcerám Adamovým. Mezi Abrahamem a Ježíšem má Lukáš 56 jmen ve srovnání s Matoušovými 41 jmény. Zatímco Lukáš odvozuje Ježíšův původ od Davidova syna Nátana, Matouš sleduje královskou linii od Davidova syna Šalamouna.

Za těmito událostmi, které tvoří vrcholy a pády dějin Izraele, stojí Boží suverenita, který působí všechny tyto věci v souladu se svými záměry a svým načasováním. Dalším dokladem této pozoruhodné suverenity a jejího spásného obsahu je překvapivé zahrnutí neobvyklých a někdy skandálních událostí, jež se odráží ve čtyřech ženách genealogie, jež připravují okolnosti Ježíšova narození.

4/ „*Marie byla zasnoubena Josefovi, ale předtím, než se vzali, se ukázalo, že je těhotná z Ducha svatého*“ (v. 18 podle Bible 21). Zasnoubení bylo předmanželskou smlouvou uzavřenou před svědky a mohlo být zrušeno pouze v procesu rozvodového řízení. V tomto

období nebyly dovoleny sexuální vztahy mezi partnery a dívka ještě neopustila svou vlastní rodinu, aby žila se svým mužem. Jestliže jeden z partnerů zemřel před svatbou, druhý byl „vdovcem“ či „vdovou“. K zasnoubení obvykle docházelo, když dívka bylo 12 či 13 let a jednalo se o úmluvu mezi rodiči partnerů. K svatbě většinou došlo o rok později.

Matouš a Lukáš prezentují narození z panny jako ústřední součást svého vyprávění. Otázka víry se projeví v tom, zda *a priori* světonázor člověka má či nemá prostor pro Boží působení v dějinách. Pokud náš světonázor nezakazuje tuto možnost Božího působení, pak není přesvědčivý důvod, abychom svědectví Matouše a Lukáše nebrali vážně.

K otěhotnění Marie došlo „z *Ducha svatého*“ tj. tvůrčí mocí Boží, aby se naplnily jeho záměry. Božský počátek Mariina dítěte jej označuje jako Syna Božího. Vztah mezi Božím synovstvím Ježíše a Duchem svatým je zřejmý na dvou dalších klíčových místech v Ježíšově příběhu (při jeho křtu v Mt 3,16-17 a při jeho vzkříšení v Ř 1,4). Zaslíbení vysvobození a naplnění zaslíbení spočívá na příchodu věku charakterizovaném přítomností Ducha. Lukášova verze početí z Ducha svatého je v L 1,35 vyjádřena slovy: „*Sestoupí na tebe Duch svatý a moc Nejvyššího tě zastíní; proto i tvé dítě bude svaté a bude nazváno Syn Boží.*“

5/ „*Josef byl spravedlivý, a protože ji nechtěl veřejně zostudit, rozhodl se, že se s ní rozejde v tichosti*“ (v 19 podle Bible 21). Zákon dovoľoval soukromý rozvod před dvěma svědky (Nu 5,11-31). Ve snu se mu však zjevil anděl Páně, vysvětlil mu, že Marie otěhotněla z Ducha svatého, má ji přijmout a dítěti dát jméno Ježíš, „*neboť on vysvobodí svůj lid z jeho hříchů*“. Ježíš je řecká forma jména "Jozue", Jehošua – Hospodin je spasení, nebo Ješua, Hospodin spasí.

6/ Verše 22-23 je vhodné chápat jako výklad evangelisty, který zde působí v roli učitele. Nejen vypráví příběh, ale také jej vykládá. Důraz na naplnění je centrální pro Matoušovu perspektivu. „*To všechno se stalo, aby se splnilo, co řekl Hospodin ústy proroka*“ vyjadřuje postoj evangelisty a rané církve k Písmu jako k slovu pocházejícímu od Boha a prostředkovanému lidem skrze proroka.

„*Hle, panna počne a porodí syna a dají mu jméno Immanuel, to jest přeloženo 'Bůh s námi'*“.

Slovo Iz 7,14 má svůj vlastní historický kontext a primární rovinu výkladu. Prorok zaslubuje králi Achazovi a domu Davidovu narození syna (snad Ezechiáše), během jehož dětství bude zpusťována země dvou králů, jichž se Achaz obával. Židé později v tomto oddíle nacházeli hlubší smysl (*sensus plenior*). Bylo to způsobeno jednak jménem Immanuel, které bylo dítěti dáno a kontextem okolních oddílů. Zaslíbený syn přinese očekávané království zaslíbeného zlatého věku spolu se soudem nad bezbožníky. Někdy ve 3. st. př. Kr. řečtí překladatelé přeložili hebrejské slovo *alma* označující mladou ženu řeckým slovem παρθένος „panna“ a νεάνις, jak to později učinili židovští překladatelé Theodotion, Aquila a Symmachus. Matoušova citace je ve shodě s textem Septuaginty.

„*Bůh s námi*“ (LXX Iz 8,8.10). Nejde o osobní jméno, ale o popisné jméno úkolu, jež osoba vykoná. Když přinese Boží přítomnost člověku, přinese zaslíbené spasení. Matouš zamýšlí,

aby slova Ježíše v závěru evangelia, " *A hle, já jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku*" (28,20), byla ve shodě s jeho jménem Immanuel. Ježíš je Bůh mezi svým lidem, aby naplnil jejich spasení. Viz též Mt 18,20: „*Neboť kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich.*"

7/ Matouš pečlivě zaznamenává Josefovou poslušnost stylizovanou řečí. "Přijal svou manželku k sobě" znamená, že vstoupil do druhého stupně manželského procesu, což bylo zřejmě spojeno s druhým formálním obřadem, kdy přijal Marii do svého domu, aby s ním žila jako manželka. „*Ale nepoznal ji, dokud neporodila syna*" (ČSP) znamená, že s ní neměl sexuální vztah dříve, než se narodil syn. Ježíš se narodil z panny. Je přirozené přijmout, že po narození syna spolu již sexuálně žili jako ostatní manželé. Josefova poslušnost v tom, že si vzal Marii za ženu a synu dal jméno Ježíš, ukazuje, že se jedná o adopci a tudíž Ježíš je z Davidova pokolení.

8/ Příběh o narození Ježíše je naplněn překvapením a vzrušením, které lze očekávat, když Bůh začíná naplňovat svá zaslíbení. Podivuhodným způsobem je zde smíšeno zázračné a obyčejné, božské a lidské. Překvapivý obrat ve v. 16 nachází své vysvětlení v pozoruhodném narození syna z panny prostřednictvím Ducha svatého. Ohnisko pozornosti není na samotném narození, ale na významu dítěte, na roli, kterou bude hrát při naplnění Boží vůle. Narozený ztělesňuje Boží spásnou přítomnost. Jak jsme mohli pochopit z rodokmene, dějiny Božího lidu nyní dosahují svého dlouho očekávaného cíle. Osoba, o níž psal Izaiáš, vstupuje do dějin a éra naplnění začíná. Vypravěč vkládá do centra příběhu citát Iz 7,14. Příběh je prostý i hluboký, vyprávěný s nadšením i zdrženlivostí. Josef je reálná postava, která přijímá zjevení a je ho poslušná.

Klanění mudrců a útěk do Egypta (Mt 2)

1/ Ježíš se narodil jako král Židů - Mesiáš (v. 2 a 3).

2/ Vítali jej pohanští mudrci, mágové, astrologové, ale král Herodes a celý Jeruzalém byl znepokojen a ulekl se. Astrologové z Východu (Babylón, Arábie) uviděli „*hvězdu*“, což byla pravděpodobně konjunkce Jupitera a Saturna v roce 7–6 př. Kr. Tehdejší vládce v Jeruzalémě Herodes se bál o svůj trůn a obyvatelé Jeruzaléma se obávali jeho reakce. Mudrci se mu klaněli (uctívali ho) a přinesli mu jako dar zlato, kadidlo a myrhu. Pozdější církevní tradice označuje mudrce za krále (srov. Iz 60,1-6; Ž 72,10-11), podle počtu darů se uvádí, že byli tři a dostali jména Kašpar, Melichar a Baltazar. Nově narozený král je králem celého světa a má mu být vzdána pocta všemi národy.

V prvním století našeho letopočtu se šířilo poselství, že světová vláda vzejde z Judska. Svědčí o tom Josephus (Židovská válka, 6,5) i římský historik Suetonius (Život Vespasiána, 4.5.). Ke konjunkci Jupitera a Saturna došlo třikrát v roce 7-6 př. Kr. Jupiter byl považován za královskou hvězdu a Saturn byl dlouho symbolem Izraele. Není překvapením, že astrologové v tomto úkaze viděli počátek nového věku, kdy nadvláda nad světem bude předána Judsku. Je možné, že při první konjunkci se vydali na cestu a třetí nastala, když dorazili do Betléma. Zlato je vhodným darem pro krále. Kadidlo bylo používáno kněžími v chrámě a nyní je darováno nejvyššímu knězi, který přinese oběť ke smíření lidstva s Bohem. Myrha byla pro

svou vůni používána při balzamování mrtvých. Ten, který se narodil jako král, byl mužem, který zemřel násilnou smrtí a jeho tělo bylo pomazáno myrhou (J 19,39).

Izrael však ve své většině odmítá svého krále. Přítomnost mesiášského krále vyžaduje rozhodnutí, a proto působí rozdělení mezi těmi, kteří jej přijímají a těmi, kteří jej odmítají. Ježíšův příchod rozdělil lidi do dvou táborů: jedni jej vítají a uctívají, druzí je odmítají a usilují se jej zbavit. Tento kontrast se při rozvíjení Ježíšova příběhu ještě prohloubí a povede k jeho násilné smrti na kříži. Formální znalost Písma nevede k pravému poznání a osobnímu přijetí Mesiáše. Velekněží a zákoníci mnohé znají, ale nic nečiní. To je nebezpečí kléru a badatelů v každé době.

3/ Mesiáš z rodu Davidova se podle prorockého zaslíbení narodí v judském Betlémě (asi 8 km jižně od Jeruzaléma) a stane se pastýřem svého lidu. Jestliže první Matoušova kapitola odpovídá na otázku, kdo se narodil, pak druhá kapitola dává odpověď na otázku, kde se narodil. Podle Mi 5,1 je Betlém nejmenší mezi knížaty (tisíci) judskými. Druhá část citátu je totožná se zněním LXX v 2 Sa 5,2. Rabínskou praxí bylo kombinovat různé citáty, které se vztahovaly k téže věci nebo byly spojeny klíčovým slovem či společným konceptem.

4/ Heroda záměr zabít dítě vede k útěku Ježíšovy rodiny do Egypta. Egypt dlouho sloužil jako útočiště pro Židy. V židovské kolonii v Alexandrii žilo v té době asi 1 milion Židů. Talmud zmiňuje, že „Ješua [Ježíš] byl kouzelník, který se své umění naučil v Egyptě“. I když se jedná o pramen Ježíši nepřátelský, potvrzuje, že Ježíš konal zázraky a pobýval v Egyptě. Matouš Ježíše považuje za protějšek Mojžíše, který v novém exodu vyvedl lid ze zajetí hříchu. Farao je předobrazem Heroda a Mojžíš předobrazem Ježíše. Ježíš je reprezentantem celého Izraele, jak ukazuje citát z Oz 11,1: „*Z Egypta jsem povolal svého syna*“.

5/ Pobití nemluvňátek v Betlémě odpovídá Herodově krutosti. Herodes vyvraždil poslední zbytky Hasmoniovské dynastie, která vládla před ním. Při nastoupení na trůn nechal povraždit polovinu členů Sanhedrinu. Nechal zabít též 300 dvorních úředníků, svou ženu Mariamme, její matku Alexandru a své syny Aristobula, Alexandra a Antipatera. Ještě těsně před svou smrtí shromáždil významné Židy v hipodromu v Jerichu, aby po ohlášení jeho smrti byli zabiti a jeho smrt tak doprovázel smutek v zemi. Augustus se prý o něm posměšně vyjádřil, že je lépe být Herodovým vepřem než synem (slovní hříčka hys - vepř a hyos - syn).

6/ Ježíš je podle prorockých předpovědí nazván Nazaretský. Předpověď proroků, že „*bude nazván Nazaretský*“, ve Starém zákoně výslovně nenacházíme. Pocházet z Nazareta, města, které nikde ve SZ není zmíněno, znamenalo pohrdání (J 1,46). Na řadě prorockých míst se hovoří o tom, že Mesiáš bude pohrdaný (Ž 22,6; Iz 53,3). Hebrejský výraz pro „výhonek“, jímž je v Iz 11,1 označen Mesiáš, je *necer*. Ježíšův příběh je naplněním a dovršením dějin Božího vyvoleného lidu, ale obsahuje také mnohá překvapení.

Jan Křtitel a Ježíšův křest (Mt 3)

1/ Jan Křtitel vystoupil v judské poušti s kázáním, které lze shrnout do jediné věty: „*Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské.*“ Po 400 letech umlknutí prorocké služby povolává Bůh nového proroka, který volá lidi k pokání. Pokání neznamená jen změnu myšlení (řecké metanoia), ale radikální transformaci celé osobnosti, základní obrat k Bohu zahrnující

myšlení i činy (hebrejské šub), které projevují „*ovoce svědčící o pokání*“ (V. 8, ČSP). Důvodem pokání je blízkost Božího či nebeského království. „*Království*“ znamená dynamické působení Boží vlády v dějinách a zvláště při eschatologickém dokonání. Jedná se o mocnou spasitelnou Boží aktivitu ve prospěch jeho lidu.

2/ Janovu identitu zjevil již prorok Izaiáš: „*Hlas volajícího na poušti: Připravte cestu Páně, vyrovnejte mu stezky!*“ Poušť je v judaismu místem spojeným s očekáváním nového exodu a vysvobození. Hřích je viděn jako příčina exilu a soudu, který zakusilo Boží lid. Podle hebrejského znění je třeba přípravu vykonat na poušti. Proto Kumránci umístili své společenství do pusté oblasti Mrtvého moře. Matouš cituje řecké znění septuagintního textu a Jan Křtitel je „*hlas volajícího na poušti*“ (Iz 40,3) vyzývající k přípravě cesty Pánu tj. Hospodinovu, protože „*zjeví se Hospodinova sláva*“ (40,5), „*Panovník Hospodin přichází s mocí, jeho paže se ujme vlády*“ (40,10). Na setkání s Pánem se i dnes připravujeme pokáním. Podle Lutherovy teze, máme pokání činit celý život.

3/ Janův šat z velbloudí srsti a kožený opasek byl nejen ošacením chudých lidí, ale připomíná proroka Eliáše (2 Kr 1,8). Podle proroka Malachiáše 3,1-2,3 měl před příchodem Pána (Hospodina) přijít jeho posel, prorok Eliáš, který mu připraví cestu. V Mt 11,14 je Jan Křtitel tímto poslem, který měl přijít. Janova potrava, kobylinky a med divokých včel, byl pokrmem chudých žijících v poušti. Jeho prostý životní styl je v souladu s jeho poselstvím pokání. Janovo prorocké poselství i zjev zbudilo takový ohlas, že se k němu shromažďovaly velké zástupy lidí z Jeruzaléma, Judska i z celého okolí Jordánu.

4/ Příchod Božího království přináší odsouzení těm, kteří nečiní pokání. Kdo nenese ovoce pokání, bude vyťat a hozen do ohně jako strom, který nenese dobré ovoce. Odvolávat se na svůj fyzický původ z Abrahama, na své zachovávání tradice otců (farizeové) či chrámové činnosti (saduceové) nezachrání od nadcházejícího hněvu Božího. Pokání není věcí vnějších forem, ale vnitřním postojem srdce.

5/ Jan křtil „*vodou k pokání*“, ale Ježíš „*bude křtít Duchem svatým a ohněm*“. Janův křest předpokládá pokání a je jeho viditelným vyjádřením či pečetěním a tak potvrzuje odpuštění hříchů. Ježíš jako zaslíbený Mesiáš působí vylití Ducha svatého na všechny kající hříšníky, udílí svou královskou moc spasení a ohněm soudu je pročišťuje. Nekající a bezbožní však jdou vstříc neuhasitelnému ohni eschatologickému soudu. Význam tohoto mesiášského křtu je vysvětlen v obraze pročištění mlatu, kdy „*svou pšenici shromáždí do sýpky, ale plevy spálí neuhasitelným ohněm*.“

6/ Ježíšovým křtem se naplňuje Boží spasitelná spravedlnost tj. co Bůh žádá pro spasení hříšníků. Boží spásná aktivita prorokovaná ve Starém zákoně se nyní naplňuje inaugurací Ježíšovy služby, která vyvrcholí v jeho smrti na kříži. „*Tím, co zakusí, získá můj spravedlivý služebník spravedlnost mnohým; jejich nepravosti on na sebe vezme*“ (Iz 53,11). Ježíš tak vyjadřuje svou poslušnost Božího plánu spasení, jež bylo zjeveno v Písmech.

7/ Ježíš je božským Synem, který naplnil poslání trpícího Služebníka. Když vystoupil z vody, otevřela se nebesa a Duch svatý v podobě holubice jej pomazává, tj. korunuje jako Mesiáše Izraele, syna Božího a pověřuje jej úkolem Božího služebníka. Boží hlas z nebe cituje dva

mesiánsky významné oddíly: Je nazván „milovaným Synem“ (Ž 2,7), „jehož jsem si vyvolil“ (Iz 42,1). Zde jsou obsaženy dva odlišné důrazy Ježíšovy identity, jeho pochopení sebe sama a poslání. Otec svěřil svému Synu poslání Služebníka, který přinese spasení národům (Iz 42,1.4). Pomazáním Duchem jej Otec formálně inauguruje do jeho veřejné služby.

Pokušení na poušti (Mt 4,1-11)

1/ Ježíš, jako poslušný Syn svého nebeského Otce, nezačíná své působení kázáním, ale pobytem na poušti a pústem. Půst v Bibli není nikdy samoučelný, ale je prostředkem cvičení se v kázni a soustředění na Boha a je používán ve spojení s modlitbami. Během svého veřejného působení Ježíš často odcházel sám na pusté místo, aby se připravoval pro specificky významnou událost (např. 14,13.23). Před zahájením svého veřejného působení Ježíš tráví dlouhý čas intimním společenstvím se svým Otcem pod vedením Ducha svatého. V tom je příkladem i pro nás.

2/ Již od počátku svého působení byl Ježíš nejen veden Duchem svatým, ale též pokoušen od d'ábla. „*Tedy byl Ježíš Duchem vyveden na poušť, aby byl pokoušen od d'ábla.*“ V L 4,1-2 čteme: „*Plný Ducha svatého vrátil se Ježíš od Jordánu; Duch ho vodil po poušti čtyřicet dní a d'ábel ho pokoušel.*“ V Mk 1,12 podle ČSP čteme: „*A hned ho Duch vyhnal do pustiny.*“ Někdy právě po velkých duchovních zkušenostech přichází nebezpečná pokušení. διάβολος „Dábel“ znamená původně pomlouvač, žalobce, ale v LXX je překladem výrazu pro "satana" tj. nepřítele, úhlavního protivníka Božího. Jedná se o inteligentní, mocnou duchovní bytost, která je veskrze zlá a usiluje o to, aby zlo proniklo do života jednotlivců i do celého světa. Pavel jej nazývá „vládce nadzemských mocí“ (Ef 2,2). Výraz πειράζειν znamená „pokoušet“ nebo „zkoušet“. „Pokušení“ znamená svádění k tomu, aby člověk přestoupil Boží vůli. „Zkouška“ vyzývá člověka k tomu, aby prokázal svou věrnost Boží vůli se záměrem, aby osoba ve zkoušce obstála. Bůh člověka nikdy nepokouší ke zlému (Jk 1,13), ale používá okolností ke zkoušce charakteru osoby, jež má sloužit k dobrým koncům (Žd 11,17). Pokušení je třeba vidět v kontextu zkoušky, protože Bůh má vše pod kontrolou a nedovolí, aby byl člověk pokoušen nad lidské síly, a dává sílu, abychom mohli ve zkoušce obstát (1 K 10,13).

Již v ráji byli Adam a Eva pokoušeni d'áblem, Izrael po vyvedení z Egypta byl po 40 let zkoušen na poušti. „*Připomínej si celou tu cestu, kterou tě Hospodin, tvůj Bůh, vodil po čtyřicet let na poušti, aby tě pokořil a vyzkoušel a poznal, co je v tvém srdci, zda budeš dbát na jeho přikázání, či nikoli*“ (Dt 8,2). Pokušení a zkoušky mají své místo i v životě všech křesťanů (Jk 1,3-4 a 1 Pt 1,6-7 „Má pokušení byla mými profesory teologie“ (Luther).

3/ První pokušení: proměna kamenů v chleby (4,3-4)

„*Jsi-li Syn Boží...*“ Satan nepochybuje o Ježíšově identitě jako Božího Syna, uznává ji a takřka mu lichotí, ale chce jím manipulovat a způsobit, aby postupoval proti Otcově vůli. „*Jsi-li Syn Boží, proč bys měl hladovět? Vždyť můžeš proměnit kameny v chleby a nasytit se.*“ Ježíš by takový zázrak jistě mohl učinit, vždyť později zázračně rozmnožil několik chlebů a rybiček tak, že nasýtil 5000 lidí a jindy 4000 osob. Ale není Boží vůlí, aby si zde opatřil zázračně chléb. Pokušení je jeden ze způsobů nepřítele, jak nás přimět k činům, které jsou

proti specifické Boží vůli. Pokušení neznamena vždy svádět k něčemu, co je samo v sobě hříšné. Učinit zázrak není samo o sobě hříšné. Ale vůlí Otce pro Syna je to, aby se v této době postil a ne aby jedl. Rozhodující je, jaká je právě teď Boží vůle pro Syna. Ježíšovou citací Dt 8,2 je ukázáno na spojení mezi Ježíšovým pokušením a zkušenostmi Izraele na poušti. Izrael byl 40 let na poušti pokořován a zkoušen skrze hlad a Boží zázračné opatření manou. Měl se naučit: „*Ne jenom chlebem bude člověk živ, ale každým slovem, které vychází z Božích úst.*“ Izrael má vzít Boha za slovo, že se o ně postará i v největší nouzi. V prvním pokušení jde o Ježíšovu osobní důvěru ve vedení Otce.

4/ Druhé pokušení: Skok z chrámu (4,5-7)

Zřejmě ve vidění vzal ďábel Ježíše do svatého města Jeruzaléma a postavil ho na vrcholek chrámu. Buď se jednalo o jihovýchodní roh chrámové oblasti, která dosahovala asi 135 metrů nad údolím Cedronu, či na vysokou bránu chrámu. Tentokrát ďábel cituje ze Ž 91,11-12, kde je žalmista ubezpečován Boží ochranou. Vyzývá jej, aby se vrhl dolů z tohoto svatého místa, aby Otec poslal anděly pro jeho záchranu. V jednom rabínském prameni se očekává, že se Mesiáš postaví na střechu svatého místa a ohlásí, že se přibližuje čas vykoupení. Stane se Ježíš otrokem populárních očekávání? Půjde cestou slávy a senzací, nebo cestou ke kříži? I zde má Ježíš schopnost učinit to, o co jej ďábel žádá. Při svém zatčení říká svému učedníku Petrovi, že kdyby poprosil svého Otce „*poslal by mi ihned víc než dvanáct legií andělů*“ (Mt 26,53). Ďáblova citace Písma je nestoudným použitím Písma k pokusu manipulovat Ježíšem. Původní starozákonní kontext neobsahuje ujištění, že Bůh pošle svou ochranu v každé nesnadné situaci. Ježíš odpovídá opět slovy Deuteronomia: „*Nebudeš pokoušet Hospodina, Boha svého*“ (Dt 6,16). Pokoušením Boha je to, když se vědomě vystavujeme nebezpečí úrazu či jiným újmám, abychom nepřiměřeně zkoušeli Boží lásku k nám. Pokorná víra nežádá takových důkazů. Kdyby se Ježíš vrhl dolů a anděl by jej zachránil, pak by si u lidí získal velkou reklamu, ale nešel by cestou pokorného služebníka, který zvěstuje evangelium a jde cestou utrpení. Ježíš vzal Otce za slovo při křtu a je mu poslušný bez toho, aby žádal zázračné důkazy Otcovy lásky.

5/ Třetí pokušení: uctívání satana (4,8-10)

Ďábel vzal Ježíše na vysokou horu a slibuje mu, že mu dá všechna království světa a jejich slávu, pokud před ním pane a bude se mu klanět. Bůh již slíbil mesiášskému králi, synu Božímu „*Požádej, a národy ti předám do dědictví, v trvalé vlastnictví i dálavy země*“ (Ž 2,8). Předtím, než bude sedět na královském trůnu, musí viset na kříži. Ďábel nabízí zkratku k získání království. Ježíš má obejít kříž, což znamená vzdát se naplnění vůle Otce a uctívat ďábla. Ježíšova odpověď zní: „*Jdi z cesty, satane; neboť je psáno: 'Hospodinu, Bohu svému, se budeš klanět a jeho jediného uctívat.'*“ Ježíš zde prokazuje svou autoritu nad satanem tím, že mu rozkáže a cituje potřebí knihu Deuteronomium (Dt 6,13).

6/ Jaká jsou naše nejtěžší pokušení? Satan zná naše nejslabší místa a útočí na ně. Nemusí se však vždy jednat jen o to, co je samo o sobě zlé, o přestoupení Božích přikázání. Často pokušení sestává v tom udělat něco, co samo o sobě není zlé, ale je právě opakem toho co od nás Bůh v konkrétní situaci žádá.

7/ Na rozdíl od Adama a Izraele, Ježíš jako poslušný Boží syn v pokušení zvítězil. Služba andělů dosvědčuje vítězství poslušného Syna. Poslušný Syn se stává prototypem vítězství nad pokušením pro všechny, kdo jej následují (Žd 4,14-16). Ježíš je příkladem Duchem vedeného života. Tentýž Duch pracuje i v nás a proměňuje nás v jeho obraz. „*Na odhalené tváři nás všech se zrcadlí slavná zář Páně, a tak jsme proměňováni k jeho obrazu ve stále větší slávě – to vše mocí Ducha Páně*“ (2K 3,18). Ježíš žil vítězný život protože žil plně v moci Ducha. Překonává pokušení tím, že při plnění Boží vůle se drží Božího slova: „*Psáno jest...*“. Ježíš znal Písmo velmi dobře. Duch, kterého přijal, jej uschoptil, aby v duchovním boji použil Písmo. Nemůžeme vítězit v pokušeních, pokud neznáme Písmo a nedůvěřujeme Bohu. Proti mocnostem zla je třeba používat meč Ducha, Boží slovo.

Počátek Ježíšovy činnosti (Mt 4,12-25)

1/ Uvěznění Jana Křtitele je pro Ježíše podnětem, aby odešel do Galileje a zahájil zde své veřejné působení. Protože byl po svém kázání v rodném Nazaretu vyhnán z tohoto města a chtěli jej svrhnout ze skály (L 4,29), opouští Nazaret a usadil se v Kafarnaum. Naplňuje se tak proroctví Izaiáše 8,23-9,1 o Galileji pohanů, že „*lid bydlící v temnotách uvidí veliké světlo*“. Velkým světlem je míněna přítomnost a služba mesiášského krále. Již od pradávna je Mesiáš zaslíben „Galileji pohanů“, což je předznačením poslání „všem národům“. Podle Josepha, který psal o generaci později, měla Galilea 204 měst a vesniček. Celá populace Galileje byla početná, i když konzervativní odhady hovoří o čísle menším než 3 miliony, jež uvádí Josephus.

2/ Ježíšovo kázání evangelia království lze shrnout do jedné věty: „*Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské*“. Jádrem poselství Ježíšova kázání je programaticky rozvedeno v jeho kázání v Nazaretě – viz L 4,16-21. Evangelium ve své podstatě je zvěstováním dobré zprávy o rozbřesku Boží vlády. Touto vládou začíná nový rámec dějin spásy, který je úzce spojen se zahájením nového věku.

3/ Povolání prvních učedníků – rybáře Petra a Ondřeje, Jakuba a Jana pověřuje posláním, „*učiním z vás rybáře lidí*“. Ježíš na rozdíl od tehdejších rabínů je iniciativní při povolávání svých učedníků. K učednictví patří ochota opustit vše a následovat Ježíše. Pozvání je založeno na vyvolující milosti a je doprovázeno zaslíbením, že Ježíš je vybaví pro novou službu, k níž je povolal.

4/ Ježíšova služba je programově shrnuta do tří činností: učil, kázal a uzdravoval. Vyučování předně informuje mysl člověka. Jde o růst v poznání Boha a člověka (Kalvín) předně na základě výkladu Božího slova. Matouš klade na Ježíšovo vyučování velký význam a nacházíme zde 5 sbírek jeho vyučování: Kázání na hoře (5-7), slova k učedníkům (10), podobenství (13), o církvi (18) a eschatologická rozprava (24-25). Kázání je zaměřeno předně na vůli člověka a jeho rozhodování. V centru Ježíšova kázání je „*evangelium království*“ tj. evangelium týkající se království. Tento termín se opět objevuje v 9,35; 24,14 a v 26,13 je nazváno „*toto evangelium*“. Ježíš uzdravoval různé druhy nemoci a vysvobozoval z démonských vlivů. Nemoci jsou důsledkem pádu člověka do hříchu a života v porušeném světě. Porušenost hříchem má dopad na tělo člověka, jeho duši i ducha. Dnes díky Bohu

máme mnoho vzdělaných lékařů, kteří léčí tělo. V poslední době si mnozí uvědomují potřebu léčit též zraněného vnitřního člověka (psyché) a tak vznikl zcela nový obor psychologie. Většinou se však vůbec nepočítá s neviditelným duchovním světem a démonskými vlivy. Posláním křesťanů je však působit skrze svou službu k uzdravení nemocí těla, duše i ducha lidí dnešní doby. I dnes služba Ježíšových učedníků zahrnuje vyučování, kázání a uzdravování.

Blahoslavenství (Mt 5,1-12)

1/ Kázání na hoře (kap. 5-7) je první a nejdelší z pěti Matoušových rozprav. Je možné je označit za *Magnu chartu* etiky Božího království. Předkládá Ježíšovo etické vyučování, jež je nejvyšší normou pro jednání Ježíšových učedníků. Tato etika království je vyučování o jednání, jež je důsledkem podřízení se člověka Boží svrchované vládě. Předpokládá u učedníků přijetí evangelia království, zkušenost znovuzrození z Ducha a přebývání Ducha. Jedná se předně o etiku týkající se jednotlivce, která však má důsledky pro sociální etiku. Protože širším kontextem etiky království je „*evangelium království*“ o spásné moci přítomného Božího království, pak etiku království je třeba chápat v dialektickém napětí mezi darem a požadavkem, indikativem a imperativem. Přítomné království umožňuje již nyní žít podle Ježíšovy etiky království, ale dokonalé naplnění jejích požadavků je věcí budoucího dovršení.

2/ Evangelista pečlivě ustavuje scénu pro první a nejpůsobivější ze všech pěti Ježíšových rozprav obsažených v jeho evangeliu (5,1-2). Naznačuje, že Ježíš jako nový Mojžíš vystupuje na horu, aby jako Mesiáš s konečnou platností interpretoval Tóru pro lid Boží. Ježíš oslovuje především své učedníky. Podle 7,28 „*zástupy žasly nad jeho učením*“ je předpokládáno, že i zástupy byly shromážděny při jeho vyučování. Kázání na hoře má tedy dva koncentrické okruhy posluchačů, Ježíšovy učedníky a zástupy. Jedná se o etiku pro učedníky, jež je však potenciálně určena všem lidem (28,19-20).

3/ Blahoslavenství popisují charakter Ježíšových učedníků a jejich podíl na Božím požehnání. Ježíš nezačíná své etické vyučování požadavky pro vstup do nebeského království, ale oznámením požehnání, která nebeské království přináší těm, jež jej přijímají a žijí z jeho spasitelné moci. Tím vyzdvihuje prioritu milosti, která umožňuje žít podle etiky království. Výrazem μακάριοι „*blahoslavení*“ (ČSP) jsou popisováni ti, jimž byla zvláštním způsobem prokázána Boží přízeň. Nejde předně o popis vnitřního pocitu blaženosti (jak by k této interpretaci mohl zavádět ČEP i Bible 21 překladem „*Blaze*“), ale o přijetí eschatologického požehnání, které vede k hluboké vnitřní radosti těch, kteří mají účast na království.

4/ „*Blaze chudým v duchu, neboť jejich je království nebeské*“ (Mt 5,3). „Chudí“, hebrejsky *anawim*, jsou sociálně a ekonomicky potřební. Tato situace je přivádí do vztahu závislosti na Bohu a důvěry v toho, který je schopen naplnit jejich potřeby. Matoušova modifikace „*chudým v duchu*“ není převedení původního Lukášova znění „*chudí*“ (L 6,20) do mravní a duchovní roviny, ale je navázáním na zaslíbení v Iz 61,1, kde výraz *anawim* označuje ostatek Božího lidu, který zůstal věrný Bohu a závislý na něm navzdory strádání prožívaném v exilu. „*Chudí v duchu*“ jsou ti, kterým skutečná nouze působením Ducha pomohla k uznání jejich

duchovní chudoby před Bohem a podobně jako v Iz 61,1 jsou míněni „pokorní“. „Pouze ten, kdo sám v sobě se stal ničím a spoléhá na Boží milosrdenství, je chudý duchem“ (Kalvín).

5/ „*Blaze těm, kdo pláčou, neboť oni budou potěšeni*“ (5,4). Pozadí tohoto blahoslavenství tvoří opět text z Iz 61,2-3. Pomazaný Duchem přichází „*potěšit všechny truchlící*“. Proto také rabíni nazývali Mesiáše výrazem „Menachem“ („Utěšitel“). Použití „*budou potěšeni*“ odkazuje k naplnění eschatologického očekávání, kdy Bůh sám potěší. Plnost potěšení bude dosaženo až při eschatologickém dokonání, kdy „*Bůh jim setře každou slzu s očí*“ (Zj 7,17). Ježíšův učedník není tím, kdo musí mít tvář neustále rozzářenou úsměvem. Pláče nad hříchy jiných (Ž 119,136; Ez 9,4; L 19,41; Fp 3,18), ale také nad vlastními hříchy (Ez 10,1; 2 K 7,9–11). „Největší ze všech potěšení je odpuštění, vyslovené nad každým potřebným, lkajícím hříšníkem“ (Lenski).

6/ „*Blaze tichým, neboť oni dostanou zemi za dědictví*“ (5,5). Verš obsahuje narážku na Ž 37,11, „*ale pokorní obdrží zemi*“. I zde je užito hebrejského výrazu *anawim*, který však Septuaginta překládá řeckým výrazem *πραεις* v kterýž lze přeložit „pokorný nebo tichý“. Mojiš se v Boží škole stal „*nejpokornější ze všech lidí, kteří byli na zemi*“ (Nu 12,3). Ježíš sám vyzývá své učedníky: „*učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorného srdce*“ (Mt 11,29; srov. Za 9,9) a jeho apoštol píše v 2K 10,1: „*Já Pavel vás napomínám tiše a mírně po způsobu Kristově*.“ „Tichost je v podstatě správný pohled na sebe sama, vyjádřený ohleduplným vztahem a chováním k druhým“ (Lloyd-Jones). Vnitřní pokora srdce se navenek projevuje tichostí. Tichost a pokora není v dnešním světě ceněna, protože nemívá úspěch v tvrdém existenčním zápase. Přesto je právě tichým zaslíbeno, že „*oni dostanou zemi za dědictví*“. Zemí byla ve Starém Zákoně původně míněna země zaslíbená Izraeli, ale v kontextu mesiášského naplnění znamená proměněnou zemi v eschatologickém dovršení, jak je zaslíbeno v Iz 65–66. Také Iz 61,7 hovoří o tom, že pokorní a ponížení „*dědictví obdrží v své zemi*“. „Podmínkou vstupu do duchovního dědictví v Kristu není síla, ale tichost“ (J. Stott).

7/ „*Blaze těm, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni*“ (5,6). V Matoušově znění obsažený přídavek „*žízní po spravedlnosti*“ znamená rozšíření Lukášova (L 6,21) sociálního důrazu o eschatologický rozměr. Chudoba a sociální útlak vyvolávají hlad po spravedlnosti, jež bude plně uspokojen v eschatologickém království. Matouš má na mysli nejen sociálně potřebné, ale především ty, kteří hledají „*především jeho království a spravedlnost*“ (6,33). „Spravedlností“ (angl. *righteousness*) je zde míněna nejen osobní morální spravedlnost jako správný vztah k Bohu a chování vůči druhým, jež se líbí Bohu, ale také sociální spravedlnost, „právo“ (angl. *justice*), jak ji známe ze Zákona a Proroků s jejich úsilím osvobodit člověka od sociálního útlu a vytvořit spravedlivou společnost. Použití pasivního tvaru „*budou nasyceni*“ opět naznačuje, že pouze Bůh a jeho spravedlnost plně uspokojí hladové a žíznivé v dovršeném eschatologickém království. O uspokojení hladových a žíznivých se hovoří také v Ž 107 (viz zvláště verše 5 a 9).

8/ „*Blaze milosrdným, neboť oni dojdou milosrdenství*“ (5,7). Milosrdenství je způsob Božího jednání v jeho království, kdy se Bůh slitovává nad bídou a nouzí, v níž se člověk octl pro svůj hřích, odpouští lidem jejich provinění, poskytuje účinnou pomoc a očekává, že člověk bude jednat s druhým stejným způsobem (Mt 18,23–35). Podobenství o milosrdném

Samařanovi (L 10, 25-37) je krásnou ilustrací toho, že milosrdenství je soucit s lidmi, kteří se ocitli v nouzi a ochota jim pomoci. V souladu se starozákonní a židovskou tradicí Matouš klade na milosrdenství silný důraz, protože jen milosrdní „*dojdou milosrdenství*“ při posledním soudu. Pouze ten, kdo sám přijal Boží milost a žije z ní, se stává milosrdným.

9/ „*Blaze těm, kdo mají čisté srdce, neboť oni uvidí Boha*“ (5,8). Výraz „*čisté srdce*“ pochází ze starozákonní zbožnosti žalmů (Ž 24,3-4). Srdce označuje vnitřní jádro osobnosti, myšlenky a motivace. Lidské srdce je od přirozenosti zlé a je zdrojem toho, co člověka znesvěcuje (Jr 17,9; Mt 15,19-20). Proto již žalmista naléhavě prosí: „*Stvoř mi, Bože, čisté srdce*“ (Ž 51,12). Čistota srdce znamená integritu osobnosti, jejíž vnitřní život je v souladu s chováním a činy. Jde o ryzost a upřímnost motivů. Jedná se o vnitřní, mravní čistotu na rozdíl od obřadní, kultické čistoty, na kterou kladli důraz farizeové (Mt 23,25-28). Čisté srdce je v době nové smlouvy srdce proměněné mocí Ducha svatého (Jr 31,31-34; Ez 36, 25-29) a vždy znovu očišťované mocí krve Ježíše Krista (1 J 1,7-9). Lidé čistého srdce „*uvidí Boha*“, což znamená důvěrné setkání s Bohem tváří v tvář, jež je nejvyšší možnou eschatologickou odměnou.

10/ „*Blaze těm, kdo působí pokoj, neboť oni budou nazváni syny Božími*“ (5,9). Nejde jen o to, že člověk nepůsobí konflikt, ale o aktivní hledání pokoje, jehož plnost byla zaslíbena v království Mesiáše (Iz 9,6-7; 52,7). Judaismus Ježíšovy doby věděl, že plnost pokoje je mesiášským darem. Přestože Ježíš později řekl, „*nepřišel jsem uvést pokoj, ale meč*“ (Mt 10,34), a myslel tím na nutné rozdělení mezi lidmi jako důsledek jejich postoje k němu, přesto platí, že Ježíš je dárce pokoje (J 14,27; Ef 2,15-17). Proto jeho učedníci mají žít mezi sebou i s druhými lidmi v pokoji (Mk 9,50; Ř 12,18; 1 Pt 3,11; Žd 12,14). Zaslíbení „*budou nazváni syny Božími*“ vyjadřuje budoucí intimní vztah k Bohu a podobnost Bohu, který je „*Bůh pokoje*“ (Žd 13,20). Také v palestinské recenzi modlitby Osmnácti proseb je vzýván slovy: „*Požehnaný jsi Ty, Pane, který působíš pokoj*“.

11/ „*Blaze těm, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost, neboť jejich je království nebeské. Blaze vám, když vás budou tupit a pronásledovat a lživě mluvit proti vám všechno zlé kvůli mně. Radujte se a jásejte, protože máte hojnou odměnu v nebesích; stejně pronásledovali i proroky, kteří byli před vámi*“ (5,10-12). Přes snahu žít v pokoji s druhými lidmi, musí každý Ježíšův učedník podobně jako kdysi proroci počítat se zkušeností nepřátelství a pronásledování. Kdo touží po spravedlnosti, bude pro ni a kvůli oddanosti k Ježíši trpět (J 15,18-25; 1 Pt 4,13-14; Sk 14,22; 2 Tm 3,12). „*Utrpení je znakem pravého učednictví. Učedník není nad mistra. Následovat Krista znamená *passio passiva*, utrpení, protože musíme trpět. Proto Luther počítal utrpení mezi známky pravé církve*“ (D. Bonhoeffer). V tomto blahoslavenství je nejvíce patrný kontrast mezi současnou situací a budoucí slávou. Paradox je vyjádřený požadavkem radosti v pronásledování pro spravedlnost, která je loajalitou k Bohu a Ježíši („*kvůli mně*“), a je zdůvodněná zaslíbením království, v němž čeká pronásledované bohatá odměna. Apoštolé jsou nám příkladem radosti v pronásledování ((Sk 5,41; 16,25; Ko 1,24).

12/ Blahoslavenství tvoří jakousi preambuli ke Kázání na hoře. Stručně vyjadřují etiku království v kontrastu k hodnotám tohoto světa. „*Každý, kdo vstupuje do společenství s Ježíšem, musí podstoupit přehodnocení hodnot*“ (H. Thielicke). „*Blahoslavenství zdůrazňují*

osm základních rysů křesťanova charakteru a chování, zvláště ve vztahu k Bohu a lidem, a nebeské požehnání spočívající na těch, kteří mají tyto rysy“ (J. Stott). Tyto kvality či vlastnosti nemůže nikdo sám dosáhnout, ani se jich naučit, avšak vypůsobí je Duch svatý u těch, kteří přijali království a stali se Ježíšovými učedníky.

Křesťanův vliv ve světě: sůl a světlo (Mt 5,13-16)

1/ „Jestliže blahoslavenství vystihují podstatu charakteru Ježíšových učedníků, sůl a světlo zobrazují jejich dobrý vliv ve světě“ (J. Stott). Patřit ke království činí nutným dosvědčovat příchod království dobrými skutky. Bytí předchází činění. Křesťané jsou solí země a světlo světa, proto mají solit a svítit. Imperativ získává svou sílu z indikativu. Dva obrazy z domácnosti definují povahu vlivu učedníků ve světě. Sůl i světlo jsou v domácnosti nepostradatelné. „Nic není užitečnější než sůl a sluneční světlo“ (Plinius Starší).

2/ „*Vy jste sůl země; jestliže však sůl pozbude chuti, čím bude osolena? K ničemu již není, než aby se vyhodila ven a lidé po ní šlapali*“ (Mt 5,13). Ježíš popisuje své učedníky jako „sůl země“. Ve starověku byly oceňovány především konzervační, ochucující a v menším množství zemi zúrodnující kvality soli. Dále byla užívána při obětování (Lv 2,13) a při uzavírání smlouvy (Nu 18,19). Vliv Ježíšových učedníků brání morální zkáze padlého světa. Jsou kořením světa a působí k růstu Božího díla v tomto světě. Metaforu je však vhodné chápat široce a inkluzívně ve významu něčeho, co je životně důležité pro svět v náboženském smyslu, jako je sůl životně důležitá pro každodenní život, jak je to vyjádřeno např. v pohádce Sůl nad zlato. Učedníci jsou ve svém vlivu a svědectví o Božím království životně důležití.

V Palestině tehdy používaná sůl získávaná z Mrtvého moře obsahovala krystalky jiných minerálů, z nichž se skutečná sůl (chlorid sodný) mohla vyplavit a to co zbylo, ztratilo svou slanost a bylo vyhozeno jako nepotřebné ven. Ježíš vyzývá své učedníky: „*Mějte sůl v sobě*“ (Mk 9,50). Pokud Ježíšovi učedníci jsou nerozeznatelní od ostatních lidí a přestávají být skutky i slovy svědky, ztrácí svou slanost a zmařili své poslání.

3/ „*Vy jste světlo světa. Nemůže zůstat skryto město ležící na hoře. A když rozsvítí lampu, nestaví ji pod nádobu, ale na svícen; a svítí všem v domě*“ (Mt 5,14). Světlo je v Bibli důležitou metaforou. Symbolizuje čistotu, pravdu či poznání, božské zjevení či přítomnost. Podle 1 J 1,5 „*Bůh je světlo*“ a v Janově evangeliu je Kristus popsán jako „*světlo světa*“ (8,12; 9,5; 12,46). Bůh přišel v Kristu, aby přinesl světlo do temnosti (J 1,4-5.9), což Mt 4,16 zdůraznil v citaci Iz 9,2. Ježíš tak naplňuje poslání trpícího Služebníka, který byl dán „*za světlo pronárodům*“ (Iz 42,6; 49,6). U apoštola Pavla je metafora rozšířena na křesťany, kteří jsou popsáni jako „*děti světla*“ (Ef 5,9; 1 Te 5,5). Podobně o sobě hovořila kumránská komunita. Pavel píše o světle „*slavného evangelia Kristova*“ a o křesťanech, kteří svítí jako světlo (Fp 2,15).

Matouš aplikuje metaforu světla speciálně na nový Boží lid, který je reprezentovaný učedníky. Jestliže jsou popsáni jako „*světlo světa*“, pak to znamená, že jako příjemci království reprezentují světu pravdu spasení, jež přišla. Učedníci jsou v tom nepostradatelní. Je nemyslitelné, aby město ležící na hoře (metafora má zřetelné asociace s Jeruzalémem na

hoře Sión) zůstalo skryto. Cílem lampy je vydávat světlo a proto není stavěna pod nádobu, ale na svícen, aby v tehdejší palestinském většinou jednopokojovém domě svítila všem.

4/ „*Tak ať svítí světlo vaše před lidmi, aby viděli vaše dobré skutky a vzdali slávu vašemu Otci v nebesích*“ (5,16). Tento verš je vrcholem celé perikopy. Protože Ježíšovi učedníci jsou světlem světa, jsou nabádáni k tomu, aby nechali své světlo svítit, aby vykonalo svůj účel. Nechat světlo svítit znamená žít takovým způsobem, aby byla zjevná přítomnost království. Dobré skutky jsou spojeny s oslavou nebeského Otce. Svítit neznamena soustřeďovat pozornost na sebe sama, ale na přítomnost království a tak oslavit Boha pro jeho milostivé naplnění zaslíbení. Výraz "*Otec v nebesích*" je pozoruhodný tím, že spojuje osobní či blízký element otcovství s transcendentním elementem Boží jinakosti.

5/ Tato klíčová perikopa je programovým a shrnujícím prohlášením o jedinečné identitě učedníků, která závisí na milostivé aktivitě jejich nebeského Otce. Jsou solí a světlem, bez nichž země nemůže přežít a zůstává v temnotě, a proto jsou životně důležití pro naplnění Božích záměrů v tomto světě. Musí si však zachovat svou slanost a svým životem svítit, a vydávat tak svědectví o příchodu Božího království na tento svět. Své poslání naplňují nejen ve slovech (srov. 10,7; 28,19-20), ale ve skutečích své denní existence, v celém způsobu života, jímž se odlišují od ostatních lidí, v sociální a evangelizační odpovědnosti.

Vztah Krista a křesťana ke Starému zákonu (Mt 5,17 – 20)

V Kázání na hoře Matouš ujasňuje Ježíšovo pochopení a jeho oddanost Starému zákonu. Ježíš v mesiášské autoritě podává autoritativní interpretaci Starého zákona v původně zamýšleném významu a tím je jeho výklad postaven nad každou rabínskou debatu. Tyto čtyři verše představují klíč k výkladu Kázání na hoře, ale též klíč k pochopení Ježíšovy inaugurace království a k pochopení Matoušova záměru pro sepsání jeho evangelia.

1/ Programové prohlášení Ježíšova vztahu ke Starému zákonu. „*Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit Zákon nebo Proroky; nepřišel jsem zrušit, nýbrž naplnit*“ (5,17). Výraz „*Zákon nebo Proroky*“ označuje spisy Starého zákona uvedením pouze dvou částí Hebrejské Bible (Tenaku). Opakování výrazu „*Zákon nebo Proroky*“ (5,17 a 7,12) je stylistický prostředek (inkluze), jímž je naznačeno, že v hlavní části Kázání na hoře je základním tématem Ježíšův vztah ke spisům Starého zákona a specificky k „Zákonu“ jako zjevené Boží vůli obsažené zvláště v „Pentateuchu“ („Tóře“). Ježíš nepřišel „zrušit“ či „anulovat“ dřívější Boží zjevení ve spisech Starého zákona, ale „naplnit“. Život a služba Ježíše Mesiáše (Krista) naplňuje starozákonní proroctví a jeho výklad Zákona je konečným zjevením Boží vůle. „Ježíš je zde představen jako eschatologický cíl Starého zákona, a jako jeho jediný autoritativní interpret, a pouze v něm má Starý zákon svou trvalou platnost a význam...V evangeliích je položen základ pro pochopení Ježíše jako toho, kdo v podstatě otevřel christologický a eschatologický přístup ke Starému zákonu, který byl rozpracován Pavlem“ (D. A. Carson).

2/ Ježíš důrazně potvrzuje trvalou platnost spisů Starého zákona jako zjevené Boží vůle pro své učedníky (křesťany) až do konce tohoto věku. „*Amen, pravím vám: Dokud nepomine nebe a země, nepomine ani jediné písmenko ani jediná čárka ze Zákona, dokud se všechno nestane*“ (5,18). I nejmenší prvky psaného textu (nejmenší hebrejské písmeno iota či značky

upřesňující hebrejská písmena) Zákona si zasluhují naší pozornosti, protože i detaily textu si zachovávají trvalou platnost i pro nás. Autorita Písma je potvrzena do nejmenšího detailu. Jak vidíme z Ježíšových výkladů jednotlivých přikázání Zákona v další části Kázání na hoře, Zákon si uchovává svou platnost pro lid nové smlouvy v tom významu, jak je definitivně interpretován Ježíšem (srov. 2 K 3,6).

3/ Velikost v království nebeském patří těm, kdo jsou věrní v zachovávání a vyučování všech příkazů Božího slova. „*Kdo by tedy zrušil jediné z těchto nejmenších přikázání a tak učil lidi, bude v království nebeském vyhlášen za nejmenšího; kdo by však zachovával a učil, bude v království nebeském vyhlášen velkým*“ (5,19). Rabíni rozlišovali mezi „lehkými“ a „těžkými“ přikázáními ne ve smyslu důležitosti, ale ve smyslu jednoduchosti či obtížnosti jejich zachovávání. Podle Ježíše všechna přikázání sice nejsou stejně závažná (srov. Mt 23,23), ale kdo by nebral vážně i jediné z nejmenších přikázání, stane se „nejmenším“ v Božím království. Matoušovo evangelium klade velký důraz na nutnost zachovávat a vyučovat všechna přikázání Božího zákona, jak jejich pravý a definitivní smysl vykládal Ježíš.

4/ Spravedlnost působící z vnitřku navenek. „*Neboť pravím vám: Nebude-li vaše spravedlnost o mnoho přesahovat spravedlnost zákoníků a farizeů, jistě nevejdete do království nebeského*“ ((5,20). „*Spravedlnost zákoníků a farizeů*“ dosažená na základě zachovávání právních požadavků Zákona pro vstup do království nestačí. Přítomnost království vyžaduje spravedlnost, která kvalitativně i kvantitativně přesahuje spravedlnost na základě Zákona, o níž usilovali zákoníci a farizeové. Vyšší spravedlnost je darem na základě Božího spásného jednání (5,6; 6,33) a zároveň požadavkem žít podle etiky království nebeského ve vztahu k lidem a Bohu, jak ji Ježíš vyučuje v následujícím oddíle (5,21 - 7,12). Království a spravedlnost království patří dohromady (6,33) a bez této spravedlnosti není možné do království vstoupit.

Příchod Božího království přináší duchovní transformaci v srdci učedníků, která vypůsobí proměnu ve vnějším etickém životě učedníků. Jestliže jen skrze vnitřní proměnu srdce je možné vejít do nebeského království, pak osobní růst v království musí postupovat z vnitřku navenek a ne z vnějšku dovnitř, jak o to usilovali zákoníci a farizeové (Mt 23,27–28). Již Boží lid ve starozákonní době věděl, že vnější činy spravedlnosti nemohly odstranit hřích a získat Boží přízeň, pokud jim nepředcházelo kající srdce (Ž 51,11.18-19). Protože vstup do nebeského království nezískáváme vnějšími činy spravedlnosti, Ježíš vede své posluchače k tomu, že lidé musí hledat odlišný druh spravedlnosti – vnitřní spravedlnost, která začíná proměnou srdce, jíž může provést pouze Bůh. Když Ježíšův učedník setrvává v poslušnosti vyučovaného a kázaného Božího slova, dochází k transformaci jeho osoby z vnitřku navenek a je proměňován v Ježíšovu podobu.

O zabití (Mt 5,21-26)

1/ Kázání na hoře je „ústavou“ nebeského království, nejsoustavnějším Ježíšovým vyučováním, jež se týká etiky Božího království. Blahoslavenství, jimiž začíná, jsou jakousi preambulí, které ukazují, že novozákonní etika je odpovědí na přítomnost Božího království v Kristu. Cesta do Božího království se otevírá pokáním a vyznáním hříchů a přijetím milosti

a vlády Ježíše Krista, který v Duchu svatém vstupuje do našich životů, a jsme proměňováni v Ježíšovu podobu. Kázání na hoře obsahuje klíčové směrnice pro pochopení, jak moc Božího království je schopna proměnit životy Ježíšových učedníků. Ježíš, který přišel, aby naplnil Zákon a Proroky, je schopen vypůsobit při svých učednících spravedlnost, jež přesahuje spravedlnost zákoníků a farizeů. Když učedník je poslušný svého Mistra, dochází k transformaci osoby z vnitřku navenek.

2/ Jádrem etiky Božího království je obsaženo v šesti tzv. antitezích. Nejprve se v tezi podává výklad některého z přikázání Mojžíšova zákona, jak byl tehdy rabíny tj. vykladači Zákona chápán. Teze je uváděna výrazem: „*Slyšeli jste, že bylo řečeno*“ či zkrácenější verzí a antiteze nemající v rabínském židovstvu obdoby Ježíšovým, „*Já však vám pravím...*“. Ve všech antitezích Ježíš ukazuje, jak má být Starý zákon správně interpretován a aplikován, jak jsou Zákon a Proroci v Ježíši naplněny. Jedná se o mesiášskou interpretaci Tóry, která je autoritativní s konečnou platností. Nejde o porušování Mojžíšova zákona, ale o eschatologické naplnění Zákona přinesené autoritativním učením Mesiáše.

3/ Ježíš začíná výkladem šestého přikázání Desatera, „*Nezabiješ*“ (Ex 20,13; Dt 5,17). Hebrejský výraz je přesnější překládat „*Nezavraždíš*“. Označuje záměrnost a úmyslnost. Za zákazem vraždy je fakt, že lidé byli stvořeni k Božímu obrazu. Odplatou za vraždu byla smrt. Tento trest za vraždu byl stanoven již ve smlouvě s Noemem (Gn 9,6). Podle řady vykladačů jsou čtyři oblasti, kdy vzít život druhému může být někdy ospravedlněno: trest smrti, zachování práva a pořádku, sebeobrana a spravedlivá válka. Přestoupit šesté přikázání znamenalo být „*vydán soudu*“ tj. vydat místním náboženským autoritám, lokálnímu Sanhedrinu ve větším městě či Božímu konečnému soudu.

Podle Ježíše již samotný hněv – který může být popsán jako zavraždění bratra ve svém srdci (srov. 1 J 3,15) – je porušením Božího zákona a staví osobu do nebezpečí soudu. Radikální charakter Ježíšova etického vyučování ukazuje k tomu, že již vnitřní postoj člověka v jeho nitru, v srdci, má nejvyšší důležitost. Hněv je principiálně vražedný a podléhá Božímu soudu. Pro Ježíšovy učedníky jsou hněv a urážky, snižování a zatracování bratra na stejné úrovni s vraždou.

V Bibli se celkem 438 krát hovoří o hněvu. Většinou se mluví o Božím hněvu, který je reakcí na lidský hřích a ve vztahu k nekajícím hříšníkům znamená Boží soud, kdy odplatou za hřích je smrt hříšníka. Když čteme o tom, že se Ježíš hněval (Mk 3,5; Mt 21,12-19; 23,17), pak i v jeho případě se jednalo o reakci na lidský hřích. Člověk, stvořený k obrazu Božímu, reaguje též hněvem na to, co za nepřijatelné, na křivdu či nespravedlnost. Hněv je správnou emotivní reakcí na hřích. Je však vážným problémem, když předmět hněvu zaměříme vůči bratru, sestře v Kristu či vůči kterémukoliv druhému člověku. Hněv vůči druhým lidem znamená, že je soudíme a soud patří pouze Bohu. V katalozích neřestí je hněv uváděn jako hřích. „*At' je vám vzdálena všechna tvrdost, zloba, hněv, křik, utržení a s tím i každá špatnost*“ (Ef 4,31). „*Lidským hněvem spravedlnost Boží neprosadíš*“ (Jk 1,20). Člověk má odmítnout hněvivé myšlenky, slovní i fyzickou agresi. Příchod království vytváří novou situaci i nové možnosti a vyžaduje nové vztahy ve společenství Ježíšových učedníků.

4/ Dva následující příklady (5,23-26) ukazují, že je třeba se neprodleně usmířit s bratrem i s jiným protivníkem, neboť je to nutné pro obnovení vztahu k Bohu. Tak to vyžaduje revoluční charakter etiky království. Změna oslovení v druhou osobu singuláru vyjadřuje charakter osobní aplikace. První ilustrace se týká přinášení obětí v chrámu, jemuž má předcházet smíření s bratrem. Druhá se týká smíření s nepřitelem na cestě k soudu.

5/ V exegezi pravého významu Mojžíšova příkazu jde Ježíš přes literu textu a proniká k duchu příkazu. Protože pramenem lidského chování je srdce, vnitřní člověk, transformující moc království musí být speciálně zakoušena zde. Hněv a urážky pronesené v hněvu jsou zlé a vyvolávají Boží soud, jako sám akt vraždy. Bohoslužba a uctívání Boha nemůže být konáno, pokud hněv infikuje duši. Člověk je zodpovědný za své hněvivé myšlenky, ne pouze za vnější akty násilí vůči jiným. Zde poznáváme revoluční charakter království a jeho etiky. Mnozí lidé mají vážné problémy se zvládáním hněvu. Křesťanský psycholog Gary Chapman ve své knize s názvem „Hněv“ podává řadu praktických rad, jak nakládat s touto emocí, jež je schopna během několika okamžiků zničit vztahy mezi lidmi.

O cizoložství a rozluce (Mt 5,27–32)

1/ Kázání na hoře obsahuje ve zhuštěné verzi základní principy etiky Božího království, jíž mohou realizovat Ježíšovi učedníci pouze v moci Ducha svatého přítomného v Božím království. Lidem, kteří nežijí z moci Ducha svatého, se to jeví jako utopický ideál nespelnitelných požadavků na jednání člověka. Bůh je však schopen svou mocí proměňovat jednání i smýšlení těch, kteří svěřili svůj život Ježíši a stali se jeho učedníky.

2/ Minule jsme si ukázali na Ježíšův výklad šestého přikázání Desatera, „*Nezabiješ*“. Život každého člověka je posvátným Božím darem, který nikdo nesmí svévolně ukončit ani ničit. Již hněvivý postoj vůči člověku je svědectví toho, že se stavíme do role soudců druhých, což je porušením Božího zákona (soud patří pouze Bohu, Mt 7,1-2) a na takovém člověku spočívá Boží hněvivý soud. Hněv je správnou emotivní reakcí na hřích, ale je třeba odmítnout hněvivé myšlenky na druhého člověka, i slovní či fyzickou agresi vůči druhým.

3/ V druhé antitezi cituje Ježíš sedmé přikázání Desatera, „*Nezcizoložíš*“. Cizoložství ve Starém zákoně znamenalo sexuální styk na základě vzájemné domluvy mezi mužem, ženatým či neženatým a manželkou jiného muže. Trestem za cizoložství byla pro muže i ženu smrt (Lv 20,10; Dt 22,22). Zasnoubená žena byla v tomto kontextu považována za manželku (Dt 22,23–24). Cizoložství bylo ve Starém zákoně považováno za jeden z nejvážnějších trestných činů, protože porušilo vztah, který byl odrazem vztahu mezi Bohem a jeho lidem. Cizoložstvím je často nazýváno modlářství Izraele uctívajícího jiné bohy než Hospodina (srov. Ez 16,32; Oz 4,13b). Josef si by vědom toho, že cizoložství znamená „*prohřešit se proti Bohu*“ (Gn 39,9). Král David po svém cizoložství s Batšebou vyznává Bohu svůj hřích slovy: „*Proti tobě samému jsem zhřešil, spáchal jsem, co je zlé ve tvých očích*“ (Ž 51,6). Starý zákon ostře kritizuje všechny mimomanželské sexuální vztahy.

4/ Ježíš rozšiřuje a prohlubuje platnost starozákonního přikázání. Jak vidíme z delší promluvy k témuž tématu v 19. kapitole, odkazuje k původnímu Božímu záměru ve vztazích mezi mužem a ženou již při stvoření člověka. „*Bůh stvořil člověka, aby byl jeho*

obrazem...jako muže a ženu je stvořil“ (Gn 1,27). Bůh stvořil člověka pro vztah k Bohu a pro vztah s druhými lidmi. Podle biblického příběhu o stvoření se Adam dokonce i v rajske zahradě cítil před Bohem osamělý. „Není dobré, aby člověk byl sám. Učiním mu pomoc jemu rovnou“ (Gn 2,18). Vhodným lékem pro jeho situaci bylo vytvoření ženského protějšku, jež je jeho pomoc, která vysvobozuje a zachraňuje. Od té doby muž potřebuje ženu a žena muže. Psychologové dnešní doby nám ukazují, že muž a žena se mohou vzájemně obohacovat a modelují jeden druhému, co jsou maskulinní a femininní prvky, které potřebují rozvíjet, aby jejich osobnost byla vyvážená.

Sexuální spojení mezi mužem a ženou, kdy se dva stávají jedním tělem je však vyhrazeno pouze pro manželství, jež je nejstarší institucí vytvořenou Bohem na této zemi pro člověka. Je “svátostí” jednoty manželského spojení. Sexuální styk mezi mužem a ženou mimo manželství je závažným hříchem, přestoupením Božích přikázání ve vztazích mezi mužem a ženou.

Ježíš ukazuje, že hřích cizoložství, jako jiné hříchy, má své kořeny ve vnitřních myšlenkách osoby. Vědomě se dívat chtivě na ženu tj. žádat si či představovat si s ní sexuální styk, znamená dopustit se cizoložství ve svém srdci. Myšlenka hříchu v srdci je již obsažena v desátém přikázání Desatera, kde je zakázáno „*dychtit po ženě svého bližního*“ (Ex 20,17; Dt 5,21). Jedna věc je pro manžela říci, že se nikdy nedopustil cizoložství, ale je druhá věc říci, že nikdy neporušil manželství či vztah k ženám flirtováním s jinou ženou či podporováním své chtivé žádosti po ženě erotickými knihami, filmy, pohledem na pornografii v časopisech či na webových stránkách. Nebezpečnost žádosti očí nacházíme v 2 Pt 2,14, kde se mluví o „*očíh plných cizoložství*“. Všechny hříchy začínají představivostí. Proto je velmi důležité, čím krmíme naši fantazii. Apoštol Pavel toto plně rozpoznal, protože viděl sebe sama jako spravedlivého, dokud plně nepochopil význam přikázání, nebudeš dychtit. Pak uviděl hloubku své vlastní hříšnosti (Ř 7,7–13).

4/ Ježíš ilustruje vážnost hříšné chtivosti dvěma názornými příklady. „*Jestliže tě svádí tvé pravé oko, vyrví je a odhod' pryč, neboť je pro tebe lépe, aby zahynul jeden ze tvých údů, než aby celé tvé tělo bylo uvrženo do pekla. A jestliže tě svádí tvá pravá ruka, utni ji a odhod' pryč, neboť je pro tebe lépe aby zahynul jeden ze tvých údů, než aby celé tvé tělo bylo uvrženo do pekla*“ (5,29-30). Oko je mediem, skrze které nejprve přichází pokušení, aby stimulovalo žádost, a ruka reprezentuje nástroj, jímž žádostivost je fyzicky spáchána. Ježíš používá hyperbolu (vědomé přehánění) pro zdůraznění, jak radikálně skoncovat s tím, co nás svádí ke hříchu (viz též varování před svody v Mt 18,6-9). Lidé jako Origenes z Alexandrie chybně vzali tyto výroky doslovně. Ježíš však nedoporučuje sebepoškozování, ale překvapivým řečnickým obratem naznačuje druh rigorózní sebekázně. Každý hřích začíná v našem nitru a naše činy odhalují stav našich srdcí.

5/ V třetí antitezi o rozluce je jako teze řečeno, „*Kdo propustí svou manželku, ať jí dá rozlukový listek!*“ Židovská praxe rozvodu v Ježíšově době se odvolávala na ustanovení Mojžíšova zákona v Dt 24,1: „*Když si muž vezme ženu a ožení se s ní, ona však u něho nenalezne přízeň, neboť na ní shledal něco odporného, napíše jí rozlukový list, dá jí ho do rukou a vykáže ji ze svého domu.*“). Rozvod byl široce rozšířeným fenoménem ve starověkém světě a Bůh zřídil skrze Mojžíše regulaci, jež měla upravit tři věci: (1) chránit svatost

manželství před tím, co je v Dt 24,1 označeno jako „něco odporného“ (ČEP), „nějaká nepatřičnost“ (Bible 21), „nějaká hanebnost“ (ČSP), „nějaká vada“ (JB) poskvřující manželské vztahy; (2) chránit ženu před manželem, který by jí mohl poslat pryč bez jakékoliv příčiny; (3) potvrzení jejího stavu jako legitimně rozvedené ženy, aby nebyla považována za nevěstku či cizoložnici na útěku. V Ježíšově době rabíni debatovali o tom, co znamená výraz „něco odporného“. Konzervativnější škola Šamajova dovolovala rozvod pouze z příčin cizoložství. Liberálnější škola Hilelova tvrdila, že muž se může rozvést se svou ženou, „dokonce když pokazila pro něj jídlo“. Později rabíni prohlásili, že je požadován rozvod, když došlo k cizoložství, protože cizoložství vytvořilo stav nečistoty, která zrušila manželství.

6/ Ježíš jako mesiášský vykladač původního a pravého smyslu Božího zákona prohlašuje: „*Já však vám pravím, že každý, kdo propouští svou manželku mimo případ smilstva, uvádí ji do cizoložství; a kdo by se s propuštěnou ženou oženil, cizoloží.*“ Ježíš se vrací k původnímu záměru Boží instituce manželství. Bůh již při stvoření zamýšlel, aby manželství bylo trvalým spojením jednoty muže a ženy (Gn 2,24). Bůh „nenávidí“ rozvod, protože roztrhuje to, co je třeba považovat za trvalé spojení (srov. Mal 2,16). Když muž a žena vstupují do manželského vztahu, oddávají se vzájemně jeden druhému jako nerozdělitelná jednota. Do manželství je třeba vstupovat s vědomím, že rozvod není volitelnou možností. Manželským slibem se manželé zavazují, že se plně oddají jeden druhému a zůstanou si věrni v dobách dobrých i zlých, dokud je smrt nerozdělí. Být nevěrný manželskému vztahu znamená být nevěrný Bohu, který dva spojil v jedno. Podstatou třetí antiteze je, že zatímco Mojžíšův zákon rozvod povoloval, Ježíš hájí Bohem původně zamýšlenou posvátnou nedotknutelnost a nerozlučitelnost manželství. Rozvod je vždy zjevným důkazem hříchu, tvrdosti srdce a je vzpourou proti Božímu plánu.

7/ Jedinou výjimku, kterou Ježíš připouští možnost rozvodu je παραεκτός λόγου πορνείας „mimo případ smilstva“. Výrazem πορνεία „smilstvo“ je míněn sexuální hřích, předně sexuální styk mimo manželství. Ježíšovo vyjádření o případu smilstva (πορνεία) neznamená, že smilstvo si nutně žádá rozvod. Smíření a odpuštění je vždy cílem jakéhokoliv porušení společenství víry (srov. 18,15–35). Jestliže však selžou všechny pokusy smíření a jedná se o případ setrvávání v nevěře, pak je rozvod možný. Druhou výjimku připouštějící možnost rozvodu uvádí apoštol Pavel v 1 K 7,15 v případech smíšených manželství, kdy jeden z manželů během manželství se stal věřícím v Krista a druhý zůstává nevěřící: „*Chce-li nevěřící odejít, ať odejde. Věřící nejsou v takových případech vázáni. Bůh nás povolal k pokoji.*“ Pouze v těchto dvou případech je podle Písma rozvod legitimní a zřejmě je legitimní i opětovný sňatek těch, kteří nebyli v těchto případech příčinou rozvodu.

8/ Opětovný sňatek těch, kteří svévolně ukončili manželský svazek, podle Ježíšova slova znamená, že se dopouští cizoložství. Logika této výpovědi spočívá v tom, že manželství Bůh spojil v celoživotní svazek a ani lidský institut rozvodu na úřadě, či písemné potvrzení o rozvodu na tom nemůže nic změnit. Když Ježíšovi učedníci slyšeli toto radikální Ježíšovo slovo, asi se jim moc nedivíme, že řekli: „*Jestliže je to s mužem a ženou takové, pak je lépe se neženit.*“ On jim odpověděl: „*Ne všichni pochopí to slovo; jen ti, kterým je dáno*“ (Mt 19,10-11). Do manželství je třeba vstupovat nejen s radostí, ale také odpovědně a s velkou

bázní a plným odhodláním cele se oddat svému partnerovi, milovat jej a zachovat mu věrnost za všech okolností po celý společný život.

O přísaze, odplatě a lásce k nepřítelům (Mt 5,33–48)

1/ Ježíšův mesiášský výklad Mojžíšova zákona se ve čtvrté antitezi týká starozákonních oddílů o přísaze (5, 33–37).

„Dále jste slyšeli, že řečeno bylo otcům: 'Nebudeš přísahat křivě, ale splníš Hospodinu přísahy své.'“ Mojžíšův zákon znal dva druhy přísahy, které se v židovství běžně používaly. Lv 19,12 zakazuje křivou přísahu, která něco tvrdí či popírá. Některé sliby, ve kterých se člověk zavazoval, že něco učiní či neučiní, byly též spojeny s přísahou. Formule přísahy v obou případech obsahovala Boží jméno, protože přísahající se dovolával Boha jako garanta své pravdivosti či věrnosti a přivolával na sebe Boží trest v případě nedodržení přísahy či slibu. Rabíni vyvinuli vysoce strukturovanou hierarchii přísah, jimiž posuzovali závaznost přísahy zkoumáním toho, jak úzce byla přísaha spojena s Božím jménem (viz verše 35-36). Celý traktát Mišny je věnován tomuto předmětu.

„Já však vám pravím, abyste nepřisahali vůbec...Vaše slovo buď 'ano, ano - ne, ne'; co je nad to, je ze zlého.“ Ježíš oznamuje příchod nové éry s novým standardem lidského chování. Ježíšovi učedníci nemají přísahat tj. potvrzovat pravdivost svých tvrzení či slibů dovoláváním se Božího jména. Jejich „ano“ musí být vždy „ano“ a „ne“ musí být vždy „ne“. Naprostá spolehlivost každého slova činí přísahu nadbytečnou. Lež je od „zlého“ tj. jejím původcem je otec lži, satan. Ježíš ví o neupřímnosti lidského srdce, kdy lidé někdy přísahají, aby zakryli pokus podvádění. Ježíšovi učedníci mají být lidmi takové integrity charakteru a pravdivosti srdce, že cokoliv řeknou je absolutně věrohodné a lze na to spolehnout. V denní konverzaci mají být pravdiví, spolehliví, upřímní, bezelstní a spolehliví, že jejich slovům je možné věřit bez toho, že by přísahali. Pravdivost je jedna ze základních nutností v každodenních aktivitách života. Je-li každé slovo osoby upřímné, můžeme si vzájemně plně důvěřovat. Pokud nelze na slovo druhého spoléhat, pak potřebujeme různé druhy právních záruk, které komplikují každodenní život. Musíme se chránit před zlomyslnými lidmi, kteří falešným svědectvím škodí naší pověsti, ničí náš charakter nebo nás podvádí a chtějí nás ošidit.

Radikálnost čtvrté Ježíšovy antiteze však neznámá, že je třeba odmítnout všechny přísahy, jak to praktikují např. Svědci Jehovovi a anabaptisté. Někdy jsou od nás požadovány přísahy, např. na soudu. Ježíš sám neodmítl odpověď, když pod přísahou svědčil při svém procesu před synedriem (Mt 26,63–64). Také Pavel přísahal, když vzýval Boha za svědka ve snaze přesvědčit své čtenáře, že jeho slovo je pravdivé (2 K 1,18; Ga 1,20). Jeho čtenáři dostatečně neznali jeho charakter, aby mohli plně důvěřovat jeho slovům. Žijeme ve světě, kde lež je běžná a nevíme, komu můžeme důvěřovat. Když nás někdo dostatečně nezná, nemá důvod nám důvěřovat. V Písmu dokonce i Bůh sám pro naši malověrnost potvrzuje své slovo přísahou (např. Gn 9,9–11; L 1,68.73; Ž 16,10 a Sk 2,27–31). Podstatou čtvrté antiteze je příkaz naprosté pravdivosti každého slova.

2/ O odplatě (5,38-42).

„Slyšeli jste, že bylo řečeno: 'Okno za okno, zub za zub'.“ Zákon odplaty (*Lex talionis* Ex 21,24; Dt 19,18-21) původně poskytoval ochranu provinilé straně před nepřiměřenou odplatou poškozené strany a současně garantoval právo oběti na rovnocennou náhradu. Pomstu Zákon výslovně zakazoval (Lv 19,18). Tento obecný princip spravedlnosti tvořil základ právní spravedlnosti ve Starém Zákoně. Nesměl být vykonáván soukromě jednotlivci, ale vždy jen právními orgány. V Ježíšově době doslovnou aplikaci Zákona často nahrazovaly peněžní kompenzace, jak je to zakotveno i v Mišně. Za vraždu však bylo třeba zaplatit životem. V době, kdy Židé byli pod vládou římských okupačních sil a židovští vůdci neměli dostatečnou pravomoc chránit svůj lid, osobní msta násilným odporem se stala palčivým problémem mezi Židy.

„Já však vám pravím, abyste se zlým nejednali jako on s vámi.“ Ježíšovo slovo neobsahuje všeobecný princip „neodpírání zlému“, ale přikazuje vzdát se legálního práva vyžadovat soudní kompenzaci od provinilé strany. Ježíšovo slovo určené jeho učedníkům však obsahuje šokující kontrast k základnímu principu spravedlnosti stanovenému v Tóře. Se zlou osobou nemají jednat zle, ale i jí mají prokazovat dobro. Jakým způsobem si mají počínat je šokujícím způsobem ilustrováno ve čtyřech následujících ilustracích. (1) Jestliže je někdo z učedníků udeřen do pravé tváře (úder hřbetem ruky, který byl v židovství považován za zvláště ponižující), má nastavit i druhou tvář. Nejen se vzdává práva na kompenzaci úderem do stejné tváře, ale nastavením i druhé tváře je ochoten být zranitelným a svým postojem třeba poslouží útočníkovi ke změně jeho jednání.

(2) Druhá scéna se týká soudního sporu o košili učedníka. „Košile“ byla hlavním oblečením, spodním rouchem s dlouhými rukávy, podobná noční košili, jež osoba nosila přímo na kůži. Ježíš říká, že tomu, kdo se s ním soudí o košili, má ponechat i vrchní plášť. Pláštěm je míněno vnější roucho, jež bylo nepostradatelným kusem oblečení. Když bylo vydáno v zástavu, muselo být navraceno před západem slunce, aby chudý člověk se jím mohl přikrýt při spánku (Ex 22,26–27). Ježíšův učedník má být ochoten trpět i větší škodu, dobrovolně se vzdát i pláště, zvláště když to zlá osoba sama nezbytně potřebuje (srov. 1 K 6,7).

(3) V případě tehdy platné povinnosti nést zavazadla římským vojákům jednu míli, má být Ježíšův učedník ochoten jít míle dvě. Obětavě posloužit dvojnásobně, než je jeho zákonná povinnost.

(4) Prosíci o almužnu či půjčku nemá být odmítnut. Dávat almužny chudým patřilo k podstatnému projevu židovské zbožnosti. Podle Mojžíšova zákona bylo povinností lidu Izraele půjčovat chudým, kteří byli mezi nimi (Dt 15,7–11). Ježíš rozšiřuje tuto povinnost výzvou ke štědrosti vůči všem lidem.

Tyto čtyři Ježíšovy ilustrace pro jednání jeho učedníků nejsou určeny k tomu, aby se staly všeobecnými principy, jimiž se řídí státní legislativa. Ve světě porušeném hříchem by to nutně vedlo k naprostému zhroucení práva a spravedlnosti s následnou anarchií a společenským rozvratem. Povinností státní správy je být „vykonavatelem trestu nad tím, kdo činí zlo“ (Ř 13,4). Pokud křesťan slouží u policie či v armádě, pak slouží jako nástroj Boží spravedlnosti.

I křesťan se může postavit vůči bezpráví, jež se mu děje a nedovolit, aby lidé po nás šlapali. Pavel se hlásí o svá práva římského občana. Vyhnul se tak bičování a brání se odsouzení odvoláním k císaři (Sk 22,22–29; 25,11–12). Jinde Pavel zdůrazňuje pravidlo, „*Kdo nechce pracovat, ať nejí!*“ (2 Te 3,10). Dávat almužny či půjčky takovým osobám by bylo pošetilé. I křesťan musí rozvažovat, jak moudře naloží se svými finančními prostředky. Druhé má milovat jako sebe sama a štědře jim dávat vše, co potřebují ke svému dobrému.

3/ O lásce k nepřítelům (5,43–48).

„*Slyšeli jste, že bylo řečeno: 'Milovati budeš bližního svého a nenávidět nepřítele svého.'*“ Teze obsahuje dvojí příkaz. První žádá lásku k bližnímu, jak je doslovně uvedeno v Lv 19,18, kde „bližní“ znamená příslušníka Izraele. Toto omezení se v židovství v řadě případů ještě zúžilo na příslušníky určitého společenství, jak tomu bylo např. v Kumránu. K výzvě „*nenávidět nepřítele svého*“ chybí přímá paralela ve Starém Zákoně i rabínské literatuře, ale v židovství se takto usuzovalo na základě některých biblických oddílů (Ž 139,21–22; 26,5; Dt 7,2; 30,7). Kumránci, kteří se považovali za „syny světla“, požadovali od svých členů, aby nenáviděli „syny tmy“. Jestliže výraz „bližní“ označoval v židovství věřícího soukmenovce, potom „nepřítel“ byl označením pro pohana. „*Nenávidět nepřítele svého*“ lze také vykládat jako důsledek omezení přikázání lásky pouze na bližního.

„*Já však pravím: Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kdo vás pronásledují, abyste byli syny nebeského Otce.*“ V závěrečné antitezi Ježíš požaduje od svých učedníků lásku k nepřítelům a přímlybné modlitby za ty, kteří je pronásledují. Výraz „nepřítelé“ zde označuje ty, kteří mají k učedníkům nepřátelský postoj a pronásledují je. V Ježíšově příkazu lásky k nepřítelům je nejvíce patrný revoluční charakter jeho etických požadavků, které neměly v tehdejší židovské tradici obdoby. Přikázání lásky k nepřítelům odhaluje podstatu a hloubku lásky, která je určena všem lidem. Tato láska je rozhodující pro identitu Ježíšova učedníka a je znamením jeho jedinečného vztahu k nebeskému Otci, ve kterém syn jedná podle Otcova příkladu. Bůh ve své všeobecné milosti pečuje o všechny lidi. „*Dává svému slunci svítit na zlé i dobré a déšť posílá na spravedlivé i nespravedlivé.*“

Odplácet dobrým za dobré není ničím neobvyklým, ale je obvyklé ve světě i pro pohany. Kdosi výstižně shrnul tři možné způsoby lidského jednání: „Odplácet dobrým za dobré je lidské; odplácet zlým za dobré je ďábelské; odplácet dobrým za zlé je božské.“ Láska k nepřítelům je specifickým a charakteristickým znakem Ježíšových učedníků a přesahuje obvyklé etické standardy. Popisovaná láska není emocí, ale činem vůle pro užitek a dobro jiných, i těch, kteří se mi nelíbí. V této lásce, která nezná hranic, učedníci zrcadlí štědrost a lásku Boží, který udílí své požehnání spravedlivým i nespravedlivým a který přinesl království těm, kteří toho nebyli hodni.

„*Bud'te tedy dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec.*“ Jedná se nejen o vhodný závěr šesté antiteze, protože dokonalá Boží láska vůči všemu stvoření je vzorem lásky, kterou mají Ježíšovi učedníci projevovat svým nepřítelům. Jedná se však též o vhodný závěr ke všem antitezím Kázání na hoře. Již starozákonní proroci ukazovali na to, že hlavním požadavkem Zákona je přikázání lásky. V úsilí o „dokonalost“ podle Otcova obrazu se naplňuje

eschatologický cíl Zákona, a proto poslušnost Ježíšových slov neznamená zrušení, ale naplnění Zákona a Proroků.

Milovat všechny lidi, dokáže plně a dokonale jen Bůh. Plný rozsah své lásky prokázal Bůh obětováním svého jednorozeného Syna na kříži, který zemřel za hříchy celého světa. Dokonalost v lásce je cíl, o který učedníci usilují, ale který nedosáhnou plně v tomto životě. Pokud jsme však vírou přijali Ježíše Krista za svého Spasitele a Pána, přebývají Otec a Syn v Duchu svatém v našem nitru a můžeme milovat Boží láskou. Není to nic, co my sami vyprodukujeme, ale jedná se o ovoce Ducha svatého. Spolehněme se na Ježíšovo slovo: „*Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese hojné ovoce; neboť beze mne nemůžete činit nic!*“ (J 15,5).

Pokrytecká nábožnost a pravá zbožnost (Mt 6,1–18)

Etika nebeského království klade důraz na „spravedlnost srdce“, na vnitřní postoje, protože vnější jednání je projevem vnitřního charakteru člověka. Právě tím spravedlnost Ježíšových učedníků přesahuje spravedlnost zákoníků a farizeů (5,20), jež byla zaměřena na vnější poslušnost liteře Zákona. To je hlavní důraz Ježíšova výkladu některých přikázání Mojžíšova zákona, jež je podáno v šesti antitezích páté kapitoly. Oddíl Mt 6,1–18 ukazuje na to, jak vnitřní spravedlnost srdce vypůsobí též vnější „skutky spravedlnosti“, jež jsou viditelným projevem toho, že Ježíšův učedník se stává podobnější svému nebeskému Otci (5,48). V tomto oddíle Ježíš vyučuje své učedníky, jak se vnitřní spravedlnost nebeského království projevuje ve veřejném projevu náboženského života. Viditelné projevy zbožnosti jsou důležité, protože skrze ně se rozvíjí a je testována spiritualita osobnosti jednotlivce. Ježíš hovoří o třech důležitých disciplínách (cvičeních) náboženského života, jež byly charakteristické pro tehdejší židovskou zbožnost: o prokazování dobrodiní potřebným, o modlitbě a o půstu.

1/ Jak prokazovat dobrodiní (6,1–3)

Ve starověkých agrárních společnostech byla chudoba široce rozšířena a již Starý zákon kladl velký důraz na povinnost starat se o chudé. „*Potřebný ze země nevymizí. Proto ti přikazuji: Ve své zemi ochotně otvírej ruku svému utištěnému a potřebnému bratru*“ (Dt 15,11). Činit skutky milosrdenství bylo jedním z pilířů židovské zbožnosti. „Svět stojí na třech věcech: na Tóře, na modlitbě a na prokazování dobrodiní vůči druhým“ (Aboth 1,2). „S každou osobou bys měl jednat laskavě“ (Aboth 1,15). V židovské zbožnosti Ježíšovy doby výraz „*prokazovat dobrodiní*“ (6,2) znamená „dávat almužnu“. V rabínském učení je dávání almužny chudým slíbena velká odměna.

Ježíš však kritizuje tehdejší praxi, kdy tehdejší náboženští vůdci dávali almužny chudým na veřejnosti tak, že tím chtěli budit pozornost (doslova v řeckém textu „*nevytrubuj před sebou*“), předváděli své dobré skutky lidem na odiv, aby získali respekt svých vrstevníků a obdiv prostého lidu. Jsou „*pokrytci*“ tj. herci, kteří před druhými prezentují sebe sama jako někoho jiného, než jakými ve skutečnosti jsou. Ježíš při nich kritizuje to, že činí dobré věci ze zlých důvodů. Konají skutky zbožnosti, aby „*došli slávy u lidí*“. Tragickou ironií je, že „*už mají svou odměnu*“ a od Boha již žádnou odměnu nedostanou. Prokazovat skutky dobrodiní se má dít ve skrytosti, kdy je nestavím na odiv nejen druhých lidí, ale ani v sobě samém („*at'*

neví tvá levice, co činí pravice“). Boží pozornosti neuniknou skutky spravedlnosti a odměnou je eschatologický dar království nebeského a jeho spravedlnosti (Mt 25,34–39).

Vnější skutky spravedlnosti jsou nesmírně důležité, budou rozhodovat na posledním soudu o našem věčném údělu, ale Bůh se zajímá nejen o tyto skutky, ale také o jejich motivaci. Je důležité, aby byly konány skutečně z lásky a nezištně, aby byl oslaven Bůh, a ne proto, abychom došli slávy u lidí. Jaké jsou naše vnější projevy zbožnosti a jaká je jejich motivace? Varujme se pokrytecké nábožnosti a praktikujme pravou zbožnost. *„Pravá a čistá zbožnost před Bohem a Otcem znamená pamatovat na vdovy a sirotky v jejich soužení a chránit se před poskvrnou světa“* (Jk 1,27). Láska k Bohu a láska k bližnímu patří nerozlučně dohromady. Cvičme se každodenně v tom, abychom prokazovali dobrodiní potřebným, kteří jsou všude kolem nás? *„Má-li někdo dostatek a vidí, že jeho bratr má nouzi, a bez soucitu se od něho odvrátí – jak v něm může zůstat Boží láska? Dítka, nemilujme pouhým slovem, ale opravdovým činem“* (1J 3,17–18). Činy lásky jsou poznávacím znakem Ježíšových učedníků.

2/ Jak se modlit (6,5–15).

Modlitba je dalším základním projevem víry a lásky k Bohu. Můžeme ji označit za dech duchovního života. Praxí zbožných Židů bylo, že se obvykle modlili třikrát denně: ráno, odpoledne ve tři hodiny a večer (Ž 55,18; Da 6,11; Sk 3,1). V určený čas modlitby se Židé nacházející se na veřejnosti zastavili na místě, kde byli a začali se modlit. Někteří se s oblibou modlili veřejně v synagogách a na ulicích, aby získali veřejné uznání a ocenění své zbožnosti. Takovýto způsob modliteb Ježíš označuje za pokrytectví, herectví. Protože na veřejnosti předvádí svou zbožnost, mají již svou odměnu vybranou a nemohou počítat s Boží odplatou.

Ježíš zdůrazňuje, že při modlitbě je rozhodující intimita společenství s Bohem, jež je centrem každé modlitby, ať se děje v soukromí či na veřejnosti. Ježíš sám se modlil soukromně, ale také před svými učedníky. Veřejné modlitby v přítomnosti dalších lidí se mohou stát modelem toho, jak se modlit (L 11,1). Osoby, která se však modlí více na veřejnosti než v soukromí, prozrazují, že jim nejde tolik o intimní společenství s Bohem, ale spíše o lidskou chválu a ocenění jejich zbožnosti.

Ježíš varuje též před pohanským používáním modlitby jako způsobu manipulování Boha k dosažení našich záměrů bezmyšlenkovým opakováním prázdných slov či magických formulek. Nebeský Otec dobře ví, co potřebujeme. Přesto však chce, abychom se modlili a vyjádřili tak své přání, potřebu, vědomí naší závislosti na nebeském Otci. Dlouhá modlitba v soukromí není nevhodná, protože Ježíš se modlil celé noci (srov. L 6,12). Mluví v podobenství též o potřebě vytrvalosti v modlitbě (L 18,1–8) a opakuje stejnou prosbu Otci v zahradě getsemanské (Mt 26,44). Důležité je si uvědomit, že modlitba není monologem našeho volání k Bohu, ale modlitba je dialogem, rozhovorem s Bohem. Modlitba má proměňovat náš charakter, vůli a naše hodnoty, zatímco hledáme a nalézáme Boží odpověď na naše modlitby.

Modelová modlitba pro učedníky: Modlitba Páně (Mt 6,9-13).

Ježíš předkládá svým učedníkům krátkou modlitbu jako model pro jejich pravidelný modlitebný život. Jedná se o liturgickou modlitbu, jež je právem používána v církevní liturgii. Nejde však předně o to, aby byla doslovně a stále opakována, ale dává nám směrnice způsobu, jak se konkrétně máme modlit i dnes. Vykladači se přou o to, zda Matoušova verze obsahuje má šest proseb (Chrysostom, Kalvín a reformovaní teologové) nebo sedm, kdy verš 13 je chápán jako dvě žádosti (Augustin, Luther a většina luterských teologů). Důležitější je však rozpoznání, že první tři žádosti se týkají realizace Božího spásného programu na této zemi a další se týkají o naplnění osobních potřeb modlitebníka v kontextu společenství Ježíšových učedníků.

„Otče náš, jenž jsi na nebesích.“ Modlitba začíná vzýváním Boha (invokace). Oslovení Boha důvěrným výrazem *„Otče“* (aramejsky abba) používaným dětmi při oslovování pozemských otců vyjadřuje intimitu v bezpečí milující otcovské péče. Ježíš jako jedinečný Boží syn oslovuje Boha *„můj Otče“* (11,27). Jeho učedníci kvůli svému vztahu k Ježíši vstoupili též do důvěrného vztahu k Bohu jako „našemu Otcí“. Výraz *„jenž jsi na nebesích“* vyjadřuje vyvýšenou, transcendentální povahu Boha. Výraz *„Otec nebeský“* spojující intimitu důvěrného vztahu k Bohu a vědomí jeho vyvýšenosti, se objevuje v Matoušově evangeliu 20krát a patří k jeho specifickému vyjádření dynamiky Boha, jeho imanence a transcendence.

„Bud' posvěceno tvé jméno.“ Vztah mezi jménem a osobou je v hebrejském myšlení mnohem užší než dnes. Jméno Boží je fakticky neoddělitelné od Boží osoby. Záměrem posvěcení Božího jména je, že Bůh má být „posvěcen“ či oddělen stranou jako svatý ve všech svých činech, že s ním všichni lidé budou nakládat s nejvyšší úctou. Posvěcovat Boží jméno znamená mít je v uctivosti, ctít jej, oslavovat a vyvyšovat. Jedná se o podstatu prvních tří přikázání Desatera (Ex20,3–7). Boží jméno bude pouze tehdy řádně posvěceno, když se zjeví jeho království a Boží vůle bude naplněna celá země. První tři žádosti modlitby jsou úzce spojeny a hovoří v podstatě o stejné spásně-historické realitě. Modlitba Páně ve své eschatologické orientaci je podobná židovské modlitbě Kadiš, zvláště v prvních třech prosbách: „Nechť je vyvýšeno a posvěceno jeho velké jméno ve světě, který stvořil podle své vůle. Ať zřídí své království v době tvého života a ve tvých dnech a v době života celého domu Izraelského, rychle a v blízké době. A řekni, Amen.“

„Přijď tvé království.“ Boží království je eschatologickou vládou Boží, kterou očekávali již proroci a po které toužili všichni pravověrní Židé. Zahrnuje dokonání Božích záměrů v dějinách, příchod blaženého věku. Evangelium samo je především oznámením, že tato Bohem zaslíbená vláda začala v díle a skrze dílo Ježíše Mesiáše. Učedníci jsou povzbuzeni prosit, aby to, co začalo ve službě Ježíšově a na čem již mají podíl, aby mohlo být zakoušeno ve vší plnosti. Touha po příchodu zaslíbeného Božího království se odráží i v raně křesťanském apelu „Přijď, Pane“ (Maranatha - 1 K 16,22), nejstarší křesťanské modlitbě, o níž máme zprávu.

„Staň se tvá vůle jako v nebi, tak i na zemi.“ Tato prosba je úzce spojena s předcházející prosbou. Kdekoliv je přítomné Boží království, zakoušíme Boží vůli. V nebi vládne Bůh absolutně, tj. celé nebe zakouší jeho perfektní vládu. Ježíš se modlí za to, aby také celá země

zakusila stejnou vládu Boží. Výraz „*vůle*“ může naznačovat Boží záměr či naplnění jeho vůle poslušností jeho příkázání. Ježíš při své pozemské službě v lidském těle byl plně poddán vůli Boha Otce. „*Můj pokrm jest, abych činil vůli toho, který mě poslal, a dokonal jeho dílo*“ (J4,34). Krátce před svým zatčením, když byl naplněn zármutkem a úzkostí z utrpení, jímž měl z Boží vůle projít, se modlí: „*Otče můj, není-li možné, aby mne tento kalich minul, a musím-li jej pít, staň se tvá vůle*“ (Mt 26,42). Plné uskutečnění Boží vůle na zemi se projeví, až Boží království přijde na zem ve své konečné podobě a moci.

První tři žádosti ačkoliv apelují v první řadě na aktivitu Boží v dějinách, nejsou však bez etických implikací pro učedníky. Další prosby se týkají naplnění základních potřeb učedníků na této zemi.

„*Náš denní chléb dej nám dnes.*“ Odkaz ke „chlebu“ je příkladem synekdochy tj. část je obrazem celku (potravy) a zde se myslí na všechny potřeby věřících, fyzické, duševní i duchovní. Přídavné jméno „*denní*“ se v NZ objevuje pouze zde a v paralele v L 11,3. Zřejmě je míněn chléb „pro přítomný den“, obdobně jako mana byla dáвана pouze na jeden den. Důraz na „*dnes*“ na konci věty ukazuje na to, že přítomný den je centrem pozornosti. Když o nás Bůh pečuje dnes, bude o nás pečovat také zítra a každý další den. Naplnění přítomných potřeb je pro učedníky anticipací (předjímáním) věčného naplnění potřeb.

„*A odpusť nám naše viny, jako i my jsme odpustili těm, kdo se provinili proti nám.*“ Jako je třeba každodenně prosit o chléb, o naplnění potřeb našeho těla, tak je třeba každodenně prosit o základní potřebu naší duše, odpuštění našich vin, v originále doslova „*dluhů*“ vůči Bohu. Bohu dlužíme poslušnost a nikdy nejsme schopni tento dluh plně splatit. Verše 16-17 k této prosbě připojují důležitou poznámku, že pokud neodpustíme druhým lidem jejich „*přestoupení*“, pak nemůžeme počítat s tím, že nám Bůh odpustí. To neznamená, že naše odpuštění druhým je podmínkou Božího odpuštění, ale že přijetí Božího odpuštění se projeví tím, že z vděčnosti k Bohu jsme ochotni odpouštět těm, kteří se provinili vůči nám. Tuto důležitou pravdu vykresluje podobenství o nemilosrdném služebníkovi (Mt 18,23–35).

„*A nevydej nás v pokušení, ale vysvobod' nás od zlého.*“ Řecký výraz v originále může znamenat jak pokušení, tak zkoušku. „*Být pokoušen*“ znamená být sváděn ke hříchu. Bůh nikoho nepokouší (Jk 1,13). „*Být zkoušen*“ znamená být přiveden do těžkých okolností, v nichž je zkoušena naše víra. V obojím případě může dojít ke hříchu. Učedníci zde prosí, aby nebyli uvedeni do tak těžké zkoušky, v níž by neobstáli, a vedlo by to k odpadnutí od víry. Prosí o vysvobození od zlého, za nímž jsou záměry toho, který byl Zlý od počátku. Učedníci jsou si vědomi toho, že život je duchovní bitva. Také Ježíš prosil v zahradě Getsemane za své učedníky: „*Bděte a modlete se, abyste neupadli do pokušení*“ (Mt 26,41).

Poslední tři prosby týkající se našich potřeb jsou spojeny v řečtině spojkou „*a*“, jako by mělo být pověděno, že patří dohromady. Opatření chleba není pro život dostačující, potřebujeme stejně tak naléhavě odpuštění vin a vysvobození od pokušení.

Některé rukopisy připojují ještě k této modlitbě liturgický závěr: „*Neboť tvé jest království i moc i sláva na věky. Amen.*“ Ten chybí v nejstarších rukopisech a zřejmě odráží ranou křesťanskou praxi adaptace modlitby pro liturgické účely. Modlitbu nacházíme v téměř

shodné verzi se zněním Matoušova evangelia ve starokřesťanském spise Učení dvanácti apoštolů z 1. století po Kr. a je k němu připojena poznámka: „Takto se modlí třikrát denně“ (Didaché 8,2 až 3).

3/ Jak se postit (6,16-18)

Kromě prokazování dobrodiní a modlitby byl půst třetí disciplínou židovské zbožnosti. V dějinách Izraele byly praktikovány různé druhy půstu. Půst obvykle znamená, že osoba se zdržuje od vši potravy, tuhé i tekuté, kromě vody. Většinou se tak chce připravit na nějakou významnou událost. Ježíš se postil 40 dní, aby se připravil na pokušení, jimiž ho vystavil satan a na inauguraci své veřejné služby (Mt 4,1-2). Částečný půst znamená částečné omezení stravování. Např. po tři týdny smutku za zemřelého, Daniel nejedl žádné maso a nepil žádné víno, ani se nepotíral žádnou mastí (Da 10,1-3). Při absolutním půstu během relativně krátké doby se lidé zdržují nejen od všeho pokrmu, ale i vody, aby rozpoznávali Boží vedení. Ester tak činila po tři dny během období národní krize (Est 4,16) a Pavel po svém obrácení si takto počínal po tři dny (Sk 9,9).

Ve Starém zákoně byl povinně vyžadován pouze jeden půst v roce na Den smíření (Lv 16,29 – 34; 23,26–32). V Leviticus se pro půst používá slova „*pokořovat se*“. Ukazuje to na to, že kromě zdržení se potravy měli lidé projevovat pokoření svých duší nošením žíněného roucha, pláčem a modlitbami (Ž 35,13; Iz 58,3). Zbožní Židé v Ježíšově době se postili pravidelně dvakrát týdně, obvykle v pondělí a ve čtvrtek. Ježíš předpokládá, že i jeho učedníci se budou postit, „*Když se postíte...*“. Při půstu učedníci nemají zanedbávat svůj vnější vzhled, aby tak demonstrovali fyzické obtíže, které snáší během půstu. Nemají přitahovat pozornost ke svému zbožnému skutku, protože projevy zbožnosti se mají dít předně ve skrytosti srdce.

V Bibli se často hovoří o půstu ve spojení s modlitbami a s projevy pokání. Ježíš sdělil svým učedníkům, že v těžkých duchovních zápasech proti moci temnosti je třeba spojit modlitbu s půstem (Mt 17,21). Prvotní církev praktikovala půst. V křesťanském sboru v Antiochii se postili a s modlitbami a postem byli vysláni Barnabáš a Pavel k misijní službě (Sk 13,2–3). O jejich službě v dalších městech čteme: „*V každé té církvi ustanovili starší a v modlitbách a postech svěřili učedníky Pánu, v kterého uvěřili*“ (Sk 14,23). Půst je též cestou, jak zvýšit sebekontrolu a kázeň nad svým tělem, o níž hovoří Pavel, když dává křesťanům za příklad závodníka, který se podrobuje všestranné kázni (v 1 K 9,25–27). Půst se však nesmí stát záslužným skutkem. Nemá smysl sám v sobě, ale je pouze prostředkem, který nám může napomoci dosažení některých duchovních cílů.

O zabezpečení života (Mt 6,19–34)

Čtený oddíl Božího slova pojednává o správném postoji křesťana ke světu a ke všem věcem, jež nás v tomto světě obklopují.

1/ „*Neukládejte si poklady na zemi...Ukládejte si poklady v nebi.*“ Poklad je to, čeho si člověk nejvíce cení, k čemu přilne jeho srdce tj. jádro osobnosti, centrum myšlení, citění a vůle. Poklad na zemi je to, co má význam pro tento časný, pozemský život. Žijeme v kapitalismu tj. v hospodářském systému, který je založen na soukromém podnikání, na tržním hospodářství.

V tomto systému má rozhodující moc kapitál, soukromé vlastnictví, majetek či peníze. Každodenně a ze všech stran jsme bombardováni reklamou, jež nás přesvědčuje, že ke šťastnému životu potřebujeme množství nejrůznějších výrobků a věcí, které můžeme získat, pokud zaplatíme příslušný finanční obnos. Cílem mnoha lidí je v první řadě získat majetek, peníze, protože se domnívají, že jim poskytne bezpečí, osobní hodnotu a význam, moc, nezávislost a potěšení.

Ježíš však varuje před ukládáním pokladů na zemi, které jsou přinejmenším nejisté a podléhají zkáze. Vše hmotné a co lze koupit za peníze nám může být ukradeno, nebo může být zničeno. Samotný majetek není zlý, ale je důležité jaký k němu máme vztah a jak s ním nakládáme. Láska k majetku je velké zlo. O tom píše apoštol Pavel v 1 Tm 6,10: „*Kořenem všeho toho zla je láska k penězům. Z touhy po nich někteří lidé zbloudili z cesty víry a způsobili si mnoho trápení.*“ Pro dědice království je krátkozraké shromažďovat majetek na této zemi. Ježíš žádá nekompromisní oddanost Boží vůli a Božím záměrům, jež je shromažďováním pokladů v nebi. V předcházejícím oddíle mluvil Ježíš o skutcích spravedlnosti a projevy lásky prokazující dobrodiní druhým lidem, který nebeský Otec odmění.

2/ „*Světlem těla je oko.*“ Oko umožňuje tělu vidění. Je zřejmě nejdůležitějším lidským smyslem, kterým vnímáme okolní svět. Ježíš zde používá oko metaforicky jako lampu, která osvětluje vnitřní život člověka. Říká se, „oko do duše okno“. Pokud náš vnitřní duševní a duchovní zrak nevnaší do našeho nitra světlo rozlišováním mezi dobrým a zlým, pak zůstáváme v duchovní tmě jako slepci. Výraz „čisté“ a „špatné“ oko překládá Bible 21 podle kontextu správně „štědré“ a „lakomé“ oko. „Zlé“ oko ve starověku znamenalo oko toužící po tom, co patří druhému tj. oko lakomé, hrabivé, závistivé.

3/ „*Nikdo nemůže sloužit dvěma pánům...Nemůžete sloužit Bohu i majetku.*“ Po dvou pokladech a očích následuje volba mezi dvěma pány. Je možné pracovat pro dva zaměstnavatele, ale otrok je výlučným právem jednoho pána. Exkluzivní vlastnictví vyžaduje exkluzivní službu. Člověk se buď cele oddá službě Bohu, nebo je zotročen starostí a péčí o získání a uchování majetku. Bůh osvobozuje, každá modla zotročuje. Mnoho lidí je v zajetí modly mamonu, majetku.

4/ „*Nemějte starost o svůj život, co budete jíst, ani o tělo, co budete mít na sebe.*“ Ježíš vyučuje své učedníky, že nemají mít úzkostnou starost o své každodenní potřeby, ale mají důvěřovat svému nebeskému Otci. Neznamená to ovšem, že potrava, nápoj a oblečení a jiné nutnosti života přijdou k učedníkům automaticky bez práce či prozíravosti. „*Šest dní budeš pracovat a konat všelike své dílo.*“ Toto slovo z Desatera Božích přikázání dobře známe. Apoštol Pavel prikazoval věřícím: „*Kdo nechce pracovat, ať nejí!*“ (2 Te 3,10). Ježíš se však ve slově ke svým učedníkům soustřeďuje na problém úzkostné starosti. Svou úzkostlivou péčí si člověk nemůže prodloužit svůj život ani o jedinou hodinu či den, ale spíše si život zkrátí. Opět jde o to postavit si správně priority v životě. Můžeme důvěřovat nejen božské prozřetelné péči o všechno tvorstvo, jak se projevuje v přírodě, ale ještě více jeho speciální otcovské lásce a milosti, jíž pečuje o své děti, dědice Božího království. Když Bůh pečuje o ptáčky, květiny i polní travu, jak by se nepostaral o nás. Kořenem úzkostné starosti je

malověrnost, která byla velkým problémem již prvních Ježíšových učedníků. Jestliže nebeský Otec zaopatřuje všechny potřeby Ježíšových učedníků, pak není třeba si dělat starosti o zítřek.

5/ Klíčovým výrokem oddílu je Ježíšův rozkaz: „*Hleďte především jeho království a spravedlnost, a všechno ostatní vám bude přidáno.*“ Ježíš žádá u svých učedníků nekompromisní oddanost ve službě Božímu království, vědomí naprosté závislosti na Bohu a plnou důvěru, že Bůh zabezpečí naše každodenní životní potřeby.

O nesouzení druhých a vyslyšení modliteb (Mt 7,1-12)

1/ *"Nesud'te, abyste nebyli souzeni."* Sloveso κρίνειν v řeckém originále znamená „soudit“, „odsuzovat“, „rozlišovat“ nebo „činit si úsudek“. Zákaz neznámá, že si nemáme činit úsudky o jednání druhých, rozlišovat dobré a zlé, a zlé soudit. Toto pochopení by bylo v rozporu s výzvou samotného Ježíše, která je uvedena na jiném místě: „*Nesud'te podle zdání, ale sud'te spravedlivým soudem!*“ (J 7,24). Ježíš však požaduje, aby jeho učedníci nezaujímal sudičské postoje, obdobně jako apoštol Pavel, který před takovým počínáním varuje: „*Proč tedy, ty slabý, soudíš svého bratra? A ty, silný, proč zlehčuješ svého bratra? Všichni přece staneme před soudnou stolicí Boží*“ (Ř 14,10). Se soudy máme začít u sebe sama (1 K 11,28.31), protože stejný standard soudu, který uplatňujeme na druhé, bude uplatněn i na nás. Jsme pokrytci, když ignorujeme významná selhání ve svém vlastním životě (metaforicky to Ježíš označuje za trám ve vlastním oku) a zabýváme se menšími selháními druhých (třískou v očích druhých). Sudičský a nemilosrdný postoj vůči druhým lidem prozrazuje, že jsme sami nepřijali Boží milosrdenství, které má moc nás proměnit v milosrdné lidi.

2/ Nedovolte znesvěcování toho, co je svaté. „*Nedávejte psům, co je svaté. Neházejte perly před svině, nebo je nohama zašlapou, otočí se a roztrhají vás*“ (v. 6). Obě zvířata „pes“ či „svině“ byla v Písmu spojována s tím, co je nečisté. Tím, „co je svaté“ či „perlou“ (srov. 13,45-46) je zde míněno evangelium království. Když se při zvěstování evangelia učedníci setkají s odporem či nepřátelstvím, nemají se dále vnucovat, ale jak jim Ježíš dává pokyn v 10,13-14, mají pokračovat na své cestě jinam, aby dalším přinesli evangelium. Již starozákonní přísloví moudře radí: „*Nedomlouvej posměvači, aby tě nezačal nenávidět*“ (Př 9,8).

3/ Vyslyšení modliteb nebeským Otcem. „*Proste, ... hleďte, ... tlučte*“ jsou výzvou k modlitbám. Jaký je význam těchto metafor? Prosit při modlitbě je výrazem pokorného vědomí toho, že na to, o co prosím, nemám samozřejmý nárok. Hledat při modlitbě znamená aktivně usilovat o rozpoznání Boží vůle (příkladem je Ježíšova modlitba v Getsemane „*ne jak já chci, ale jak ty chceš...staň se Tvá vůle*“ Mt 26,39.42). Tlouci při modlitbě znamená naléhavost a vytrvalost (příkladem je podobenství o soudci a vdově v L 18,18). Slovesa „*proste, hleďte, tlučte*“ jsou uvedena v přítomném čase a to v řečtině znamená pokračující, vytrvalé prosby, hledání a tlučení. Ježíšovi učedníci smějí směle důvěřovat svému nebeskému Otci, že je opatří vším potřebným a dobrým, o co žádají. „*Jestliže tedy vy, ač jste zlí, umíte svým dětem dávat dobré dary, tím spíše váš Otec v nebesích dá dobré těm, kdo ho prosí!*“ (v. 11). „Dobré dary“ se netýkají jen vezdejších potřeb učedníků, ale především požehnání, jež

přináší Boží království. I pro naše modlitby platí Ježíšovo slovo: „*Hledejte především jeho království a spravedlnost, a všechno ostatní vám bude přidáno*“ (Mt 6,33).

4/ „*Jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak vy jednejte s nimi; v tom je celý Zákon, i Proroci.*“ Znamý židovský rabín Hilel na dotaz jednoho proselyty obdobně shrnul Zákon do jediné věty: „Co ty sám nenávidíš, nečiň druhým: to je celý zákon a zbytek je komentář“ (b. Šabb. 31a). Je zajímavé, že Hilelovo vyjádření je v negativní formě, zatímco Ježíšova forma výroku je pozitivní. Pozitivní forma zahrnuje negativní formu, ale pozitivní forma je vznešenější a plnější vyjádření praktické morálky. Nejde jen o to, co nemáme činit, ale předně o to, co máme činit. Ježíšovo vyjádření, tzv. zlaté pravidlo, je shrnutím a vyvrcholením etických požadavků celého Kázání na hoře. Jedná se o všem lidem srozumitelný a praktický výklad přikázání z Lv 19,18: „*budeš milovat svého bližního jako sebe samého*“. Obdobně v oddíle Mt 22,35-40 uvádí Ježíš toto přikázání společně s přikázáním „*Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí*“ (Dt 6,5) jako souhrn etického vyučování: „*Na těch dvou přikázáních spočívá celý Zákon i Proroci.*“ Přikázání lásky k Bohu a bližním je tak nejen shrnutím etiky starozákonních spisů, ale též novozákonní etiky Božího království (srov. Ř 13,8-10; Ga 5,14). Odkazem na Zákon a Proroky evangelista uzavírá hlavní část Kázání na hoře, právě tak jako ji stejným způsobem začal v 5,17. Přikázání lásky je centrální pro spravedlnost království a praxi Ježíšových učedníků. V Jakubově epištole je přikázání lásky nazváno „*královský zákon*“ (Jk 2,8) nebo „*zákon svobody*“ (Jk 2,12).

Dvě brány a cesty, dvojí ovoce, dvojí učedníci, dva stavitelé (Mt 7,13 – 28)

Ježíš zakončuje své Kázání na hoře čtyřmi výzvami k rozhodnutí. Každé zvěstování evangelia a biblické vyučování nás staví před konkrétní volbu, zda Boží slovo uposlechneme, aby svou mocí proměňovalo naše životy.

1/ Dvě brány a cesty

„*Vejděte těsnou branou; prostorná je brána a široká cesta, která vede do záhuby; a mnoho je těch, kdo tudy vcházejí. Těsná je brána a úzká cesta, která vede k životu, a málokdo ji nalézá*“ (v. 13-14). V obraze dvou bran a cest Ježíš staví své posluchače před základní a nejdůležitější životní rozhodnutí. Přirovnáme-li lidský život k cestě, pak široká cesta je velmi lákavá a jdou po ní mnozí. Je tomu tak proto, že je to cesta komfortu, pohodlí. Nejsou zde požadavky, jež je třeba naplnit, disciplína, již je třeba se podřídit. Již samotný vstup na ní je snadný, protože se vchází prostornou branou. Naopak jít po úzké cestě je obtížné a namáhavé, poutník si musí dávat dobrý pozor na to, aby jí neztratil. Vstup na ní začíná projitím těsné brány. Jen málo lidí nalézá tuto cestu, ale právě pouze tato cesta vede k životu. Těsnou branou je Ježíš a úzká cesta je následování Ježíše. Široká, pohodlná cesta, kdy člověk se bez omezení nechá vést svými sobeckými žádostmi je cestou do zahynutí. Žádná třetí cesta života neexistuje. Jestliže jsme neuposlechli Ježíšovu výzvu, „*vejděte těsnou branou*“, pak zůstáváme jako většina lidí na cestě k záhubě.

2/ Dvojí ovoce

Přirovnáme-li lidský život k ovocnému stromu, pak rozhodujícím je, zda nese dobré ovoce. Jediným rozpoznávacím znakem toho, zda někdo přináší pravé a životodárné prorocké slovo, nebo je lživým prorokem je ovoce, jež je metaforou spravedlivých činů vypůsobených Božím Duchem (Ga 5,22). Proto Ježíš varuje: „*Střežte se lživých proroků, kteří k vám přicházejí v rouchu ovčím, ale uvnitř jsou draví vlci. Po jejich ovoci je poznáte*“ (v. 15). Ježíšovi učedníci musí vždy bdít a nenechat se oklamat vnějším zjevem či libivými a prázdnými slovy, ale musí rozlišovat pravé od falešného právě na základě kritéria dobrých činů. Draví vlci v beránčím rouchu jsou smrtelným ohrožením těch, kdo skutečně patří k Božímu lidu. „*Po jejich ovoci je poznáte.*“

3/ Dvojí učedníci

„*Ne každý, kdo mi říká 'Pane, Pane', vejde do království nebeského; ale ten, kdo činí vůli mého Otce v nebesích*“ (v. 21). Nestačí jen ústy vyznávat Ježíše za svého Pána, ale rozhodující je činit vůli nebeského Otce. Činění Boží vůle je rozhodující rozpoznávací znak toho, kdo je pravým a kdo falešným Ježíšovým učedníkem. „*Mnozí mi říkají v onen den: 'Pane, Pane, což jsme ve tvém jménu neprorokovali a ve tvém jménu nevymítali zlé duchy a ve tvém jménu neučinili mnoho mocných činů?'*“ (v. 22). V onen den tj. v eschatologický den soudu nikomu nepomůže odvolávání se na to, že v Ježíšově prorokoval či působil mocné činy. Nic mu to nebude platné, pokud se dopouštěl nepravosti a nebyl ochoten činit vůli nebeského otce. Podstatou učednictví a účasti v Božím království není nic jiného, než praktikování Boží vůle v našich životech.

4/ Dva stavitelé

Ježíšovo Kázání na hoře je ukončeno prostým avšak velmi působivým a každému srozumitelným závěrečným podobenstvím. Všichni rozumí tomu, že to byl moudrý muž, kdo postavil svůj dům na pevném, stabilním základě, na skále. Dal si práci se základy, stálo jej to mnoho námahy a dřiny, ale bylo to rozumné. Naopak bláznivý muž si se základy mnoho problémů nedělal. Pro stavbu si vybral sypký, písčný podklad. Stavba pokračovala rychleji, měl více času i prostředků třeba na zajímavější architektonickou výzdobu domu. Domy se však staví především proto, aby nás chránily před nepohodou, abychom se v nich mohli cítit bezpečně. Vichřice a přívaly vod prověřily pevnost obou domů. Dům postavený na skále nepadl, ale dům na písku „*padl, a jeho pád byl veliký*“. Když lidský život přirovnáme ke stavbě domu, pak na pevném základě staví pouze ten, kdo nejen slyší a zná Ježíšova slova, ale kdo je v praxi svého života naplňuje. Moudrost života je slyšet a plnit Ježíšova slova. Největší pošetilosti a bláznivosti se dopouští ten, kdo Ježíšova slova slyší, dobře je zná, ale neplní je. Na každého z nás přijdou dříve nebo později zkoušky, které prověří, na čem stavíme svůj život. I kdyby se nám podařilo v životě se vyhnout bouřím a katastrofám, nad každým z nás bude jednou Bohem vyřčeno poslední slovo, které rozhodne o našem věčném údělu. Jen ten obstojí v konečné eschatologické bouři a nepadne, kdo položil základ svého života na moci oběti Ježíše Krista na kříži a na poslušnosti jeho slovu.

5/ „Zástupy žasly nad jeho učením; neboť je učil jako ten, kdo má moc, a ne jako jejich zákoníci“ (v. 28b -29). Příčinou úžasu zástupů je Ježíšova pravomoc, autorita při vyučování. Ježíš není jen jedním z mnoha zákoníků tj. vykladačů Božího slova, ale jako Mesiáš má pravomoc s konečnou autoritativní platností zvěstovat Boží slovo. Úžas zástupů ukazuje na jejich emocionální odpověď, ale ne na ochotu žít poslušně podle jeho slov a oddaně jej následovat. Jaké je naše osobní rozhodnutí, před něž nás dnešní Ježíšovo slovo staví? Vešli jsme již těsnou branou a chceme jít poslušně po cestě, již je Ježíš sám? Toužíme po tom být stromem, který nese dobré ovoce? Jsme těmi, kteří nejen říkají „Pane, Pane“, ale též činí vůli nebeského Otce? Chceme stavět svůj dům života na pevném základě, jímž je Ježíš sám?

V epištole Jakubově 1,23-25 nacházíme toto slovo: *“Vždyť kdo slovo jen slyší a nejedná podle něho, ten se podobá muži, který v zrcadle pozoruje svůj vzhled; podívá se na sebe, odejde a hned zapomene, jak vypadá. Kdo se však zahledí do dokonalého zákona svobody a vytrvá, takže není zapomnětlivý posluchač, nýbrž také jedná, ten bude blahoslavený pro své skutky.”* (Jk 1,23- 24).

Příklady víry (Mt 8, 1-13)

1/ V kapitolách 5-7 představuje evangelista Matouš Ježíše jako Mesiáše mocného ve slovu (7,28). Po tomto bloku Ježíšova vyučování jsou kapitoly 8 - 9 reprezentativní sbírkou devíti Ježíšových zázračných činů, které jej představují jako Mesiáše mocného v činech. Je zde zastoupena každá ze tří skupin, do nichž lze zařazovat Ježíšovy zázraky: uzdravování, exorcismy (vymítání démonů) a přírodní zázraky. Tyto mocné skutky demonstrují, že Boží království je již v Ježíši mocně přítomné a působí svou uzdravující mocí na této zemi. Základními tématy kap. 8-9 je christologie (pomáhají odpovídat na otázku, kdo je Ježíš), uřednictví a víra.

I / Uzdravení malomocného (Mt 8,1-4)

2/ Malomocenství (též lepra či Hansenova nemoc) je infekční onemocnění, které ve své kožní formě vytvářející vředy způsobuje znetvoření na končetinách a na obličeji a je silně nakažlivé. Ve starověku mnohá onemocnění kůže byla označována za malomocenství a žádná nemoc nebyla tehdy tak obávaná jako malomocenství. Malomocní nejen trpěli důsledky svého onemocnění, ale také sociální izolací a mělo se za to, že jsou pod Božím zlořečením. V Izraeli byly stanoveny instrukce pro diagnostikování těchto nemocí a pokyny o tom, jak se nemocní mají chovat (Lv 13-14). Aby malomocní nenakazili ostatní, museli již z dálky volat, „*Nečistý, Nečistý*“ (Lv 14,45-46; srov. L 17,12).

3/ „Když sestoupil z hory, šly za ním velké zástupy. Tu k němu přistoupil malomocný, padl před ním na zem a řekl: ‘Pane, chceš-li, můžeš mě očistit.’“ Jednání malomocného ve vztahu k Ježíši je velmi překvapivé. Neutíká od Ježíše a zástupů pryč, ale naopak k Ježíši přistupuje a ve velkém respektu mu vzdává poctu tím, že „*padl před ním na zem*“ (v řeckém textu je užito sloveso *προσκυνέω*, které se používá též při uctívání Boha). V Matoušově evangeliu oslovení *Κύριε* „*Pane*“ je vždy výrazem víry v Ježíše. Buď jej takto oslovují jeho učedníci, nebo nemocní, kteří věří, že je může uzdravit. Prohlášení „*Pane, chceš-li, můžeš mě očistit*“ ukazuje, že malomocný vyznává svou víru, že jej Ježíš může uzdravit. Nepřichází však s požadavkem, ve vědomí, že má na uzdravení nárok, ale uctivě a pokorně a v důvěře, že

jestliže bude Ježíš chtít, může ho uzdravit. Malomocný je pro nás příkladem víry, která k Ježíši přistupuje s velikou úctou a pokorou, ale též s naprostou důvěrou, že jej dokáže uzdravit a očistit.

4/ „*On vztáhl ruku, dotkl se ho a řekl: 'Chci, buď čist' A hned byl očištěn od svého malomocenství.*“ Ačkoliv Ježíš mohl uzdravit pouhým slovem „*dotkl se ho*“. Dotknutí se malomocného znamenalo provinění proti Zákonu (Lv 5,3), protože dotknout se znečištěného znamenalo se sám znečistit. Ježíšův dotek však očišťuje, a tak se ani sám nemůže znečistit dotekem malomocného. Svým výrokem „*Chci, buď čist*“ připojeným k uzdravujícímu doteku Ježíš vyjadřuje svou pravomoc uzdravovat a očišťovat. Malomocenství je v Bibli v určitém smyslu symbolem hříchu, důsledkem prvotního pádu lidstva. Hřích člověka morálně znečišťuje, odděluje od Boha i lidí. Ale to je právě dílo Mesiáše: obnovit Bohem stvořený pořádek a vysvobodit člověka z otroctví a nečistoty hříchu.

5/ „*Tu mu Ježíš pravil: 'Ne abys o tom někomu říkal!'*“ Ježíš se chce vyhnout chybným mesiášským očekáváním, která vyhlížela po nacionálně-politickém osvobození z římské nadvlády, nechce být považován za divotvorce. „*Ale jdi, ukaž se knězi a obětuj dar, který Mojžíš přikázal - jim na svědectví*“ Ježíš přikazuje uzdravenému, aby respektoval předpisy pro malomocného, jejichž splněním získá pro lidi právoplatné svědectví, že byl uzdraven a může vstoupit do společnosti jako plně očištěný a obnovený. Ustanovení zákona tak potvrzují Ježíšovu autoritu jako toho, kdo uzdravuje.

II/ Uzdravení setníkova sluhy (6,5-13)

6/ „*Tu když přišel do Kafarnaum, přistoupil k němu jeden setník a prosil ho: 'Pane, můj sluha leží doma ochrnutý a hrozně trpí.'* Řekl mu: *'Já přijdu a uzdravím ho.'*“ Kafarnaum bylo centrem Ježíšovy galilejské služby (srov. 4,13). Jednalo se o město poblíž hranic, jímž procházela důležitá obchodní cesta a kde byla posádka římských vojáků. Centurion neboli setník byl profesionální důstojník římské armády, který obvykle velel 100 mužům. Přichází za Ježíšem s prosbou, aby uzdravil jeho ochrnutého sluha. Ježíš je připraven jít se setníkem do jeho domu a uzdravit toho, který tak hrozně trpěl.

7/ „*Setník však odpověděl: 'Pane, nejsem hoden, abys vstoupil pod mou střechu; ale řekni jen slovo, a můj sluha bude uzdraven.'*“ Setník si je vědom židovských obyčejů, které zakazují vstup do pohanského domu. Setník však důvěřuje, že k uzdravení sluhy postačí Ježíšovo slovo. Tváří v tvář Ježíšově autoritě se setník cítí nehodný. Věřící, že stačí Ježíšovo slovo, aby jeho sluha byl uzdraven. V jednom jediném biblickém verši jsou odkryty dvě podstatné známky setníkovi víry v Ježíše: Víra je pokorná a víra důvěřuje v moc Ježíšova slova.

8/ „*Vždyť i já podléhám rozkazům a vojákům rozkazují; řeknu-li některému 'jdi', pak jde; jinému 'pojď sem', pak přijde; a svému otroku 'udělej to', pak to udělá.*“ Setník jako voják dobře ví, jak důležitá je poslušnost. Jestliže dá svým podřízeným příkaz, vyžaduje splnění rozkazu. Setník dobře zná římský vojenský systém, v němž veškerá „autorita“ náleží císaři a je delegována. Protože byl pod císařskou autoritou, je třeba jeho příkazy uposlechnout. Obdobně je tomu i v duchovní oblasti. Ježíš je „Pán“ (Kyrios) zplnomocněný Boží autoritou a

jeho slovo je Božím slovem, které má moc nad nemocí i lidmi. Víra je poslušná, protože přijímá Ježíše jako nejvyššího Velitele.

9/ „Když to Ježíš uslyšel, podivil se, a řekl těm, kdo ho následovali: 'Amen, amen, pravím vám, tak velikou víru jsem v Izraeli nenalezl u nikoho.'“ Ježíš hledal u lidí víru a pohanského setníka staví za příklad veliké víry, jíž nenalezl v té době u nikoho jiného v Izraeli.

10/ „Pravím vám, že mnozí od východu i západu přijdou a budou stolovat s Abrahamem, Izákem a Jákobem v království nebeském; ale synové království budou vyvrženi ven do tmy; tam bude pláč a skřípění zubů.“ Ježíš zde mluví o „mesiášském banketu“, eschatologické hostině, kterou podle Iz 25,6-9 Hospodin připraví pro všechny národy. Podle židovských představ v Ježíšově době tak pohané mohou přijmout jen něco z nadbytku požehnání poslední doby určené Židům tím, že se vydají na pouť do Jeruzaléma (Iz 2,2-3). Nyní však Ježíšovým výrokem je tato exkluzivita Izraele postavena na hlavu. Setník fakticky představuje počátek proudu pohanů přicházejících od východu i západu, aby se připojili k eschatologickému banketu, zatímco „synové království“ budou odmítnuti. Pravými „syny království“ jsou nyní ti, kteří podobně jako setník věří Ježíši, tj. jsou ve vztahu k němu pokorní, důvěřují mu a jsou jej poslušní. Pouze tato víra otevírá cestu k hostině nebeského království. Ostatní budou „vyvrženi do tmy“, což je ostrý kontrast k zářivě osvětlené síni v nebeském království. Na místo hostiny je čeká „pláč a skřípění zubů“, což znamená eschatologické zavržení. Jeden z vykladačů to chápe jako muka sebevýčitek spíše než strach či vztek. Těmito velmi silnými výrazy a barvitými obrazy Ježíš ukazuje na význam víry, jež rozhoduje o spasení či záhubě člověka. Jinými slovy, ale stejně důrazně je význam víry podtržen v J 3,16-18: „*Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný. Vždyť Bůh neposlal svého Syna na svět, aby soudil, ale aby skrze něj byl svět spasen. Kdo v něho věří, není souzen. Kdo nevěří, je již odsouzen, neboť neuvěřil ve jméno jednorozeného Syna Božího.*“

11/ „Potom řekl Ježíš setníkovi: 'Jdi, a jak jsi uvěřil, tak se ti staň.' A v tu chvíli se sluha uzdravil.“ Bezprostřední odpovědí na setníkovu víru je uzdravení jeho sluhy. Apoštol Pavel nás ujišťuje: „*Písmo praví: 'Kdo v něho věří, nebude zahanben'*“ (Ř 10,11). Ježíš říká: „*Amen, amen, pravím vám, kdo věří, má život věčný*“ (J 6,47). Stále platí jeho slovo pověděné Martě: „*Budeš-li věřit, uvidíš slávu Boží*“ (J 11,40).

12/ Malomocný a setník jsou i nám příklady víry. Víra je osobní vztah vůči Bohu a Ježíši – víra je pokorná, víra důvěřuje, víra je poslušná. Víra je tím nejdůležitějším v životě člověka. Jedině skrze víru můžeme být ospravedlněni před Bohem, tj. můžeme před ním navzdory naší bídě obstát a být zachráněni pro věčnost. „*Bez víry však není možné zalíbit se Bohu*“ (Žd 11,6). Víra je vzácný Boží dar, jako Ježíšovi učedníci však máme podobně jako apoštolé prosit: „*Dej nám více víry!*“ (L 17,5). Učednictví je životní proces, v němž i z naší strany je třeba vynaložit veškeré úsilí a cvičit se v tom, aby naše víra rostla.

O bezvýhradném následování Ježíše (Mt 8,14-27)

I/ Uzdravení Petrovy tchyně a dalších (8,14-18)

1/ „Když Ježíš vstoupil do domu Petrova, spatřil, že jeho tchyně leží v horečce. Dotkl se její ruky a horečka ji opustila; i vstala a obsluhovala ho.“ Petrův dům v Kafarnaum se stal centrálou Ježíšova působení v Galileji. Protože tehdy obvykle společně žily rozšířené rodiny, není neobvyklé, že zde bydlela též matka Petrovy ženy. Petr byl ženatý, jak potvrzuje též Pavel v 1 K 9,5. Ve starověkém světě byla samotná horečka považována za nemoc a ne jen za příznak nemoci. Ježíš zde není žádán o uzdravení a sám se ujímá iniciativy. „Dotkl se její ruky a horečka ji opustila.“ Dotknutí se osoby s horečkou bylo v rabínské tradici zakázáno. Zde se však jedná o uzdravující dotyk. To, že tchyně vstala a obsluhovala ho, potvrzuje její uzdravení. Vděčnost ženy se projevuje službou (řecky διακονία, diakonia), což je modelem pro křesťanské čtenáře. Základním aspektem učednictví je, že Ježíšovi vděčně sloužíme jako odpověď na to, co nám učinil.

2/ „Když nastal večer, přinesli k němu mnoho posedlých; i vyhnal duchy svým slovem a všechny nemocné uzdravil.“ „Když nastal večer“ – zřejmě po ukončení šabatu (Mk 1,32), kdy posedlí a nemocní mohou být přinášeni či přiváděni k Ježíši, Ježíš vyhání z mnoha posedlých zlé duchy svým slovem (ne dotykem) a všechny nemocné uzdravuje. Není duchovní síly, jež by nedokázal přemoci a není nemoci, kterou by nemohl uzdravit! Ukazuje to na univerzální rozsah milosti království, jehož suverénní moc se projevuje skrze Ježíše.

3/ „Aby se naplnilo, co je řečeno ústy proroka Izaiáše: 'On slabosti naše na sebe vzal a nemoci nesl.'“ Ježíšův život a služba jsou naplněním Starého zákona. Jeho služba uzdravování naplňuje proroctví Iz 53,4. Služebník nese slabosti a nemoci jiných skrze své utrpení a smrt za jejich hříchy. Existuje hluboké spojení mezi Ježíšovou uzdravující službou a jeho křížem, který pokládá základ pro zničení každé nemoci. Tato uzdravení jsou důležitá jako příslib mnohem většího „uzdravení“, jež je srdcem evangelia, uzdravení kříže. Citát z Iz 53,4 negarantuje, že každý věřící bude již nyní uzdraven ze všech svých nemocí. Uzdravení skrze Ježíšovu službu a ta, jež zakoušíme v našich dnech, jsou prvotinami, první splátkou, konečné zkušenosti vysvobození.

„Když Ježíš viděl kolem sebe zástup, rozkázal odjet na druhý břeh.“ Že uzdravování nebylo v centru Ježíšovy služby, je naznačeno též tím, že když viděl kolem sebe velké zástupy a jistě by měl jako lékař plno klientů na řadu dalších dní, opouští tyto zástupy a dává svým učedníkům rozkaz odjet na druhý břeh.

II/ Náročné požadavky pro Ježíšovy učedníky (8,19-22)

4/ Jeden zákoník přišel a řekl mu: „Mistře, budu tě následovat, kamkoli půjdeš.“ Ale Ježíš mu odpověděl: „Lišky mají doupata a ptáci hnízda, ale Syn člověka nemá, kde by hlavu složil.“ Jeden ze zákoníků se sám nabízí Ježíši za učedníka, který jej bude oddaně následovat. Ježíšova odpověď mu ukazuje na to, že učednictví znamená ochotu k přísnému a sebezapírajícímu životu poutníka a bezdomovce na této zemi. Spojení s Ježíšem je tak úzké a intenzivní, že vyžaduje ochotu se kvůli němu vzdát třeba i bezpečí střechy nad hlavou.

5/ Jiný z učedníků mu řekl: "Pane, dovol mi napřed odejít a pochovat svého otce." Ale Ježíš mu řekl: "Následuj mě a nech mrtvé, ať pochovávají své mrtvé." Stěží najdeme jiný Ježíšův výrok, který by tak ostře odporoval tehdejší zbožnosti a obyčejům. Zákon (Ex 20,12) požadoval, aby syn ctil svého otce a v pozdější židovské tradici (Tob 4,3) pohřeb mrtvého má přednost před jinými náboženskými povinnostmi. Někteří vykladači situaci chápou tak, že otec ještě nezemřel a učedník se chce postarat o svého otce do jeho smrti a pak je připraven Ježíše následovat. Ježíš ve své odpovědi však popírá legitimitu takového zdržení. „Nech mrtvé, ať pochovávají své mrtvé“ je zřejmě třeba chápat ve smyslu „ať duchovně mrtví pochovávají své vlastní fyzicky mrtvé“. Povolání k učednictví je pro Ježíše absolutní hodnotou, jež má přednost před jakýmkoliv jinými povinnostmi. Jestliže zákoník byl příliš rychlý ve svém slibu, tento „učedník“ byl příliš pomalý v činu.

III/ Utišení bouře (8,23-27)

6/ Oddíl je „kérygmatickým paradigmatickým nebezpečím a slávy učednictví“ (Bornkamm). Náročné požadavky na učednictví jsou vyváženy mocnou autoritou a ochranou toho, kdo povolává k učednictví.

Vstoupil na loď a učedníci ho následovali. V tom se strhla na moři veliká bouře, takže loď už mizela ve vlnách; ale on spal. I přistoupili a probudili ho se slovy: "Pane, zachraň nás, nebo zahyneme!" Řekl jim: "Proč jste tak ustrašení, malověrní?" Vstal, pohrozil větrům i moři; a nastalo veliké ticho. Lidé užasli a říkali: "Kdo to jen je, že ho poslouchají větry i moře?"

Příkaz k plavbě na druhý břeh vydal Ježíš a učedníci vstupují za ním na loď. V náhlé velké bouři Ježíš pokračuje ve spánku. Otázka „Proč jste tak ustrašení, malověrní?“ je pokáráním učedníků, že byli naplněni strachem a necítili se bezpečně, když byl jejich Pán s nimi. Výraz „malověrní“ nehovoří tolik o kvantitě víry, ale o její slabé kvalitě. Víra vyhání strach nebo strach vyhání víru. Ježíš je zklamán nedostatkem víry těch, pro něž je víra centrální.

Poté „pohrozil větrům i moři; a nastalo veliké ticho“. Výraz „pohrozil“ je Ježíšem používán při exorcismu, což může předpokládat, že skrze bouři se projevují zlé duchovní síly. Tajemné velké ticho dosvědčující Ježíšovu suverénní moc může též symbolizovat hluboký pokoj a jistotu, jež náleží těm, kdo následují Ježíše. Lidé užasli, protože Ježíš zjevil svou moc nad přírodou, když ho dokonce „poslouchají větry i moře“ (srov. Ž 89,8-9; 65,7; 107,29).

Tento příběh obsahuje hlubokou symboliku pro církve. Člun pro mnohé vykladače symbolizuje církev a bouře zlé síly ohrožující církev (srov. 16,18). Víra rozpoznává, že Ježíšův učedník může zcela počítat s plným zabezpečením ze strany svého Mistra (srov. Jk 1,6), ať již se octne v jakémkoliv bouři života.

7/ Sjednocujícím tématem všech tří oddílů je učednictví, které znamená bezvýhradné následování Ježíše. Jedná se o radikální povolání, jemuž musí odpovídat radikální oddanost. Učednictví obsahuje praktickou službu (diakonia), jak jí projevila Petrova tchyně jako projev vděčnosti za uzdravení. Může znamenat snášet nepohodu strastiplného putování životem „bez střechy nad hlavou“ a procházení velkými bouřemi života. Ani vztah k našim nejbližším v rodině se nesmí stát překážkou v bezvýhradném následování Ježíše. Nechme se povzbudit

k věrnému následování Krista slovy známé husitské písně: „Ktož jsú boží bojovníci a zákona jeho, prostež od boha pomoci a úfajtě v něho, že konečně vždycky s ním zvítězíte. Kristus vám za škody stojí, stokrátě viac slibuje, pakli kdo proň život složí, věčný život mieti bude, blaze každému, kdož na pravdě sejde.

Uzdravení duchovní posedlosti (Mt 8,28-34)

1/ Ježíš jako Mesiáš mocný v činu se prokázal uzdravením malomocného (8,1-4), ochrnutého setníkova sluhy (8,5-13), Petrovy tchyně ležící v horečce (8,14-16). Svou moc nad přírodou prokázal okamžitým utišením bouře (8,23-27) a v příběhu o uzdravení posedlých v Gadaře (8,28-34) prokazuje svou moc nad nadpřirozeným světem zlých duchů.

2/ Po racionalistickém odmítání existence nadpřirozeného světa stvořených duchovních bytostí přichází i do naší západní kultury v posledních desetiletích vlna obnoveného zájmu o anděly i demony. Projevuje se to zejména v literatuře, filmech, ale i v zájmu mnoha lidí o tajemné, nadpřirozené síly. C. S. Lewis v úvodu své knihy *Rady zkušeného ďábla* uvádí: „Ve vztahu k ďáblům se lidé mohou dopustit dvou stejně závažných chyb. První z nich by bylo nevěřit v jejich existenci. Druhou chybou je v ně věřit a současně mít o ně přílišný a nezdravý zájem. Ďáblové sami mají z obou těchto chyb stejně velkou radost a vítají mezi sebou stejně nadšeně materialistu i čarodějnika.“

3/ Existují jasné historické doklady, že Ježíš měl u lidí pověst mimořádně úspěšného exorcisty. Příběhy spojené s exorcismem spolehlivě patří k jádru základních dat o historickém Ježíši. Matouš zaznamenává pět specifických případů exorcismu: posedlí v Gadaře (8,28-34); němý člověk (9,32-34); slepý a němý (12,22); dcera kananejské ženy (15,22-28) a náměsíčný či epileptický syn (17,18). Ani jeho protivníci nepopírali skutečnost, že Ježíš byl exorcistou, ale obviňovali jej: *"Ve jménu knížete démonů vyhání demony"* (Mt 9,34). Klíčové, pro Ježíšovo pochopení jeho služby při exorcismu je jeho výrok: *„Jestliže však vyháním demony Duchem Božím, pak už vás zastihlo Boží království“* (Mt 12,28). Vymítáním démonů Ježíš prokazuje, že je v něm přítomna moc Božího království.

4/ Charakteristika posedlých v Gadaře. *„Vystoupili z hrobů“* znamená nejen rituální nečistotu místa, kde žili, ale také úzké spojení se smrtí a mocí zla. *„Byli velmi nebezpeční, takže se nikdo neodvážil tudy chodit.“* Démoni jednají násilně, usilují o smrt a zhubu člověka. V Markově zprávě čteme o tom, že posedlý sám sebe zraňoval, *„bil do sebe kamením“* (Mk 5,5).

5/ Démoni nadpřirozeně poznávají Ježíšovu identitu, že je Synem Božím (v. 29). Vědí, že jejich působení je zásadním způsobem ohroženo Ježíšovou přítomností a že jdou vstříc Božímu soudu. *„Co je ti po nás...Přišel jsi nás trápit dříve, než nastal čas?“* Boží království skutečně přišlo v Ježíši před svým konečným dovršením. Ježíšovo moc je prvním stupněm svázání satana a konečná porážka nastane při posledním soudu. Vědí, že neobstojí před Ježíšovou mocí, *„Když už nás vyháníš“*, a prosí, aby mohli vejít do stáda vepřů.

6/ Mocným Ježíšovým rozkazem: *„Jděte!“* museli vyjít z posedlých a vešli do stáda vepřů a způsobili, že *„celé stádo se hnalo střemhlav po srázu do moře a zahynulo ve vodách“*. Marek

upřesňuje, že jich bylo 2000. Jeden z vykladačů připojuje poznámku, že ani nečistá zvířata nebyla připravena na to snést v sobě demony, kteří stádo vepřů zahubili. Démoni svou zdržovací taktikou nic nezískali, ale byli vyhnáni.

7/ „*Pasáci utekli, přišli do města a vyprávěli všechno, i o těch posedlých. A celé město vyšlo naproti Ježíšovi, a když ho spatřili, prosili ho, aby se vzdálil z jejich končin.*“ Pasáci ze strachu z toho, co viděli, utekli a ve městě všechno vyprávěli. Ztráta stáda ukazuje, čeho si lidé v této krajině předně cenili. Jeden vykladač říká, že dali přednost vepřům před lidmi, sviním před Spasitelem.

8/ I my stojíme v duchovním zápase. Sílu moci temnosti nesmíme ani podceňovat, ani přeceňovat. „*Váš protivník, ďábel, obchází jako 'lev řvoucí' a hledá, koho by pohltit. Vzepřete se mu, zakotvení ve víře*“ (1P 5,8-9). „*Hněváte-li se, nehřešte.' Nenechte nad svým hněvem zapadnout slunce a nedopřejte místa ďáblu*“ (Ef 4,26-27). „*A tak, bratří, svou sílu hledejte u Pána, v jeho veliké moci. Oblecte plnou Boží zbroj, abyste mohli odolat ďáblovým svodům. Nevedeme svůj boj proti lidským nepřátelům, ale proti mocnostem, silám a všemu, co ovládá tento věk tmy, proti nadzemským duchům zla*“ (Ef 6,10-12).

Uzdravení ochrnutého – (Mt 9,1-8)

1/ K Ježíši je přinesen ochrnutý ležící na lůžku. Podle Mk 2,1-12 byl přinesen čtyřmi muži a proraženým otvorem ve střeše byl na nosítkách spuštěn dolů před Ježíše. Ježíš již předtím uzdravil ochrnuté (Mt 4,24), takže lidé, kteří ochrnutého přinesli, pravděpodobně slyšeli o Ježíšově uzdravující moci.

2/ „*Když Ježíš viděl jejich víru, řekl ochrnutému: 'Bud' dobré mysli, synu, odpouštějí se ti hříchy*’.” Na víru těch, kteří ochrnutého zvláštním, až riskantním způsobem dopravili na lůžku, Ježíš odpovídá tím, že povzbuzuje nemocného, že jsou mu odpuštěny hříchy. To bylo nečekané až zarážející. Všichni shromáždění přece očekávali, že Ježíš ochrnutého uzdraví a ne, že mu oznámí, že se mu odpouštějí hříchy. Zde Ježíšovo zvěstování odpouštění hříchů je reakcí na víru přátel ochrnutého. Ježíšův postup má však svou hlubokou logiku.

3/ Existuje spojení mezi hříchem a nemocí. Vstup hříchu do světa způsobil porušenost a smrt. Bůh zaslíbil Izraeli uzdravení, pokud bude činit pokání ze svých hříchů a hledat odpouštění (2 Pa 7,14; srov. Ž 103,3). I když jednotlivý hřích obvykle není přímou příčinou lidské nemoci (viz J 9,2-3), základním problémem lidstva je hřích. V 4,23-25 Ježíšovo uzdravení potvrdilo jeho autoritu ohlašovat příchod nebeského království a nyní uzdravení potvrzuje, že příchod království doprovází odpouštění hříchů. Jestliže hřích je odpuštěn a nastává vykoupení, pak každá nemoc i smrt bude definitivně zničena (srov. Iz 25,8-9).

4/ „*Ale někteří ze zákoníků si řekli: 'Ten člověk se rouhá!'*” Rouhání je čin, jímž lidé uráží Boží čest. Zákoníci Ježíše obviňují z rouhání, protože jsou přesvědčeni, že si Ježíš nárokuje pravomoc odpouštění hříchů, jež patří jedině Bohu. Proto také u Marka 2,7 je připojeno zdůvodnění obvinění z rouhání: „*Kdo jiný může odpouštět hříchy než Bůh?*” Znalci Zákona správně pochopili, že Ježíš se ztotožňuje s Bohem, když nabízí odpouštění hříchů, ale mají

proti němu zlé myšlenky. Později Sanhedrin zahrnující zákoníky Ježíše obvinil z rouhání a odsoudil jej na smrt, protože pověděl pravdu o tom, kým skutečně je (26,63-68).

5/ Ježíš na závažné obvinění zákoníků odpovídá otázkou: *"Proč o tom smýšlíte tak zle? Je snadnější říci 'odpouštějí se ti hříchy', nebo říci 'vstaň a chod'?"* Je samozřejmě snadnější říci, že někomu jsou odpuštěny hříchy, protože není možné potvrdit, zda k tomu skutečně došlo. Mnohem obtížnější je prohlásit ochrnutou osobu za uzdravenou, protože to může být okamžitě prokázáno tím, že začne chodit.

6/ *„Abyste však věděli, že Syn člověka má moc na zemi odpouštět hříchy - tu řekne ochrnutému: 'Vstaň, vezmi své lože a jdi domů!' "* Ježíš prokazuje svou autoritu, pravomoc odpouštět hříchy tím, že ochrnutého uzdravuje a ten vstává a odchází domů. Uzdravení nemocí je pouze součástí většího obrazu, v němž je odstraněn hřích sám a ne pouze jeho symptomy, k nimž patří i nemoc.

7/ *„Když to viděly zástupy, zmocnila se jich bázeň a chválili Boha, že dal takovou moc lidem.“* Zástupy zatím nemají plné pochopení Ježíšovy identity, protože se domnívají, že Bůh dal moc odpouštět hříchy lidem, ale ve skutečnosti tato pravomoc byla svěřena pouze Synu člověka, Mesiáši.

8/ Pointou příběhu je, že problém hříchu je základním problémem lidstva a Ježíš přišel, aby hřích odstranil. Základním posláním Ježíše je překonání hříchu skrze kříž; uzdravení jsou sekundárním naznačením tohoto faktu. Uzdravování konaná Ježíšem jsou znamením bezprostřední porážky hříchu a moci zla. Největším zázrakem je ten, který bývá často nejméně povšimnut. Jde o zázrak odpouštění. Ve srovnání s uzdravením je odpouštění hříchů daleko větším darem, který Ježíš svou službou přinesl. To je právě dílo Ježíše a jakýkoliv pokus postavit uzdravování do centra jeho záměru je nepochopením centralnosti kříže v Ježíšově službě.

9/ V centru oddílu stojí ne Ježíšovo uzdravení chromého, ale Ježíšova moc, pravomoc, autorita (ἐξουσία) odpouštět hřích. Celý příběh získává svůj vrchol v tématu odpouštění hříchů a spolu s touto mocí odpouštět hřích je spojena i jeho moc nad nemocemi, které uzdravoval i nad nečistými duchy, které vymítal. Svou moc, pravomoc, autoritu předává Ježíš i svým učedníkům. *„Zavolal svých dvanáct učedníků a dal jim moc nad nečistými duchy, aby je vymítali a uzdravovali každou nemoc a každou chorobu“* (Mt 10,1). *„Komu odpustíte hříchy, tomu jsou odpuštěny, a komu je neodpustíte, tomu odpuštěny nejsou“* (J 20,23).

Povolání celníka (Mt 9,9-13)

1/ Dvěma nejdůležitějšími tématy Matoušova evangelia je christologie a učednictví. Christologie je vyučování o tom, kdo je Ježíš a jaké je jeho poslání. Jestliže získáme pravdivé poznání o Ježíši, jeho osobě a poslání, pak jsme voláni k tomu, abychom se stali jeho učedníky. Pro člověka není na světě nic důležitějšího, než právě toto dvojí. Stručný oddíl o povolání celníka nás vyučuje o obou tématech.

2/ „Když šel Ježíš odtud dál, viděl v celnici sedět člověka jménem Matouš a řekl mu: 'Pojď za mnou!' On vstal a šel za ním“. Na celníkovi Matoušovi vidíme modelový příklad toho, co znamená být Ježíšovým učedníkem. Ježíš jej osobně povolává a on je ochoten opustit všechno a jít za ním. Ježíšův učedník je naprosto oddán Ježíši jako svému svrchovanému Pánu a Učiteli, spojuje svůj život s ním a je proměňován v Ježíšovu podobu. Z celníka Matouše se v procesu učednictví stává Matouš evangelista.

3/ „Když potom seděl u stolu v domě, hle, mnoho celníků a jiných hříšníků stolovalo s Ježíšem a jeho učedníky.“ Ježíšova osoba, jeho charakter a poslání se překvapivě odkrývá právě v tom, že sedí v domě u jednoho stolu společně s mnoha celníky a jinými hříšníky. Bohatý celník Matouš totiž uspořádal ve svém vlastním domě (Mk 2,13) velkou hostinu, banket, na který pozval nejen Ježíše a jeho učedníky, ale mnohé své dosavadní kolegy celníky a jiné hříšníky. V tehdejší kultuře jedení u jednoho stolu s jinými osobami znamenalo symbolické vyjádření přátelství, intimity a jednoty. Společné stolování v tehdejší době bylo důležitou událostí, při níž byly přísně uplatňovány sociální hodnoty, postavení a hierarchii. Již samotné místo u stolu naznačovalo ocenění každého hosta v tomto společenství. Nedbat na tehdy platné zvyky znamenalo, že osoba se stávala nepřítelem sociální stability. Mezi ortodoxními Židy Ježíšovy doby jako reakce na akutní nebezpečí helenizace byla silně zdůrazňována nutnost oddělovat se od pohanských způsobů tím, že budou zachovávat kněžské zákony rituální čistoty ve svém každodenním životě, při jídle a také ve svém jasném vymezování se vůči pohanům a poskvrněným hříšníkům.

4/ „Farizeové to uviděli a řekli jeho učedníkům: 'Jak to, že váš Mistr jí s celníky a hříšníky?'“ Farizeové svou identitu a naději pro požehnanou budoucnost celého Izraele spatřovali právě v tom, že zachováváním Božích přikázání a oddělováním se od hříšníků (farizeus = oddělený) se budou uchovávat ve stavu rituální čistoty. Proto je pro ně šokující a přímo skandální, že si Ježíš povolává za jednoho ze svých učedníků celníka a s celníky a hříšníky společně sedí a jí u jednoho stolu.

Celníci v Ježíšově době byli výběrčí nepřímých daní pro Římany. Přímými daněmi byly tehdy daň z výnosů půdy asi ve výši 1/10 (*tributum soli*) a daň z hlavy (*tributum capitis*) asi ve výši denáru (jednodenní mzdy) ročně. Přímé daně vybíraly židovské autority (v Jeruzalémě to byl Sanhedrin), nepřímé daně za převážené zboží, za lovení ryb a jiné poplatky vybírali právě celníci. Celník musel zaplatit stanovený obnos z daní v dané oblasti na celý rok dopředu a cokoliv vybral navíc, bylo jeho provizí. Pravidla týkající se poplatků nebyla přesně stanovena a při stanovení výše cla byli celníci nejvyšší autoritou. Tendence k vyděračství z nich činila lidi opovrhované a nenáviděné vlastními lidmi. Farizeové je přímo označovali za „loupežníky“. Považovali je též za kulticky nečisté, protože se stýkali s pohany. Protože se jednalo o Židy, kteří vybírali daně pro římské okupanty, byli též považováni za zrádce národa.

Hříšníci jsou ti, kdo se vzpouzí Boží vůli a přestupují Boží přikázání. V Ježíšově době však za hříšníky byli označováni i všichni ti, kdo přestupovali přikázání, které různé židovské skupiny např. farizeové, saduceové a eseji (Kumránci) stanovovali ve svém vyučování ústní tradice zákona. Farizeové považovali za hříšníky všechny ty, kdo nezachovávali jejich předpisy týkající se kulturní čistoty a označovali je s pohrdáním za „lid země“.

5/ Když Ježíš uslyšel otázku farizeů a vnímal jejich kritický postoj k jeho počínání, odpovídá takto: „*Lékaře nepotřebují zdraví, ale nemocní. Jděte a učte se, co to je: 'Milosrdenství chci, a ne obět'.*“ *Nepřišel jsem pozvat spravedlivé, ale hříšníky.*“ Ježíšova odpověď, „*lékaře nepotřebují zdraví, ale nemocní*“ je zřejmě narážkou na tehdejší rčení. Zdravými jsou zde míněni spravedliví a nemocnými hříšníci. Ježíš se separatisticky neodděluje od celníků a jiných hříšníků, stoluje s nimi proto, aby jim sloužil jako lékař. Největší potřebou hříšníka je odpuštění hříchů. Jak bylo mimořádným způsobem zdůrazněno v předcházejícím příběhu o uzdravení ochrnutého, největším zázrakem, který Ježíš činil a největším darem který přinášel, bylo odpuštění hříchů. „*Syn člověka má moc na zemi odpouštět hříchy.*“

Když farizeové oslovují Ježíše jako učitele, Ježíš je vybízí k tomu, aby se naučili význam specifického textu Písma (Oz 6,6), který nyní cituje: „*Milosrdenství chci, a ne obět.*“ Milosrdenství je lepší způsob poslušnosti než poslušnost příkazu o přinášení obětí či zachovávaní rituální čistoty. Ježíšova služba uzdravování se děje jako projev milosrdenství a lásky – poskytování nezasloužené přízně nehodným. Hříšník vidí v druhých lidech vhodné oběti, jež je možné oloupit. Jak ukazuje podobenství o milosrdném Samařanovi, milosrdenství jsou konkrétní činy pomoci oloupeným a zraněným. Tak může Ježíš nyní shrnout záměr svého příchodu, centrální dílo své služby do slov: „*Nepřišel jsem pozvat spravedlivé, ale hříšníky.*“ Proto přišel volat hříšníky k pokání a kajícím nabízí odpuštění hříchů. I zde jako v předcházejícím oddíle jsme vedeni k centrálnosti odpuštění hříchů v Ježíšově službě. Z hlediska království a Ježíšovy služby vrcholící v jeho smrti, jsou všichni lidé hříšní a potřebují odpuštění – včetně „spravedlivých“ farizeů.

6/ Matoušův úžasný evangelizační banket se stává v reálném smyslu paradigmatickým samotného evangelia. Totálně nehodní v přítomnosti Ježíše přijímají milost, protože Ježíš přišel povolat takové osoby, aby se stali součástí království. Požadavek sektářského oddělení se od hříšníků nelze dovolit, protože by byl překážkou misie. Zákonické puntičkářství musí být opuštěno a všichni musí být pozváni k přijetí milosrdenství a odpuštění. Ve své autoritativní interpretaci stojí Ježíš i zde na straně správného pochopení Starého zákona a ne proti němu. „*Človče, bylo ti oznámeno, co je dobré a co od tebe Hospodin žádá: jen to, abys zachovával právo, miloval milosrdenství a pokorně chodil se svým Bohem*“ (Mi 6,8).

Mísení starého a nového (Mt 9,14-17)

1/ „*Tehdy k němu přišli Janovi učedníci a ptali se ho: 'Jak to, že my a farizeové se postíme, ale tvoji učedníci se nepostí?'*“ Janovi učedníci přichází k Ježíši s otázkou, proč se jeho učedníci nepostí. Janův způsob života byl asketický, „*potravou mu byly kobylinky a med lesních včel*“ (Mt 3,4) a pro jeho učedníky byl půst zřejmě běžnou praxí jako u mnohých zbožných Židů (viz např. prorokyně Anna podle L 2,37). Horliví farizeové se postili dvakrát týdně (L 18,12) tj. v pondělí a ve čtvrtek, protože to považovali za podstatnou součást spravedlnosti. O Ježíši v evangeliích výslovně čteme pouze jedenkrát, že se postil. „*Tehdy byl Ježíš Duchem vyveden na poušť, aby byl pokoušen od ďábla. Postil se čtyřicet dní a čtyřicet nocí, až nakonec vyhladověl*“ (Mt 4,1-2). Nikde v evangeliích není zmínka o tom, že by se jeho učedníci postili.

2/ „Ježíš jim řekl: *‘Mohou hosté na svatbě truchlit, dokud je ženich s nimi?’*“ (Mt 9,15). Ježíš tehdejší dobu, kterou prožíval se svými učedníky, přirovnává k období svatby, době svatebního veselí a radosti, která není charakterizována zármutkem a pústem. Příchodem Božího království v jeho osobě nastalo proroky dlouho očekávané období radostné mesiášské slavnosti, banketu či přímo svatebního veselí (Iz 62,5; Jr 33,10-11). Jak mohou hosté na svatbě truchlit v přítomnosti ženicha? Židovská svatba, která se konala v domě ženicha po celý týden, znamenala mnoho jídla, pití, radosti, zábavy, tance a přístup byl volný pro každého. Přítomnost Ježíše jako ženicha je důvodem k radosti.

3/ „*Přijdou však dny, kdy od nich bude ženich vzat; potom se budou postit.*“ Zde poprvé v Matoušově evangeliu nacházíme narážku na Ježíšovu smrt, kdy Ježíš již nebude fyzicky přítomen a pak i pro Ježíšovy učedníky nastane doba, kdy se budou postit. Půjde však o půst v rámci naplnění a radosti z království Božího, jež je v církvi již přítomné.

4/ Půst ve Starém zákoně a v církvi.

Půst byl ve Starém zákoně viditelným projevem pokání (Jl 2,12-13; Jon 3,5-9) nebo naléhavou prosbou o Boží zásah v době nebezpečí (Est 4,1-4). Byl znamením zármutku a lítosti za hříchy, projevem pokorného postoje. Jediným Zákonem přikázaným půstem ve Starém zákoně je půst na Velký den smíření, kdy Hospodin odpouští hřích celému Izraeli (Lv 16,29-31). Ježíš počítal s tím, že se také jeho učedníci budou postit a v Kázání na hoře jim dává instrukce, jak si přitom mají počínat (Mt 6,16-18). Apoštol Pavel se postil nejen po svém obrácení (Sk 9,9), ale v 2 K 6,5 Pavel zmiňuje své časté „*hladovění*“ a v 11,27 hovoří o tom, že byl často „*o hladu a žízni, v častých postech*“, což ukazuje na to, že se nejednalo jen o nedobrovolný hlad, ale též o dobrovolný půst. Když křesťané v Antiochii „*konali bohoslužbu Pánu a postili se, řekl Duch svatý: ‘Oddělte mi Barnabáše a Saula k dílu, k němuž jsem je povolal’*“ (13,2-3). Při své misijní cestě Pavel s Barnabášem „*v každé té církvi ustanovili starší a v modlitbách a postech svěřili učedníky Pánu, v kterého uvěřili*“ (14,23).

5/ Typy půstu v Písmu.

a/ Nadpřirozený půst umožňovaný Bohem, protože člověk nemůže žít déle než tři dny bez vody. Mojžíš byl na Sinaji „*s Hospodinem čtyřicet dní a čtyřicet nocí; chleba nepojedl a vody se nenapil, nýbrž psal na desky slova smlouvy, desatero přikázání*“ (Ex 34,28). Eliáš „*vstal, pojedl, napil se a šel v síle onoho pokrmu čtyřicet dní a čtyřicet nocí až k Boží hoře Chorébu*“ (1Kr 19,8).

b/ Absolutní půst – žádný pokrm ani nápoj po dobu tří dnů (Est 4,16; Sk 9,9).

c/ Obvyklý půst – kdy člověk pije vodu, ale nepřijímá potravu buď na delší či kratší období. O Ježíši čteme „*postil se čtyřicet dní a čtyřicet nocí, až nakonec vyhladověl*“ (Mt 4,2). Lukáš zmiňuje, že „*Duch ho vodil po poušti čtyřicet dní a ďábel ho pokoušel. V těch dnech nic nejedl, a když se skončily, vyhladověl*“ (L 4,1-2). Ve Starém zákoně to byl půst na Velký den smíření (Lv 23,12-14).

d/ Částečný půst. Daniel a jeho druhové jedli pouze zeleninu a pili vodu (Dn 1,12-16). „*V těch dnech jsem já, Daniel, truchlil po celé tři týdny. Chutný chléb jsem nejedl, maso a víno jsem*

nevzal do úst, ani jsem se nepotíral mastí až do uplynutí celých tří týdnů“ (Da 10,2). Písmo však hovoří též o pokryteckých postech (1 Kr 21,9-12; Iz 58,3-5; 1 Tm 4,3).

6/ „Nikdo nezalátá starý šat záplatou z neseprané látky; nebo se ten přišitý kus ze šatu vytrhne a díra bude ještě větší. A mladé víno se nedává do starých měchů, jinak se měchy roztrhnou, víno vyteče a měchy přijdou nazmar. Nové víno se dává do nových měchů, a tak se uchová obojí“ (Mt 9,16 – 17).

Přítomnost Ježíše a Božího království nastoluje novou situaci, které vyžaduje nové způsoby jednání, nový životní styl. Není možné mísit nové se starým, jak názorně ukazují podobenství o starém šatu záplatovaného kouskem neseprané látky či uchovávání mladého vína ve starých kožených měchách. Obojí by bylo tímto způsobem zničeno.

Čtyři Ježíšovy zázraky uzdravení (Mt 9,18-34)

Oddíl obsahuje tyto příběhy: uzdravení ženy trpící 12 let krvácením, vzkříšení dcery Jairovy, uzdravení dvou slepců a uzdravení němého či hluchoněmého člověka. Jaké je poselství těchto příběhů pro nás dnes?

1/ S jakým postojem přicházeli lidé v příběhu k Ježíši?

a/ „Jeden z představených“ [Mk 5,22 sděluje další podrobnosti „jeden představený synagogy, jménem Jairo“, L 8,42 „měl jedinou dceru, asi dvanáctiletou“] „klaněl se před ním a řekl: 'Má dcera právě skonala; ale pojď', vlož na ni svou ruku, a bude žít! '“ Představený synagogy byl v Kafarnaum vlivným Židem a svým klaněním se před Ježíšem projevuje hlubokou pokoru a svým oslovením víru, že Ježíšova ruka má moc vzkřísit z mrtvých.

b/ „Žena trpící už dvanáct let krvácením přišla zezadu a dotkla se jeho šatu. Říkala si totiž: 'Dotknu-li se aspoň jeho šatu, budu zachráněna.'“ Žena trpící 12 let krvácením, jež jí zdravotně ohrožovalo a způsobovalo její rituální nečistotu, věří, že dotknutím se trásně Ježíšova šatu bude zachráněna. Ježíš i v oblečení je poslušný přikázání Zákona. „Budete mít trásně, abyste si při pohledu na ně připomínali všechna Hospodinova přikázání a plnili je.“ (Nu 15,39).

c/ „Šli za ním dva slepci a křičeli: 'Smiluj se nad námi, Synu Davidův!'“ Ve Starém zákoně nikde nečteme o tom, že někdo uzdravil slepého. Slepí v Izraeli však dobře znali, že Izaiáš mluvil o době zaslíbeného království mesiášského Davidova syna, kdy slepým bude navrácen zrak (Iz 35,5; 42,18). Když slyšeli, že Ježíš vyhláší přítomnost tohoto království a vykonává zázraky uzdravení, věří, že jim bude zrak navrácen. Obraz slepého, který opět vidí, vyjadřuje zkušenost každého věřícího. Kdo chodil v temnotě, získává světlo (srov. 4,16).

d/ Němý nemohl slovem vyjádřit svou důvěru v Ježíšovu moc, avšak nevzpíral se, nýbrž nechal se k Ježíši přivést.

2/ Jak Ježíš odpověděl na potřeby lidí, kteří k němu přišli s důvěrou, že jim pomůže?

a/ Na žádost představeného synagogy Jaira, „Ježíš vstal a šel s ním i se svými učedníky... vstoupil do domu toho představeného... vzal dívku za ruku a ona vstala.“ Co Ježíš učinil pro

mrtvou dívku, učinil pro všechny v církvi, kteří zakusili nový život. Předmětem evangelia je též důvěra, že Ježíš doslovně vzkřísí mrtvé (1 Te 4,16; 1 K 15,22–23).

b/ Na víru ženy v uzdravující moc dotyku Ježíše reaguje Ježíš takto: „*Ježíš se obrátil a spatřiv ji, řekl: 'Bud' dobré myslí, dcero, tvá víra tě zachránila. A od té hodiny byla ta žena zdráva.*“ Uzdravení krvácející ženy, označené slovesem σωζειν „zachránit, spasit“ odkazuje k největšímu uzdravení, jež člověk může zakusit, ke spasení.

c/ „*Když vešel do domu, přistoupili ti slepci k němu. Ježíš jim řekl: 'Věříte, že to mohu učinit?' Odpověděli mu: 'Ano, Pane.' Tu se dotkl jejich očí a řekl: 'Podle vaší víry se vám staň.' A otevřely se jim oči.*“ Ježíš neuzdravuje slepé okamžitě, ale až v domě, kde se ptá na jejich víru, že tak může učinit. Pouze zde v evangelijní tradici se Ježíš přímo ptá někoho, zda věří, že má moc jej uzdravit. Opět Ježíš uzdravuje dotekem a podtrhuje vztah mezi vírou a uzdravením. Obraz slepého, který opět vidí, vyjadřuje zkušenost každého věřícího. Kdo chodil v temnotě, získává světlo (srov. 4,16).

d/ Po přivedení němého člověka posedlého zlým duchem Ježíš projevuje svou moc nad duchovním světem. „*A zlý duch byl vyhnán a němý mluvil.*“ Kristova moc skrze naplnění Duchem svatým působí, že jeho učedníci jsou zmocněni ke svědecké službě všem lidem. „*Dostanete sílu Ducha svatého, který na vás sestoupí, a budete mi svědky v Jeruzalémě a v celém Judsku, Samařsku a až na sám konec země.*“

Kdo i v dnešní době přichází se svými potřebami s důvěrou k Ježíši, nebude zahanben. I nám platí Ježíšovo slovo pověděné Martě: „*Budeš-li věřit, uzříš slávu Boží.*“

3/ Jak další lidé reagovali na Ježíšovy zázraky?

a/ Reakce na vzkříšení dcery Jairovy: „*Pověst o tom se rozšířila po celé té krajině.*“

b/ Oba uzdravení ze slepoty navzdory Ježíšovu přísnému napomenutí, aby nemluvili o tom, co se stalo: „*Oni však šli a rozhlásili ho po celé té krajině.*“

c/ Když němý člověk, posedlý zlým duchem mluvil: „*Zástupy v údivu říkaly: 'Něco takového nebylo v Izraeli nikdy vidáno.' Ale farizeové říkali: 'Ve jménu knížete démonů vyhání demony.'*“ Ježíšova zázračná uzdravení způsobila, že Ježíš se stal všeobecně známou postavou, ale také vedla k nepřátelství ze strany farizeů.

Vyslání dvanácti apoštolů – (Mt 9,35-10,15)

1/ „*Ježíš obcházel všechna města i vesnice, učil v jejich synagógách, kázal evangelium království a uzdravoval každou nemoc a každou chorobu.*“ Oddíl je uzavírající částí inkluze, jejíž uvedení nacházíme v 4,23. Inkluze je literární způsob, kdy opakováním stejných údajů na začátku a na konci je vyjádřeno, že začíná a končí jeden celek v rámci literárního díla. Tento celek Mt 4,23-9,35 shrnujícím způsobem popisuje Ježíšovo působení v Galileji. Ježíšovu službu je možné shrnout do tří činností: učil, kázal a uzdravoval. Káže evangelium království tj. dobrou zprávu o tom, že království Boží, nový věk spasení předpovídaný starozákonními proroky se tak přiblížil, že se stal přítomností. Vyučuje o tom, jaké to má

důsledky pro život lidí, kteří toto království zjevené v Ježíši přijali a vyvodili z toho etické důsledky pro svůj život (Mt 5-7). V kapitolách Mt 8-9 je uvedeno sedm konkrétních příkladů toho, jak Ježíš uzdravoval různé nemoci a také vzkříšení dcerky představeného synagogy Jaira. Celý literární oddíl od Mt 4,23- 9,35 ukazuje na to, že Ježíš je Mesiáš slova a Mesiáše činu.

2/ „Když viděl zástupy, bylo mu jich líto, protože byli vysílení a skleslí jako ovce bez pastýře. Tehdy řekl svým učedníkům: 'Žeň je velká, dělníků málo. ' Proste proto Pána žně at' vyšle dělníky na svou žně!" Tento oddíl tvoří přechod k druhé vyučující rozpravě v rámci Matoušova evangelia (10. kap.), jejímž obsahem jsou instrukce pro Ježíšovy učedníky, kteří jsou vysláni, aby plnili stejné poslání jako jejich učitel a Pán. Ježíš jako mesiášský vůdce je pastýřem Božího lidu a vidí jeho velkou duchovní potřebu. Ježíš je „*pohnut soucitem*“ (Bible 21), když vidí mnoho lidí, kteří „*byli vysílení a skleslí jako ovce bez pastýře*“. Spatřuje v tom velkou příležitost pro sklizeň do Božího království a vyzývá své učedníky, aby se modlili k Bohu za vyslání nových dělníků pro práci Božího království.

3/ „Zavolal svých dvanáct učedníků a dal jim moc nad nečistými duchy, aby je vymítali a uzdravovali každou nemoc a každou chorobu.“ Ježíš zahajuje praktický trénink svých dvanácti učedníků, jež je má připravit pro vedení své církve po letnicích. Ježíšovi učedníci jsou vysláni na misi, na níž budou šířit Ježíšovo poselství a jeho službu. Ježíš jim dává ἐξουσία „pravomoc, autoritu“, kterou dosud sám prokazoval. Na samém konci Matoušova evangelia Ježíš pověřuje své učedníky, aby pokračovali v jeho díle a získávali mu učedníky a oznamuje jim, že mu byla dána πᾶσα ἐξουσία „*veškerá moc*“ na nebi i na zemi, a tak byla dána i jim, protože je s nimi až do skonání věků a působí skrze ně (Mt 28,18-20). Zde pro působení v Galileji je autorita definována jako „*moc nad nečistými duchy*“ a je spojena s uzdravováním každé nemoci.

4/ „Jména těch dvanácti jsou: první Šimon zvaný Petr, jeho bratr Ondřej, Jakub Zebedeův, jeho bratr Jan, Filip, Bartoloměj, Tomáš, celník Matouš, Jakub Alfeův, Tadeáš, Šimon Kananejský a Išariotský Jidáš, který ho pak zradil.“ Matouš uvádí seznam dvanácti učedníků ve svém evangeliu relativně pozdě, protože jeho záměrem je uvést jména právě před svou rozpravou týkající se jejich misie. Již předtím nacházíme zmínku a „*učedníků*“ a první z nich je v 4,18-22 před Kázáním na hoře. Dvanáct učedníků je zde uvedeno jmény a jsou označeni též jako apoštolé. Výraz ἀποστόλος „*apoštol*“ (řecký výraz pro hebrejské šaliah) znamená někoho, kdo je poslán a kdo sdílí autoritu toho, kdo ho poslal, jako jeho reprezentant. Vyvolení 12 apoštolů je v Lukášově evangeliu uvedeno právě po Ježíšově vystoupení na horu a před jeho kázáním (L 6,12-16).

Jména Dvanácti jsou řazena po dvou, snad to odráží Markovo „*dva a dva*“ (Mk 6,7) Výraz πρῶτος „*první*“ zde zahrnuje nejen první jmenovaný, ale první v postavení (srov. Mt 16,18). Petr hraje nejprominentnější roli v evangeliu jako mluvčí apoštolů (zmíněn 23krát) a předně jako skála, na níž Ježíš zaslíbil zbudovat svou církev. Šimon Kananejský, výraz Kananejský není odvozen z Kanaánu či Káně, ale z aramejského *kanan*, což znamená zélóta, či horlivec. Proto Lukáš hovoří o Šimonovi zvaném Zélota (L 6,16). Bartoloměj je snad stejná osoba jako Natanael v J 1,45-53. Jidáš Išariotský je v evangeliu zmíněn vícekrát než ostatní apoštolé

kromě Petra. Išariotský znamená aramejsky muž z Kerioth (město ležící v jižním Judsku asi dvanáct mil od Hebronu). V seznamu apoštolů je vždy zmiňován na posledním místě a s označením „*který ho zradil*“. Je třeba si povšimnout, o jak rozdílné lidi šlo, když mezi nimi byli rybáři, celník, zélóta a zrádce.

5/ „*Těchto dvanáct Ježíš vyslal a přikázal jim: 'Na cestu k pohanům nevstupujte, do samařské obce nechod'te; jděte raději ke ztraceným ovčím z lidu izraelského.*“ Konkrétní instrukce týkající se misijního díla se v první části týkají přímo misie dvanácti učedníků, kterou mají konat v Izraeli (v. 5-15,23), v další části evangelista zahrnuje též materiál, jenž se týká pozdější pokračující misie církve. Ježíš omezil službu svých dvanácti učedníků pouze na Izrael, podobně jako tomu bylo v jeho vlastní službě, i když ne výlučně. Podtržena je tím Boží věrnost k zaslíbením daným Izraeli, lidu staré smlouvy. Boží plán spasení je určen „*předně pro Žida, ale také pro Řeka*“ (Ř 1,18). Toto omezení misijního působení pouze na Izrael bylo však dočasné. Již Pán Ježíš připravoval své učedníky na to, že evangelium bude zvěstováno všem národům (např. 21,43; 24,14; srov. již 10,18) a po svém vzkříšení zplnomocňuje své učedníky k misijní službě ke všem národům (28,19).

6/ „*Jděte a kaďte, že se přiblížilo království nebeské. Nemocné uzdravujte, mrtvé probouzejte k životu, malomocné očišťujte, démony vymítejte*‘.“ Základním předmětem misie je v každé době zvěstování přítomnosti království nebeského. Čtyři imperativy 8. verše „*uzdravujte... probouzejte k životu... očišťujte... vymítejte*“ jsou podřízeny zvěstování evangelia. Uzdravování nemocných, křivení mrtvých, očišťování malomocných, vymítání démonů nemají důležitost jen sama v sobě, ale pouze jako součást evangelia království, jehož jsou příkladem a projevením jeho spásné moci. Konání těchto zázraků není zmíněno ve velkém poslání (28,18-20), jež je jasně zaměřeno ne pouze na apoštoly, ale všeobecně na církev povelikonoční doby. Příležitostné zázraky uzdravení byly zakoušeny v prvotní církvi, ale spíše to bylo výjimkou než normou.

7/ „*Zadarmo jste dostali, zadarmo dejte. Neberte od nikoho zlato, stříbro ani měďáky do opasku; neberte si na cestu mošnu ani dvoje šaty ani obuv ani hůl, neboť 'hoden je dělník své mzdy.*‘“ Evangelium nelze „prodávat“. Na druhé straně však platí, že učedníci mají přijímat své živobytí od těch, ke kterým jdou. „*Hoden je dělník své mzdy.*“ Nemají si sebou brát peníze do opasků, ani se obtěžovat běžnými věcmi cestovatele jako jsou dvojí šaty, sandále či hůl (podle Mk 6,8-9 si mají vzít sebou jen hůl a sandály). Mají být zcela oddáni svému poslání a spoléhat výlučně na to, že je Pán opatří tím vším potřebným skrze ty, kdo je přijmou.

8/ „*Když přijdete do některého města nebo vesnice, vyptejte se, kdo z nich je toho hoden; u něho zůstaňte, dokud nebudete odcházet. Když vstoupíte do domu, řekněte: 'Pokoj vám.' A budou-li toho hodni, ať na ně přijde váš pokoj. Nebudou-li toho hodni, ať se váš pokoj vrátí k vám. A když vás někdo nepřijme a nebude chtít slyšet vaše slova, vyjděte ven z toho domu nebo města a setřeste prach svých nohou. Amen, pravím vám, lehčeji bude zemi sodomské a gomorské v den soudu, než tomu městu.*“

Ve městě mají učedníci vyhledat někoho, kdo je „*hoden*“ tj. kdo učedníky přijme pohostinně a mají zůstat u této osoby během celé služby v této komunitě. Při vstupu do domu mají vyslovit požehnání „*Pokoj vám*“. Pokoj nelze mít tam, kde evangelium a jeho poslové jsou odmítnuty.

V určitém druhu prorocké praxe mají učedníci vytřást prach domu či města ze svých nohou. Odmítnutí evangelia znamená odmítnutí těch, jež je nechtějí přijmout. Židé vytřásali prach ze svých sandálů, když se vrátili z cestování po pohanském území. V soudním orákulu posilněném výrazem ἀμὴν „jistě, správně“ Ježíš potvrzuje, že provinění těch, kteří odmítli evangelium království, bude v den soudu větší než provinění sodomských a gomorských, jejichž hříchy byly příslovečné (Gn 19,24-28). Konečný trest při eschatologickém soudu bude větší pro ty, kdo odmítli evangelium. Učedníci mají počítat se smíšenou odpovědí na jejich poselství. Ne všichni přijmou evangelium, někteří budou nepřátelští.

Jako ovce mezi vlky (Mt 10,16-33)

1/ V tomto oddíle dává Ježíš instrukce pro dlouhodobou misi zaměřenou na celý svět. Rozpoznáváme to podle toho, že Ježíš přechází z přítomného času do budoucího času. Varování jsou podobná varováním pro poslední dobu (24,9-13).

2/ Ježíš vysílá své učedníky do nepřátelského a nebezpečného světa, kde budou zranitelní jako ovce uprostřed vlků. Proto mají být „*obezřetní jako hadi a bezelstní jako holubice*“. Představa chytrosti a obezřetnosti hada pochází z Gn 3,1, kde je v řeckém překladu použito stejné slovo. Holubice ve starověku symbolizovala různé ctnosti včetně bezelstnosti a nevinnosti. Obojí je třeba vyvažovat. Bez nevinnosti obezřetnost hada je vychytralost a bez obezřetnosti je holubice naivní, snadno oklamatelná (Oz 7,11). Apoštol Pavel obdobně vyjadřuje přání, aby věřící „*byli moudří v dobru a nezkušení ve zlu*“ (Ř 16,19).

Ve svém poslání si věřící mají dát pozor na lidi, kteří jim chtějí škodit. Synagoga nebyla jen místem k bohoslužbám, ale i místem kázně a soudu. O potrestání rozhodoval v židovských obcích Malý Sanhedrin, který měl 23 členů. O nejzávažnějších záležitostech rozhodoval Velký Sanhedrin v Jeruzalémě, který měl v čele s veleknězem 71 členů. Zodpovídat se před římskými úředníky bylo tehdy pro židovské věřící mnohem hrozivější, než stát před soudem synagogy. Vysocí úředníci používali profesionální právníky, kteří byli též vynikajícími řečníky. Ježíš však svým učedníkům zaslubuje pomoc Ducha svatého, který bude hovořit skrze ně.

Učedníci se musí vyrovnat nejen s odporem zvnějšku, ale budou zrazováni i členy vlastní rodiny. Téma hlubokého rozdělení i v nejužších vztazích v rodině je v Písmu často uváděno jako znamení poslední doby před příchodem Syna člověka. „*Kdo vytrvá do konce bude spasen*.“ Pokračující misie zaměřená na Izrael spolu s misí zaměřenou na všechny národy bude trvat až do druhého příchodu Ježíše v slávě.

Konečným cílem učedníka je být jako mistr. To je obecným principem vztahu mezi žákem a učitelem v judaismu i řeckořímském světě. Tento všeobecný princip je uplatněn též na vztahy mezi Ježíšem a jeho učedníky. Obvinění Ježíše, že vytvořil alianci se satanem, aby prováděl své dílo, bude použito i proti jeho učedníkům. Učednictví je procesem, jak být vystrojen a proměněn v tomto životě, abychom se stali světlem v tomto temném světě a šířili zde Boží království. Učedník Ježíšův musí počítat též s pronásledováním a utrpením. Utrpení je něco, čeho se nesmíme chtít v každém případě zbavit. Utrpení může být prostředkem, který podporuje naše spojení s Kristem, protože si uvědomujeme naši naprostou závislost na něm.

3/ Učedníci se nemají bát svých protivníků a pronásledovatelů. Ježíš uvádí tři důvody, proč se učedníci nemají bát. (1) Učedníci při zvěstování evangelia stojí ve službě vítězné pravdy, která není jen soukromou záležitostí naší vnitřní životní orientace, ale má být otevřeně vyhlášována v celém světě a jednou všichni lidé budou muset uznat její platnost a moc. (2) Ani samotné tělesné smrti se není třeba bát, protože Bůh má moc nejen nad tělem člověka, ale i nad jeho duší a On sám je nejvyšším Soudcem a Pánem nad člověkem. Kdo se bojí Boha, poslouchá jej a důvěřuje mu, ten se nemusí bát nikoho z lidí. (3) Učedníci se nemusí bát, protože Otcova suverénní svrchovanost nad celým světem má vše pod kontrolou. „Otec“, který bdí nad vrabci a zná počet našich vlasů, bude pečovat o své učedníky, protože každý z nich má pro něj nesmírnou cenu, cenu krve Božího Syna, která byla za ně prolita na kříži.

4/ O tom kde budeme trávit věčnost, se rozhoduje již nyní na základě našeho vztahu a postoji k Ježíši v tomto přítomném světě. Kdo se přizná k Ježíši před lidmi, přijme jeho poselství a následuje jej v tomto životě jako jeho učedník, ten získá v Ježíši obhájce před nebeským Otcem. Popřít naší příslušnost k Ježíši, nehlásit se k němu před lidmi znamená, že Ježíš se nebude hlásit k nám před svým nebeským Otcem. Kdo odmítá Ježíše, odmítá Boha, protože vztah k Bohu je možný jen skrze Ježíše. Nechme se dnešním slovem povzbudit ke statečnému vyznávání Ježíše a věrnosti v misijní službě navzdory protivenství.

Oddanost a důstojnost učedníka (Mt 10,34-11,1)

1/ Nemyslete si, že jsem přišel na zem uvést pokoj; nepřišel jsem uvést pokoj, ale meč. Neboť jsem přišel postavit syna proti otci, dceru proti matce, snachu proti tchyni; a 'nepřítelem člověka bude jeho vlastní rodina'. Kdo miluje otce a matku více nežli mne, není mne hoden; kdo miluje syna nebo dceru více nežli mne, není mne hoden.

Opakované výroky „Přišel jsem“ ukazují na Ježíšovo christologické a eschatologické vědomí toho, co jeho příchod znamená. Mnozí lidé v Ježíšově době si mysleli, že příchod Mesiáše přinese politický mír a materiální prosperitu. I dnes si lidé myslí, že Ježíšova přítomnost jim přinese klid. Ježíš však říká, že jeho poslání bude znamenat svár a rozdělení. Muž má milovat svou ženu, rodinu, přátele a dokonce i své nepřátele. Nejvíce však musí milovat Ježíše. Rodinným vztahům, jež byly tak důležité v tehdejší kultuře a mají zůstat stejně důležité i dnes, nesmí však být dána přednost před vztahem k Ježíši. Láskou zde není míněna citové pohnutí, emoce, ale loajalita a oddanost, jež tvoří jádro učednictví. Dříve než Ježíšova vlastní rodina poznala jeho pravou identitu a poslání, nerozuměla mu a příbuzní chtěli ukončit jeho veřejné působení (J 2,1-3; J 7,3-5; Mk 3,21). Následovat Ježíše v učednictví něco stojí. Zvěstování království může znamenat obětovat některé lidské vztahy, i ty nejintimnější.

2/ „Kdo nenese svůj kříž a nenásleduje mne, není mne hoden. Kdo nalezne svůj život, ztratí jej; kdo ztratí svůj život pro mne, nalezne jej.“ Vzít na sebe svůj kříž znamená sebezapření, umírání sám sobě a následování Ježíšových šlépějí. Ježíš sám je modelem takové radikální poslušnosti a sebezapření. Kdo svůj život cele vydá Ježíši a je připraven jej v mučednictví či sebezapření ztratit, ten jej nalezne v nadcházejícím věku. Naopak způsob tohoto světa, kdy člověk chce sám naplnit svůj život a mnozí to vidí v seberealizaci, vede pouze k povrchnímu a časnému naplnění. Hledání „života“ na této rovině vede často k frustraci a zklamání. Naopak

následování Ježíše vede k životu v plnosti a k trvalé radosti. I když nejlepší naplnění nás čeká po skonání tohoto věku, něco již můžeme zakoušet v této časnosti.

3/ Kdo vás přijímá, přijímá mne; a kdo přijímá mne, přijímá toho, který mne poslal. Kdo přijme proroka, protože je to prorok, obdrží odměnu proroka; kdo přijme spravedlivého, protože je to spravedlivý, obdrží odměnu spravedlivého. A kdo by napojil třebas jen číší studené vody jednoho z těchto nepatrných, protože je to učedník, amen, pravím vám, nepřijde o svou odměnu.

Matouš se vrací ke specifickému poslání Dvanácti a pozornost je soustředěna na ty, kdo přijímají posly a prokazují jim pohostinnost. Nejprve je ukázán úzký vztah mezi učedníky a Ježíšem na jedné straně a na druhé straně Ježíše a Boha. Přijmout poselství učedníků a tak poselství Ježíše a jeho osoby, znamená přijmout poselství Boží a tak milost Boží. Z těchto překvapujících vyjádření je zjevné klíčové postavení Ježíše jako prostředníka mezi lidmi a Bohem. Proto Ježíš a evangelium jsou prakticky identické. Přijmout jedno, znamená přijmout i druhé.

Poté Ježíš hovoří o přijímání Božích poslů, jimiž jsou míněni křesťanští proroci a spravedlivé osoby. Přijmout takového služebníka znamená přijmout stejnou odměnu, jakou přijala daná osoba, protože ve společenství s nimi máme účast na tom, co jim Pán svěřil. Dále se zde o Ježíšových učednících hovoří jako o „*nepatrných*“, což je specifický Matoušův výraz označující Ježíšovy učedníky. Napojit číší vody studené je symbolicky naznačena základní potřeba v suchém klimatu Palestiny. I takový čin vůči křesťanskému svědku je označen za důležitý. Ježíšovi učedníci jdou do misie v autoritě a s poselstvím samotného Ježíše. Přijmout Ježíšovy učedníky s jejich poselstvím evangelia království a žít pod Ježíšovou autoritou znamená přijmout největší odměnu – království spasení a života. Pohostinnost poskytnutá reprezentantům království bude odměněna.

4/ „Když Ježíš dokončil tyto příkazy svým dvanácti učedníkům, šel odtud učit a kázat v tamějších městech.“ Začátek tohoto verše je formulí, již Matouš používá vždy, když končí každou ze svých pěti velkých rozprav. Odkaz k Ježíšovu vyučování a kázání ukazuje, že obojí je Matoušem považováno za základ Ježíšovy služby.

O Janu Křtiteli (Mt 11,2-19)

1/ „Jan uslyšel ve vězení o činech Kristových; poslal k němu vzkaz po svých učednících: 'Jsi ten, který má přijít, nebo máme čekat jiného?'“ Jan byl uvězněn Herodem Antípou v pevnosti Machaerus, východně od Mrtvého moře (Jos. Ant 18.5.2) již asi rok a slyšel o Ježíšových činech, které konal v Galileji. Jan má pochybnosti o tom, zda je Ježíš opravdu Mesiášem, jehož příchod oznamoval v době, kdy kázal v judské poušti a křtil v Jordánu a oznamoval, že po něm přijde mocnější, jenž přinese požehnání i soud (Mt 3,11-12). Zatím však nepřichází soud nad bezbožnými a nespravedlivě odsouzení nejsou osvobozeni (Iz 42,7; 61,1). Ježíš svou činností nenaplnil všechna proroctví starozákonních proroků ani očekávání Jana Křtitele. Není na místě očekávat jiného Mesiáše, než byl Ježíš z Nazareta, jak to činí mnozí ortodoxní Židé až dodnes?

2/ Ježíš jim odpověděl: „Jděte, zvěstujte Janovi, co vidíte a slyšíte: Slepí vidí, chromí chodí, malomocní jsou očišťováni, hluchí slyší, mrtví vstávají, chudým se zvěstuje evangelium. A blaze tomu, kdo se nade mnou neuráží.“

Ježíš ve své odpovědi potvrzuje, že v jeho mocných činech a v kázání evangelia chudým přichází mesiášský věk mimořádného Božího požehnání zaslíbeného starozákonními proroky. „*Tehdy se rozevřou oči slepých a otevřou se uši hluchých. Tehdy kulhavý poskočí jako jelen a jazyk něměho bude plesat*“ (Iz 35,5-6). „*Hospodin mě pomazal k tomu, abych nesl radostnou zvěst pokorným*“ (Iz 61,1). Ježíš sice také vyhlašoval Boží soudy nad nekajícími, jak vidíme hned v následujícím oddíle (Mt 11,28-34), především však přišel „*vyhlásit léto Hospodinovy přízně*“. „*Den pomsty našeho Boha*“ (Iz 61,2) nastane těm, odmítli jeho odpuštění a milost až při skonání tohoto věku. I my v současnosti můžeme skrze působení Ducha svatého zakoušet mnohé požehnání, ale podobně jako Jan Křtitel musíme i my být připraveni na realitu utrpení a smrti, i když vyznáváme Ježíše jako Mesiáše a vítěze nad smrtí a vším zlem. I v našich životech se dějí věci, které jsou bolestivé a kterým nerozumíme, přesto však máme podobně jako Jan Křtitel důvěřovat Ježíši a neurážet se nad tím, když Ježíš není takovým Mesiášem, Spasitelem, jak bychom si jej sami představovali. I do našich otázek a pochybností platí Ježíšovo slovo: „*A blaze tomu, kdo se nade mnou neuráží!*“

3/ Když Janovi učedníci odcházeli, začal Ježíš mluvit k zástupům o Janovi: „*Na co jste se vyšli na poušť podívat? Na rákos, kterým kývá vítr?... Člověka oblečeného do drahých šatů? Vidět proroka? Ano, pravím vám, a víc než proroka.*“

Janovým životním posláním bylo vydat svědectví o Ježíši jako o Mesiáši, nyní Ježíš vydává svědectví o Janovi. Nejprve formou řečnických otázek ukazuje, kým Jan není. Není rákosem, který se ohýbá podle směru větru. Může zde být skrytá narážka na Heroda Antipu, který je na jedné z tehdejších mincí zobrazován s rákosem ve svých rukou. Jan není obrazem slabosti, váhavosti a nerozhodnosti, ale je pevný a rozhodný, i když v plném rozsahu nepochopil pravou povahu pokorného Mesiáše Ježíše. Není ani člověkem, libujícím si života v přepychu a pohodlí. Nežil v paláci, ale asketickým způsobem na poušti. Je více než prorok, sám je osobou, o kterém prorokovali starozákonní proroci, že bude poslem, který připraví cestu Hospodinu (Iz 40,3; Mal 3,1) a bude působit v roli Eliáše, který přijde v poslední době (Ma 4,5).

4/ Amen, pravím vám, mezi těmi, kdo se narodili z ženy, nevystoupil nikdo větší, než Jan Křtitel; avšak i ten nejmenší v království nebeském je větší nežli on. Ode dnů Jana Křtitele až podnes království nebeské trpí násilí a násilníci po něm sahají. Neboť všichni proroci i Zákon prorokovali až po Jana.

Jan Křtitel je největší postavou starozákonních dějin spásy ne pro svůj charakter či morální kvality, ale protože je posledním ze starozákonních proroků, který mohl vydat svědectví o tom, že Mesiáš již přišel v Ježíši z Nazareta. Nejen uzavírá starozákonní období (v. 11; srov. L 16,16), ale jako přechodná postava stojí i na úsvitu nového věku, v němž skrze Ježíše Mesiáše přišlo na tuto zem Boží království (v. 2-13). Příchodem království a zjevením spásných událostí v činech a především ve smrti a vzkříšení Ježíše Krista a seslání Ducha svatého nastává nesrovnatelně slavnější věk, než cokoliv tomu předcházelo. Proto i nejmenší

v nebeském království zmocněn Duchem svatým je mocnějším svědkem o Mesiáši Ježíši, než kdokoliv z proroků ve starozákonní době. Opravdová velikost a sláva člověka je dána vztahem v Ježíši Kristu (Mesiáši) a životem v Kristu – v moci jeho smrti a vzkříšení.

Navzdory své spásné moci však království trpí násilí a násilníci se jej snaží zničit. „*Ode dnů Jana Křtitele až podnes království nebeské trpí násilí a násilníci po něm sahají.*“ Ježíš sám hovořil o tom, že Syn člověka bude muset trpět a zemřít, ale jako vítěz nad násilím vstane z mrtvých. Podobný úděl na tomto světě musí snášet i jeho následovníci.

Řecká slovesa v Ježíšově výroku je však možné chápat ne jako pasivní, ale jako mediální formu a výsledkem je výrok: „*Ode dnů Jan Křtitele až dosud je království Nebes vystaveno tlaku a ti, kdo se do něho tlačí, je uchvacují*“ (ČSP). Toto pochopení je blízké vyjádření v L 16,16, což by zdůrazňovalo, že k vejítí do království je třeba nekompromisní ucednictví. Vykladač Carson Ježíšovu větu chápe v první části pozitivně a v druhé negativně a překládá: „*Království nebeské si mocně razí cestu a násilníci po něm sahají.*“ Většina překladatelů však tento Ježíšův výrok v Matoušově kontextu překládá obdobně jako ČEP a Bible 21.

5/ Ježíš připodobňuje svou generaci k dětem, které si hrají na tržišti. Cokoliv jedna skupina činí – ať hraje na flétnu k tanci jako při svatbě, nebo zpívá žalozpěvy jako při pohřbu - druhá skupina se k nim nepřipojí. Někteří odmítli Jana, protože v radosti netancoval tak jak chtěli. Odmítli Ježíše, protože netruchlil, když se chtěli postit. Jako malé děti, které při hraní samy určují to, co druzí mají konat podle jejich představ, očekávala většina lidí Ježíšovy generace, že Jan i Ježíš se přizpůsobí jejich očekávání a odmítli změnit na Boží pokyn své představy a svou životní agendu.

Ježíš však jako zosobněná moudrost, dává svým dětem praktické pokyny pro jejich každodenní život. V židovském apokalyptickém spisu 1 Hen 42,2 čteme: „Moudrost vyšla bydlet mezi dětmi lidí, ale protože nenašla příbytek, vrátila se zase na původní místo a usadila se mezi anděly.“ Ježíš jako vtělená moudrost je nevěrou svých současníků odmítnut, ale Ježíšovy skutky, jako skutky moudrosti jsou pravé a dobré a vposled jej ospravedlní. Podle mudroslovné literatury v Izraeli (Př 8,32-36; Sír 24) nalézt a přijmout moudrost znamená nalézt život. Ti, kteří se Bohu vzpouzejí, si vždycky najdou důvod, proč odporovat moudrosti a nepřijmout toho, jež jim Bůh poslal k jejich záchraně.

Při rozvažování nad dnešním biblickým oddílem platí Ježíšovo slovo: „*Kdo má uši, slyš.*“ Této formulace Ježíš používá tehdy, když vykládá něco, co není snadné k porozumění. Je to apel na náš intelekt i vůli, abychom pozorně naslouchali a prosili Boha, aby nám dal dar porozumění.

Běda nekajícím a odpočinutí obtíženým (Mt 11,20-30)

1/ V minulém oddíle jsme si připomínali, jak Jan Křtitel zápasil s pochybnostmi, zda Ježíš je opravdu Mesiášem, protože v Ježíšově kázání radostného poselství chudým a činech uzdravování se sice projevuje mimořádné požehnání zaslíbené starozákonními proroky pro mesiášskou dobu, ale Ježíš nevykonává Boží mocné soudy nad zlem a bezbožnými lidmi.

2/ I Ježíš však volal lidi k pokání a stejně jako Jan Křtitel a starozákonní proroci oznamoval hrozné Boží soudy nad nekajícími. Zatímco království Boží je již přítomné ve své moci, hrozné Boží soudy budou vykonány až v poslední den soudu.

Tehdy počal kárat města, ve kterých se stalo nejvíc jeho mocných skutků, že nečinila pokání: 'Běda ti, Chorazin, běda ti, Betsaido! Kdyby se byly v Týru a Sidónu dály takové mocné skutky jako u vás, dávno by byli oblékli zíněný šat, sypali se popelem a činili pokání. Ale pravím vám: Týru a Sidónu bude lehčeji v den soudu, nežli vám.'

Město Chorazin, vzdálené několik kilometrů na sever od Galilejského jezera, není zmíněno ani ve Starém zákoně ani v evangeliích. Nedaleko odtud leželo též město Betsaida, odkud podle evangelií pocházel apoštol Petr, Ondřej i Filip (J 1,44) a kde Ježíš uzdravil slepého (Mk 8,22) a „mluvil jim o Božím království a uzdravoval ty, kteří to potřebovali“ (L 9,11). Ačkoliv se o Ježíšově působení v těchto dvou městech v evangeliích téměř nehovoří, patřila k městům, kde Ježíš činil nejvíce svých mocných činů. Navzdory tomu, že obyvatelé těchto dvou měst byli svědky mnohých Ježíšových mocných činů, nečinili pokání. Dokonce i obyvatelé měst Týru a Sidónu, které usvědčovali z bezbožnosti starozákonní proroci, by činili pokání, kdyby byli svědky Ježíšových činů. Proto obyvatelům pohanských měst Týru a Sidónu bude lehčeji v den soudu, než obyvatelům židovských měst Chorazin a Betsaidy.

3/ A ty, Kafarnaum, budeš snad vyvýšeno až do nebe? Až do propasti klesneš! [Bible 21 – „až do pekla se propadneš!“] Neboť kdyby byly se v Sodomě odehrály takové mocné skutky, jako u vás, stála by podnes. Ale pravím vám: zemi Sodomské bude lehčeji v den soudu, nežli tobě.

Kafarnaum je v evangeliích zmíněno na 32 místech tj. kromě Jeruzaléma je nejčastěji zmíněným městem, protože zde Ježíš sídlil během svého veřejného působení v Galileji (Mt 4,13) a je nazváno jeho městem (Mt 9,1). Pobýval zde zřejmě v domě apoštola Petra a obyvatelé tohoto města mohli po mnoho dní vidět, jak Ježíš procházel jejich ulicemi, kázal poselství o Božím království a konal své mocné činy. Kdyby tak pověstně hříšné město jako Sodoma bylo svědkem takových mocných činů, které Ježíš učinil v Kafarnaum, činilo by pokání a bylo by až podnes zachováno. Obyvatelé Kafarnaum však nečinili pokání a Ježíš jako ten, jenž bude soudcem v posledním dnu, předpovídá tomuto městu hrozný úděl- „až do pekla se propadneš“, „zemi Sodomské bude lehčeji v den soudu nežli tobě.“

5/ Vrchol Božích dějin spásy nastal ve skutcích Mesiáše Ježíše a jeho generace měla mimořádnou výsadu vidět Ježíše při jeho mocném díle a slyšet poselství evangelia přímo z jeho úst. Obyvatelům jmenovaným galilejských měst se dostalo zvláštních privilegií, ale o to větší mají též odpovědnost, když nečinili pokání a nepřijali vírou toho, který jim nabízel odpuštění a život v nebeském království. Výsada a odpovědnost patří vždy dohromady. Uvědomujeme si i my svoji odpovědnost, když žijeme v době nové smlouvy a tolik jsme toho slyšeli o Ježíši a spasení v něm? „Od každého, komu bylo hodně dáno, bude také hodně vyžádáno“ (L 12,48, ČSP). Čím více známe, tím máme větší odpovědnost jednat podle našeho poznání a sdílet toto poznání s druhými.

6/ Vyhlášení soudů nad nekajícími obyvateli galilejských měst jsou prvním jasným naznačením tajemného faktu, že Ježíš jako Mesiáš Izraele bude svým vlastním lidem

odmítnut. Když se později římský prokurátor ptá: „*Co tedy máme učinit s Ježíšem zvaným Mesiáš?*“ zástupy volají: „*Ukřižovat!*“ Když Pilát pravil: „*Já nejsem vinen krví tohoto člověka; je to vaše věc. A všechen lid mu odpověděl: 'Krev jeho na nás a na naše děti!'*“ (Mt 27,22.24-25). Přesto Ježíš právě v situaci, kdy není přijímán svými soukmenovci, neprojevuje roztrpčení či hořkost, ale otevírá svá ústa k chvále svého nebeského Otce a z jeho úst zaznívají slova, jež jsou vyvrcholením Ježíšova představení sebe sama a pozvání k sobě samému. Verše 25-30 tak patří ke klíčovým místům celého Matoušova evangelia.

7/ „*V ten čas řekl Ježíš: ' Velebím, tě Otče, Pane nebes i země, že jsi ty věci skryl před moudrými a rozumnými a zjevil jsi je maličkým. Ano, Otče, tak se ti zalíbilo. '*“ Ježíš velebí, vyvyšuje a chválí svého Otce, k němuž je v intimním vztahu jako syn k otci (Ježíš používá aramejský výraz *abba*), ale současně v poddanosti jeho svrchované a milostivé vůle jako Pána nebes i země, protože jeho vůle se projevuje při těch, kteří evangelium přijímají, ale i při těch, kteří je odmítají. Boží svrchovanost neruší svobodnou vůli a odpovědnost těch, kteří slyší evangelium. Zvěstování evangelia odhaluje rozdíl mezi „*moudrými a rozumnými*“, kteří jsou pyšní na své poznání a neochotní přijmout něco nového a neočekávaného. Naopak „*maličci*“, děťáti či prostí jsou závislí na Bohu a přijímají, co On nabízí. Nic se neděje bez Boží milostivé vyvolující vůle. K tajemství vyvolení říká Ježíš své radostné a vděčné: „*Ano Otče, tak se ti zalíbilo.*“

8/ „*Všechno je mi dáno od Otce; a nikdo nezná Syna než Otec, ani Otce nezná nikdo než Syn - a ten, komu by to Syn chtěl zjevit*“ (Mt 11,27). Tato Ježíšova slova jsou v synoptických evangeliích nejvýznamnějším vyjádřením, které odkrývá tajemství Ježíšovy osoby. Ježíš ve svém věčném i inkarnovaném postavení je Synem, jemuž bylo všechno dáno od Otce a intimní vztah mezi Synem a Otcem znamená, že jejich vztah je prostoupen vzájemným intimním poznáním. Nikdo nezná Otce než Syn a Syn je jediným prostředníkem poznání Otce a jeho spasitelných záměrů těm, kterým to chce zjevit. Ježíš si je vědom své jedinečné identity. Ježíšovo synovství předchází jeho mesiášství a je základnou pro jeho mesiášské poslání. Rozvinutá christologie Janova evangelia zakotvená v Ježíšově jedinečném postavení Syna ve vztahu k Bohu Otci je ve svém jádru obsažena nejen zde v Mt 11,27, ale i u Lukáše 10,22.

9/ *Pojďte ke mně všichni, kdo se namáháte a jste obtíženi břemeny, a já vám dám odpočinout. Vezměte na sebe mé jho a učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorného srdce: a naleznete odpočinutí svým duším. Vždyť mé jho netlačí a břemeno netíží.*

Syn, kterému je všechno dáno nebeským Otcem a který jediný daruje spasitelné poznání svého Otce, zve k sobě každého a nabízí největší dar, spasení, jež znamená odpočinutí od vší námahy a břemen. Pro Ježíšovy posluchače výrazy „namáhat se“, „břemeno“, „jho“ odkazovaly předně k úsilí ve všem naplnit Boží zákon, jeho prikázání (rabíni spočítali, že jich je celkem 613) a tak dosáhnout spravedlnosti před Bohem. Ježíš zve k sobě samému a nabízí to, co sám Hospodin přislíbil jako odpověď na prosbu Mojžíše o milostivou Boží přítomnost pro sebe i celý Izrael: „*Já sám půjdu s vámi a dám vám odpočinutí*“ (Ex 33,14). Ježíš je mesiášský král, který přináší nový věk pokoje a odpočinutí, jak to oznamovali starozákonní proroci. Pravý šalom, odpočinutí od vší námahy a břemen daruje pouze Ježíš.

Ježíšovo pozvání k odpočinutí je však současně pozváním k následování, k učednictví. „Vezměte na sebe mé jho a učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorného srdce... Vždyť mé jho netlačí a břemeno netíží.“ Následovník Ježíše se učí praktikovat Ježíšovo vyučování, jež je autoritativní interpretací a konečným naplněním Božího zákona (viz 5,17-20). Na místo Tóry (Zákona), staví Ježíš do centra sebe samého, své vyučování a svůj životní styl jako model k následování. Protože Syn je vtělením lásky a milosti nebeského Otce, je tichý a pokorného srdce a jeho jho netlačí a břemeno netíží. Život učedníka sice není snadný, ale Ježíšova milost a láska jej vede a podpírá.

Ježíš je pánem nad sobotou (Mt 12,1-14)

1/ Kdo přijde k Ježíši a stane se jeho učedníkem je nabízeno odpočinutí. V Izraeli sedmý den, den odpočinutí, šabat, byl připomínkou nejen Hospodinova odpočinutí po dokončení díla stvoření (Ex 20,11), ale též vyvedení Izraele z otrocké služby v Egyptě (Dt 5,15). Od doby babylonského zajetí a po celou dobu ztráty své státní samostatnosti Izrael v zájmu zachování své vlastní identity kladl mimořádný důraz na zachovávání příkázání o sobotě. Ježíš jako mesiášský dárce pravého odpočinutí a Boží syn, zjevující vůli svého nebeského Otce je konečným a neomylným interpretem Božího zákona a tedy i příkázání o sobotě. Ježíš je pánem nad sobotou. Odpočinutí symbolizované v sobotním dnu dochází svého naplnění v Ježíši a jeho království. To je základním poselstvím dnešního oddílu.

2/ „V ten čas šel Ježíš v sobotu obilím. Jeho učedníci dostali hlad a začali mnout zrní z klasů a jíst. Když to viděli farizeové, řekli mu: 'Hle, tvoji učedníci dělají, co se nesmí dělat v sobotu!'" Ve Starém zákoně platilo, že všechna země patří Hospodinu a člověk je pouze správcem. Proto bylo dovoleno utišit hlad tak, že se kdokoliv mohl nasytit tím, co rostlo na poli či vinici někoho jiného (Dt 23,24-25). Co však farizeové považovali za přestoupení Zákona, bylo trhání klasů či mnutí zrní z klasů v sobotu. To tehdejší vykladači Zákona chápali jako sklizení úrody, žeň a tedy to, co se v sobotu nesmí konat (Ex 43,21). Mišna stanovuje celkem 39 prací, jež se v sobotu nesmí konat. Podle Ex 12,16 však příprava pokrmu k jídlu je o sobotě dovolena: „I sedmého dne budete mít bohoslužebné shromáždění. V těch dnech se nebude konat žádné dílo. Smíte si připravit jen to, co každý potřebuje k jídlu.“ Také pozdější výklad Mišny, Gemara dovoluje mnout zrna z klasů a jíst v sobotu a pouze zakazuje používání nástroje. Je tedy zřejmé, že počínání Ježíšových učedníků není přestoupením Mojžíšova zákona, ale pouze tradice v podání některých židovských skupin.

3/ Ježíš brání počínání svých učedníků odkazem ke dvěma skutečnostem, o nichž se v Písmu hovoří: „On však jim řekl: 'Nečetli jste, co udělal David, když měl hlad, on a ti kdo byli s ním? Jak vešel do domu Božího a jedli posvátné chleby, ačkoli to nebylo dovoleno jemu ani těm, kdo ho doprovázeli, nýbrž kněžím? A nečetli jste v Zákoně, že kněží službou v chrámu porušují sobotu, a přesto jsou bez viny? Pravím vám, že zde je víc než chrám.'“

David a jeho lidé jedli „svatý chléb“, který byl každou sobotu umístován čerstvý ve svatyni jako oběť díků, a který bylo dovoleno jíst pouze kněžím (1 Sa 21,1-6; Lv 24,5-9). Naléhavá lidská potřeba zde má přednost před rituálními předpisy. Druhý příklad, který Ježíš uvádí je to, že „kněží službou v chrámě porušují sobotu, a přesto jsou bez viny“, protože chrámová

služba měla přednost před přikázáním o sobotě. Pokud v Ježíši je přítomna větší autorita, než byl chrám či David, pak přikázání o sobotě nejsou jím a jeho učedníky přestupována. Když si uvědomíme obrovskou důležitost chrámu v židovství jako místo Boží přítomnosti, toto Ježíšovo tvrzení je ve svém významu naprosto šokující.

4/ „Kdybyste věděli, co znamená, 'milosrdenství chci, a ne obět', neodsuzovali byste nevinné. Vždyť Syn člověka je pánem nad sobotou.“ Ježíš cituje Oz 6,6 „*milosrdenství chci a ne obět*“ a ukazuje na to, že prokazování milosrdenství potřebným, v přikázání lásky nachází Zákon a Proroci své naplnění. Přísnost dodržování Zákona musí ustoupit prioritě evangelia království, jež pamatuje na potřeby těch, kdo pracují ve prospěch království. Nevinní jsou zbaveni obvinění a obviňující se stávají obviněnými. Bohem pomazaný král David, kněží pomazaní ke službě v chrámu a Bohem pomazaný prorok potvrzují autoritu Mesiáše Ježíše, jež je pánem nad sobotou, protože je Bohem zaslíbeným Králem, Knězem i Prorokem.

5/ „Odtud šel dál a přišel do jejich synagogy. A byl tam člověk s odumřelou rukou. Otázali se Ježíše: 'Je dovoleno v sobotu uzdravovat?' Chtěli ho totiž obžalovat.“ Při sobotní bohoslužbě je Ježíš dotazován, zda je dovoleno v sobotu uzdravovat? Podle traktátu v Mišně (Yoma 8.6) bylo dovoleno uzdravovat v sobotu pouze tehdy, když byl život nemocného bezprostředně ohrožen. Uzdravení člověka s ochrnutou rukou by podle tohoto výkladu bylo porušením přikázání o sobotě a důvodem k obžalobě Ježíše.

6/ „On jim řekl: 'Kdyby někdo z vás měl jedinou ovečku, a ona by mu v sobotu spadla do jámy, neuchopil by ji a nevytáhl? A oč je člověk cennější než ovce! Proto je dovoleno v sobotu činit dobře.'“ Ježíš ospravedlňuje čin uzdravení v sobotu odkazem na přijatelnost vytáhnutí ovce z jámy, která do ní v sobotu spadla. Podle některých rabínů to nebylo porušením přikázání o sobotě. Jestliže je dovoleno prokázat milosrdenství zvířeti, o co více je dovoleno činit dobře člověku, jenž je mnohem cennější. Projev lásky, milosrdenství není porušením Zákona, ale jeho naplněním.

7/ „Potom řekl tomu člověku: 'Zvedni tu ruku!' Zvedl ji, a byla zase zdravá jako ta druhá. Farizeové vyšli a smluvili se proti němu, že ho zahubí.“ Ježíšovo zplnomocnění a autorita stojí proti autoritě farizeů a uzdravuje nemocného. Na místo překvapení z uzdravení je reakcí farizeů rozhodnutí o tom, že Ježíše zabijí. Nemilosrdné zákonictví může vést k takovému zaslepení a zatvrzelosti, jež vyústí v rozhodnutí odstranit toho, kdo má jiný názor. Uzdravit nemocného člověka v sobotu je porušením přikázání o sobotě, ale připravovat úkladnou vraždu v sobotu není porušením dne odpočinku? Jak hrozná důsledky může mít náboženská zaslepenost. Dejme si pozor na jakoukoliv podobu zákonictví a farizejství i v dnešní době!

Spor farizeů s Ježíšem (Mt 12,15-32)

1/ 12. kapitola popisuje jak doposud skrytá opozice tehdejších náboženských autorit v Izraeli (farizeů) proti Ježíšovi vyústí v tajnou dohodu Ježíše zahubit (12,14) a v obvinění, že přestupuje přikázání Zákona (12,2) a uzdravuje a vyhání demony z moci knížete demonů (12,24). Jádrem tohoto ostrého sporu je Ježíšova autorita, kterou používá při výkladu Mojžíšova zákona (např. o tom, co se smí a nesmí dělat v sobotu) a zdroj zplnomocnění, s nímž se prokazuje při svých zázračných činech. Ježíšova autorita v slovu i činu má svůj

zdroj v jedinečném intimním osobním vztahu Syna k Otci, který mu dává veškeré poznání a moc k uzdravení těla i odpočinutí duše těch, kteří k němu ve víře přišli (11,27-30).

2/ „Ježíš to poznal a odešel odtamtud. Mnozí šli za ním a on všechny nemocné uzdravil; ale přikázal jim, aby ho nikomu neprozrazovali.“ Když Ježíš rozpoznal, že došlo k tajnému spiknutí proti němu, odešel na jiné místo. Takový je Ježíšův postup, když narůstá opozice a hrozí mu osobní nebezpečí (14,13; 15,21; 16,5). Ví, že ke konfliktu dojde a bude jej to stát život, ale nesetrvává vzdorně na místě, kde je odmítán. Tuto praxi uvádí jako příklad i pro své učedníky (Mt 10,13). Ani my se nemáme s poselstvím o Božím království nikomu vnucovat, máme se vyhýbat hádkám a sporům (2 Tm 2,23-24).

Ježíš však i nadále pokračuje ve své dosavadní činnosti a uzdravuje všechny nemocné, kteří šli za ním. To, že Ježíš jim přikazoval, aby „ho nikomu neprozrazovali“ má co činit s tzv. mesiášským tajemstvím. Tajemství Ježíšova mesiášství spočívá v tom, že Mesiáš Ježíš svým životem i smrtí naplňuje prorocké slovo Izaiáše o Hospodinově služebníkovi, jak je to vyjádřeno v tzv. písních Hospodinova služebníka (Iz 42,1-7; 49,1-6; 50,4-9; 52,13-53,12; 61,1-3), v nichž našla raná církev slova, jež plně odpovídala Ježíšově službě, vrcholící ve směřující smrti a vítězství Božího služebníka. Královský Mesiáš přichází v podobě tichého, pokorného a poslušného Božího služebníka.

3/ *Aby se splnilo, co je řečeno ústy proroka Izaiáše: 'Hle, služebník můj, kterého jsem vyvolil, milovaný můj, kterého si oblíbila duše má. Vložím na něho svého Ducha. A vyhlásí soud národům. Nebude se přít ani rozkřikovat, na ulicích nikdo neuslyší jeho hlas. Nalomenou třtinu nedolomí a doutnající knot neuhasí, až dovede právo k vítězství. A v jeho jménu bude naděje národů.'*

Na tomto místě evangelista Matouš ve své nejdelší starozákonní citaci uvádí text proroka Izaiáše 42,1-4 z první písně o Božím služebníkovi a oznamuje, že v Ježíši se naplňuje to, o čem Izaiáš prorokoval. Ježíš je ten, o němž Hospodin ústy proroka prohlásil: „*Hle, služebník můj, kterého jsem vyvolil, milovaný můj, kterého si oblíbila duše má.*“ Řecký výraz *παῖς* (překlad hebrejského *ebed*) může být přeložen buď jako služebník nebo syn. Sám Bůh takto oslovuje Ježíše při jeho křtu i při proměnění a označuje jej za svého Syna: „*Toto je můj milovaný Syn, jehož jsem si vyvolil*“ (Mt 3,17; 17,5). Sám Ježíš si je plně vědom toho, že se může těšit jedinečným vztahem k Otci, jemuž Otec všechno dal, a proto jedině on jako Syn může zjevovat Otce každému, komu chce (Mt 11,27). Viděli jsme, že evangelista Matouš vědomě vykresluje Ježíše jako mocného ve slově (kap. 5-7) i ve skutcích (Mt 8-9), a přesto podstata jeho služby a poslání není v ohromující moci slov a zázračných činů, ale v tiché, pokorné službě, jež vyvrcholí v jeho utrpení a potupné smrti ukřižováním a slavným vzkříšením (Mt 26-28). Tuto paradoxní podobu Mesiáše v podobě Služebníka přesně portrétuje již prorok Izaiáš.

Hlavním posláním sloužícího Mesiáše Ježíše je, že „*oznámi spravedlnost národům*“ (Bible 21, srov. v. 20c), „*dovede právo k vítězství*“ „*a v jeho jménu bude naděje národů*“. Výraz *κρίσις* v hebrejštině *mišpat* je třeba na obou místech chápat v pozitivním smyslu „spravedlnost, právo“ a ne negativně „soud“, jak je zřejmé z verše 21, kde se hovoří o naději národů. Mesiáš v podobě Služebníka se bude vyznačovat tichostí: „*Nebude se přít ani rozkřikovat, na ulicích*

nikdo neuslyší jeho hlas.“ Na místo tvrdého a okamžitého soudu bude jednat jemně, trpělivě a milosrdně: *„Nalomenou třtinu nedolomí a doutnající knot neuhasí.“*

4/ Tehdy k němu přivedli posedlého, který byl slepý a němý; a uzdravil ho, takže ten němý mluvil i viděl. Zástupy žasly a říkaly: „Není to Syn Davidův?“ Když to slyšeli farizeové, řekli: „On nevyhání demony jinak, než ve jménu Belzebula, knížete démonů.“

Úžas zástupů nad uzdravením posedlého muže, který byl slepý a němý je vede k otázce, zda není Synem Davidovým tj. očekávaným Mesiášem. Ani jeho zapřísáhlí nepřátelé nemohou popřít jeho mocné činy uzdravování a exorcismu, ale připisují je démonské síle, spolčení s knížetem démonů Belzebulem. Ježíš je tak obviněn z hrozného zločinu kouzelnictví, čarodějnictví, jež mělo být v Izraeli trestáno smrtí. Obdobné obvinění nacházíme i v Talmudu.

5/ Protože znal jejich smýšlení, řekl jim: „Každé království vnitřně rozdělené pustne a žádná obec ani dům vnitřně rozdělený nemůže obstát. A vyhání-li satan satana, pak je v sobě rozdvojen; jak tedy bude moci obstát jeho království? Jestliže já vyháním demony ve jménu Belzebula, ve jménu koho je vyhánějí vaši žáci? Proto oni budou vašimi soudci.“

Ježíš se nejprve brání odkazem ke zdravému lidskému rozumu. Žádné království, dům ani rodina vnitřně rozdělené nemůže obstát. Je nejen absurdní, ale i nemožné, aby satan bojoval proti svému vlastnímu království a ničil je. Druhým argumentem je, že odsuzovat Ježíše znamenalo pro farizeje i odsuzování exorcistů, kteří pocházeli z jejich vlastních řad a jejich žáci by se tak stávali i jejich soudci.

6/ Jestliže však vyháním demony Duchem Božím, pak už vás zastihlo Boží království. Což může někdo vejít do domu silného muže a uloupit jeho věci, jestliže dříve toho siláka nespoutá? Pak teprve vyloupí jeho dům. Kdo není se mnou, je proti mně; a kdo se mnou neshromažďuje, rozptyluje.

Vyhánění démonů v případě Ježíše, Božího Syna a Služebníka jsou dokladem toho, že v něm a skrze něho již království Boží přišlo a „silák“, satan, byl přemožen a jsou vysvobožováni ti, kteří jím byli zotročeni. Ve vztahu k Ježíši člověk nemůže být neutrální. Kdo není s ním a na jeho straně je proti němu (Srov. Mk 9,40; L 9,50). Shromažďování a rozptylování jsou metaforami žní a ukazují k eschatologické žni.

7/ Proto pravím vám, že každý hřích i rouhání bude lidem odpuštěno, ale rouhání proti Duchu svatému nebude odpuštěno. I tomu, kdo by řekl slovo proti Synu člověka, bude odpuštěno; ale kdo by řekl slovo proti Duchu svatému, tomu nebude odpuštěno v tomto věku ani v budoucím.

Rouhání (βλασφημία) je extrémní urážka, pomluva, nepřátelské nenávistné „slovo proti“ někomu či něčemu. Rouhání proti Synu člověka, Ježíši je odpustitelné, protože Ježíš přišel na tento svět v zahalené formě pokorného Božího služebníka a mohl tak být nerozpoznán a to byl hřích z nevědomosti (1 Tm 1,13). Rouhání proti Duchu svatému v kontextu našeho oddílu znamená vědomé a zatvrzelé odmítnutí spásné moci Boží, jež je přítomná skrze působení Ducha svatého. Kalvín definoval tento hřích jako odpor v srdci proti Boží pravdě, i když člověk byl již zasažen slávou této pravdy a nemůže předstírat nevědomost. Takový hřích je neodpustitelný, protože se člověk vědomě vzpírá Božímu spásnému působení a odmítá

přijmout pravdu a spasení (srov. Žd 6,4-6; 10,26-31). Takové rouhání samo svou podstatou činí odpuštění nemožným.

Dobry a zly clovek, zle pokoleni, prava Jezisova rodina (Mt 12,33-50)

1/ Dobry a zly clovek - slova prozrazuji charakter (12, 33-37)

„Dobry clovek z dobreho pokladu srdce vynasi dobre; zly clovek ze zleho pokladu vynasi zle.“ Rozhodujici pro to, zda je clovek dobry ci zly je stav jeho srdce, cimz je mineno centrum jeho bytosti, nitro cloveka, vlastnosti jeho osobnosti, jeho charakter. Kdyz v Kazani na hoze Jezis prirovnava cloveka ke stromu a jeho ovoci, pak ma na mysli to, ze clovek se poznava po ovoci tj. podle svych cinu, skutku. Na tomto miste vsak ukazuje i na zavaznost slov cloveka, protoze slova prozrazuji, co je v srdci cloveka. Slova, která clovek mluvi, odrazi jeho vnitri identitu. *„Srdce moudreho dohlizi na jeho usta, jeho rtum doda presvedcivosti. Laskava slova jsou jako plastev medu, jak balzam na duši, celému tělu lek“* (Př 16,23-24 Bible 21). *„Nekdo vynasi reci podobne meci probodujicimu, ale jazyk moudrych je lekarstvi“* (Př 12,18 BK).

Zijeme v době inflace slov, kdy lidska slova jakoby ztracela hodnotu. Ve verejnym zivotě, v politice jsou slova urcena casto k tomu, aby skrývala myšlenky a skutecnou vůli a ciny tech, kteří je pronaseji. Slova, jez vychazi z nasich ust je vsak treba vzít mnohem vazneji. Slovo a podstata cloveka, slovo a vira spolu uzce souvisi. Apoštol Pavel vybizi krest'any: *„Z vasich ust at' nevyjde ani jedno špatne slovo, ale vždy jen dobre, které by pomohlo, kde je treba, a tak posluchačům přineslo milost“* (Ef 4,29). Kazeň v mluvení má vliv i na naši vnitri podstatu. Apoštol Jakub ukazuje na to, že jazyk nedržený na uzde je *„oheň. Je to zlo, které poskvrňuje celé tělo a ničí celý náš život“* (3,6). Proto i nás varuje: *„Domnívá-li se kdo, že je zbožný, a přitom nedrží na uzde svůj jazyk, klame tím sám sebe a jeho zbožnost je marná“* (Jk 1,26).

„Pravím vám, že z každého planého slova, jez lidé promluvi, budou skládat účty v den soudu. Neboť podle svých slov budeš ospravedlněn a podle svých slov odsouzen.“ Při posledním soudu se bude clovek zodpovídat nejen ze svych cinu, ale i ze svych slov. „Plané slovo“ je neuzitecne, prázdné a bezcenné slovo ukazuje k prázdnosti našeho srdce či nitra. Zlá a nenávisťná slova farizeu, že Jezis vyhání demony ve jménu satana, odhalují zlobu jejich srdce. Proto na jejich adresu zaznívá ostré, ale pravdivé Jezisovo slovo: *„Plemeno zmijí: Jak může být vaše řeč dobrá, když jste zlí?“*

2/ Pokoleni zle si hleda znameni (12,38-45)

Dobro a zlo v cloveku se nejzreteleji odhaluje a projevuje v tom, jaký clovek zaujima postoj k Jezisi Kristu, jenž je ztelesněním Božího slova a samotného Boha. Žádost vedoucích duchovních autorit tehdejšího Izraele (zákoníků a farizeu) *„vidět znamení“* je jen dalším projevem odmítnutí Jezise a jeho poselství. Jezisova mocná slova i ciny ukazují, že Jezis Mesias je větší než chrám, než prorok Jonáš, než král Šalamoun. V něm dochází svého naplnění tři nejdůležitější instituce v Izraeli: Jezis je Bohem zplnomocněný kněz, prorok i král. Jezisův příchod s Božím královstvím přesáhl vše, čeho byl Izrael doposud svědkem ve svych dějinách. Problémem lidí Jezisovy generace byla tvrdost jejich zleho srdce a nevěra a v takovém případě není žádné znamení dostatečné, aby změnilo srdce a tedy i postoje

takových lidí. Ninivští činili pokání po Jonášově kázání, královna ze Saby přijela až z dalekého východu, aby slyšela moudrost Šalamounovu, a proto na soudu budou svědčit proti zlému pokolení, které nepřijalo Ježíše.

Ježíšovi současníci měli dostatek dokladů, že je to sám Bůh, který skrze něho působí. Ježíš nenabízí žádné zázračné „znamení“ vykonané na základě lidských představ a požadavků. Ježíšova znamení jsou určena pouze pro ty, kdo mají oči k vidění. Největším a nejmocnějším znamením, jež bylo lidskému pokolení dáno, je znamení Jonáše proroka: „*Jako byl Jonáš v břiše mořské obludy tři dny a tři noci, tak bude Syn člověka tři dny a tři noci v srdci země*“ (Mt 12,40). Tímto přirovnáním (metaforou) Ježíš naznačuje svou smrt, uložení do hrobu a vzkříšení třetího dne. (Ježíš byl v hrobě pouze asi 36 hodin, ale podle židovského způsobu je i začátek dalšího dne počítán jako celý den.)

Ježíšova generace Izraele na rozdíl od generací před babylonským zajetím byla již očištěna od ducha modlářských praktik, kdy na místo Hospodina byly uctívány kanaánské modly, ale protože nepřijala Krista a odmítla jej, prošla mnohem horším soudem, který měl hrozné důsledky i pro další generace. Prohraná válka Židů proti Římu v roce 70 po Kr. znamenala ztrátu samostatnosti a život v diaspoře (rozptýlení) po dobu takřka 2000 let. Slovo o návratu nečistého ducha není však pouze Ježíšovým varováním své generaci, „*Tak bude i s tímto zlým pokolením*“, ale týká se i dnes každého jednotlivce, který sice prožil něco z očišťující a osvobozující Kristovy moci, ale nevydal se mu cele a nenechal své srdce proměnit mocí Ducha svatého: „*Konce toho člověka jsou horší než začátky*“.

3/ Pravá Ježíšova rodina (12,46-50)

Ani Ježíšova pokrevní rodina mu během jeho veřejného působení plně nerozuměla. V Janově evangeliu čteme, že „*ani jeho bratři v něj totiž nevěřili*“ (7,5). V Markově evangeliu 3,21 čteme, že „*jeho příbuzní přišli, aby se jej zmocnili; říkali [nebo říkalo se], že se pomátl*“. Zřejmě si jej chtěli vzít domů. Podle Matoušova evangelia „*jeho matka a bratři stáli venku a chtěli s ním mluvit*“. Adoptivní otec Josef zde není zmíněn, protože zřejmě již nebyl naživu. O matce Marii není nikde řečeno, že by sdílela postoj jeho bratrů a v Ježíše během jeho veřejného působení nevěřila, ale zřejmě i ona počítala s tím, že konflikt Ježíše s farizeji se ještě vyhroť a chtěla jej raději vzít domů. I když si Ježíš vážil své matky i svých bratrů a miloval je, přesto se jimi v této chvíli nenechá odradit od svého dalšího působení na veřejnosti.

Království Boží a jeho požadavky musí mít přednost před lidskými vztahy, dokonce i těmi nejintimnějšími. Ježíš vyzýval své učedníky, aby v případě nutnosti byli ochotni obětovat kvůli němu i své rodinné svazky (Mt 4,22; 8,21; 10,37) a také pro Ježíše samotného má dílo království přednost před nároky jeho pokrevní rodiny. Posuňkem ruky ukázal na své učedníky a řekl: „*Hle, moje matka a moji bratři. Neboť kdo činí vůli mého Otce v nebesích, to je můj bratr, má sestra i matka*“ (Mt 12,49-50). Ježíšovi učedníci jsou jeho pravou rodinou, protože jsou plně s Ježíšem sjednoceni v tom, že podstatu a smysl svého života našli v činění vůle nebeského Otce. Muži i ženy, kteří se rozhodnou činit vůli nebeského Otce tím, že následují jeho Syna Ježíše, se stávají plnoprávnými členy této jedinečné rodiny zvané „církve“.

Podobenství o rozsěvači (Mt 13,1-8.18-23)

1/ 13. kapitola obsahuje třetí z Matoušových pěti rozsáhlých rozprav, v níž je shromážděno sedm podobenství o přítomnosti Božího království a jeho přijetí či nepřijetí v tomto světě. Závěrečná rozprava obsahuje podobenství o budoucnosti království (24,32-25,46). Podobenství jsou metaforou, přirovnáním či příběhem odvozeným z pozorování přírody či lidského života, které nám napomáhají uvidět základní pravdy Božího království a vedou k činům, jež si království od nás žádá. Biblická podobenství nám zjevují, jaký je Bůh, jak působí a jaký je člověk a jaký by se měl stát. Ježíšova podobenství patří mezi nejznámější a nejvlivnější příběhy ve světě. Jejich důležitost může být stěží přeceněna. Nikde jinde není životnost, pravdivost a užitečnost Ježíšova vyučování tak jasná jako v jeho podobenstvích. Tyto příběhy potěší, informují, motivují, prokazují pravost a zrcadlí existenci. Kromě osobní zkušenosti jsou příběhy nejrychlejším způsobem učení. Nejsnadněji se učíme právě skrze konkrétní věci a příběhy.

2/ Ježíš vyšel z domu v Kafarnaum, kde pobýval (jednalo se zřejmě o dům Petra) a posadil se u moře. Když se sešel velký zástup, posadil se do lodičky kousek od břehu a začal vyučovat zástupy skrze podobenství. Na rozdíl od Kázání na hoře, kde byli vyučováni předně Ježíšovi učedníci, nyní Ježíš přímo oslovuje lidi v zástupu. Později Ježíš vykládá smysl podobenství svým učedníkům (13,10-23; 36-43).

3/ Podobenství o rozsěvači patří k nejznámějším a je nejrozsáhlejším podobenstvím o tom, jak lidé reagují na slyšení evangelia, poselství o Božím království. Lidská srdce jsou přirovnána ke čtyřem druhům půdy, u křesťanů však bývají někdy všechny druhy půdy též v jednom lidském srdci.

4/ *Vyšel rozsěvač rozsívat. Když rozsíval, padla některá zrna podél cesty, a přilétli ptáci a sezobali je... Pokaždé, když někdo slyší slovo o království a nechápe, přichází ten zlý a vyrve, co bylo zaseto do jeho srdce; to je ten, u koho se zaselo podél cesty (v. 3b.4.19)*

Zrna byla rozsévána rukou rozsěvače procházejícího polem a rozhazujícího je do všech stran. Bylo běžné, že některá zrna padla na tvrdou zem na pěšinkách, které obklopovaly pole. Pak přilétali ptáci a sezobali je. Rozsěvačem je v podobenství míněn ten, kdo rozsévá zrna, jímž je „slovo o království“, výraz, jenž je ekvivalentní s Matoušovým výrazem „*evangelium království*“ (Mt 4,23; 9,35), jímž je označen obsah Ježíšova zvěstování a vyučování. Rozsěvačem je tak míněn nejen Ježíš, ale každý, kdo zvěstuje Boží evangelium. Toto „*evangelium*“ je podle apoštola Pavla „*moc Boží ke spasení pro každého, kdo věří*“ (Ř 1,18). Jedná se o setbu zrna, které má v sobě schopnost života, schopnost nejen vzklíčit, ale i zakořenit a přinést užitek pro tento časný, ale i věčný život. Skutečný užitek však přináší pouze tehdy, když padne do úrodné půdy lidských srdcí.

„*Zrna podél cesty*“ se však octla na tvrdé zemi, jež v podobenství označuje tvrdé či zatvrzelé srdce. Takové srdce vůbec „*nechápe*“ evangelium a „*ten zlý*“ (satan) jej z jeho života odstraní, takže při takovém člověku nemohlo evangelium vypůsobit žádný duchovní užitek. Mnohé lidi hřích tak zatvrdil, že nejsou schopni být citliví k Božímu slovu, vůbec mu nerozumí. Mohli bychom to vyjádřit tak, že zvěstovat jim evangelium znamená „házet hrách na stěnu“, nebo

jak to vyjádřil sám Ježíš: „*Nedávejte psům, co je svaté. Neházejte perly před svině, nebo je nohama zašlapou, otočí se a roztrhají vás*“ (Mt 7,6).

Někdy však i srdce křesťana je v některých oblastech života tak zatvrdlé stereotypem, tradicí bez skutečného života, že není schopen se v této oblasti života změnit a moc živého Božího slova do této oblasti svého života nevpuští. Nejsou taková místa i v našich životech? Zde nám může pomoci sborové společenství, laskavé napomínání ze strany dalších věřících.

5/ *Jiná padla na skalnatou půdu, kde neměla dost země, a hned vzešla, protože nebyla hluboko v zemi. Ale když vyšlo slunce, spálilo je; a protože neměla kořen, uschla... U koho bylo zaseto na skalnatou půdu, to je ten, kdo slyší slovo a hned je s radostí přijímá; ale nezakořenilo v něm a je nestálý: když přijde tíseň nebo pronásledování pro to slovo, hned odpadá* (v. 5.6.20.21).

Na mnoha místech Izraele nebyly podmínky pro zemědělství příznivé. Terén býval nerovný a skalnatý, s pouze mělkou vrstvou půdy pokrývající skálu. Zrno pak rychle vzklíčilo, ale nemohlo zapustit hluboké kořeny a na horkém slunci brzo uschlo a odumřelo. Skalnatá místa s mělkou vrstvou půdy označují typ srdce, které má dostatečnou citlivost přijmout setbu, aby vzešla, ale ta nemůže dobře zakořenit. Tento typ srdce projevuje rychlé, ale povrchní přijetí evangelia (*„hned je s radostí přijímá“*) a zaseté zrno nemůže zakořenit. Takový člověk je „*nestálý*“ a když přijdou těžkosti života nebo protivenství, takový hned odpadá od víry a opouští společenství Božího lidu. Kdo neprožil skutečné znovuzrození a naplnění Duchem Božím nemůže obstát ve zkouškách života. Nestačí jen slovně vyznávat svou víru, nazývat Ježíše Pánem a činit třeba i mimořádné skutky. Vzpomeňme na vážné Ježíšovo slovo: „*Ne každý, kdo mi říká 'Pane, Pane', vejde do království nebeského; ale ten, kdo činí vůli mého Otce v nebesích. Mnozí mi řeknou v onen den: 'Pane, Pane, což jsme ve tvém jménu neprorokovali a ve tvém jménu nevymítali zlé duchy a ve tvém jménu neučinili mnoho mocných činů?' A tehdy já prohlásím: 'Nikdy jsem vás neznal; jděte ode mne, kdo se dopouštíte nepravosti'*“ (Mt 7,21-23).

I znovuzrozený křesťan však může být v některých životních oblastech povrchní a neproměněný. S velkým nadšením přijímá slovo, ale nedovolí, aby jej proměnilo. Přijímání slova zůstává na emocionální rovině, ale slovo neproměňuje jeho chtění, vůli a zůstává tak bez duchovního užitku.

6/ *Jiná zas padla mezi trní; trní vzrostlo a udusilo je... U koho bylo zaseto do trní, to je ten, kdo slyší slovo, ale časné starosti a vábivost majetku slovo udusí, a zůstane bez úrody* (v.7.22).

Ve třetí scéně padlo zrno do trní. Rostliny musí zápasit o živiny v půdě a divoké trnité rostliny, které byly velmi dobře adaptovány vzít si z půdy cokoli potřebovaly, udusily méně odolné zemědělské plodiny. Třetí typ půdy je přeplněn trním. Tento typ srdce přijímá evangelium, ale to se musí utkat s konkurencí. „*Časné starosti*“ naznačují, že osoba nedala království přední místo nad vše ostatní a tak se pokouší zvládat svůj život. Ježíš již varoval před takovýmto pečováním v Kázání na hoře (6,25-34), ale zde úzkostlivé pečování tragicky udusí to, co bylo zaseto. „*Vábivost majetku*“ kombinovaná s pečováním udusí život u toho,

kdo se pokouší zvládnout svůj život bez Boha a je v pokušení nalézt řešení v pozemských zdrojích. Řecký výraz ἀπάτη, který ČEP překládá „vábivost“ je možné též překládat „oklamání“ (Bible 21) nebo „svod“ (SP), viz Ko 2,8; 2 Te 2,10. „*Máme-li jídlo a oděv, spokojme se s tím. Kdo chce být bohatý, upadá do osidel pokušení a do mnoha nerozumných a škodlivých tužeb, které strhují lidi do zkázy a záhuby. Kořenem všeho toho zla je láska k penězům. Z touhy po nich někteří lidé zbloudili z cesty víry a způsobili si mnoho trápení*“ (1Tm 6,8 – 10). Časné starosti a vábivost majetku je pokušením i pro znovuzrozeného křesťana a často zabraňuje dalšímu duchovnímu růstu.

7/ A jiná zrna padla do dobré země a dala užitek, některé sto zrn, jiné šedesát a jiné třicet... U koho bylo zaseto do dobré země, to je ten, kdo slovo slyší i chápe a přináší úrodu, jeden stonásobnou, druhý šedesátinásobnou, třetí třicetinásobnou (v. 8.23).

Ve čtvrtém případě padla zrna do dobré půdy, vzklíčila a dozrála a přinesla stonásobný, šedesátinásobný či třicetinásobný užitek. Přímým významem podobenství je, že pouze zrno zaseté do dobré půdy přineslo užitek. „*Dobrá země*“ reprezentuje osobu, která nejen slyší poselství evangelia, ale rozumí mu a dovolí, aby se v jeho srdci plně zakořenilo a mohlo tak přinést úrodu. Tato půda reprezentuje pravého věřícího učedníka. Pouze ti, jejichž srdce jsou vnímavá pro Ježíšovo poselství, přinesou ovoce života království, doklad, že jsou pravými syny království. Ježíš již pověděl, že ovoce odhaluje charakter stromu (7,15-20; srov. 12,33-37). Pokud poselství evangelia nepřinese ovoce království, pak v této osobě není žádný život, nejedná se o znovuzrozeného člověka. Zrno v dobré půdě vždy vyprodukuje maximum toho, k čemu bylo stvořeno, což má různé rozměry vzhledem k individuálnímu potenciálu.

8/ Klíčovým předmětem podobenství je citlivost či necitlivost k poselství království. V tomto smyslu buď člověk rozumí, nebo nerozumí. Je však možná též počáteční pozitivní odpověď, která však nepřináší žádný užitek. Jsou uvedeny dvě situace, i když bychom mohli myslet i na další. V první se setkáváme s křesťanem, který pod tlakem nepříznivých okolností se ihned vzdává své víry a závazku. Osoba myslela jen na požehnání království, kdy ztotožnila uspokojení svých potřeb a svého potěšení s učednictvím a je tak neschopna vyrovnat se s realitou životních těžkostí a strádání. V druhé situaci je člověk pohlcen běžnou péčí o život a podvodem bohatství. To je dominantním faktorem v uspěchaném moderním světě s jeho rozšířeným materialismem. „*Slovo o království*“, když je přijato plně a bez výhrad má za výsledek vytrvalé a plodné učednictví. Zvěstovatelé evangelia musí počítat s tím, že evangelium, jež je mocným a živým Božím slovem k životu věčnému, přináší požehnaný užitek pouze tehdy, když padne do dobré země lidského srdce. Ježíš svým podobenstvím nepřímou vyzývá své posluchače i nás, aby se ptali, jakou jsou půdou. Podobenství je tak výzvou církvi i všem lidem 21. století. „*Kdo má uši, slyš!*“

Proč Ježíš mluví v podobenstvích (Mt 13,10-17)

1/ „*Učedníci k němu přistoupili a řekli: 'Proč k nim mluvíš v podobenstvích?'*“ Podobenství jsou příběhy, které vykládají Boží království a Boží charakter. Biblická podobenství nám zjevují, jaký je Bůh, jak působí a ukazují nám, jaký je člověk a jakým by se měl stát. Podobenství jsou nepřímou komunikací. Proti přímé komunikaci se lidé staví se svými

obranami a přizpůsobují si poselství svému pochopení reality. Nepřímá komunikace si nachází jiný přístup do nitra člověka, působí nejen na intelekt, ale též na emoce a vůli, staví se účinně proti tomu, co si člověk myslí, že je realitou. Podobenství působí jako čočky, které nám umožňují vidět pravdu a opravit nesprávné vidění. Umožňují nám vidět to, co bychom jinak neviděli. Konečným záměrem podobenství je umožnit vidět pravdu, stimulovat svědomí a pohnout k akci. Jedná se o prorocké nástroje zvláště pro ty, kdo mají poselství od Boha a pokouší se lidi zastavit, vést k novému posouzení názorů a změně chování. Vedou nás k činům, jež si evangelium zaslouhuje a království si žádá. Podobenství jsou pro některé posluchače potěšením, poučením, jsou však též zbraněmi v Ježíšově konfliktu s protivníky, jež se nad nimi pohoršují a ještě více se zatvrzují proti přijetí Božího království zjeveného v Ježíši Kristu. Vypůsobí odezvu, vedou ke konkrétním rozhodnutím a působí jako duchovní zkouška, která ukazuje, zda srdce člověka je otevřeno pro Ježíšovo poselství nebo je zatvrzeno.

2/ On jim odpověděl: „Protože vám je dáno znáti tajemství království nebeského, jim však není dáno. Kdo má, tomu bude dáno a bude mít ještě víc; ale kdo nemá, tomu bude odňato i to, co má.“

Základním pro pochopení podobenství je poznání „*tajemství království nebeského*“. Ježíš oznamoval, že Boží království již přišlo. Království je přítomné, ale jeho moc ještě není plně manifestována. Podobenství zjevují učedníkům, jak Boží království již působí v tomto světě před jeho mocným konečným zjevením (jež Ježíš ukazuje v kap. 24-25). V zástupu nacházíme různé postoje vůči Ježíši. Lidé v zástupu musí učinit rozhodnutí a podobenství je mají urychlit. Bůh zná ty, jejichž srdce jsou zatvrzena proti Ježíšovu poselství a podobenství jsou použita k tomu, aby zatvrdila jejich srdce proti Ježíšovu poselství k bodu, kdy nebudou schopni odpovědět (13,15). Bůh též zná ty, kdo odpoví na poselství evangelia a podobenství vyvolají pozitivní reakci, kdy takoví přijdou k Ježíši a stanou se jeho učedníky. Toto úvodní pochopení tajemství království, které učedníci nyní mají, protože jim to bylo Bohem dáno skrze Ježíše, bude rozšířeno, takže budou mít plné pochopení. Naopak tomu, komu nebylo dáno poznat tajemství království, bude odňato i to málo pochopení, které mají.

3/ Proto k nim mluvím v podobenstvích, že hledíce nevidí a slyšíce neslyší a nechápou. A plní se na nich proroctví Izaiášovo: 'Budete stále poslouchat, a nepochopíte, ustavičně budete hledět a nevidíte. Neboť obrostlo tukem srdce tohoto lidu, ušima nedoslýchají a oči zavřeli, takže nevidí očima a ušima neslyší, srdcem nepochopí a neobráti se - a já je neuzdravím.'

Bůh nikoho nenutí, aby přijal poselství království, takže odpověď na poselství podobenství je u jednotlivců v zástupu diktována přirozeností jejich srdce. Jestliže někdo v zástupu má nedoslýchavé uši, zavřené oči a necitlivé srdce, jeho zatvrzení bude narůstat, neobráti se a nebude uzdraven. Ježíš cituje Iz 6,9-10 z toho důvodu, aby naznačil, že právě tak jako Izrael nevěřil a odmítal Boží dřívější proroky, tak se nyní mnozí z Židů zatvrdili proti němu. Odmítli poselství, protože jsou duchovně mrtví. Evangelista Matouš zachovává biblické napětí mezi suverenitou Boží a odpovědností lidí. Mírní Markův důraz tohoto místa na Boží suverénní vyvolení, který odpovídá hebrejskému znění originálu a přesně cituje řecký text Septuaginty, mění Markovo ἵνα „aby“ v ὅτι „že“. Matouš posiluje důraz na odpovědnost těch, kteří

odmítli poselství. Přitom nesnižuje důraz na Boží svrchovanost a vyvolení, vždyť naopak oproti Markově znění přidává v 11. verši „jim však není dáno“. Matouš je příkladem asymetrického argumentu, který je typický pro biblické pisatele: pochopení učedníka je zdůvodněno milostí Boží; selhání v chápání toho, kdo není učedníkem, je zdůvodněno tím, že osoba poselství odmítla.

4/ Blažené vaše oči, že vidí, i vaše uši, že slyší. Amen, pravím vám, že mnozí proroci a spravedliví toužili vidět, na co vy hledíte, ale neviděli, a slyšet, co vy slyšíte, a neslyšeli.

Ježíšovi učedníci jsou požehnaní, protože mají duchovní oči a uši, které vidí a slyší realitu nebeského království. „Proroci“ a „spravedliví“ ve Starém zákoně horlivě toužili vidět a slyšet to, co vidí a slyší Ježíšovi učedníci, ale zemřeli před příchodem Božího milostivého vykoupení a království, jež přišlo v Ježíši Kristu. Ačkoliv učedníci nejsou idealizováni, jsou duchovně citliví. Jejich pozitivní odpověď je podněcuje k tomu, aby si žádali další vysvětlení a jejich žádost je odměněna a dovídají se další pravdy o tajemství království. I když učedníci nejsou v pochopení dokonalí, mají potenciál a touhu po růstu.

Podobenství o pleveli mezi pšenicí (Mt 13,24-30.36-43)

1/ Toto podobenství nacházíme pouze u Matouše a pravděpodobně je vzato ze zvláštního pramene evangelisty. Bezprostřední, přirozenou reakcí lidí na Ježíšovo zvěstování přítomnosti království bylo překvapení z pokračování přítomnosti zlého ve světě, jak to bylo viditelné zvláště v římské nadvládě nad lidem Božím. Éra spasení byla více či méně ztotožněna s národně-politickým vysvobozením a konečným Božím soudem nad všemi činícími nepravost. Podobenství o pleveli mezi pšenicí se především vyjadřuje k otázce, proč při příchodu Mesiáše Ježíše zatím ještě nedošlo k vykonání konečného Božího soudu nad tímto světem.

2/ Ježíš v soukromí vykládá smysl podobenství o pleveli mezi pšenicí. Výklad začíná identifikací sedmi klíčových elementů. 1) rozsévatelem je míněn Syn člověka; 2) polem je míněn tento svět; 3) dobrým semenem ti, kteří patří ke království; 4) plevem ti, kteří patří zlému; 5) nepřítelem je míněn ďábel; 6) žen je skonání světa, konec věku; 7) ženci jsou andělé.

3/ I po Ježíšově oznámení, že eschatologické království bylo již nastoleno, synové království i synové toho zlého společně žijí v tomto světě. Nedošlo a ani nedojde k dramatickému oddělení nespravedlivých od spravedlivých dříve než při žni na konci věku. Přítomný věk je tak věkem, v němž lidská společnost (a tak i církve) je smíšením těch, kteří jsou zlí i těch, jimž patří království. Ježíšovi učedníci nemusí při povrchním pohledu vypadat jinak než jiní lidé v tomto světě, ale je zde vnitřní rozdíl jako výsledek proměny, jež byla vypůsobena královstvím v jejich životech. To může vést k situaci působící zmatení, zvláště když se zdá, že bezbožní prosperují a spravedliví trpí. Království nebeské opravdu přišlo do tohoto světa, ale jeho postup neznamena, že v tomto věku je již nepřítel zcela poražen. Tato dvojznačnost přítomné situace je však pouze dočasná a koncem věku bude i ona ukončena. To je věcí konečného soudu, který se překvapivě zdržel. Pak bude tažena jasná demarkační čára mezi dvěma skupinami a každý přijme to, co mu eschatologicky patří: bezbožní hrozný trest a

spravedliví mimořádné požehnání. Obojí se zjeví v pravém světle. Matouš se k tomuto očekávání budoucích událostí stále vrací jako k varování a povzbuzení pro své čtenáře. Zatím však je třeba počítat s duchovním bojem, protože žijeme v prostředí kontaminovaném zlem. Satan se snaží zlem infiltrovat i církev. Je třeba být na stráži proti jeho plánům.

4/ Podobenství je příspěvkem k diskuzím o teodiceji (ospravedlnění Boha) a pomáhá odpovědět na otázku, proč je zlé stále ještě při díle, i když přišel Kristus a jeho království. Všechny činy v tomto světě nelze připsat Bohu. Zlo je dílem satana. Království přichází s neomezenou milostí uprostřed zlého světa. Zlo nelze tolerovat, ale zničení všeho zla není naším úkolem. Musíme přestat být zlí, ale zlo nejsme schopni zničit.

Podobenství o hořčičném zrně a kvasu (Mt 13,31-35)

1/ Podobenství o hořčičném zrně (13,31-32)

Jedná se o první podobenství, které není Ježíšem vykládáno. Posluchač či čtenář si jej musí vyložit sám. Ve starověkém světě a mezi rabíny bylo hořčičné zrně známé jako „nejmenší“ semínko, z něhož však vyroste překvapivě velké rostlina podobná keři, dostatečně velká na to, aby si v ní ptáci mohli udělat hnízdo. Židé očekávali království v podobě velkého stromu, pod jehož větvemi naleznou všechny národy přístřeší. Jak toto království může mít něco společného s malým hloučkem Ježíšových učedníků? Ježíšova odpověď je dána v tomto podobenství. Malost a relativní bezvýznamnost toho, co se děje v Ježíšově službě, nevylučuje skutečnou přítomnost království Božího. Zázrak přírody symbolizovaný hořčičným zrnem vyjadřuje něco z reality nebeského království. Příchod tohoto království zvěstovaný Ježíšem začal nenápadně, ale v budoucnosti se zjeví jeho sláva a moc.

Jedná se o podobenství kontrastu. Na nepatrném počátku se nemáme urážet. Ježíšův příchod si nepodrobil svět, jak to bylo očekáváno. Při jeho smrti na golgotském kříži zůstává po jeho působení malá zmatená skupina jeho učedníků. Po jeho vzkříšení a seslání Ducha svatého však moc evangelia ke spasení každému věřícímu se začíná šířit z Jeruzaléma do Judska, Samaří a pak do všech končin země. Ke křesťanství se v dnešní době hlásí přes 2 miliardy lidí. Přestože je třeba počítat s rozmnožením nepravosti a odpadnutím mnohých před druhým příchodem Krista, cíl, k němuž směřujeme je slavný: zjevení moci a slávy království Božího a slávy všech synů a dcer Božích.

Ačkoliv kontrast malého počátku a slavného konce je v podobenství o hořčičném zrně klíčový, nemůžeme vyloučit i náznak zázračného růstu království, jež je Božím dílem. Mezi nepatrným počátkem a velkým vyvrcholením je organická jednota. Z nepatrného seménka vyrostе strom. Tak to platí v živé přírodě a tak to má platit i v duchovním životě každého z nás. Boží slovo, evangelium je tím zrnem, které když zapadne do dobré půdy našeho srdce, roste a přináší svým časem veliký užitek.

2/ Podobenství o kvasu (13,33-35)

Toto podobenství vyjadřuje stejnou pravdu jako podobenství o hořčičném zrně: Království Boží, které bude jednou vládou nad celou zemí, vstoupilo do tohoto světa v podobě stěží

postihnuteľné. Kvas byl tehdy běžnou ingrediencí v palestinské domácnosti. Jeho působení dalo vznik přísloví: „Trocha kvasu všechno těsto prokvasí (1 K 5,6; Ga 5,9). Boží království Ježíš přirovnává ke kvasu, který má mocný účinek. Trochu kvasu je schopno prokvasit 40 litrů těsta, z něhož se mohlo nasytit asi 150 lidí.

Zatímco podobenství o hořčičném zrně ukazuje na růst co do velikosti, podobenství o kvasu na intenzivní proměnu. Kvas neroste, ale prostupuje. Moc Božího království je schopna provést úžasné vnitřní proměny v životě každého člověka. Je schopno postupně a skrytě proměňovat život každého Ježíšova učedníka. Jsou toho dokladem i naše životy?

3/ Ježíš mluví zástupcům v podobenstvích, aby se naplnila prorocká zaslíbení a bylo vysloveno to, co je skryto od založení světa (13,34-35).

Ježíš v podobenstvích zjevuje věci, které byly dříve skryté. Ježíšův příchod a jeho poselství o příchodu nebeského království v něm je novým zjevením o smyslu a cíli dějin spásy, jak je oznamovali starozákonní proroci. Ježíš v 35. verši cituje Ž 78,2: „*Otevřu svá ústa ku přísloví, předložím hádanky dávnověké.*“ Žalmista Asad, který je v 1 Pa 25,2 nazván prorokem, v tomto žalmu podává dějiny Božího zjevení Izraeli v nové perspektivě, kdy jsou prorocky zjevovány skryté věci. Ježíš ve svých podobenstvích vyučuje o naplnění starozákonních proroctví o dokonání spasení svého lidu, které však pro mnohé z Izraele zůstalo skryté a hádankou.

Podobenství o pokladu, perle, a rybářské síti (Mt 13,44-52)

Tři závěrečná podobenství této kapitoly Ježíš pověděl svým učedníkům. Po opuštění zástupu jim v domě (13,36) zjevuje další tajemství o nebeském království.

1/ *Království nebeské je jako poklad ukrytý v poli, který někdo najde a skryje; z radosti nad tím jde, prodá všechno, co má, a koupí to pole.*

Království nebeské je v tomto podobenství přirovnáno k pokladu skrytému v zemi. Ve starověku nebylo neobvyklé tímto způsobem ukrýt cenný poklad (srov. 25,25), zvláště v době náhlé vojenské invaze cizí armády. Osoba, která skrytý poklad našla, je naplněna radostí a je ochotna prodat vše, co má, a koupí to pole, aby nesmírný poklad získala. Království nebeské má nezměřitelnou hodnotu, je největším pokladem a stojí to za to s radostí být ochoten se vzdát všeho, abychom jej získali. I v dnešní době je mnoha lidem skryté, i když i jim je nablízku. Jen z Boží milosti člověk nachází tento největší poklad, který může v tomto životě získat.

2/ *Anebo je království nebeské jako když obchodník, který kupuje krásné perly, objeví jednu drahocennou perlu; jde, prodá všechno, co má, a koupí ji.*

V tomto podobenství obchodník hledá a kupuje krásné perly a jeho úsilí je naplněno, když nalezne drahocennou perlu, pro kterou je ochoten prodat všechno, co má, a koupí ji. Perly byly ve starověku ceněny více než zlato. Království nebeské je jako perla nezměřitelné hodnoty, která si žádá přinesení jakékoliv oběti k jeho získání. O co v životě usilujeme a co hledáme? Stojí za to uposlechnout Ježíšovy rady a přijmout jeho zaslíbení. „*Hledejte především jeho*

království a spravedlnost, a všechno ostatní vám bude přidáno... Proste, a bude vám dáno; hledejte a naleznete; tlučte a bude vám otevřeno“ (Mt 6,33; 7,7).

3/ Anebo je království nebeské jako síť, která se spustí do moře a zahrne všechno možné; když je plná, vytáhnou ji na břeh, sednou, a co je dobré, vybírají do nádob, co je špatné, vyhazují ven. Tak bude i při skonání věku: vyjdou andělé, oddělí zlé od spravedlivých a hodí je do ohnivě pece; tam bude pláč a skřipění zubů.

Toto sedmé a poslední podobenství rozpravy jako jediné obsahuje interpretaci samo v sobě. Království nebeské je jako tažná rybářská síť, která do sebe zahrnula různé druhy ryb. Při zvěstování evangelia se učedníci stávají „rybáři lidí“ (4,9) a mezi těmi, kteří byli jimi získáni a připojili se k církvi, jsou dobří i zlí. V přítomnosti žijí obojí spolu nejen ve světě (jako v podobenství o pleveli mezi pšenicí), ale také v církvi, jež je výsledkem působení sítě království nebeského a zahrnuje dobré a věrné služebníky i zlé a líné (srov. podobenství o hřivnách - 25,14-30). Teprve při ukončení tohoto věku dojde při posledním soudu k definitivnímu oddělení těch, kteří jako spravedliví budou žít věčně v nebeském království od těch, kteří jako zlí budou odsouzeni.

4/ "Pochopili jste to všechno?" Odpověděli: "Ano." A on jim řekl: "Proto každý zákoník, který se stal učedníkem království nebeského, je jako hospodář, který vynáší ze svého pokladu nové i staré."

Na závěr rozpravy se Ježíš ptá svých učedníků, zda pochopili jeho vyučování. Pouze ten, kdo porozuměl Ježíšovu vyučování a žije podle něho, může být užitečný pro nebeské království a přinášet hojný užitek (srov. v. 23). Učedník království nebeského je křesťanským zákoníkem (srov. 23,34), který pochopil tajemství a principy tohoto království a jako hospodář vynáší z pokladů Boží moudrosti zjevené ve Starém a Novém zákoně „nové i staré“. V Ježíši Kristu dochází k naplnění a dovršení všeho, co již od nejstarších dob Bůh zjevoval svému lidu.

Ježíšovo kázání v Nazaretě a stěti Jana Křtitele (Mt 13,53-14,12)

1/ Když Ježíš dokončil tato podobenství, odebral se odtud. Přišel do svého domova a učil v jejich synagoze, takže v úžasu říkali: "Odkud se u toho člověka vzala taková moudrost a mocné činy? Což to není syn tesaře? Což se jeho matka nejmenuje Maria a jeho bratři Jakub, Josef, Šimon a Juda? A nejsou všechny jeho sestry u nás? Odkud to tedy ten člověk všechno má?"

Po vyučování zástupů skrze podobenství se Ježíš vrací do svého domovského města Nazaretu a vyučuje v synagoze, kam chodíval se svými rodiči v době svého dětství a mládí. Výsledkem je úžas jeho posluchačů ze dvou skutečností: „Odkud se u toho člověka vzala taková moudrost a mocné činy?“ Podobně jako po Ježíšově kázání na hoře jsou posluchači ohromeni moudrostí jeho slova a tím, že jeho slova mají zázračnou moc a jsou schopna vykonávat mocné činy. To jako vždy vypůsobuje závažnou otázku, odkud to vše má, co je jejich zdrojem. Otázka je u obyvatel Nazaretu o to palčivější, protože Ježíše a jeho rodinu důvěrně znali. Ježíš byl pro ně „syn toho tesaře“ (Bible 21 - v řečtině je určitý člen). Josef byl zřejmě jediným tesařem ve městě, a jak bylo tehdy obvyklé, i Ježíš, který byl znám jako jeho syn je

v Markově paralele znám jako „ten tesař, syn Mariin“ (Mk 6,3). Výraz τέκτων znamená jak „tesař“ tak i „stavební dělník“. Josef pravděpodobně zemřel ještě před zahájením Ježíšova veřejného působení. Kromě Ježíšovy matky Marie jsou jmenováni i jeho bratři Jakub, Josef, Šimon a Juda a zmíněny jsou i jeho sestry.

2/ A byl jim kamenem úrazu. Ale Ježíš jim řekl: 'Prorok není beze cti, leda ve své vlasti a ve svém domě.' A neučinil tam mnoho mocných činů pro jejich nevěru.

Protože nazaretští obyvatelé dobře znali Ježíše i jeho rodinu, nejsou schopni pochopit, jak by mohl být někým mimořádným a tedy zdrojem moudrosti či zázračných sil. Jsou si jisti tím, že Ježíše velmi důvěrně znají, a proto od něho nic mimořádného neočekávají. „A byl jim kamenem úrazu“. Ježíš tak sdílí úděl proroků v Izraeli, což vyjadřuje i jeho výrok: „Prorok není beze cti, leda ve své vlasti a ve svém domě.“ Nevěra byla pro Ježíše bezpochyby zdrojem zármutku, později nařiká nad nevěrou obyvatel Jeruzaléma (Mt 23,37), ale ne něčím, co by jej zbavovalo moci. Nevěra a tvrdost srdce však způsobuje, že Ježíš v Nazaretě uzdravil jen několik nemocných, protože Ježíš nekonal své mocné činy a zázraky proto, aby překonával tímto způsobem jejich nevěru. Tvrdost srdce a nevěra i dnes zabraňuje službě uzdravení Božím Duchem, právě tak jako brání odpuštění hříchů (12,31-32). Ježíš byl v Nazaretě odmítnut a podle zprávy z L 4,16-30 jej vyhnali ze svého města a chtěli jej svrhnout dolů ze srázu hory, na které bylo jejich město vystavěno.

3/ V ten čas se tetrarcha Herodes doslechl o Ježíšovi a řekl svým sluhům: „To je Jan Křtitel, který vstal z mrtvých; proto v něm působí mocné síly.“

V té době uslyšel zprávu o Ježíši i Herodes Antipas, syn Heroda Velikého, který po svém otci zdědil vládu nad Galilejí (kde působil Ježíš) a nad Perejí (kde působil Jan Křtitel). Po svém otci zdědil zálibu ve stavitelství a na břehu Galilejského jezera vybudoval nové město, které na počest císaře Tiberia nazval Tiberiadou a usídlil se zde. Oženil se s dcerou nabatejského krále Aréty IV., ale rozvedl se s ní, aby si mohl vzít Herodiadu, manželku svého nevlastního bratra Filipa. Heroda jako vládce zaujala na Ježíšově působení v Galileji ne jeho moudrost, ale především to, že „v něm působí mocné síly“. Jeho obviněné svědomí se ozvalo a má strach, že se jedná o Jana Křtitele, který vstal z mrtvých. To odpovídalo tehdejšímu názoru v Izraeli, že na konci tohoto věku budou vzkříšeni někteří Boží proroci a vrátí se na zem a někteří přímo říkali, „že Jan vstal z mrtvých“ (L 9,7).

4/ Tento Herodes totiž zatkl Jana a dal ho v poutech vsadit do žaláře kvůli Herodiadě, manželce svého bratra Filipa, neboť Jan mu říkal: „Není dovoleno, abys ji měl za ženu.“ Byl by ho rád zbavil života, ale bál se lidu, protože měli Jana za proroka.

Jan Křtitel, jehož životním posláním bylo připravit Izrael na příchod Mesiáše tím, že lidi naléhavě vyzýval k pokání, měl odvahu vést k nápravě i vládce Heroda pro nezákonnost jeho sňatku s jeho sestřenicí Herodiadou (Lv 18,16). Není překvapivé, že Herodes použil svou moc k tomu, aby svého kritika umlčel. Jan byl uvězněn v pevnosti Machaerus, východně od Mrtvého moře (Jos. Ant 18.5.2). Jen z politických důvodů jej hned neusmrtil, protože lid Jana považoval za proroka. Rozporuplnost jeho vztahu k Janovi ukazuje evangelista Marek.

„Herodes se totiž Jana bál, neboť věděl, že je to muž spravedlivý a svatý, a chránil ho; když ho slyšel, byl celý nejistý, a přece mu rád naslouchal“ (Mk 6,20).

5/ Na Herodovy narozeniny však dcera té Herodiady tančila uprostřed hostů. Zalíbila se Herodovi, a on jí přísahou slíbil dát, o cokoli požádá. A ona, navedena svou matkou, řekla: 'Dej mi sem přinést na míse hlavu Jana Křtitele.' Král se zarmoutil, ale pro přísahu před spolustolovníky poručil, aby jí vyhověli, a dal Jana v žaláři stít. Tak přinesli jeho hlavu na míse, dali ji dívce a ona ji donesla své matce. Janovi učedníci potom přišli, odnesli jeho tělo a pohřbili je; pak šli a oznámili to Ježíšovi. Když to Ježíš uslyšel, odplul lodí na pusté místo, aby byl sám.

Podle paralelního oddílu v Markově evangeliu. *„Herodias byla plná zloby proti Janovi, ráda by ho zbavila života, ale nemohla“ (Mk 6,19).* Vhodná chvíle k pomstě pro ni nastala při zřejmě bujarých oslavách Herodových narozenin. Její dcera Salome se tak zalíbila při tanci Herodovi, že jí veřejně přislíbil splnit to, oč jej požádá. Dívka nebyla pravděpodobně starší než 12 let (κορῆσιον ve v. 11 znamená doslova „holčička“) a navedena svou matkou žádá, aby jí přinesli na míse hlavu Jana Křtitele. „Kráľ“ (titul je použit pro Heroda jako vládce, ale není přesný) lituje svého unáhleného příslibu, ale kvůli své veřejné přísaze prosbě vyhověl. Jan byl v žaláři sťat a jeho hlava přinesena na míse a dána dívce, jež ji donesla své matce. Janovi učedníci potom odnesli Janovo tělo a pohřbili je a oznámili to Ježíšovi, který odplouvá na pusté místo, aby byl sám.

6/ Jak na nás bezprostředně působí tato zpráva o konci života Jana Křtitele? Jedná se o vraždu, kdy po smrti je tělo popraveného ještě zneuctěno, potupeno a jeho hlava přinesená na míse slouží jako součást „zábavy“ při oslavě narozenin. Nejvyšší vládce v zemi, který má dbát na dodržování práva a spravedlnosti nechá popravít toho, o kom ví, že je spravedlivý. Přesto zůstává u moci i nadále. Když se později prokurátor Pilát dovídá, že Ježíš z Galileje podléhá pod Herodovu pravomoc, posílá jej k němu a ten zaujímá tento postoj: *„Tu se od něho Herodes se svými vojáky pohrdavě odvrátil, vysmál se mu, dal ho obléci ve slavnostní šat a poslal ho zase k Pilátovi“ (L 23,11).* Ať se nám to líbí či ne, mnohé životní příběhy končí jinak než šťastným koncem. Když se vžijeme do údělu některých lidí, jichž si vážíme, pak by se nám chtělo někdy křičet a protestovat proti tomu, co považujeme za nespravedlivé. Kdo by chtěl na této zemi vidět pouze šťastné konce, ten by musel zůstat u čtení pohádek. Biblické příběhy nejsou pohádky, pravdivě líčí lidské životy s různým zakončením. Jan Křtitel končí poslední roky života ve vězeňské kobce a jeho životní příběh končí potupnou smrtí.

7/ Ti, kdo dobře znají Bibli, vědí, že Jan Křtitel sdílí životní úděl Hospodinových proroků, kteří byli pronásledováni a často končili mučednickou smrtí. Janova vražda je předzvěstí zavraždění Ježíše. *„Tak i Syn člověka bude od nich trpět“ (Mt 17,12).* Životním posláním Jana Křtitele bylo vydat svědectví o Ježíši Kristu nejen svým prorockým kázáním, ale celým svým životem i svou mučednickou smrtí. I sám Ježíš bude vydán do rukou nepřátel, bude opuštěn nejen od lidí, ale i od Boha, zavržen, zneuctěn, poplíván, zbičován a ukřižován. Nejvyšší paradox biblického poselství je v tom, že s Božím synem je nakládáno jako se

zločincem a umírá potupnou smrtí ukřižováním a to proto, abychom my nemuseli být Bohem upuštěni a zavrženi, ale získali věčný život.

8/ Ježíš neslibuje svým následovníkům snadný život bez obtíží a utrpení. V souvislosti s uvězněním Jana pověděl v Mt 11, 12: *„Ode dnů Jana Křtitele až podnes království nebeské trpí násilí a násilníci po něm sahají.“* Kdo patří do nebeského království, musí podobně jako Jan i Ježíš na této zemi počítat s utrpením. I nám platí jeho povzbuzení: *„Na světě zakoušíte soužení, ale buďte stateční – já jsem přemohl svět“* (J 16,33). Potupná fyzická smrt není tou největší tragedií. Tou je duchovní smrt v nevěře a tvrdosti srdce, kdy fyzicky živý je duchovně mrtvý a pokud nepřijme vírou nový život v Kristu, jde vstříc Božímu soudu. Apoštol Petr, který sám skončil mučednickou smrtí, nás vybízí: *„K tomu jste přece byli povoláni; vždyť i Kristus trpěl za vás a zanechal vám tak příklad, abyste šli v jeho šlépějích“* (1P 2,21). Věřit znamená důvěřovat, že mne Bůh neopustí ani v těch nejtěžších chvílích, ať prožiji na této zemi cokoliv hrozného a vzkřísí mne k životu ve svém věčném království.

Nasycení pěti tisíců (Mt 14,13-21)

1/ *Když to Ježíš uslyšel, odplul lodí na pusté místo, aby byl sám; ale zástupy o tom uslyšely a pěšky šly z měst za ním. Když vystoupil, uviděl velký zástup a bylo mu jich líto. I uzdravoval jejich nemocné.*

Nasycení pěti tisíců je jediný Ježíšův zázrak, o němž je podána zpráva ve všech čtyřech evangeliích. Srovnáním těchto zpráv můžeme doplnit Matoušovu zprávu o některé další podrobnosti. Poté, co byl odmítnut ve svém domovském městě a začal se o něj zajímat Herodes Antipas, který nějaký čas předtím nechal popravit Jana Křtitele, Ježíš odplouvá lodí na druhou stranu Genezaretského jezera (J 6,1) na pusté místo v blízkosti Betsaidy (L 9,10). Zřejmě se chce o samotě modlit ke svému nebeskému Otci (viz Mt 14,23) a připravovat se na své vlastní blížící se utrpení a smrt. Zástupy se však doslechly o tom, kde jej najdou a při vystoupení z lodí již na Ježíše čeká mnoho lidí. Pohled na ně vyvolává u Ježíše pohnutí, soucit (*„protože byli jako ovce bez pastýře“* Mk 6,34) a čas soukromí a modliteb je o několik hodin odložen, protože Ježíš se plně věnuje uzdravování nemocných a vyučuje zástup mnohým věcem (Mk 6,34). Z tohoto místa jasně vidíme, že motivem Ježíšovy služby uzdravování a vyučování je láska, jež se slitovává nad potřebnými.

2/ *Když nastal večer, přistoupili k němu učedníci a řekli: „Toto místo je pusté a je už pozdní hodina. Propust' zástupy, ať jdou do vesnic koupit si jídlo.“ Ale Ježíš jim řekl: „Nemusejí odcházet, dejte vy jim jíst!“*

Večer učedníci upozorňují Ježíše, že by již měl ukončit svou službu, protože si zástupy potřebují jít nakoupit jídlo do okolních vesnic. Mají Ježíšovi učedníci větší starost o naplnění fyzických potřeb lidí, než měl sám jejich Mistr? V žádném případě! Když Ježíš kdysi sám hladověl, cituje slovo Písma: *„Ne jenom chlebem bude člověk živ, ale každým slovem, které vychází z Božích úst“* (Mt 4,4). Lidé nemusí od něho odcházet hladoví, Ježíš má plán, jak je nasytit. Proto na výzvu učedníků odpovídá: *„Nemusejí odcházet, dejte vy jim jíst!“*

3/ *Oni odpověděli: "Máme tu jen pět chlebů a dvě ryby." On však řekl: "Přineste je sem!" Poručil, aby se zástupy rozsadily po trávě. Potom vzal těch pět chlebů a dvě ryby, vzhledl k nebi, vzdal díky, lámal chleby a dával učedníkům a učedníci zástupům. I jedli všichni a nasýtli se; a sebrali nalámaných chlebů, které zbyly, dvanáct plných košů. A jedlo tam na pět tisíc mužů kromě žen a dětí.*

Učedníci si uvědomují, že nejsou schopni nasytit tak velký zástup. Podle Janova evangelia, jeden z učedníků, Filip, rychle spočítal, že by nestačilo ani 200 denárů (denár byla tehdy mzdou dělníka na jeden den), aby mohli nakoupit chleba pro takové množství lidí. Jiný z učedníků, Ondřej, smutně konstatuje, že mají k dispozici pouze pět ječných chlebů a dvě ryby (J 6,7-9). Ježíš však žádá, aby přinesli to, co mají k dispozici, a začíná jednat. Dává příkaz, aby se zástupy rozsadily po trávě ve skupinách asi po 50 lidech (L 9,14). Evangelista Marek zmiňuje jeden detail, že trávník byl zelený (Mk 6,39), což ukazuje, že zaznamenává zprávu od očitého svědka této události. Zelenou travu tehdy v Izraeli mohli vidět pouze po jarních deštích a evangelista Jan zaznamenává, že k této události došlo před velikonočními svátky (J 6,4).

Ježíš vzhledl k nebeskému Otci a po židovském způsobu před jídlem žehná Bohu a děkuje za chléb a ryby, „*lámal chleby a dával učedníkům, aby jim je předkládali. I ty dvě ryby rozdělil všem*“ (Mk 6,41). Samotný zázrak rozmnožení chlebů a ryb není popsán, ale je zřejmý z toho, že všichni jedli a nasýtli se a ještě zbylo dvanáct košů nalámaných chlebů a ryb. Počet nasycených je 5000 mužů kromě žen a dětí. Celkem se mohlo jednat o nasycení 15-20 tisíc osob.

4/ Pro dnešního člověka je problematická historicita tohoto zázraku. Zázraky uzdravování jsou považovány za méně problematické, kvůli psychosomatickému chápání příčin nemoci. Zde se jedná o porušení přírodního zákona. Pokud světonázor vykladače nedovoluje tuto možnost, hledá se naturalistické vysvětlení např. v tom smyslu, že Ježíš mohl nasytit velký zástup, protože se lidé vzájemně sdíleli se svým jídlem s ostatními. Pokud však podle křesťanského světonázoru všemohoucí Bůh působí v dějinách a jedinečným způsobem skrze Ježíše Krista, proč by nemohl nastat takový zázrak? V postmoderní době se již *a priori* nevylučuje možnost zázraků. Lidé jsou již připravenější přijmout za skutečnost to, co svým rozumem nejsou schopni pochopit.

5/ Příběh o nasycení zástupů je zaznamenán ve všech čtyřech evangeliích a tento zázrak je možné považovat za vrchol Ježíšovy galilejské činnosti. V synoptických evangeliích brzo nato začíná Ježíš zjevovat svým apoštolům tajemství svého brzkého utrpení a smrti. V Janově evangeliu se Ježíš představuje zástupům jako chléb života a pronáší tajemné slovo, v kterém hovoří o významu své nadcházející smrti: „*Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný a já ho vzkřísím v poslední den. Neboť mé tělo je pravý pokrm a má krev pravý nápoj*“ (J 6,54-55).

6/ Zázrak o nasycení tisíců lidí chlebem a rybami, jež v tamní oblasti bylo základní potravou, nemá svůj význam jen v tom, že Ježíš byl schopen utišit fyzický hlad velkého zástupu při této specifické příležitosti. Pro Izraelce zázračné nasycení velkého množství lidí na pustém místě ukazuje ještě k mnohem důležitějšímu událostem. Nejvýznamnější událostí a zázrakem Starého zákona je to, že Hospodin vyvedl Izrael z Egypta, kde musel otročit a po 40 let jej sytil na

pouští manou („chlebem z nebe“) a uvedl je do země, kterou zaslíbil již jeho praotcům Abrahamovi, Izákovi a Jákobovi.

Židé v Ježíšově době věřili, že v mesiášské době obdrží Izrael opět dar chleba z nebes. V židovské knize z 1. století po Kristu v Bárukově apokalypse 29,8 čteme: „A stane se v ten čas, že sestoupí opět poklad many a budou jíst v těch létech ti, kdo se dožijí dokonání času.“ Na toto očekávání navazuje i sám Ježíš, když mluví o mesiášské hostině, ke které usednou lidé u stolu v království nebeském (srov. např. Mt 8,11). Symbolika 12 košů, které po nasycení všech ještě zbyly, odkazuje k významnosti tohoto zázraku pro Izrael. Zvláště Židé mají rozpoznat, že v Ježíši přichází dlouho očekávaný mesiášský král, který naplňuje všechna zaslíbení dané Izraeli a zřizuje mesiášské království plné pokoje a spasení. Nepřekvapuje nás proto, že podle zprávy v Janově evangeliu nasycené zástupy reagují takto: *„Když lidé viděli znamení, které Ježíš učinil, říkali: 'Opravdu je to ten Prorok, který má přijít na svět!' Když Ježíš poznal, že chtějí přijít a zmocnit se ho, aby ho provolali králem, odešel opět na horu, zcela sám“* (J 6,14-15). Jejich pochopení je však povrchní a Ježíš je musí napomínat: *„Hledáte mě ne proto, že jste viděli znamení, ale proto, že jste jedli chléb a nasýtili jste se. Neusilujte o pomíjející pokrm, ale o pokrm zůstávající pro život věčný; ten vám dá Syn člověka, jemuž jeho Otec, Bůh, vtiskl svou pečeť“* (J 6,26-27). Ježíš je mesiášským chlebodárcem a zázrak nasycení zástupů odkazuje k plnému požehnání nejen Izraele, ale všech národů lidstva, kdy budou naplněny všechny lidské potřeby a lidé zakusí konečné blaho a věčný pokoj, jak o tom mluvili již starozákonní proroci (např. Iz 25,6-8).

Ježíš kráčí po moři a uzdravuje v Genezaretu (Mt 14,22-36)

1/ *Hned nato přiměl Ježíš učedníky, aby vstoupili na loď a jeli před ním na druhý břeh, než propustí zástupy. Když je propustil, vystoupil na horu, aby se o samotě modlil. Když nastal večer, byl tam sám.*

Proč Ježíš tak důrazně naléhal na své učedníky („*přinutil*“ ČSP), aby jej hned po nasycení zástupů opustili a odpluli před ním na druhý břeh? Jednak Ježíš potřeboval samotu, aby se modlil ke svému Otci. Podle v. 12 to zamýšlel již předtím, ale slitoval se nad zástupy, uzdravoval jejich nemocné a nasýtil je chlebem a rybami. Mohl se však vzdálit od svých učedníků a po modlitbách by se mohl společně se svými učedníky plavit po lodi na zamýšlené místo. Odpověď na otázku, proč Ježíš v oné chvíli s takovou naléhavostí poslal své učedníky pryč, můžeme nalézt ve zprávě evangelisty Jana 6,15: *„Když Ježíš poznal, že chtějí přijít a zmocnit se ho, aby ho provolali králem, odešel opět na horu, zcela sám.“* Protože jeho učedníci měli tehdy ještě podobně jako zástupy očekávání, že zaslíbený Mesiáš se stane politickým vládcem Izraele, mohli by se aktivně zapojit do úsilí provolat Ježíše za krále a vyvolat tak tím politické mesiášské hnutí, vzpouru proti Herodovi Antipovi a tím i proti římské nadvládě. Jejich Mistr a Pán však ví, že jej čeká utrpení a potupná smrt v Jeruzalémě a v modlitebném spojení se svým nebeským Otcem se zřejmě připravuje na naplnění tohoto svého životního poslání.

2/ *Lod' byla daleko od země a vlny ji zmáhaly, protože vítr vál proti ní. K ránu šel k nim, kráčeje po moři. Když ho učedníci viděli kráčet po moři, vyděsili se, že je to přízrak, a křičeli strachem. Ježíš na ně hned promluvil a řekl jim: "Vzchopte se, já jsem to, nebojte se!"*

Ježíšova modlitba se protáhla až do rána. Při čtvrté noční hlídce tj. mezi 3. - 6. hod. ráno přichází Ježíš po vodě ke svým učedníkům. Jejich loď je zmítána vlnami silným větrem. Jsou sami v bouři na jezeře Genezaretském. V evangeliích je často označováno jako moře. Pojem moře má v Bibli často symbolický význam duchovních nepřátelských mocností, které jsou mocnější než lidé. Jejich milovaný Mistr je sám do této nebezpečné bouře poslal. To muselo být učedníkům nepochopitelné a obdobně je tomu i s námi, když se octneme v bouřích života. Ale právě uprostřed bouře Ježíš k učedníkům přichází. Oni však jej nepoznávají, domnívají se, že vidí přízrak a strachem křičí. Není tomu tak často i s námi, že často pro strach z okolností života Ježíše nevidíme, nejsme schopni jej rozpoznat? Můžeme však podobně jako první učedníci uprostřed bouře slyšet mocné a povzbuzující slovo svého Mistra a Pána: „Vzchopte se, já jsem to, nebojte se!“ Výraz ἐγώ εἰμι „já jsem to“ má pro Matouše, jeho čtenáře i pro nás hlubší význam. Jsou narážkou na jméno Hospodina (ἐγώ εἰμι - JÁ JSEM), jak se objevuje v Septuagintě v Ex 3,14, V Ježíši je přítomen jedinečným způsobem sám Bůh. Pro dílo Ježíše Krista, skrze působení Ducha svatého mohou všichni Ježíšovi učedníci i dnes prožívat úžasnou povzbuzující skutečnost: „Immanuel – Bůh s námi“ (Mt 1,23). A smíme si přivlastnit i slavné apoštolské ujištění: „Je-li Bůh s námi, kdo proti nám?“ (Ř 8,31). Jak říká jedno moudré lidové pořekadlo: „Kde je nouze největší, tam je Bůh nejbližší.“

3/ *Petr mu odpověděl: "Pane, jsi-li to ty, poruč mi, ať přijdu k tobě po vodách!" A on řekl: "Pojď!" Petr vystoupil z lodi, vykročil na vodu a šel k Ježíšovi. Ale když viděl, jaký je vítr, přepadl ho strach, začal tonout a vykřikl: "Pane, zachraň mne!" Ježíš hned vztáhl ruku, uchopil ho a řekl mu: "Ty malověrný, proč jsi pochyboval?" Když vstoupil na loď, vítr se utišil. Ti, kdo byli na lodi, klaněli se mu a říkali: "Jistě jsi Boží Syn."*

Tuto pro nás tak významnou epizodu o Petrovi připojuje ve svém vyprávění pouze Matouš. Petr je zde modelem jak víry, tak i nedostatku víry. Jeho víra je dostatečně velká na to, aby překonal strach a na Ježíšův pokyn má odvalu vykročit po vodní hladině směrem k Ježíši. Není však dostatečně velká na to, aby se na vodní hladině udržel. Když začal hledět na vlny zmítané větrem, „přepadl ho strach a začal tonout“. Na jeho výkřik, „Pane, zachraň mne!“, jej Ježíš ihned uchopil za ruku a pomohl mu vstoupit na loď. Přitom mu oznamuje důvod jeho selhání: „Ty malověrný, proč jsi pochyboval?“ Malá víra je víra, která neobstojí v konkrétní zkoušce. Řecký výraz διστάζειν „pochybovat“ naznačuje, že člověk je jakoby tažen dvěma silami. Když oba vstoupili na loď, vítr se utišil. Učedníci tak již podruhé prožívají zázračné utišení bouře na moři (viz 8,26).

Krátce po sobě prožívají Ježíšovi učedníci mocné přírodní zázraky, kdy Ježíš nasycuje pět chleby a dvěma rybičkami tisíce lidí, chodí po rozbouřené mořské hladině a utišuje bouři. To vše na učedníky tak zapůsobilo, že Ježíše uctívají jako Božího syna: „Jistě jsi Boží Syn.“ Plný význam tohoto titulu pochopí až po Ježíšově vzkříšení, ale již nyní postihli, že Ježíš je v jedinečném vztahu k Bohu Otci. Uctívání v Písmu patří pouze Bohu. Toto vyznání učedníků je dosavadním vyvrcholením jejich duchovního rozpoznání, ještě větší vyjádří zanedlouho Petr (16,16), což bude znamenat důležitý obrat v Matoušově příběhu.

4/ *Když se dostali na druhý břeh, přistáli u Genezaretu. Lidé z toho místa ho poznali a vzkázali do celého okolí. Přinášeli mu všechny nemocné a prosili ho, aby se směli aspoň dotknout trásní jeho roucha. A kdo se dotkli, byli uzdraveni.*

Genezalet je město a úrodná planina severozápadně od jezera. Zpráva o Ježíšově příchodu do této oblasti se rychle rozšířila a lidé z celé oblasti přinášeli k Ježíši své nemocné. Ježíš opět konal svou službu uzdravování jako součást svého zvěstování příchodu království nebeského. Nemocných je zřejmě tolik, že je prosí, aby se mohli aspoň dotknout třásní jeho roucha. Kdo se dotkl Ježíšova roucha, byl uzdraven. Zatímco farizeové a esejci se štítili dotyku ostatních lidí, aby se kulticky neznečistili, Ježíš se nebojí znečištění, nýbrž naopak očišťuje nečisté. Často se dotýkal nemocných a byli uzdraveni. Zde stačí dokonce to, že se nemocní dotknou jeho šatu. To nás připravuje na další oddíl, ve kterém Ježíš pojednává o čistotě a nečistotě v Božím pohledu.

5/ Tento oddíl Matoušova evangelia nám formou příběhu ukazuje, co konkrétně znamená život víry.

a/ Věřit znamená, že v bouřích života se nesoustředíme na to zlé, čím procházíme, ale soustředíme svou pozornost na Ježíše jako všemocného Pána a plně spoléháme na jeho slovo a zaslíbení. Pak smíme prožívat právě v bouřích života Ježíšovu zachraňující moc.

b/ Věřit Ježíši znamená odvážně vykročit k němu a stát o jeho blízkost i v bezprostředním ohrožení života a prosit o jeho záchranu, spasení.

c/ Věřit znamená uctívat Ježíše jako Božího syna a v pokoře a poslušnosti se před ním sklánět a vyznávat jej jako toho, kdo má všelikou moc nad přírodou i všemi duchovními mocnostmi a jedině v něm je záchrana a spasení pro každého člověka.

d/ Věřit znamená dotýkat se Ježíše a zakoušet jeho uzdravující moc.

Co člověka znečišťuje (Mt 15,1-20)

1/ Tehdy přišli k Ježíšovi z Jeruzaléma farizeové a zákoníci a řekli: "Proč tvoji učedníci porušují tradici otců? Vždyť si před jídlem neomývají ruce!" On jim odpověděl: "A proč vy přestupujete přikázání Boží kvůli své tradici? Vždyť Bůh řekl: 'Cti otce i matku' a 'kdo zlořečí otci nebo matce, ať je potrestán smrtí.' Vy však učíte: 'Kdo řekne otci nebo matce: 'To, čím bych ti měl pomoci, je obětní dar', ten již to nemusí dát svému otci nebo matce. A tak jste svou tradici zrušili slovo Boží.

Mk 7,1 upřesňuje: „Shromáždili se k němu farizeové a někteří ze zákoníků, kteří přišli z Jeruzaléma.“ K farizeům bydlícím v Galileji se připojili zákoníci, kteří přišli z Jeruzaléma, aby na místě vykonali šetření o Ježíšově vyučování. Farizeové a zákoníci považovali za svůj nejpřednější úkol bdít nad tím, aby v Izraeli byl do detailu zachováván Boží zákon a intenzivně se zaměstnávali praktickým výkladem psaného Mojžíšova zákona tak, aby kolem něho vytvořili jakýsi plot, který by zabránil přestupování Tóry. Výsledek jejich šetření je pro ně znepokojující a tak přichází za Ježíšem s otázkou: „Proč tvoji učedníci porušují tradici otců? Vždyť si před jídlem neomývají ruce!“

Tradice otců je zákon, který byl ústní tradicí předáván od Mojžíše, přes Jozue, starší a proroky až byl nakonec byl písemně zaznamenán v Mišně (v letech 135-200 po Kr.), která se spolu s mnoha dalšími výklady (Gemara) objevila v Talmudu (Jeruzalémský talmud 400 let po Kr., Babylonský talmud 500 let po Kr.). V Ježíšově době tuto tradici otců předávali ústně předně zákoníci a farizeové a její zachování učinili známkou spravedlnosti. Evangelista Marek vysvětluje pro své pohanské čtenáře praxi, která Matouš vynechává, protože je pro židokřesťanské posluchače Matoušova evangelia známá. „Farizeové totiž a všichni židé se drží tradice otců a nejedí, dokud si k zápěstí neomyjí ruce. A po návratu z trhu nejedí, dokud

se neočistí. A je ještě mnoho jiných tradic, kterých se drží: ponořování pohárů, džbánů a měděných mis“ (Mk 7,3 - 4).

Ježíš připouští, že jeho učedníci porušují tradici otců, ale upozorňuje, že tato ústní tradice je stavěna fakticky nad psaný zákon Boží a v některých případech znamená přímo zrušení platnosti Božího slova. Jeden z takových příkladů Ježíš přímo zmiňuje. „*Cti otce i matku*“ je přikázání samotného Boha. V židovství se tomu správně rozumělo, že ctít své rodiče znamená nejen je mít v náležitě úctě, ale také o ně v jejich stáří pečovat a finančně je podporovat. Totéž připomíná novozákonním věřícím apoštol Pavel. „*Má-li však některá vdova děti nebo vnuky, ti ať se učí mít péči především o své příbuzné a odplácet svým rodičům. To je totiž milé Bohu*“ (1Tm 5,4). Podle Mk 7,11-12 vytýká Ježíš zákoníkům a farizeům toto: „*Vy však učíte: Řekne-li někdo otci nebo matce: 'To, čím jsem ti zavázán pomoci, je korbán (to jest dar Bohu)', již podle vás nemusí pro otce nebo matku nic udělat*“ Pokud někdo místopřísežně prohlásil, že určité vlastnictví či peníze daruje chrámu, tj. prohlásil za dar to, co podle pátého přikázání mělo být dáno k zabezpečení otce či matky, pak již jim to nemusel odevzdat, protože to patřilo Bohu. Během svého života si to však směl i nadále ponechat (viz traktát Mišny, zvaný Nedarim). Ježíš tak činí základní rozdíl mezi psaným Božím zákonem, jenž je Božím slovem a tradicí otců, která jako lidský výklad někdy přímo ruší platnost Božího slova.

2/ Pokrytci, dobře prorokoval o vás Izaiáš, když řekl: 'Lid tento ctí mě rty, ale srdce jejich je daleko ode mne; marně mě uctívají, neboť učí naukám, jež jsou jen příkazy lidskými'.

Ježíš poprvé v Matoušově evangeliu nazývá farizee a zákoníky ostrým slovem „*pokrytci*“. Pokrytec je ten, kdo působí na jevišti života jako herec, který před druhými hraje určitou roli a ve skutečnosti je někým jiným. Může to být vědomé klamání druhých, nebo se člověk tak vžije do své role, že klame i sám sebe. Farizee a zákoníky, kteří k němu přišli s připomínkami a výtkami k jeho vyučování, označuje Ježíš za pokrytce, o nichž kdysi již Izaiáš prorokoval: „*Lid tento ctí mě rty, ale srdce jejich je daleko ode mne; marně mě uctívají, neboť učí naukám, jež jsou jen příkazy lidskými*“. I uctívání a poslušnost Boží vůle je možné pouze předstírat. Toto nebezpečí hrozí i dnes.

3/ Svolal zástupy a řekl: 'Slyšte a rozumějte: Ne co vchází do úst, znesvěcuje člověka, ale co z úst vychází, to člověka znesvěcuje.' Tu přišli učedníci a řekli mu: 'Viš, že se farizeové urazili, když slyšeli to slovo?' Ale on jim odpověděl: 'Každá rostlina, kterou nezasadil můj nebeský Otec, bude vykořeněna. Nechte je: slepí vedou slepé. A když vede slepý slepého, oba spadnou do jámy'.

Ježíš svolal zástup, aby pronesl důležitý, skutku revoluční výrok, který daleko přesahuje téma rituálního umývání rukou a týká se celého tématu rituální čistoty. Důležitost principu je podtržena výzvou: „*Slyšte a rozumějte*“. Princip zní: „*Ne co vchází do úst, znesvěcuje člověka, ale co z úst vychází, to člověka znesvěcuje.*“ V Markově evangeliu psaném křesťanům z pohanů je to vyjádřeno ještě ostřeji a jednoznačněji: „*Nerozumíte, že nic, co zvenčí vchází do člověka, nemůže ho znesvětit, poněvadž mu nevchází do srdce, ale do břicha a jde do hnoje?*“ (Mk 7,18). Aby nebylo nejmenších pochyb o tom, co Ježíš tímto výrokem mínil, přidává Marek ještě vysvětlující komentář k tomuto Ježíšovu výroku, „*Tak prohlásil všechny pokrmy za čisté*“ (Mk 7,19).

Učedníkům se Ježíšovo slovo proti farizeům jeví jako příliš ostré a tak v jejich otázce, *"Víš, že se farizeové urazili, když slyšeli to slovo?"*, je implicitně obsaženo pokárání, že to s kritikou na farizee přehnal. Vidíme v tom, že učedníci spolu s většinou tehdejšího židovského obyvatelstva mají farizee ve vysoké úctě pro jejich horlivost pro plnění Božího zákona. Ježíš však připojuje v soukromém rozhovoru s učedníky další ostrou kritiku farizeů, když je označuje za rostlinu, kterou nezasadil jeho nebeský Otec a za slepce, kteří vedou slepé a společně upadnou do jámy.

4/ Petr mu na to řekl: „Vysvětli nám to podobenství!“ On odpověděl: „I vy jste ještě nechápaví? Nerozumíte, že to, co vchází do úst, přijde do břicha a jde do hnoje? Však to, co z úst vychází, jde ze srdce, a to člověka znesvěcuje. Neboť ze srdce vycházejí špatné myšlenky, vraždy, cizoložství, smilství, loupeže, křivá svědectví, urážky. To jsou věci, které člověka znesvěcují; ale jíst neomytýma rukama člověka neznesvěcuje.“

Petr jako mluvčí učedníků žádá Ježíše o vysvětlení výroku, který je obsažen ve v. 11 a jenž je pro jeho učedníky klíčový: *„Ne co vchází do úst, znesvěcuje člověka, ale co z úst vychází, to člověka znesvěcuje.“* Ježíš ve své odpovědi nejprve jemně napomíná své učedníky, že stále nejsou schopni porozumět tomu, co říká. Co člověk sní, projde trávicí soustavou a vychází z těla. Člověka před Bohem neznečišťuje to, co jí, ale to co vychází ze srdce a navenek se rozpoznává ve zlých slovech a činech. Morální nečistota je to, co člověka znečišťuje. Čistota srdce a spravedlnost se dosahuje tím, když přijmeme vírou Krista za svého Spasitele a Pána a Duch svatý působící v našem nitru nás očišťuje a proměňuje. Právě uctívání Boha se projevuje navenek pozitivními vztahy a jednáním s druhými lidmi.

5/ Ostrou konfrontací s tehdy uznávanými náboženskými vůdci z Jeruzaléma Ježíš zdůrazňuje naprostou svrchovanost Božího slova nad jakoukoliv jinou autoritou. Pouze Boží slovo je pravdivé ve všech oblastech života, ať již v náboženské, sociální, vztahové, etické či politické oblasti. Každá lidská tradice a vyučování či interpretace se musí sklonit před psaným Božím slovem. Horlivost pro tradice nesmí nahradit oddanost srdce záměrům Božího slova. Neznamená to, že všechny tradice jsou špatné. Pavel používá stejného výrazu *„tradice“* pro pravdy evangelia, které předává církvím (1 K 12,2; 2 Te 2,15; 3,6). Tradice je prospěšným způsobem předávání vyučování dřívějších generací, aby každá nová generace nemusela znovu objevovat základní věroučné pravdy. Každá církevní pospolitost si vytváří vlastní tradici, které si váží jako dědictví svých duchovních otců. Všechny tradice se však musí poddat svrchovanosti Božího slova.

Ježíš slouží pohanům (Mt 15,21-39)

1/ Ježíš odtud odešel až do okolí Týru a Sidónu. A hle, jedna kananejská žena z těch končin vyšla a volala: "Smiluj se nade mnou, Synu Davidův! Má dcera je zle posedlá."

Ježíšovo veřejné působení v Galileji se chýlí k závěru. Poté, co je odmítnut v Nazaretu, zajímá se o něj Herodes Antipas a o jeho učení náboženské autority z Jeruzaléma, Ježíš se soustřeďuje na vyučování svých učedníků a připravuje je na své utrpení a smrt v Jeruzalémě. Spolu se svými učedníky odchází do pohanské oblasti v okolí měst Týru a Sidónu. Evangelista Marek uvádí: *„Vešel do jednoho domu a nechtěl, aby o tom někdo věděl. Nemohlo*

se to však utajit“ (Mk 7,24). Ani tentokrát mu není dopřáno soukromí. Přichází k němu kananejská žena tj. pohanská obyvatelka Palestiny. Marek zmiňuje, že se jedná o Řekyni, rodem Syrofeničanku (Mk 7,26). Zřejmě něco o Ježíšově působení slyšela a zná též naděje Židů, což je zřejmé z její prosby: „*Smiluj se nade mnou, Synu Davidův!*“ Titul „Syn Davidův“ je židovský titul pro Mesiáše. Pohanská žena naléhavě a hlasitě volá o smilování a vysvobození její dcery z posedlosti zlým duchem.

2/ Ale on jí neodpověděl ani slovo. Jeho učedníci přistoupili a žádali ho: "Zbav se jí, vždyť za námi křičí!" On odpověděl: "Jsem poslán ke ztraceným ovčím z lidu izraelského."

Na prosbu o smilování Ježíš neodpovídá ani slovo. Žena se nenechá odradit a i nadále „*křičí*“. I učedníci Ježíšovo mlčení považují za něco nepatřičného a vyzývají jej, aby na její křik nějak reagoval. Buď se jí zbavil, nebo jí vyhověl (viz poznámku v ČEP). Ježíš ve své odpovědi opět oznamuje záměr svého poslání. Bůh jej neposlal k pohanům, ale k Židům a tak i Ježíš omezil během svého života na zemi službu svých učedníků na Židy (viz Mt 10,5-6). Ježíšovo poslání k Izraeli je věcí Boží věrnosti Izraeli (srov. Ř 15,8), což bylo pro Matouše a jeho čtenáře nesmírně důležité v jejich argumentu vůči synagoze.

3/ On jí odpověděl: "Nesluší se vzít chleba dětem a hodit jej psům." Ona řekla: "Ovšem, Pane, jenže i psi se živí z drobtů, které spadnou ze stolu jejich pánů." Tu jí Ježíš řekl: "Ženo, tvá víra je veliká; staň se ti tak, jak chceš." A od té hodiny byla její dcera zdráva.

Mezi Židy a pohany je rozdíl a Ježíš používá tehdy v židovstvu používané přirovnání Židů k dětem a pohanů ke psům. Je tam však změna v tom, že výraz pes zde neoznačuje nečistého zdivočelého psa, ale domácího zvířecího mazlíčka. Žena se nad tímto přirovnáním neuráží, ale pokorně je přijímá a dokonce na základě tohoto přirovnání spatřuje možnost pro vyhovění své prosbě. „*Ovšem, Pane, jenže i psi se živí z drobtů, které spadnou ze stolu jejich pánů.*“ Ježíšova moc a milost je tak veliká, že žena je ochotna se spokojit jen s nepatrnými drobty. Ježíšova slova, „*Ženo, tvá víra je veliká; staň se ti tak, jak chceš*“, nám připomíná slovo pověděné pohanskému setníkovi v 8,10. Jsou též kontrastem k Petrově malé víře, o níž se hovoří v 14,31 či k nevěře Židů (srov. např. 13,58). Odměnou víry je to, že se naplní její prosba o uzdravení. Od té chvíle byla její dcera uzdravena.

4/ Odtud Ježíš přešel zase ke Galilejskému moři; vystoupil na horu a posadil se tam. Tu se k němu sešly celé zástupy a měly s sebou chromé, mrzáky, slepé, hluchoněmé a mnohé jiné. Kladli je k jeho nohám a on je uzdravil, takže se zástupy divily, když viděly, že němi mluví, mrzáci jsou zdraví, chromí chodí a slepí vidí; i velebily Boha izraelského.

Ježíš se navrácí ze syrofénického pobřeží ke Galilejskému jezeru a podle Marka 7,31 „*šel přes Sidón k jezeru Galilejskému územím Dekapole*“. Zřejmě se tedy nachází východně od Galilejského jezera na území Dekapole tj. stále ještě na pohanském území nepatřícím tehdy k Izraeli. I zde se k němu sešly početné zástupy, kladou k jeho nohám chromé, slepé, zmrzačené, hluchoněmé a mnohé jiné a Ježíš je uzdravuje. Zástupy žasnou nad tím, co se děje a „*velebily Boha izraelského*“. I to naznačuje, že se jedná o zástupy pohanů, když vzdávají slávu Bohu Izraele.

5/ Po uzdravující službě následuje zázračné nasycení zástupů. Podobně jako Marek má i Matouš dva příběhy o zázračném nasycení zástupů a oba evangelisté vědomě obě nasycení později srovnávají (Mt 16,5-12; Mk 8,19-21) a pečlivě zaznamenávají specifické rozdíly při těchto dvou událostech. Při prvním nasycení zástupy sedí na trávě, při druhém na tvrdé zemi. Na rozdíl od prvního nasycení při druhém nasycení se hned od počátku ujímá iniciativy sám Ježíš. Při prvním nasycení měl k dispozici pět chlebů a dvě ryby, při druhém sedm chlebů a několik ryb. V prvním příběhu nasýtil 5000 mužů kromě žen a dětí, v druhém příběhu 4000 mužů kromě žen a dětí. V prvním příběhu zůstalo 12 košů nalámaných chlebů a v druhém příběhu 7 košů. Číslo 12 je číslem ukazujícím ke 12 izraelským kmenům, číslo 7 může symbolicky ukazovat k plnosti pohanů (podle tehdejšího názoru Židů existovalo 70 národů).

6/ Ježíš při svém pozemském působení přísně omezil své vlastní poslání a také poslání svých učedníků na Izrael. Vyhovění prosbě kananejské ženy, právě tak jako uzdravení syna setníka jsou výjimky v Ježíšově službě a současně jsou předjímkou konečného Božího záměru přinést požehnání univerzálně celému lidstvu. Misie vůči pohanům se stává v Matoušově evangeliu rostoucí měrou zřejmá (např. 24,14; 28,19). Pro evangelistu Matouše, který své evangelium adresuje předně křesťanům ze Židů, je specificky důležité podtrhnout Boží věrnost vůči Izraeli, jenž má spásně-dějinnou prioritu. Stejně to chápe i apoštol Pavel ve své praxi zvěstování evangelia: „*Nestydím se za evangelium: je to moc Boží ke spasení pro každého, kdo věří, předně pro Žida, ale také pro Řeka*“ (Ř 1,16). Rozhodující pro získání spasení je víra, skrze niž se původního privilegia a Božího požehnání zaslíbeného Izraeli mohou těšit i pohané. Požehnání zaslíbené praotci Izraele Abrahamovi je v Božím plánu určeno od samého počátku i příslušníkům všech ostatních národů. „*V tobě dojdou požehnání veškeré čeledi země*“ (Gn 12,3). Víra kananejské ženy i víra pohanského setníka je příkladem všem lidem i nám.

Varování před učením farizeů a saduceů (Mt 16,1 - 16,12)

1/ Potom propustil zástupy, vstoupil na loď a připlul na území Magadan. Přišli saduceové a farizeové a pokoušeli ho; žádali na něm, aby jim ukázal znamení z nebe.

Ježíš se opět vrací do Galileje. Magadan je pravděpodobně jiné jméno pro Magdalu, jež byla poblíž Tiberias na západním břehu Genezaretského jezera, odkud pocházela Maria Magdaléna. Jakmile se Ježíš navrací na židovské území, přichází k němu opět farizeové a tentokrát poprvé společně se saduceji. Jedná se tedy o představitele dvou nejvlivnějších náboženských skupin v tehdejší Izraeli, kteří měli nejpočetnější zastoupení v židovské veleradě, velkém Sanhedrinu v Jeruzalémě. Farizeové se tehdy těšili mezi lidem veliké úctě, protože se pokoušeli realizovat ideál života zcela poslušného Božímu zákonu. Byli považováni za vzor zbožnosti a uskutečnitel pravých životních ideálů. V Ježíšově době jich bylo asi 6000. Byli pilní a horliví na modlitbách a postili se dvakrát týdně. Saduceové pocházeli z kněžských kruhů a hlásili se k nim bohaté měšťanské rodiny a aristokracie. Podle Josepha Flavie byli malí v počtu, ale přední v důstojnosti a vlastnictví vysokých úřadů (včetně velekněžského úřadu). Úzce spolupracovali s římskou okupační mocí a fakticky měli v rukou politické vedení židovstva.

Farizeové a saduceové nepřichází k Ježíši, aby se seznámili s jeho vyučováním a na vlastní oči viděli zázraky, které činil, ale přichází se zlými úmysly, „*pokoušeli ho*“. Přichází s požadavkem, „*aby jim ukázal znamení z nebe*“. Již předtím žádali farizeové Ježíše o znamení (12,38), nyní je Ježíš žádán o nějaké mocné viditelné znamení z nebe tj. přímo od Boha, které by prokázalo to, že je skutečně Mesiášem, Synem Božím. Jedná se o obdobné pokušení, jemuž byl Ježíš vystaven od ďábla na počátku svého veřejného vystoupení (4,1-11). I tam je Ježíš žádán, aby dokázal zázračným činem to, že je Synem Božím, když promění kameny v chléb a vrhne se z vrcholku jeruzalémského chrámu na zem a nic se mu nestane. Chtít přinutit Ježíše, aby si počíнал tak, jak si přejeme, a tak plnil naši vůli, je pokoušením Ježíše. Obdobně je ve Starém zákoně nazváno pokoušením Boha to, když Izrael požadoval z vlastní vůle vodu k pití (Ex 17,2) nebo stravu (Ž 78,18). Bůh ani Boží Syn si nenechají rozkazovat, co musí učinit. Bůh je svrchovaným Pánem nad všemi a nade vším a tím zůstává navzdory našim požadavkům.

2/ On však jim odpověděl: "Večer říkáte: 'Bude krásně, je pěkný západ.' A ráno: 'Dnes bude nečas, slunce vychází do mraků.' Vzhled oblohy umíte posoudit a znamení časů nemůžete? Pokolení zlé a zpronevěřilé hledá znamení; ale nebude mu dáno znamení, leč znamení Jonášovo." Opustil je a odešel.

Ježíšova odpověď začíná kritikou neschopnosti tehdejších náboženských vůdců, kteří sice jsou schopni podle vzhledu oblohy předpovídat počasí, ale přes své znalosti Písma nejsou schopni rozpoznat „*znamení časů*“ tj. znamení, která Ježíš již tehdy činil a jež označovala příchod Božího království v moci (uzdravování, vymítání démonů, nasycování zástupů). Vůdci Izraele nerozpoznali v Ježíši svého zaslíbeného Krále, Mesiáše. Jejich neschopnost rozpoznat „*znamení časů*“ vedlo za několik desetiletí k židovské válce v letech 66 – 70 po Kr., ke zničení Jeruzaléma, jeruzalémského chrámu, židovského státu i k zániku strany saduceů. Ježíš ukazuje, že žádost o znamení z nebe je zlá a modlářská, protože na místo pokání a víry chtějí viditelné projevy Boží moci podle svých představ a přání. Obdobně jako v 12,39 Ježíš sděluje, že tehdejšímu pokolení nebude dáno jiné znamení než znamení Jonáše proroka tj. zázračné a přemáhající znamení Ježíšovy smrti a vzkříšení.

Je překvapující, že i v dnešní době je znalost lidí v rozmanitých oblastech poznání tak rozsáhlá, ale v poznání Boha jsou často v hluboké tmě. Není to způsobeno nedostatkem schopnosti intelektu. Poznání Boha není věcí intelektu, ale otázkou vnitřního postoje srdce, ochoty přijmout doklady, které Bůh sám poskytuje skrze přírodu, svědomí a zjevení pravdy ve svém Slově. „*Znamení časů*“ jsou přijímána a potvrzována vnitřním viděním srdce, vírou. Chtít Bohu předpisovat, co má učinit, aby mne přesvědčil o své přítomnosti, je projevem zatvrzelé nevěry. Pro takový postoj nebude postačovat žádné znamení. Na postoj zatvrzelé nevěry Ježíš odpovídá tím, že odchází.

3/ Když byli učedníci na druhém břehu, shledali, že si zapomněli vzít chleby. Ježíš jim řekl: "Hleďte se mít na pozoru před kvasem saduceů a farizeů!" Oni však u sebe uvažovali: "Nevzali jsme chleba" Když to Ježíš zpozoroval, řekl: "Proč mluvíte o tom, malověrní, že nemáte chleba? Ještě mi nerozumíte ani se nepamatujete na těch pět chlebů pro pět tisíc, a kolik košů jste sebrali? Ani těch sedm chlebů pro čtyři tisíce, a kolik košů jste sebrali? Což

nerozumíte, že jsem k vám nemluvil o chlebech? Mějte se na pozoru před kvasem saduceů a farizeů!" Tehdy pochopili, že jim neřekl, aby se měli na pozoru před kvasem, nýbrž před učením farizeů a saduceů.

Spolu s učedníky přelouvá Ježíš na druhý břeh Galilejského jezera a naposledy před svou konečnou cestou do Jeruzaléma pobývá na pohanském území (viz další události až do 17,20). Celý tento čas v ústraní využívá Ježíš k vyučování svých učedníků. Na základě toho, k čemu předtím došlo, je varuje před kvasem saduceů a farizeů. Když učedníci slyší výraz „kvas“ uvědomili si, že se na cestu zapomněli zásobit potravinami. Jsou tak pohlceni tímto problémem, že je Ježíš napomíná jako „malověrné“. Příliš rychle a snadno zapomněli na to, jak v nedávné době byli dvakrát podivuhodným způsobem nasyceni chlebem spolu s početným zástupem. Stále se nenaučili, že mohou plně důvěřovat v Boží zaopatření svých potřeb a tak péče o fyzické zabezpečení života jim brání v pochopení Ježíšova vyučování. Po Ježíšově napomenutí pochopili, že se mají vyvarovat učení farizeů a saduceů.

4/ Ježíš varuje své učedníky před kvasem farizeů a saduceů tj. před jejich učením. Čemu jsme vyučováni, názory a postoje, které přijímáme pro praxi svého života, to vše má určující vliv na to, jaký život vedeme. Je jako kvas, který proniká naše myšlení a určuje naše chování. Metafora kvasu, který vše prostoupí, je většinou v Písmu použita v negativním smyslu jako něco, před čím je třeba se mít na pozoru. Apoštol Pavel varuje věřící, aby odstranili ze svého života starý kvas, kvas zla a špatnosti (1 K 5,7-8). Hřích v jakékoliv podobě je vysoce infekční a je schopen prostoupit a určovat naši každodenní životní praxi. Tato praxe je však založena na určitém světonázoru, učením, jímž si zdůvodňujeme a obhajujeme to, jak jednáme.

Platí to nejen obecně pro všechny lidi, ale v novozákonních spisech nacházíme naléhavá varování Kristovy církve před falešným učením a falešnými učiteli. Falešné učení může mít nejrůznější podobu, ale rozpoznáme je pouze podle toho, že je vždy v rozporu s vyučováním Ježíše a apoštolů. V čem je i pro nás aktuální Ježíšovo varování před učením farizeů a saduceů? Nemůžeme jít do podrobností, protože to by vyžadovalo podrobnější historický popis těchto dvou tehdy nejvlivnějších náboženských skupin v Izraeli a rozbor evangelijních oddílů, v nichž Ježíš popisuje jejich učení, k nimž se ještě později dostaneme (např. Mt 23). Velmi zjednodušeně pověděno učení farizeů a saduceů vyznačují dva krajní postoje. U farizeů je to extrémní konzervatismus, lpění na liteře Zákona, důraz na vnější viditelné projevy zbožnosti, což je vedlo k sebejistotě, pýše, pokrytectví a tvrdému nemilosrdnému postoji k těm, kteří neodpovídali jejich typu zbožnosti. Byla to horlivost bez umění, jakási forma pyšného a zaslepeného náboženského fanatismu. U saduceů se jedná o extrémní liberalismus. Za závazné považovali pouze Tóru tj. 5 knih Mojžíšových a o tom, o čem se v nich výslovně nehovoří je ponecháno volnému svobodomyšlnému uvážení. Ostatní starozákonní spisy a proroci nejsou pro ně závazné. Neočekávali příchod Mesiáše, popírali vzkříšení z mrtvých a zdůrazňovali pouze pozemskou existenci člověka. V mnohém se přívrženci obou směrů zásadně lišili, vzájemně se kritizovali, ale vytvořili jednotnou frontu proti Ježíši a jejich odpor a nenávisť vůči Ježíši a tomu, co vyučoval, vedl k tomu, že Ježíš byl jimi označen za svůdce lidí a odsouzen k potupné smrti.

5/ Nejvyšší autoritou pro křesťany je Ježíš Kristus sám, který prohlásil: "*Zůstanete-li v mém slovu, jste opravdu mými učedníky. Poznáte pravdu a pravda vás učiní svobodnými*" (J 8,31 – 32). Ježíš přirovnává království nebeské, které zvěstuje a o němž vyučuje kvasu, který je schopen pozitivně prostoupit a proměnit celý život člověka. Nejlepší obranou proti falešnému učení je poznání pravdy, která osvobozuje a je spojena s milosrdnou, obětavou láskou. V záplavě všelijakých lidských učení je pro křesťany Písmo svaté jako Boží slovo jediným měřítkem a autoritou naší víry a našeho života. „*Veškeré Písmo pochází z Božího Ducha a je dobré k učení, k usvědčování, k nápravě, k výchově ve spravedlnosti, aby Boží člověk byl náležitě připraven ke každému dobrému činu*“ (2Tm 3,16 – 17).

Petrovo vyznání a pověření (Mt 16,13-20)

1/ Tento oddíl je v synoptických evangeliích vyvrcholením první části evangelia popisující Ježíšovu službu v Galileji (v Mt 4,17-16,20). V druhé části je Ježíšova pozornost již plně soustředěna k cestě do Jeruzaléma, aby tam dovršil životní poslání svým utrpením, smrtí a vzkříšením (viz 16,21). Třileté Ježíšovo veřejné působení v Galileji bylo naplněno kázáním a vyučováním evangelia království Božího, uzdravováním každé nemoci v lidu, vysvobozováním z duchovní posedlosti (4,23-24) a odpouštěním hříchů (9,6). Zástupy žasly nad tím s jakou mocí a autoritou působil (8,28-29; 9,33). Kromě služby zástupům si povolal své učedníky, kterým věnoval svou osobní péči a připravoval je pro jejich budoucí poslání.

2/ Po třiletém působení v Galileji odvedl Ježíš své učedníky daleko na sever do odlehlé pohanské krajiny v končinách Cesareje Filipovy a v tichém soukromí jim zde pokládá zásadní otázku, na kterou si od počátku jeho služby musel odpovídat každý, kdo se s Ježíšem setkal. „*Za koho lidé pokládají Syna člověka?*“ Ježíš sám o sobě mluvil jako o Synu člověka a proto se Ježíš vlastně ptá, „*Za koho mě lidé pokládají?*“ (Mk 9,27). Odpověď zní: „*Jedni za Jana Křtitele, druzí za Eliáše, jiní za Jeremiáše nebo za jednoho z proroků.*“ Někteří podobně jako Herodes Antipas jej považovali za Jana Křtitele, který vstal z mrtvých (14,1), jiní za Eliáše (Mal 4,5), Jeremiáše či jiného z proroků. Většina těch, kteří se s Ježíšem osobně setkali, jej považovala za klíčovou prorockou postavu, jež podle tehdejšího očekávání připraví příchod Mesiáše a s ním konec tohoto věku. Je to velké ocenění, ale podobně jako Jan Křtitel se jedná pouze o prorockou postavu, která připravuje příchod Mesiáše.

Ježíš tutéž otázku opakuje, ale tentokrát se ptá přímo svých učedníků: „*A za koho mne pokládáte vy?*“ Ježíše nezajímá jen to, jaké o něm panuje veřejné mínění, ale kým je pro své učedníky. Osobní vyznání o tom, kým je pro mne Ježíš, je totiž rozhodující pro spasení člověka. Šimon Petr jako mluvčí, vůdce a reprezentant Ježíšových učedníků směle vyznává: „*Ty jsi Mesiáš, Syn Boha živého.*“ Ježíš není jen jedním z předchůdců poslední doby, ale Mesiášem, s nímž přichází zaslíbený mesiášský věk s proměnou dosavadních světových pořádků. Není však jen Mesiášem v tehdejší židovské chápání tj. člověkem, králem z rodu Davidova, jemuž je svěřena Boží vláda nad Izraelem i celým světem, ale je též „*Syn Boha živého*“. Je Synem Božím, který má podíl na Boží bytosti a je hoden božského uctívání. Zvláště apoštolé Jan a Pavel později ve svých spisech rozvádí, jak závažné je pro víru Ježíšových učedníků ve všech dobách vyznání, že Ježíš je Synem Božím.

3/ Petrovo vyznání Ježíše jako Mesiáše a Syna Boha živého je pravdivé, není však výsledkem lidského uvažování, ale zjevením nebeského Otce. To potvrzuje sám Ježíš svou odpovědí: „*Blaze tobě, Šimone Jonášův, protože ti to nezjevilo tělo a krev, ale můj Otec v nebesích.*“ Oslovením „*Šimone Jonášův*“ Ježíš zdůrazňuje jeho lidství a jeho přirozeného otce, ale pro zjevení, jež se mu dostalo nebeským Otcem, je blahoslaveným tj. obdařeným Boží přízní a požehnáním. Již předtím byl v Matoušově evangeliu Ježíš označen za Syna Božího při křtu (3,17), při pokušení (4,2.5) a během exorcismů (8,29) a učedníci se mu v úžase klaní jako Božímu Synu poté, co chodí po rozbouřeném moři a utiňuje bouři (14,32-33). Poprvé však zaznívá toto vyznání Ježíšova učedníka jako výsledek pokojného meditativního soustředění a Božího zjevení, jež umožňuje dosud nejplnější spasitelné poznání toho, kdo je Ježíš.

4/ A já ti pravím, že ty jsi Petr; a na té skále zbuduji svou církev a brány pekla ji nepřemohou. Dám ti klíče království nebeského, a co odmítneš na zemi, bude odmítnuto v nebi, a co přijmeš na zemi, bude přijato v nebi.

Na Petrovo velké vyznání, odpovídá Ježíš velkým vyjádřením o Petrovi a jeho postavení v církvi. Ježíš nyní vysvětluje pravý smysl jména, které mu dal již při jeho povolání za učedníka. „*Ty jsi Šimon, syn Janův; budeš se jmenovat Kéfas* (což se překládá: Petr)“ (J 1,42). V řečtině se jedná o slovní hříčku „*Ty jsi Petr (Πέτρος); a na té skále (πέτρα) zbuduji svou církev.*“ Když Ježíš pronesl tuto větu aramejsky, pak používá stejný výraz *kéfa*. Ježíš tedy říká: „*Ty jsi Skála a na té skále zbuduji svou církev.*“ Ježíš mluví o tom, že Petr bude hrát základní roli při zřízení Ježíšovy církve. Toto pojetí je v plném souladu s tím, že Petr je od počátku mluvčím a vůdcem Dvanácti. Ježíš uznává jeho vedoucí roli. Po vzkříšení se mu zjevuje (L 24,34) a povzbuzuje jej, aby pásł jeho ovce (J 21). Petr zaujímá vedoucí roli mezi učedníky před letnicemi (Sk 1,15-26), při letnicích (2,14.37-38) a po letnicích (např. 3,4.6.12; 4,8; 8,14-25; 10,9-11,18). Petr má svou jedinečnou funkci a pozici při pokládání základů církve. Písmo však nikde nepotvrzuje, že v roli Petrově budou působit i jeho přímí následovníci. Naopak po položení základů se Petr ve vyprávění Skutků ztrácí (Sk 16 a další kapitoly). V případě Petra podobně jako v případě všech apoštolů se jedná o neopakovatelný spásně dějinný primát a nikdo z lidí si po nich již nemohou nárokovat jejich církev zakládající postavení a autoritu.

Tvrzení, že Petr je skalou, na níž je budována církev však neznamena potvrzení papežství ani popření, že apoštolé a církev spočívají na Ježíši jako na skále své existence. Ježíš je ten, kdo buduje svou církev a vše co apoštolé konají se děje skrze něho. Pointou tvrzení je, že vzkříšený Ježíš si vybuduje svou novou komunitu skrze práci apoštolů a Petr je označen jako vůdce apoštolů. Petr má klíčovou roli při založení církve, ale není jedinou částí základů. Církev je „*stavbou, jejímž základem jsou apoštolové a proroci a úhelným kamenem sám Kristus Ježíš*“ (Ef 2,20).

Ježíš zde ve slově Petrovi předpovídá svou novou komunitu, církev. Matouš je jediný evangelista, který používá výrazu ἐκκλησία „*církev*“, jenž byl používán v Septuagintě pro hebrejský výraz *kahal* „*shromáždění Hospodina*“ (Dt 23,3). Ježíš dává absolutní zaslíbení, že církev vytrvá až do konce tohoto věku: „*zbuduji svou církev a brány pekla ji nepřemohou.*“

Hádes či Šeol je oblastí mrtvých a výraz „*brány*“, jež jsou podstatné pro bezpečí a sílu města, naznačuje moc. Ježíš tak zaslibuje, že smrt či peklo není schopno církev přemoci či zničit.

Metafora „klíčů“ ukazuje na Petrovu roli při otevírání a zavírání dveří království nebeského. Petrovi je dána autorita umožnit lidem přístup do nebeského království. Tímto způsobem je Petr postaven do kontrastu k zákoníkům a farizeům, kteří zavírají vstup do království (23,13). Petrovo poslání umožňuje přístup do království a toto poslání zahrnuje především jeho kázání evangelia. Petr, reprezentant učedníků, který dává první osobní prohlášení o identitě Mesiáše je tím, kdo v knize Skutků otevírá království pro Židy o letnicích (Sk 2), pro Samařany (Sk 8) a konečně pro pohany (Sk 10). I když Samařané „*uvěřili*“ skrze kázání Filipa (Sk 8,4-13), Petr tam musí jít, aby přijali Ducha svatého jako potvrzení pro ranou církev, že Bůh nyní zahrnul Samařany do společenství svého lidu (8,14-17). Když Petr použil klíče k otevření dveří do Božího království, mizí ze scény. Dveře království jsou nyní otevřeny po celé věky všem věřícím v Ježíše Krista.

Protože metafora klíčů dává Petrovi autoritu otevřít dveře do království nebeského, metafora svázání (odmítnutí) a rozvázání (přijetí) pokračuje v tomto tématu naznačením, že Petr je tím, komu je dána pravomoc vyhlásit podmínky, po jejichž naplnění Bůh umožňuje přístup do království a při jejichž nenaplnění vylučuje z království. Petrova autorita je úzce spojena s jeho vyznáním, jež je zestručněním evangelia a skrze Petrovo kázání evangelia a kázání dalších, kteří jej následují, jsou lidem, kteří vírou přijali toto evangelium, odpuštěny hříchy, a je jim umožněn vstup do Božího království. Nepřijetí evangelia znamená jít vstříc Božímu odsouzení. Řecká konstrukce konečné autority tohoto „svázání a rozvázání“, budoucí čas participia perfekta „*bude již svázáno (rozvázáno) v nebesích*“ (ČSP) znamená, že Petrův úsudek a implicitně úsudek církve odráží to, co je v souladu s tím, co již bylo a je ujednáno v nebesích jako plně odpovídající Boží vůli.

5/ „*Tehdy nařídil učedníkům, aby nikomu neříkali, že je Mesiáš.*“ Ježíš přikázal, aby učedníci mlčeli o jeho mesiášské identitě tj. „*že je Mesiáš*“. Tento výrok je klíčový v pochopení motivu tzv. „mesiášského tajemství“. Ježíš není Mesiášem, jehož mají zástupy na mysli. Vzdálen myšlenky přemožení zlých sil světa již zde a nyní a zřízení nacionálně-politického království, Ježíš začíná otevřeně hovořit o jiné cestě, na níž jej přivede jeho mesiášské povolání. Mesiáš jde vstříc utrpení smrti a vzkříšení.

6/ I pro nás všechny zůstává nejdůležitější otázkou našich životů, kým je pro nás Ježíš. Pokud jej upřímně a pravdivě vyznáváme jako Mesiáše, Syna Božího, Pána a Spasitele, následujeme jej poslušně ve víře, lásce i naději, pak je nám otevřena cesta do Božího království a smíme se těšit naději věčného života s ním. Ježíš sám, jeho vyučování a působení, jak bylo předáno dalším generacím v církvi prostřednictvím apoštolské tradice v písemné podobě novozákonních spisů, jsou pro nás nejvyšší autoritou ve věcech víry a života. Žádný představitel církve v dnešní době již nemá stejnou autoritu, jaké se těšili v církvi Petr a ostatní apoštolé Ježíše Krista, ale učitelský a kázeňský úřad v církvi je podřízen autoritě spisů Starého a Nového zákona, v nichž se neomylně zjevuje vůle Boha Otce, Syna i Ducha svatého.

První předpověď utrpení Mesiáše a cesta jeho učedníků (Mt 16,21-28)

1/ *Od té doby začal Ježíš ukazovat svým učedníkům, že musí jít do Jeruzaléma a mnoho trpět od starších, velekněží a zákoníků, být zabit a třetího dne vzkříšen.*

Obrat „*Od té doby*“ byl použit pro zahájení Ježíšova veřejného působení v Galileji (4,17), a nyní je opět použit pro uvedení druhé hlavní části Matoušova evangelia, jež popisuje Ježíšovo směřování do Jeruzaléma, jeho utrpení, smrt a vzkříšení. Ježíšovo kázání a vyučování evangelia království, uzdravování, povolání a péče o učedníky mělo předně sloužit k rozpoznání toho, že starozákonními proroky zaslíbené a Izraelem po staletí očekávané Boží království přichází ve své spasitelné moci v jeho osobě a v jeho činech. Petrovým vyznáním, že Ježíš je Mesiášem, Synem Boha živého, je tento záměr naplněn. Tajemství významu Ježíšovy osoby bylo jeho učedníkům zjeveno. Ježíšova služba vyučování a uzdravování i nadále pokračuje, ale není již v centru pozornosti. Druhá hlavní část Matoušova evangelia se soustřeďuje na vyvrcholení Ježíšova díla, jímž je jeho utrpení, smrt a vzkříšení. Martin Köhler měl pravdu, když popsal synoptická evangelia jako „pašijní příběhy s rozšířenými úvody“.

Již předtím Ježíš v obrazných rčeních naznačil, že zemře. „*Mohou hosté na svatbě truchlit, dokud je ženich s nimi? Přijdou však dny, kdy od nich bude ženich vzat; potom se budou postit*“ (9,15). „*Jako byl Jonáš v břiše mořské obludy tři dny a tři noci, tak bude Syn člověka tři dny a tři noci v srdci země*“ (12,40). Teprve po vyznání učedníků, že je Mesiášem a Synem Božím však začíná otevřeně ukazovat, co se z vůle jeho Otce v nebesích děje „*musí*“ stát. a/ „*Musí jít do Jeruzaléma*“. Konečné vyvrcholení jeho služby nastane v Jeruzalémě, v samotném centru Izraele, kde se nachází chrám i nejvyšší duchovní autority. b/ Musí „*mnoho trpět od starších, velekněží a zákoníků*“. Právě vedení Izraele odmítne jeho autoritu, zřekne se jej a bude od nich mnoho trpět. V druhé předpovědi svého utrpení Ježíš uvádí jako další podrobnost, že „*bude vydán do rukou lidí*“ (17,23). c/ Musí „*být zabit*“. Při třetí předpovědi používá Ježíš další podrobnosti „*odsoudí ho na smrt a vydají pohanům, aby se mu posmívali, zbičovali ho a ukřižovali*“ (20,18-19). d/ Musí „*třetího dne být vzkříšen*“. Odkaz ke třetímu dni nacházíme ve spojení se znamením Jonáše (12,40) a ve spojení s metaforou Ježíšova výroku o zničení chrámu a jeho znovu postavením ve třech dnech (26,61; 27,40; srov. J 2,19-22). Dalším možným pozadím této Ježíšovy předpovědi je starozákonní proroctví: „*Po dvou dnech nám vrátí život, třetího dne nám dá povstat a my před ním budeme žít*“ (Oz 6,2).

Tato Ježíšova slova byla Ježíšovým učedníkům naprosto nesrozumitelná a přímo šokující. Nikde v židovské literatuře před Ježíšem se nesetkáváme ani s náznakem toho, že by Mesiáš měl trpět a být zabit. Do postavy Mesiáše se naopak soustřeďovaly všechny duchovní i politické naděje Izraele. Jako potomek z rodu Davidova se v Jeruzalémě stane mocným králem, slavně zvítězí nad všemi nepřáteli Izraele a zřídí věčné království pokoje a spravedlnosti.

2/ *Petr si ho vzal stranou a začal ho kárat: "Bud' toho uchráněn, Pane, to se ti nemůže stát!" Ale on se obrátil a řekl Petrovi: "Jdi mi z cesty, satane! Jsi mi kamenem úrazu, protože tvé smýšlení není z Boha, ale z člověka!"*

Když Ježíš sdělil svým učedníkům, že jako Mesiáš bude muset trpět a být zabit, Petr jako mluvčí učedníků okamžitě zasahuje. Bere si jej stranou a domlouvá mu, že to, co Ježíš právě

pověděl, se v žádném případě nemůže stát (v originále je použit dvojí zápor). Učedník zde koriguje svého mistra. Ježíšova reakce je však neobyčejně ostrá a tvrdá. Petr, z jehož úst nedávno zaznělo tak vzácné vyznání o Ježíši, jež mu zjevil sám Otec v nebesích, se nyní stal přímo mluvčím satana a pokusil se Ježíše odradit od cesty naplňování Boží vůle. Ten, jenž jako vyznavač Ježíše je skalou, se nyní stává Ježíši „*kamenem úrazu*“. Proto slyší stejné slovo, jako kdysi satan, který Ježíše pokoušel na poušti: „*Jdi mi z cesty, satane!*“ (4,10). Podstatou Petrova selhání je to, že jeho „*smýšlení není z Boha, ale z člověka*“. Je to běžný lidský způsob myšlení chtít uniknout utrpení a smrti. Petr měl dost víry na to, aby vyznal, že Ježíš je Mesiáš, Syn Boží, ale neměl dostatek víry na to, aby věřil, že je Boží vůlí, aby jeho Syn trpěl a zemřel. Naše myšlení je třeba uvádět v soulad s Božím myšlením a zjevením Ducha svatého, jež je v písemné podobě vyjádřeno v Písmu svatém, ve spisech Starého a Nového zákona. Naše vlastní myšlení nás zavede na scestí a můžeme se i druhým lidem podobně jako Petr stát „*kamenem úrazu*“. Je třeba být na stráži a bdít. Každý z nás, i nejvyšší duchovní autority ve sboru a v církvi mohou působit buď jako skála, která napomáhá budování církve, nebo se mohou stát „*kamenem úrazu*“, a svést mnohé na zlou cestu.

3/ Tehdy řekl Ježíš svým učedníkům: "Kdo chce jít za mnou, zapři sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mne. Neboť kdo by chtěl zachránit svůj život, ten o něj přijde; kdo však ztratí svůj život pro mne, nalezne jej. Jaký prospěch bude mít člověk, získá-li celý svět, ale svůj život ztratí? A zač získá člověk svůj život zpět?"

Oznámení Ježíšova blízkého utrpení a smrti má zásadní význam pro všechny jeho učedníky. Ježíš od nich očekává, že jej budou následovat v naprosté oddanosti, ochotě sebezapření až k nasazení svého života. „*Vzít na sebe svůj kříž*“ neznámá jen nesení různých životních těžkostí, ale umírání sobě samému. Odsouzený ke smrti ukřižování musel nést na svých ramenou příčný trám kříže. Kříž je symbolem lásky a ochoty k nejzazší oběti. Učedník je ochoten umírat své vlastní vůli a poslušně přijímat vůli Boží. Opakem sebezapření a nesení kříže je život, který hledá svůj vlastní prospěch, kdy člověk si chce sám život zachránit a snaží se pro sebe sama všechno získat. Výsledkem však je, že člověk svůj život ztrácí a není v jeho moci získat svůj život nazpět. Kdo však je ochoten svůj život plně nasadit a třeba i ztratit pro Ježíše Krista, ten jej nalézá.

4/ Syn člověka přijde v slávě svého Otce se svými svatými anděly, a tehdy odplatí každému podle jeho jednání. Amen, pravím vám, že někteří z těch, kteří tu stojí, neokusí smrti, dokud nespatří Syna člověka přicházejícího se svým královstvím.

Při příchodu Ježíše Krista jako Syna člověka v slávě svého Otce se svatými anděly (viz prorocství Da 7,13-14) čeká jeho učedníky odplata za jejich oddanost a věrnost. Ježíš přislubuje, že někteří z jeho tehdy přítomných učedníků nezemřou dříve, než spatří mocný příchod Syna člověka s jeho královstvím. Někteří vykladači vidí naplnění tohoto Ježíšova výroku v události Ježíšova proměnění na hoře, které ukazuje, že Ježíš se navrátí ve slávě svého Otce. Jiní vidí naplnění při Ježíšově vzkříšení, nebo o letnicích či při rychlém šíření evangelia do celého světa, jak je popisováno v knize Skutků. Další vidí naplnění při zničení Jeruzaléma, jež je formou příchodu království Syna člověka v moci vykonávající soud nad nevěrným Izraelem, který nepřijal Ježíše jako svého Mesiáše a Spasitele.

Sláva Mesiáše (Mt 17,1-13)

1/ *Po šesti dnech vzal s sebou Ježíš Petra a Jakuba a jeho bratra Jana a vyvedl je na vysokou horu, kde byli sami. A byl proměněn před jejich očima; jeho tvář zářila jako slunce a jeho šat byl oslnivě bílý. A hle, zjevil se jim Mojžíš a Eliáš, jak s ním rozmlouvají.*

Necelý týden poté, co učedníci na základě Božího zjevení rozpoznali v Ježíši Mesiáše, Syna Boha živého, poskytuje Ježíš vnitřnímu kruhu svých učedníků (Petrovi, Jakubovi a Janovi) k potvrzení této své identity na krátkou chvíli pohled na svou slávu, jež bude všem lidem viditelná při jeho příchodu v slávě. Vyvedl je na vysokou horu (stěží hora Tábor, protože zde tehdy Římané měli svou vojenskou posádku, spíše hora Hermón nedaleko od Cesareje Filipovy) a zde učedníci spatřili jeho proměnu. Řecký výraz μεταμορφωσεν „proměnit“ znamená vnitřní proměnu, jež se projeví viditelně navenek. Sláva Mesiáše, Božího Syna vyzařuje z vnitřku navenek. „*Jeho tvář zářila jako slunce a jeho šat byl oslnivě bílý.*“ Připomíná nám to zjevení Hospodinovy slávy na hoře Sinaji (Ex 24). S horou Sinaj jsou spojeni i Mojžíš a Eliáš (1 Kr 19,8), kteří se zjeví učedníkům, jak s Ježíšem rozmlouvají. Mojžíš reprezentuje Zákon a Eliáš Proroky a jejich rozmluva s Ježíšem ukazuje na velikost a význam Ježíše a jednotu jeho díla s dílem Hospodina ve Starém zákoně. Lukáš nám podává informaci, že „*mluvili o cestě (ὁδός), kterou měl dokonat v Jeruzalémě*“ (L 9,31).

2/ *Nato promluvil Petr a řekl Ježíšovi: "Pane, je dobré, že jsme zde; chceš-li, udělám tu tři stany, jeden tobě, jeden Mojžíšovi a jeden Eliášovi." Ještě nedomluvil, a hle, světlý oblak je zastínil a z oblaku promluvil hlas: "Toto jest můj milovaný Syn, kterého jsem si vyvolil; toho poslouvejte." Když to učedníci uslyšeli, padli tváří k zemi a velmi se báli. Ale Ježíš k nim přistoupil, dotkl se jich a řekl: "Vstaňte a nebojte se." Oni pozvedli oči a neviděli už nikoho jiného, než Ježíše samotného.*

Petr se cítí velmi dobře a chce si tyto vzácné chvíle co nejdéle prodloužit. Proto navrhuje postavení tří stanů, které by na této hoře sloužily pro pobyt Ježíše, Mojžíše a Eliáše. Výraz „stan“ může mýlit stánek na poušti nebo odkazovat ke Slavnosti stánků. Evangelisté Marek a Lukáš ukazují k pošetilosti Petrova návrhu. „*Nevěděl, co by řekl*“ (Mk 9,6; srov. L 9,33). Ještě Petr nestačil domluvit a byl přerušen hlasem Božím, který promluvil ze „světlého oblaku“. Nejedná se o dešťový oblak, ale tak jako na řadě míst ve Starém zákoně o symbol slávy Boží přítomnosti (Židé ji nazývají Šekina). Učedníci nejen vidí slávu Boží přítomnosti, ale také slyší Boží hlas. Podobně jako při Ježíšově křtu slyší stejná slova „*Toto jest můj milovaný Syn, kterého jsem si vyvolil*“, ale nyní je přidáno „*toho poslouvejte*“. Ježíš jako milovaný, Bohem vyvolený Syn má s nikým jiným nesrovnatelnou a konečnou autoritu. Viditelná Boží sláva a slova z Božích úst působí u učedníků velkou bázeň a padají na zem, aby uctívali Boží majestát. Ježíš však k nim přistupuje, dotýká se jich a povzbuzuje je slovy: „*Vstaňte a nebojte se.*“ Jedinečná zkušenost zjevení Ježíšovy slávy končí důležitým konstatováním: „*Oni pozvedli oči a neviděli už nikoho jiného, než Ježíše samotného.*“ V centru jejich pozornosti již není nikdo jiný než samotný Ježíš. Víra i dnes znamená soustředěnost na Ježíše Krista.

3/ *Když sestupovali s hory, přikázal jim Ježíš: "Nikomu o tom vidění neříkejte, dokud Syn člověka nebude vzkříšen z mrtvých." Učedníci se ho ptali: "Jak to, že říkají zákoníci, že napřed musí přijít Eliáš?" On jim odpověděl: "Ano, Eliáš přijde a obnoví všechno. Avšak*

pravím vám, že Eliáš již přišel, ale nepoznali ho a udělali s ním, co se jim zlíbilo; tak i syn člověka bude od nich trpět." Tehdy učedníci pochopili, že mluvil o Janu Křtiteli.

Událost, jíž učedníci prožili na hoře, je zde označena jako „vidění“ tj. božské zjevení, kdy člověk vidí něco, co má hluboký duchovní význam. Tak jako předtím bylo všem učedníkům nařízeno, aby nikomu neříkali, že Ježíš je Mesiáš, tak tři učedníci nesmí nikomu říci o tom, co viděli na hoře, dokud Ježíš nebude vzkříšen z mrtvých. Lidé by jim nevěřili a mohli by z toho vyvodit zlé závěry. Při sestupování z hory proměnění potřebují učedníci vysvětlit, jaká je role Eliáše, kterého viděli, jak rozmlouvá s Ježíšem. Vykladači Zákona tehdy tvrdili, že před příchodem Mesiáše musí přijít Eliáš, aby mu připravil cestu. Odvolávali se na proroctví v Mal 3,23: „*Hle, posílám k vám proroka Elijáše, dříve než přijde den Hospodinův veliký a hrozný.*“ Ježíš souhlasí s tímto výkladem znalců Zákona a odpovídá: „*Ano, Eliáš přijde a obnoví všechno.*“ Současně však Ježíš svým učedníkům vysvětluje, že v této přípravné roli Eliáše již přišel Jan Křtitel, ale nebyl takto poznán a byl zabit. Stejnému údělu jde vstříc i sám Ježíš.

4/ Pro Petra, Jakuba a Jana zvláštní zkušenost pohledu na Ježíšovu slávu byla velmi významná a po letech tuto událost, jež jistě posílila jejich víru, si s vděčností připomínali a sdíleli se s tím, co tehdy prožili. „*Nedali jsme se vést vymyšlenými bájemi, ale zvěstovali jsme vám slavný příchod našeho Pána Ježíše Krista jako očití svědkové jeho velebnosti. On přijal od Boha Otce čest i slávu, když k němu ze svrchované slávy zazněl hlas: Toto jest můj milovaný Syn, v něm jsem našel zalíbení.*“ (2 Pt 1,16-18). „*Spatřili jsme jeho slávu, slávu, jakou má od Otce jednorozený Syn, plný milosti a pravdy*“ (J 1,14).

Pouze jedinkrát za svého pozemského života se Ježíš třem svým učedníkům zjevil ve své nebeské slávě. Po jeho slavném vzkříšení jej v oslaveném těle viděli mnozí jeho učedníci. Jak je to s námi? Můžeme i my prožít něco obdobného? Pán Ježíš může i nám zjevit něco ze své slávy, jíž má u svého nebeského Otce a jež budu plně zjevena při jeho druhém příchodu v moci a slávě. Vzácné chvíle blízkosti našeho Pána můžeme prožít v soukromí u Božího slova a na modlitbách, nebo ve společenství Božího lidu. Protože věřící v Ježíše Krista přijali do svého nitra Ducha svatého, můžeme skrze Ducha svatého prožívat úžasnou proměnu našich životů. „*Na odhalené tváři nás všech se zrcadlí slavná zář Páně, a tak jsme proměňováni k jeho obrazu ve stále větší slávě - to vše mocí Ducha Páně*“ (2K 3,18). Nezapomínejme však na apoštolské slovo: „*Žijeme přece z víry, ne z toho, co vidíme*“ (2 K 5,7). Těšíme se však Ježíšovým příslibem: „*Jestliže uvěříš, uvidíš Boží slávu*“ (J 11,40 ČSP). „*Blaze těm, kdo mají čisté srdce, neboť oni uvidí Boha*“ (Mt 5,8).

Uzdravení posedlého chlapce, chrámová daň (Mt 17,14-27)

1/ *Když přišli k zástupu, přistoupil k němu jeden člověk a na kolenou prosil: "Pane, smiluj se nad mým synem, neboť je náměsíčný a je na tom zle: často padá do ohně a často do vody. A přivedl jsem ho k tvým učedníkům a nemohli ho uzdravit."*

Po mimořádně krásném zážitku, který tři učedníci prožili na hoře proměnění, kde se jim Ježíš zjevil ve své slávě, se při sestoupení do údolí opět setkávají s hloubkou lidské nouze v tomto světě způsobené hříchem, nemocmi a působením moci temnosti. Bývá to tak i v našich

životech, že po krásných duchovních zkušenostech nám Bůh dává poznat naší vlastní slabost a bezmocnost.

Za Ježíšem přichází otec, který prosí, aby se smiloval nad jeho synem, který je na tom zle. Podle příznaků, které jsou popsány v Matoušově evangeliu, a ještě podrobněji u Marka (9,14-29) bychom dnes řekli, že se jednalo o epilepsii spojenou s démonickou posedlostí. Posedlostí rozumíme stav, kdy se člověka zmocní zlý duch natolik, že jej naprosto ovládá. Co může být pro otce těžšího, než mít takto postiženého syna. Devět Ježíšových učedníků, kteří zůstali pod horou proměnění, nebylo schopno syna uzdravit, a tak jej přivádí k Ježíši. Je správné, že nehledal pomoc jen u Ježíšových učedníků, ale šel k samotnému Ježíši. I nás mohou učedníci zklamat v našem očekávání, ale u Ježíše je vždy pomoc v každé situaci.

2/ „Ježíš odpověděl: *‘Pokolení nevěřící a zvrácené, jak dlouho ještě budu s vámi? Jak dlouho vás ještě mám snášet? Přiveďte mi ho sem!’* Ježíš mu pohrozil, a zlý duch z něho vyšel; od té chvíle byl chlapec zdrav“¹. Ježíšovo slovo je ostré, ale pravdivé. Označení „pokolení nevěřící a zvrácené“ se týká nevěřícího zástupu. Postižený chlapec je k Ježíši přiveden a na Ježíšův příkaz z něho zlý duch vyšel a chlapec byl uzdraven.

3/ *Když byli učedníci s Ježíšem sami, přistoupili k němu a řekli: "Proč jsme ho nemohli vyhnat my?" On jim řekl: "Pro vaši malověrnost! Amen, pravím vám, budete-li mít víru jako zrnko hořčice, řeknete této hoře: 'Přejdí odtud tam', a přejde; a nic vám nebude nemožné."*

V soukromí se učedníci ptají Ježíše, proč nemohli démona vyhnat. Odpověď zní: „Pro vaši malověrnost!“ Celkem čtyřikrát v Matoušově evangeliu napomíná Ježíš své učedníky pro malověrnost (jinde v 6,30; 8,26; 14,31; 16,8). Malověrnost znamená, že víra učedníků je tak slabá, mrtvá, neúčinná, že není schopna obstát v jejich konkrétní životní situaci a má to stejný dopad jako žádná víra. Naopak skutečná, živá víra tak malá jako zrnko hořčičné tj. nejmenší možná velikost víry má neomezený potenciál a skrze Boží moc činí vše možným. Premisťovat hory bylo tehdejší příslovečné rčení, které znamenalo „co se jeví nemožné učinit možným“. Ježíš je pánem nade vším, i nad každou překážkou, horou v lidském životě a ve víře můžeš takovou překážku odstranit z cesty sobě i druhým. Probíraný oddíl podtrhuje zvláště vztah mezi vírou a uzdravením. Také v řadě dalších příběhů Ježíš ukazuje, že uzdravování žádá víru, ať již toho, kdo uzdravuje, či uzdravovaného, ale konečným určujícím činitelem je vždy soulad s Boží vůlí. Nic není nemožné pro Ježíšovy učedníky, kteří věří a konají vše v souladu s Boží vůlí. Ne všechna selhání v uzdravování či přijetí uzdravení lze však považovat pouze za výsledek nedostatečné víry. I věřící lidé mohou zůstat nemocní. „*Nenuť se pít vodu, ale kvůli svému žaludku a kvůli svým častým nemocem mírně užívej vína*“ (1Tm 5,23). „*Trofima jsem nechal v Milétu, protože byl nemocen*“ (2Tm 4,20). „*A abych se nepovyšoval pro výjimečnost zjevení, jichž se mi dostalo, byl mi dán do těla osten, posel satanův, který mne sráží, abych se nepovyšoval*“ (2K 12,7).

4/ *Když přišli do Kafarnaum, přistoupili k Petrovi výběrčí chrámové daně a řekli: "Váš Mistr neplatí chrámovou daň?" On řekl: "Platí!" Když přišel domů, ještě než promluvil, řekl mu Ježíš: "Co myslíš, Šimone, od koho vybírají pozemští králové poplatky a daně? Od svých synů nebo od cizích lidí?" Když odpověděl: "Od cizích", pravil mu Ježíš: "Synové jsou tedy*

svobodni. Ale abychom je nepohoršili, jdi k moři, hod' udici; vytáhni rybu, která se první chytí, otevři jí ústa a najdeš peníz; ten vezmi a dej jim za mne i za sebe."

V Kafarnaum přistupují výběrčí chrámové daně a ptají se, zda jejich učitel Ježíš neplatí chrámovou daň. Jednalo se o "dvojdachmu" v hodnotě půl šekelu (hodnota asi dvoudenní mzdy), kterou musel platit každý Žid od 20 do 50 let na podporu chrámu. Forma otázky v řeckém originále naznačuje, že výběrčí očekávali kladnou odpověď a Petr ji potvrzuje. Ježíš pak doma v osobním rozhovoru s Petrem potvrzuje, že placení chrámové daně je povinností ve vztahu k Bohu. Protože však je Božím synem, je vyňat z této povinnosti, podobně jako pozemští králové nevybírají poplatky a daně od svých vlastních synů. Tuto svobodu synů pak rozšiřuje i na své učedníky. Stejný princip svobody a vzdání se této svobody v určitých situacích praktikuje Pavel (Ř 14,13-23; 1 K 8,13-9,1.12). Základnou je láska a zájem o druhé, spíše než užití vlastní oprávněné svobody.

I když děti nebeského Otce nemusí platit chrámovou daň, Ježíš se chce vyhnout zbytečnému pohoršení a posílá Petra ke Genezaretskému jezeru, aby na udici ulovil rybu, v jejíž ústech nalezne stříbrnou minci (statér) v hodnotě čtyř drachem, což stačí k zaplacení chrámové daně za Ježíše i Petra. Jedná se o jediný zázrak dosvědčený v Novém zákoně, který Ježíš koná ve svůj a Petřův prospěch, slouží však k podtržení duchovní pravdy, že synové království nemusí platit chrámovou daň. Bůh pro ně potřebné opatřil. Ježíš tak ještě naposledy platí chrámovou daň před svou smrtí, kdy svým vlastním životem zaplatí za záchranu a věčný život všech, kdo v něj uvěří. Tuto svojí smrt již po druhé předpovídá ve v. 22-23, ale učedníci se velice zarmoutili, protože nechápali její smysl a tehdy naprosto nebyli schopni vnímat skutečnost, že „*třetí den bude vzkříšen*“.

5/ V centru dnešního oddílu jsou dvě základní skutečnosti. Ježíš očekává od svých učedníků především to, že mu budou věřit. Ježíš je mocnější než jakákoliv překážka, hora v jejich životě a pokud nespolehají na sebe, ale pouze na něj, nic jim nebude nemožné. Učedníci, kteří věří v Božího syna, se stávají Božími syny a těší se úžasné svobodě Božích dětí. Této svobody jsou však ochotni se vzdát, když se dobrovolně vydávají v službu lásky druhým lidem. Apoštol Pavel radostně vyznává: „*Jsem svoboden ode všech, ale učinil jsem se otrokem všech, abych mnohé získal*“ (1 K 9,19).

Velikost v království nebeském a varování před svody (Mt 18,1-9)

Matoušovo evangelium obsahuje pět dlouhých rozprav (Mt 5-7; 10; 13; 18; 24-25), která jsou nejrozsáhlejší sbírkou Ježíšova vyučování, jež v Písmu nacházíme. Jsou pokladem principů království, který vedl církev v jejích dějinách. Obsahují hlavní materiál z Ježíšova vyučování učedníků, které mají všichni jeho učedníci zachovávat, jak jim to přikázal. Matoušova čtvrtá rozprava (kap. 18) je věnována životu ve společenství království na této zemi (v církvi) a principů a hodnot, které zde formují vzájemné vztahy. První téma se týká velikosti v království nebeském a varování před svodem ke hříchu.

1/ „*V tu hodinu přišli učedníci k Ježíšovi s otázkou: 'Kdo je vlastně největší v království nebeském?'*“ Je zvláštní ironií, že v situaci, kdy se Ježíš připravuje na své utrpení a smrt a již podruhé obojí svým učedníkům předpovídá, učedníky zaměstnává otázka, „*kdo z nich je asi*

největší“ (L 9,46). Dohadování o tom, kdo je velký, větší a největší slyšíme i dnes takřka napořád. Lidé mají různá měřítka, podle nichž zařazují ty druhé na určité stupínky ve společnosti. Kritériem velikosti, významnosti může být společenské postavení, moc, peníze, vzdělání apod. Matouš však klade důraz na to, že učedníci se svou otázkou přišli k Ježíšovi a zajímá je, „*Kdo je vlastně největší v království nebeském?*“

2/ „*Ježíš zavolal dítě, postavil je doprostřed a řekl: 'Amen, pravím vám, jestliže se neobráátíte a nebudete jako děti, nevejete do království nebeského. Kdo se pokoří a bude jako toto dítě, ten je největší v království nebeském'*“ . Ježíš jim dává odpověď a měřítko pravé velikosti názornou lekcí. Zavolal malé dítě a postavil je doprostřed. Dvanáct učedníků stojí v kruhu a hledí na malé dítě uprostřed, které jim nedosahuje ani po pás. V rámci názorného vyučování slyší Ježíšovo slovo. „*Amen, pravím vám, jestliže se neobráátíte a nebudete jako děti, nevejete do království nebeského.*“ Pravá velikost lidského života podle měřítek Božího království se otevírá jedině skrze obrácení, kdy se znovuzrodíme a stáváme se dětmi Božími. Toužíš po velikosti? Pak je pro tebe základní otázkou, zda jsi osobně prožil obrácení, onen základní obrat v lidském životě, který znamená duchovní znovuzrození. Malé dítě ještě nemá žádné společenské postavení, je naprosto bezmocné a odkázané na péči a lásku svých blízkých.

Velikost v království nebeském je věcí ne lidského výkonu, moci a pozice, ale pokory. „*Kdo se pokoří a bude jako toto dítě, ten je největší v království nebeském.*“ V církvi Kristově platí naprosto jiná měřítka než je tomu ve světě. Pokora je primární charakteristikou učednictví, protože umožňuje stále přijímat Boží milosrdenství na místo spoléhání v lidský výkon. Tento paradox je dramaticky vyjádřen dalším Ježíšovým slovem pověděným učedníkům při jiné příležitosti: „*Kdo je z vás největší, bude váš služebník. Kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se poníží, bude povýšen*“ (Mt 23,11-12). Velikost v Božím království je velikostí v pokoře, jež se projeví ve službě druhým. Ježíšovi učedníci v tom mají za příklad svého Mistra, který je vybízí. „*Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorného srdce*“ (Mt 11,29). Velikost Jana Křtitele se projevila v tom, že ve svém životě uplatňoval princip, „*On [Ježíš] musí růst, já však se menšit*“ (J 3,30).

3/ *A kdo přijme jediné takové dítě ve jménu mém, přijímá mne. Kdo by svedl k hříchu jednoho z těchto nepatrných, kteří ve mne věří, pro toho by bylo lépe, aby mu pověsili na krk mlýnský kámen a potopili ho do mořské hlubiny. Běda světu, že svádí k hříchu! Svody sice nutné přicházejí, ale běda tomu, skrze koho přijdou.*

Když Ježíš hovoří o tom, co znamená, že někdo „*přijme jediné takové dítě*“ a o svedení ke hříchu „*jednoho z těchto nepatrných, kteří ve mne věří*“, pak nemá na mysli malé děti, ale své učedníky. Matouš rád popisuje učedníky jako μικροί „*maličké (ČSP)*“, „*nepatrné*“ (ČEP) (srov. 10,42; 18,6; 25,40). Přijmout Ježíšova učedníka znamená přijmout samotného Ježíše. V prvotní církvi se myslelo v první řadě na pohostinnost poskytovanou učedníkům na misijní cestě. Platí to však i v širším významu pro sborové společenství i v dnešní době. Apoštol Pavel i nás vyzývá: „*Proto přijímejte jeden druhého, tak jako Kristus k slávě Boží přijal vás*“ (Ř 15,7). „*Bratra ve víře slabšího přijímejte mezi sebe, ale nepřete se s ním o jeho názorech*“ (Ř 14,1). Na druhé straně je nezbytné se vyvarovat toho, svést učedníka ke hříchu. Může se to stát tím, že druhému do jeho životní cesty vložíme nějakou překážku, o kterou klopýtne,

nebo jej odkloní od cesty následování Krista. Takovou překážkou mohou být i naše vlastní názory, postoje a životní styl, které jsou v rozporu s Ježíšovým vyučováním a s poselstvím Písma. Svodům ke zlému jsou vystaveni i všichni Ježíšovi učedníci žijící v tomto světě, který ve zlém leží. Ale běda tomu, kdo svádí druhé ke hříchu.

4/ Jestliže tě tvá ruka nebo noha svádí k hříchu, utni ji a odhod' pryč; lépe je pro tebe, vejdeš-li do života zmrzačený nebo chromý, než abys byl s oběma rukama či nohama uvržen do věčného ohně. Jestliže tě tvé oko svádí k hříchu, vyrví je a odhod' pryč; lépe je pro tebe, vejdeš-li do života jednooký, než abys byl s oběma očima uvržen do ohnivého pekla.

Nejen svět a druzí lidé, někdy dokonce i věřící lidé se nám mohou stát léčkou, jež nás svádí ke zlému, ale mohou to být i žádosti našeho vlastního těla. Výzva k utnutí ruky, nohy a likvidaci oka jistě není míněna doslovně, ale pouze obrazně. Sebezmrzačování či sebepoškození jistě není v Božím záměru. Věřící má však být ochoten k drastické akci, aby byl překonán nástroj svodu. Vždyť se rozhoduje o vejíti do života, nebo o uvržení do věčného ohně či ohnivého pekla.

Pastorační péče ve sboru (Mt 18,10-20)

Matoušova čtvrtá rozprava (Mt 18) je věnována vztahům uvnitř společenství Ježíšových učedníků, jak je stanovuje sám jejich Mistr a Pán. Pravá velikost v Božím království je měřena velikostí v pokoře, jež se projeví ve službě druhým (v. 1-5). Zvláště je třeba se vyvarovat toho, abychom se nestali druhým překážkou, o kterou by klopýtli a byli svedeni ke zlému (v. 6-10). V tomto oddílu Ježíš vykresluje, jak má vypadat pastorační péče ve sboru.

1/ Mějte se na pozoru, abyste nepohrdali ani jedním z těchto maličkých. Pravím vám, že jejich andělé v nebi jsou neustále v blízkosti mého nebeského Otce. Vždyť Syn člověka přišel spasit, co zahynulo.

Ani jedním z Ježíšových učedníků, „maličkých“ nesmí nikdo pohrdat, dívat se na něj svrchu, což by se prakticky projevilo i tím, že na něj společenství Ježíšových učedníků nedbá a nestará se o něj. Každý Ježíšův učedník má neocenitelnou hodnotu a význam, když i za něj Ježíš vytrpěl potupnou smrt na kříži a zachránil jej pro Boží království. O každé Boží dítě nebeský Otec s láskou pečuje i prostřednictvím svých andělů v nebi, kteří mají neomezený a bezprostřední přístup k nebeskému Otci a Bůh je vysílá „k službě těm, kdo mají dojít spasení“ (Žd 1,14). Vládcí tohoto světa mají jen omezenou skupinu lidí, kteří k nim mají přístup a tak se ani nedoví o potřebách jednotlivých osob. Již Starý zákon však popisuje, že národy měly svého anděla ochránce (Da 10,13) a Bůh posílal anděla ku prospěchu, ochraně i jednotlivým věřícím (Abraham, Jákob, Eliáš, Daniel apod.). Podobně tomu bylo i v novozákonní době (Josef a Maria, Pavel) a kniha Zjevení hovoří o andělech jednotlivých křesťanských sborů. Existuje názor, že nejen národ, křesťanský sbor, ale také každý věřící člověk i každé dítě má svého strážného anděla a Bůh i jejich prostřednictvím pečuje o jednotlivé potřeby věřících.

2/ Co myslíte? Má-li někdo sto ovcí a jedna z nich mu zabloudí, nenechá těch devadesát devět na horách a nejde hledat tu, která zabloudila? A podaří-li se mu ji nalézt, amen, pravím vám,

bude se z ní radovat víc než z těch devadesáti devíti, které nezabloudily. Právě tak je vůle vašeho nebeského Otce, aby nezahynul ani jediný z těchto maličkých.

Ježíšovo podobenství o ztracené ovci nacházíme i v L 15,3-9, kde Ježíš podobenstvím o ztracené ovci, ztracené minci a ztraceném synu ukazuje, že přišel hledat všechny ztracené k sobě samému. Kontext je zde evangelizační. V Matoušově evangeliu je však podobenství o ztracené ovci zasazeno do kontextu pastorační péče ve sboru o každého jednotlivého Ježíšova učedníka. Pastýři ve sboru (zvláště starší ve sboru v čele s kazatelem - pastorem) mají za povinnost s trpělivou láskou pečovat o každého člena sboru, jako pastýři pečující o své ovce. V Ježíšově době dobrý pastýř důvěrně znal každou z ovcí jemu svěřeného stáda, vodil je na dobré pastvy a byl ochoten nasadit za své ovce i svůj život. Ovce, která se zaběhla a octla se mimo stádo, byla vystavena velkému nebezpečí, že se stane kořistí dravců. Proto byl pastýř ochoten okamžitě vyhledat každou jednotlivou ztracenou ovci, a když se mu podařilo ji nalézt, velmi se z toho radoval. Samozřejmě péče o jednotlivou ztracenou ovečku nebyla na úkor péče o celé stádo, jehož bezpečí byl pastýř povinen zajistit. Právě tak je vůlí nebeského Otce, aby ani jediný z Ježíšových učedníků nezahynul. Žalmista David znal Boha jako svého dobrého Pastýře a Ježíš sám se představuje jako dobrý pastýř, který položil svůj život za ovce. Důležitým úkolem vedoucích sboru je zajistit, aby každému jednotlivému členu společenství se dostalo kvalitní pastýřské péče. Pokud křesťanský sbor má větší počet členů, je třeba jej rozčlenit na menší skupiny a svěřit je pastorační péči vedoucího skupiny.

3/ Když tvůj bratr zhřeší, jdi a pokárej ho mezi čtyřma očima; dá-li si říci, získal jsi svého bratra. Nedá-li si říci, přiber k sobě ještě jednoho nebo dva, aby 'ústý dvou nebo tří svědků byla potvrzena každá výpověď'. Jestliže ani potom neuposlechne, oznam to církvi; jestliže však neuposlechne ani církve, ať je ti jako pohan nebo celník.

Mnoho zlého je v církvi způsobeno tím, když druhé kritizujeme v jejich nepřítomnosti a oni nemají možnost se ke kritice vyjádřit. Nepravdivá, záměrně zkreslená zpráva, pomluva, která chce druhého vylicit v nepříznivém světle má v každém společenství pustošivé následky. Ježíš dává praktické pokyny o tom, jak máme jednat s bratrem tj. se členem křesťanského společenství, který se provinil. Nejprve je třeba jej pokárat, napomenout mezi čtyřma očima tj. v soukromí. Řecký výraz ἐλεγχον zřejmě znamená „usvědčit“ bratra z jeho hříchu. Napomínající tak má činit s pokorou (v. 3-4), „v duchu mírnosti a každý si dej pozor sám na sebe, abys také nepodlehł pokušení“ (Ga 6,1). Napomenutý má možnost se obhajovat, ale má být ochoten slyšet napomenutí a v případě, že je usvědčen z provinění, činit pokání. V takovém případě je záležitost odpuštěna a tím ukončena. Pokud se neprojeví ovoce pokání, je třeba, aby procedura byla opakována, ale za přítomnosti jednoho nebo dvou svědků. Pokud provinilý není ochoten činit pokání, pak je to oznámeno církvi tj. místnímu sboru a ta jej vyzve k pokání. Nekající člen je poté vyloučen ze společenství „Církevní kázeň má být projevem lásky, která nenechává hříšníka bloudit, ale chce mu pomoci vrátit se na správnou cestu. Kázeň se musí provádět včas, s láskou a mírností, ale i s důsledností a rozhodností, aby se zabránilo šíření náklady hříchu a zlého vlivu“ (Řád CB čl. 14, odstavec 1).

4/ Amen, pravím vám, cokoli odmítnete na zemi, bude odmítnuto v nebi a cokoli přijmete na zemi, bude přijato v nebi. Opět vám pravím, shodnou-li se dva z vás na zemi v prosbě o

jakoukoli věc, můj nebeský Otec jim to učiní. Neboť kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich.

Zde na rozdíl od 16,19, kde je osloven Petr, jsou osloveni všichni učedníci a vedoucí společenství, jimž je dána autorita „svázat“ či „rozvázat“. Rozvázání je ekvivalentem odpuštění, svázání neodpuštění (srov. J 20,23). Zde se jedná o záležitosti církevní kázně, konkrétně o členství ve společenství. Vedení sboru má tak právo činit rozhodnutí, jež se týká nekajících hříšníků ve společenství – rozhodnutí, jež mají takovou autoritu, že se o nich hovoří, že jsou učiněna podobně v nebi. Ve hře není nic méně než konečný úděl provinilce. V otázkách kázně si vedoucí budou od Boha žádat moudrost v rozhodování. Kde se dva shodnou v prosbě o jakoukoliv věc, dostane se jim Božího vedení v oné záležitosti. Zřejmě se myslí na shodu dvou či tříčlenného tribunálu reprezentujícího společenství. Na čem se shodnou učedníci na zemi v disciplinárních záležitostech církve, je vzato též jako vůle nebe tj. Boží. Také v záležitosti týkající se církevní kázně, kde jsou shromážděni dva nebo tři v Ježíšově jménu, tam je Ježíš uprostřed. „*Ve jménu mém*“ je jiným vyjádřením pro „pod mou vládou“. Míní se doslovná přítomnost vzkříšeného Krista v souladu se zaslíbením vyjádřeným v 28,20. Společenství založené Ježíšem (16,18) je ujištěno, že Ježíš bude přítomen v tomto společenství. Výraz má paralelu v rabínském výroku, že kde se dva nebo tři shromáždí ke studiu Tóry, Šekina (Boží přítomnost) je s nimi (b. Sanh. 39a).

Žádný křesťan si nemá počínat jako nezávislý individualista, ale jako ten, jenž je zodpovědný Bohu a společenství církve, jejímž je členem. Nezávislost je v západní kultuře velmi ceněna, protože ukazuje svobodu od vlivu, kontroly či určování druhými. Nezávislost však může ničit společenství. Myslíme si, že nikoho nepotřebujeme a že si sami stačíme. V křesťanském společenství si máme pomáhat na cestě následování Ježíše.

Důležitost odpuštění (Mt 18,21-35)

Matoušova čtvrtá rozprava (Mt 18) má za své téma Ježíšovo vyučování týkající se vztahů mezi jeho učedníky. První oddíl se týkal pravé velikosti v Božím království a varováním před tím, abychom se nestali příčinou svodu druhých ke zlému. V dalším oddíle Ježíš prakticky ukázal, jak má vypadat péče ve společenství jeho učedníků. Dnešní oddíl se týká důležitého tématu odpuštění.

1/ Tehdy přistoupil Petr k Ježíšovi a řekl mu: "Pane, kolikrát mám odpustit svému bratru, když proti mně zhřeší? Snad až sedmkrát?" Ježíš mu na to odpověděl: "Pravím ti, ne sedmkrát, ale až sedmdesát sedmkrát."

Petr jako mluvčí učedníků pokládá Ježíšovi otázku, kolikrát má odpustit druhému, který se proti němu opakovaně provinil. Zřejmě považuje tradiční číslo plnosti „sedmkrát“ za velmi štědrý návrh. V rabínské diskuzi byla tehdy dosažena shoda, že opakovaný hřích je možné odpustit třikrát. Podmínkou odpuštění však samozřejmě bylo vyznání hříchu a pokání (srov. Ježíšovo slovo o bratrském napomínání ve v. 15-17). Ježíšova odpověď je však překvapivá až šokující. Výraz v řeckém originále je možné chápat jako „sedmdesátkrát a sedmkrát“ (srov. Gn 4,24, kde Lámech vyhlašuje, že se takto bude mstít), nebo „sedmdesát sedmkrát“ tj. 490 krát. Obojí však neukazuje k omezení počtu, ale naznačuje, že odpuštění nemá omezení.

2/ Podobenství o nemilosrdném služebníkovi (v. 22-34) vykresluje formou příběhu základní skutečnosti, týkající se království nebeského a jednání nebeského Otce ve vztahu k nám, jež vyžadují, abychom jednali stejným způsobem k druhým lidem. Jeden služebník dlužil králi deset tisíc talentů (jeden talent měl hodnotu 6000 denárů, denár byl denní mzda). Tento dluh byl tak obrovský, že byl fakticky nesplacitelný, asi jako dnes miliarda korun. (Podle Josepha Flávia bylo v roce 4 př. Kr. vybráno na daních z Judska, Idumeje a Samaří celkem 600 talentů.) Jeho Pán přikázal dlužníka i členy jeho rodiny prodat do otroctví. Zadlužený služebník mu padl k nohám a nerealisticky prosí o odložení termínů splátky dluhu. Pán se však nad ním slitoval a jeho dluh mu odpustil. Služebník, kterému bylo tolik odpuštěno, však bez slitování žádá zaplatit od svého spoluslužebníka 100 denárů a dokonce používá i fyzického násilí, nezná slitování a dává svého dlužníka do vězení. Když se to král dozvěděl, rozhněval se a dal nemilosrdného služebníka do vězení, dokud dluh nezaplatí.

3/ Jádrem podobenství je v. 33: „*Neměl ses také ty smilovat nad svým spoluslužebníkem, jako jsem se já smiloval nad tebou?*“ Zde se setkáváme s ústředním principem Ježíšova vyučování. Kdo přijal Boží odpuštění, projeví se to při něm tím, že jeho srdce je proměněno Boží láskou, jeho milosrdenstvím a milostí. „*Blaze milosrdným, neboť oni dojdou milosrdenství.*“ Učedníci mají jednat ve vztahu k druhým tak, jak Bůh jednal ve vztahu k nim. „*Bud'te milosrdní, jako je milosrdný váš Otec*“ (L 6,36). Milosrdenství znamená, že nedostáváme to, co si zasluhujeme. Milost znamená, že dostáváme to, co si nezasluhujeme. Kdo není ochoten prokázat druhým milosrdenství a odpustit jim, zřetelně tím prokazuje, že nepřijal Boží milosrdenství a milost. Spočívá na něm Boží hněv, a proto musí nést důsledky za své hříchy. Ježíš zakončuje své podobenství o nemilosrdném služebníkovi vážným varováním, „*Tak bude jednat s vámi můj nebeský Otec, jestliže ze srdce neodpustíte každý svému bratru.*“ Stejný princip platící v nebeském království oznamuje Ježíš svým učedníkům v Kázání na hoře. „*Neboť jestliže odpustíte lidem jejich přestoupení, i vám odpustí váš nebeský Otec; jestliže však neodpustíte lidem, ani váš Otec vám neodpustí vaše přestoupení*“ (Mt 6,14).

4/ Ke skutečnému odpuštění nedochází tehdy, když proneseme větu, „Odpouštím Ti“, ale když odpuštění je skutečně postojem celé naší vnitřní bytosti, vnitřního člověka, kdy odpouštíme „ze srdce“. Znamená to obnovení vztahu lásky a vnitřní zpracování bolesti, hněvu a odcizení, ke kterému došlo na základě toho zlého, co nám druhý učinil. Ke skutečnému nás samotné osvobozujícímu odpuštění dochází tehdy, když je Boží láskou uzdraveno vnitřní zranění, jež nám druhý způsobil. Vnitřní uzdravení, osvobození od následků zlého jednání druhých lidí je proces, který si často žádá určitý čas. I v případě, že ten, kdo se vůči nám provinil, neuznává své provinění a nečiní pokání, je pro nás velmi důležité, abychom ze své strany obnovili svůj postoj bezpodmínečné lásky i k takovému člověku, protože jinak nás hřích druhých bude i nadále minimálně podvědomě negativně ovlivňovat a nebudeme prožívat plnost svobody, pokoje a radosti, které máme v Kristu. Důvodem neodpuštění je vždy naše pýcha, kterou je třeba vyznat. Sílu k odpuštění získáváme pouze v Boží přítomnosti, kdy Kristus působí v nás a skrze nás. Pouze od něho získáváme sílu odpustit všem, kteří se proti nám provinili.

O rozvodu (19,1-12)

1/ *Když Ježíš dokončil tato slova, odebral se z Galileje do krajin judských za Jordán. Velké zástupy šly za ním, a on je tam uzdravil.*

Po ukončení čtvrté rozpravy Ježíš opouští Galileu a uzavírá tak velký díl své služby vyučování a uzdravování, jež zde měla své centrum a směřuje nyní do Jeruzaléma, kde jeho život na této zemi vyvrcholí ukřižováním a vzkříšením. I když v posledním období jeho života se vyostřuje opozice proti němu ze strany vedoucích představitelů Izraele a Ježíš se soustředí předně na vyučování svých učedníků a zjevování jim více ze sebe samého a svého poslání, ani v tomto období se neodvrací od zástupů a neodmítá uzdravovat jejich nemocné.

2/ *Tu k němu přišli farizeové a pokoušeli ho: "Je dovoleno propustit manželku z jakékoli příčiny?" Odpověděl jim: "Nečetli jste, že Stvořitel od počátku 'muže a ženu učinil je'? A řekl: „Proto opustí muž otce i matku a připojí se ke své manželce, a budou ti dva jedno tělo'; takže již nejsou dva, ale jeden. A proto co Bůh spojil, člověk nerozlučuje!"*

Farizeové pokouší Ježíše otázkou, která byla mezi nimi často debatována. Spornou otázkou není právo na samotný rozvod, které bylo považováno za samozřejmé, ale spíše ospravedlnitelné důvody pro rozvod. Souhlasí Ježíš s přísnou Šamajovou školou, která dovoľovala rozvod pouze v případě sexuální nevěry, nebo souhlasí s liberálním přístupem Hilelovy školy, který dovoľoval rozvod i z malicherné příčiny včetně nesprávně připraveného jídla a v případě rabína Akiby i tehdy, když si manžel našel krásnější ženu, než byla jeho manželka? Ježíš se odvolává na zprávu o stvoření muže a ženy v Genesis, ukazuje na původní Boží záměr pro manželství, kdy muž a žena se stávají jedním tělem. V souladu s výrokem v Mal 2,16, „Každý ať nenávidí rozvod, praví Hospodin“, ukazuje, že rozvod není součástí Božího stvořitelského záměru, protože ruší jedinečnou navzájem se doplňující jednotu muže a ženy v manželství. „A proto co Bůh spojil, člověk nerozlučuje!“

3/ *Namítnou mu: "Proč tedy Mojžíš ustanovil, že muž smí propustit svou manželku tím, že jí dá rozlukový lístek?" Odpoví jim: "Pro tvrdost vašeho srdce vám Mojžíš dovolil propustit manželku. Od počátku to však nebylo. Pravím vám, kdo propustí svou manželku z jiného důvodu než pro smilstvo a vezme si jinou, cizoloží."*

Farizeové namítají, že Mojžíš dovolil muži propustit svou manželku a dát ji „rozlukový lístek“. V Dt 24,1-2 je tento případ upraven ustanovením: „Když si muž vezme ženu a ožení se s ní, ona však u něho nenalezne přízeň, neboť na ní shledal něco odporného, napíše jí rozlukový list, dá jí ho do rukou a vykáže ji ze svého domu. Ona vyjde z jeho domu, odejde a vdá se za jiného muže.“ Dříve uvedený rozdíl dovolení rozvodu v různých rabínských školách je výsledkem výkladu, co znamená, že muž shledal na své ženě „něco odporného“. Ježíš připouští, že Mojžíš dovolil rozvod, ale nešlo o původně zamýšlenou Boží vůli, ale o ústupek „pro tvrdost vašeho srdce“. Ježíš jako autoritativní interpret etiky Božího království uzavírá pojednání o závažné otázce rozvodu obdobně jako v Mt 5,31-32 slovem: „Pravím vám, kdo propustí svou manželku z jiného důvodu než pro smilstvo a vezme si jinou, cizoloží.“ Rozvod tak není dovoľen, kromě speciálního případu πορνεία „smilstva“ tj. „manželské nevěrnosti“. Je míněno to, co vědomě rozděluje manželský vztah a zahrnuje sexuální hříchy jako je incest, homosexualita, prostituce, sexuální obtěžování, i když na ně není omezen. V takových

případech Ježíš nepožaduje rozvod, ale dovoluje jej, aby chránil osobu, která je tím poškozena. Apoštol Pavel připojuje ještě dovolení k rozvodu, když nevěřící partner si již nepřeje pokračovat v manželství s věřícím partnerem a chce odejít (1 K 7,15). Rozvod v jiných případech není dovolen a vstup do nového manželství je cizoložstvím.

4/ Učedníci mu řekli: "Jestliže je to s mužem a ženou takové, pak je lépe se neženit." On jim odpověděl: "Ne všichni pochopí to slovo; jen ti, kterým je dáno. Někteří nežijí v manželství, protože jsou k tomu od narození nezpůsobilí; jiní nežijí v manželství, protože je nezpůsobilými učinili lidé; a někteří nežijí v manželství, protože se ho zřekli pro království nebeské. Kdo to může pochopit, pochop."

Učedníci nejsou schopni postihnout radikální charakter Ježíšova vyučování o rozvodu, které se jim jeví přísnější, než si mysleli. Vedlo je to k závěru, „pak je lépe se neženit.“ Ježíš na jejich poznámku odpovídá tím, že pro některé je Boží vůlí nevstoupit do manželství. Někteří se narodili bez schopnosti sexuálních vztahů, jiní byli kastrováni (např. pro vysoké pozice na královském dvoře) a další zvolili panictví dobrovolně pro království nebeské. Ježíš podobně jako Pavel (1 K 7,7-9) doporučuje panictví „pro království nebeské“. Týká se to však těch, „kterým je dáno“. Ježíš ani apoštolé však nepovažují celibát za světější stav než manželství (srov. 1 Tm 4,1-3; Žd 13,4) ani za podmínku pro specifickou službu v díle Božího království.

Boží království patří dětem a bohatí do něho těžko vchází (Mt 19,13-30)

1/ Tehdy k němu přinášeli děti, aby na ně vložil ruce a pomodlil se; ale učedníci jim to zakazovali. Ježíš však řekl: "Nechte děti a nebraňte jim jít ke mně; neboť takovým patří království nebeské." Požehnal jim a šel dál.

Na počátku čtvrté rozpravy Ježíš vyučoval své učedníky, že pokud se nestanou jako děti, nevejdou do nebeského království. Vstup do něho je otevřen pouze duchovně znovuzrozeným, kteří se stali Božími dětmi. Velikost v nebeském království není věcí lidského výkonu, moci a pozice, ale pokory. Povaha království je taková, že také malé děti zde nachází své místo a ve své závislosti na otcovské a mateřské lásce a péči, bezelstné prostotě a důvěře jsou modelem pro učedníky. Nyní vidíme, že k Ježíšovi jsou přinášeny malé děti, aby na ně vzkládal ruce, žehnal jim a modlil se za ně. Učedníci se zřejmě domnívali, že Ježíš má důležitější věci, než věnovat čas a energii malým dětem. Ježíš však svým slovem ukazuje, že děti mají vnitřní spřízněnost s královstvím a i ony jsou svým způsobem členy společenství víry. „Nechte děti a nebraňte jim jít ke mně; neboť takovým patří království nebeské.“ Nejen rodiče, ale všichni členové sborové rodiny si mají dávat pozor, aby svým jednáním nebránili dětem přicházet k Ježíši a vejít do nebeského království.

2/ A hle, kdosi k němu přišel a zeptal se ho: "Mistře, co dobrého mám udělat, abych získal věčný život?" On mu řekl: "Proč se mě ptáš na dobré? Jediný je dobrý! A chceš-li vejít do života, zachovávej přikázání!" Otázal se ho: "Která?" Ježíš odpověděl: "Nebudeš zabíjet, cizoložit, krást, křivě svědčit, cti otce a matku, miluj svého bližního jako sám sebe."

Za Ježíšem přichází bohatý mladík, „jeden z předních mužů“ (L 18,18) s velmi důležitou a základní otázkou: „Mistře, co dobrého mám udělat, abych získal věčný život?“ Z takové

otázky se Ježíš mohl těšit a i dnes bychom si přáli, aby se více lidí ptalo, co mají činit, aby měli život věčný. Většina lidí si klade jiné otázky. Co mám dělat, abych si v životě co nejvíce užil, byl spokojený, bohatý, slavný apod. Mládenec přichází za Ježíšem jako za učitelem a ptá se, co má dobrého udělat, aby získal věčný život. Ježíš mu odpovídá, že „*nikdo není dobrý, jedině Bůh*“ (Mk 10,18). Bůh sám je konečným měřítkem dobra a definoval co je dobré ve svých přikázáních. Kdo hledá věčný život, má zachovávat Boží přikázání. Ježíš cituje některá přikázání z Desatera a přikázání o lásce k bližnímu (Lv 19,18), které shrnuje druhou desku Desatera.

3/ *Mladík mu řekl: "To jsem všechno dodržoval! Co mi ještě schází?" Ježíš mu odpověděl: "Chceš-li být dokonalý, jdi, prodej, co ti patří, rozdej chudým, a budeš mít poklad v nebi; pak přijď a následuj mne." Když mladík uslyšel to slovo, smuten odešel, neboť měl mnoho majetku.*

Mladík odpovídá, že všechna přikázání již od malička dodržoval. Ztotožňoval se tak s postojem farizeů, kteří se chlubili svou spravedlností dosaženou skrze poslušnost Zákona. Také Pavel jako farizeus se ve své minulosti takto hodnotil: „*jde-li o spravedlnost podle zákona, byl jsem bez úhony*“ (Fp 3,6). Takto mohli mluvit lidé, kteří ještě neznali pravý smysl a cíl Božích přikázání, jak je interpretoval Ježíš v Kázání na hoře. Navzdory tomu, že mládenec podle svého mínění zachovával Boží přikázání a v životě již získal přední postavení a mnoho majetku, přesto nebyl sám se sebou spokojený. A tak z jeho úst zazní další životně důležitá otázka: „*Co mi ještě schází?*“ Tak by se pokorně měli ptát všichni lidé i dnes. Odpověď na tuto otázku zní: Následuj Ježíše v naprosté oddanosti s ochotou, vše co máš i sebe sama mu cele obětovat. To je konečná výzva pro všechny, kdo chtějí vstoupit do nebeského království. V konkrétním případě onoho mladíka to bylo jeho bohatství, které mu bylo překážkou naprosté, bezpodmínečné oddanosti, a proto Ježíš mu dává příkaz: „*Jdi, prodej, co ti patří, rozdej chudým, a budeš mít poklad v nebi; pak přijď a následuj mne.*“ Je třeba být ochoten vzdát se pokladů tohoto světa pro větší „*poklad v nebi*“. Bohatý mládenec však nebyl připraven přijmout Ježíšův příkaz a pozvání, „*neboť měl mnoho majetku*“. Odchází od Ježíše smutný. Tragedií bohatého mládence je to, že dává přednost pokladům na zemi před poklady v nebi. Jeho reakce potvrzuje Ježíšovo slovo, že „*kde je tvůj poklad, tam bude i tvé srdce*“ (Mt 6,21). „*Nemůžete sloužit Bohu i majetku*“ (Mt 6,24).

4/ *Ježíš řekl svým učedníkům: "Amen, pravím vám, že bohatý těžko vejde do království nebeského. Znovu vám říkám, snáze projde velbloud uchem jehly než bohatý do Božího království." Když to učedníci slyšeli, velice se zhrozili a řekli: "Kdo potom může být spasen?" Ježíš na ně pohleděl a řekl: "U lidí je to nemožné, ale u Boha je možné všechno."*

Příběh o bohatém mládenci je pro Ježíšovy učedníky názorným příkladem závažného Ježíšova slova. „*Amen, pravím vám, že bohatý těžko vejde do království nebeského. Znovu vám říkám, snáze projde velbloud uchem jehly než bohatý do Božího království.*“ Obtížnost vejít bohatého do království Božího je zobrazena příslovečnou analogií projít velblouda, největšího živočicha tamní oblasti, uchem jehly. Učedníci byli tímto Ježíšovým slovem ohromeni a úzkostlivě se ptají: „*Kdo potom může být spasen?*“ Je to otázka pokořeného srdce, které si uvědomuje, že to není v našich vlastních silách a možnostech. Stále

pokornějším se má Ježíšův učedník stávat po Ježíšově vyučování. Na tuto třetí základní otázku v tomto oddíle odpovídá Ježíš takto: „*U lidí je to nemožné, ale u Boha je možné všechno.*“ Jen z Boží moci a milosti získává člověk spasení, ne na základě svých činů či zásluh. Také apoštol Pavel na tento princip klade zásadní význam. „*Milostí tedy jste spaseni skrze víru. Spasení není z vás, je to Boží dar; není z vašich skutků, takže se nikdo nemůže chlubit. Jsme přece jeho dílo, v Kristu Ježíši stvořeni k tomu, abychom konali dobré skutky, které nám Bůh připravil*“ (Ef 2,8-10).

5/ *Na to mu řekl Petr: "Hle, my jsme opustili všechno a šli jsme za tebou! Co tedy budeme mít?" Ježíš jim řekl: "Amen, pravím vám, až se Syn člověka při obnovení všeho posadí na trůn své slávy, tehdy i vy, kteří jste mě následovali, usednete na dvanáct trůnů a budete soudit dvanáct pokolení Izraele. A každý, kdo opustil domy nebo bratry nebo sestry nebo otce nebo matku nebo děti nebo pole pro mé jméno, stokrát víc dostane a bude mít podíl na věčném životě. Mnozí první budou poslední a poslední první."*

Petr jako mluvčí ostatních učedníků pokládá Ježíši otázku, jaké odměny čekají na učedníky, když opustili všechno, aby jej následovali. Ježíš odpovídá, že při jeho druhém příchodu, „*při obnovení všeho*“ apoštolé získají spolu s Kristem soudní autoritu nad dvanácti pokoleními Izraele a každý Ježíšův učedník, který utrpěl ztrátu pro vyznávání Ježíšova jména a pro oddanost Ježíši se musel vzdát třeba i majetku, bratra, sestry, otce, matky, dětí „*stokrát víc dostane a bude mít podíl na věčném životě*“. Požadavky na učedníka jsou velké, konečné odměny však budou ještě mnohem větší. To nás má povzbuzovat k věrnosti a vytrvalosti v následování Ježíše Krista. Získání odměny však nesmí být záměrem a motivací pro učedníky. Učedník nesmí sledovat své vlastní zájmy a osobní prospěch, ale vše co koná, má činit z lásky a vděčnosti a k oslavě dárce spasení. Proto oddíl o odměnách v nebi je zakončen Ježíšovým slovem. „*Mnozí první budou poslední a poslední první.*“

Podobenství o dobrém zaměstnavateli (Mt 20,1-16)

1/ Vysvětlení k některým podrobnostem vyprávěného příběhu

Zřejmě v době největší práce na vinici, v čase vinobraní, kdy se sklízí úroda, najímá vlastník vinice dělníky na svou sklizeň. Starověký pracovní den byl rozdělen po třech hodinách od 6. hodiny ráno do 6. hodiny večer. Tržiště bylo centrálním náměstím, kde byli najímáni dělníci k práci. Hospodář najímá dělníky hned brzo ráno a dohoda učiněná s prvními dělníky je „*denár na den*“, což byla tehdejší průměrná denní mzda dělníka. Protože práce na vinici je mnoho, vychází hospodář znovu o deváté hodině, v poledne a o třetí hodině odpoledne a najímá další dělníky se slovy: „*Jděte i vy na mou vinici, a já vám dám, co bude spravedlivé.*“ Dokonce ještě hodinu před skončením pracovní doby hospodář znovu vychází na tržiště a najímá dělníky, které zatím nikdo nenajal. Tehdy bylo běžné vyplácet najatým dělníkům mzdu večer po skončení práce. Byl to příkaz Mojžíšova zákona. „*Nebudeš utiskovat nádeníka, zchudlého a potřebného ze svých bratrů ani ze svých hostů, kteří žijí v tvé zemi v tvých branách. Dáš mu jeho mzdu ještě téhož dne, než nad ním zapadne slunce, neboť je zchudlý a svým životem na ní závisí, aby nevolal proti tobě k Hospodinu a aby na tobě nebyl hřích*“ (Dt 24,14-15).

Večer Pán prikazuje svému správci, aby dělníkům vyplatil mzdu „*a to od posledních k prvním!*“ Nejen, že poslední jsou placeni jako první, ale je jim zapláceno stejně tj. každému denár. To je šokující element podobenství. Když to viděli „*první*“, kteří pracovali celý den, pochopitelně očekávali, že přijmou více než pozdně příchozí. Ale i oni dostali po denáru. Vzali si ho, ale začali reptat proti hospodáři, že obdrželi stejně jako poslední, ačkoliv „*nesli tíhu dne a vedro*“. Domnívají se, že se jim stala velká nespravedlnost. Hospodář oslovuje reptající mírně „*příteli*“ a odpověď obsahuje dva argumenty: 1) Hospodář dodržel původní dohodu a tak se nikomu nestala žádná křivda. 2) Bylo specifickým přáním pána vinice odměnit i ty, kteří pracovali pouze jednu hodinu stejně jako ty, kteří začali pracovat již brzo ráno. Vysvětlení smyslu celého příběhu zaznívá ve slovech hospodáře: „*Já chci tomu poslednímu dát jako tobě; nemohu si se svým majetkem udělat, co chci? Nebo snad tvé oko závidí, že jsem dobrý?*“

2/ Smysl a význam příběhu

Ježíš vypráví příběh jako podobenství, která nám na vyprávění z běžného života tehdy v Izraeli ukazuje na základní princip a postoj, jak nebeský otec jedná s lidmi ve svém království. Protože hlavní postavou příběhu nejsou dělníci na vinici, ale hospodář, pak na místo tradičního názvu podobenství o dělnících na vinici, by výstižnějším názvem bylo podobenství o dobrém zaměstnavateli nebo o zaměstnavateli, který jedná se všemi stejně dobře. V pozadí podobenství je ztotožnění zaměstnavatele s Bohem. Kromě našeho civilního zaměstnání jsme byli povoláni k práci na díle Božího království. Principem v tomto světě je, že kdo pracuje nejdéle a nejlépe, je nejvíce zaplacen.

V Božím království však principy zásluhy jsou odloženy stranou a vítězí milost. Vyučování podobenství je zaměřeno předně na milost prokázanou těm, kteří byli najati v jedenáctou hodinu, těm, kteří byli jinými považováni za nehodné najmutí. Přesto bylo s nimi nakládáno stejně jako s těmi, kdo byli najati první. Pouze v oblasti milosti je možné stejné nakládání se všemi dělníky. Právě poslední příchozí jsou nejzřejmějším příkladem milosti Božího království. V oblasti milosti, na níž je založeno království zvěstované Ježíšem, je špatné zaměřit se na odměny, jež ustaví někoho na vyšší rovinu než ostatní. I když takové rozdíly v odměně budou reálné (srov. 5,19; 10,41-42; 19,28; 1 K 3,8; J 4,36), ve srovnání s odměnou sdílenou všemi v království neznamenaají téměř nic. Základní a nejdůležitější odměnu – věčný život v Božím království – nezískáváme na základě našich vlastních zásluh, ale jako Boží dar z milosti. Svrchovanost milosti degraduje učení o odměnách do pozice menší důležitosti. Pointou podobenství není, že všichni v království obdrží stejnou odměnu, ale že odměny v království závisí na Boží suverénní milosti a dobrotě. Správným motivem služby v Božím království je vděčnost za dar věčného života. Kdo by sloužil s tím, že jeho záměrem je stát se prvním na základě svého úsilí a zásluh, ten se stane posledním. Odpověď na Petrovu otázku po odměnách v Božím království končí Ježíšovým výrokem: „*Mnozí první budou poslední a poslední první.*“ Podobenství o svrchovanosti Boží milosti končí Ježíšovými slovy: „*Tak budou poslední první a první poslední.*“

Předpověď Ježíšova utrpení a žádost synů Zebedeových (Mt 20,17-28)

1/ Po třetí Ježíš předpovídá své bezprostředně blízké utrpení, smrt a vzkříšení v Jeruzalémě. Nejdůležitějším Ježíšovým dílem nejsou jeho mocné činy a slova, ani jeho služba mezi Židy v Galileji a Judeji, ale jeho smrt na kříži. Ježíšův úděl v Jeruzalémě nebude tragickou nehodou dějin, ale vypůsobením Božích spásných záměrů pro lidstvo. Tentokrát prorocství zahrnuje velmi specifické detaily, aby bylo zřejmé Boží suverénní řízení v těchto událostech. Ježíš je již na cestě do Jeruzaléma, když potřetí v soukromí oznamuje svým učedníkům, že v Jeruzalémě jej čeká utrpení a smrt. „*Syn člověka bude vydán velekněžím a zákoníkům*“ – za pasivním tvarem slovesa je božská vůle (tzv. božské pasivum) a ne pouze zrada Jidáše. Nejvyšší židovské autority jej „*odsoudí na smrt*“. Římský zákon tehdy Židům nedovoloval vykonat rozsudek smrti (J 18,31) a tak jej „*vydají pohanům*“. Poprvé v předpovědích je zmíněno vydání Ježíše židovskými autoritami Římanům. Matoušova zpráva zmiňuje též „*aby se mu posmívali, zbičovali ho a ukřižovali*“. Jediný Matouš upřesňuje v předpovědi i způsob popravy ukřižováním. Ukřižování byla římská forma trestu smrti, která byla tak ponižující a krutá, že nesměla být vykonána na římských občanech a v židovstvu byla interpretována jako prokletí Bohem. „*Ten, kdo byl pověšen, je zlořečený Bohem*“ (Dt 21,23; srov. Ga 3,13). Prorocství „*a třetího dne bude vzkříšen*“ nacházíme doslovně i v druhé předpovědi (17,22) a téměř totožně v první (16,21). Ježíšova smrt a vzkříšení se stávají samotným jádrem kerygmatu (zvěsti, poselství) rané církve (srov. 1 K 15,4; Sk 10,39-40).

2/ Po bezprostředně předcházejícím oznámení Ježíšova utrpení a smrti žádost jeho dvou učedníků o moc a postavení se jeví o to více šokující a nežádoucí. Žádost je o to více zklamáním, když si uvědomíme, že Jakub a Jan, synové Zebedeovi jsou společně s Petrem členy nejvyššího kruhu Ježíšových učedníků (srov. 17,1; 26,37). Na rozdíl od evangelisty Marka upřesňuje Matouš, že přichází spolu se svou matkou, která žádost vyslovuje. „*Ustanov, aby tito dva synové měli místo jeden po tvé pravici a jeden po tvé levici ve tvém království.*“ Sedět po pravici a levici Ježíše v jeho království znamená zaujímat po něm samotném nejvyšší postavení, mít nejvyšší podíl na jeho prestiži a moci. Žádost je zřejmě inspirována Ježíšovým předchozí předpovědí, že jeho učedníci usednou na dvanácti trůnech a budou soudit dvanáct pokolení Izraele (19,28).

3/ Nevíte, oč žádáte. Můžete pít kalich, který já mám pít? Řekli mu: "Můžeme." Práví jim: "Můj kalich budete pít, ale udělovat místa po mé pravici či levici není má věc; ta místa patří těm, jimž je připravil můj Otec."

Ježíš ve své odpovědi svým nejbližším učedníkům ukazuje, že vlastně vůbec neví, o co žádají, protože zatím nepochopili základní struktury a principy Božího království, v němž velikost je založena na službě, ochotě trpět pro Ježíše a suverénním Božím rozhodnutí. Na otázku, zda mohou pít kalich, který on má pít, odpovídají příliš rychle a snadno, protože nechápou a nerozumí hloubce toho, o co se jedná. Pít jeho kalich znamená mít podíl na jeho utrpení a smrti (Mt 26,39.42). V jejich případě to bude znamenat, že skutečně budou muset pít tento kalich, umírat sami sobě, svým ambicím hledání svých věcí, prosazení sebe sama a své vlastní velikosti a být ochotni vzdát se všeho a trpět, aby naplnili Boží vůli. Pak se budou v nebesích podílet na Ježíšově slávě, avšak udílet čestná místa v Božím království je suverénním právem samotného nebeského Otce, jehož autoritě se Boží Syn sám poddává.

4/ Když žádost Jakuba a Jana uslyšelo ostatních deset učedníků, rozhořčili se na ty dva bratry. Jejich pobouření pramení spíše ze žárlivosti než z toho, že by správně pochopili Ježíšovo učení. Také jim šlo o jejich vlastní prestiž a všichni se již dříve přeli o tom, kdo z nich bude největší v nebeském království (Mt 18,1; srov. Mk 9,34)). Možná se zlobí na bratry Zebedeovi, že chtějí využít příbuzenský vztah své matky k Ježíši. Jejich matka se patrně jmenovala Salome (srov. Mk 15,40; Mt 27,56) a snad byla Ježíšovou tetou, sestrou Ježíšovy matky (srov. J 19,25), což mohlo být považováno za určitou výhodu pro žádost o přední postavení jejich synů. Selhání Ježíšových učedníků je pro Ježíše novou příležitostí znovu vyučovat o povaze pravé velikosti člověka a jeho místě v Božím království.

„Víte, že vládcové panují na národy a velicí je utlačují. Ne tak bude mezi vámi: kdo se mezi vámi chce stát velkým, buď vaším služebníkem; a kdo chce být mezi vámi první, buď vaším otrokem.“ V tomto světě je za nejlepší postavení člověka považováno to, když může vládnout a nemusí sloužit. Lidé získávají vyšší postavení tím, že jsou agresivnější, více požadující a tvrdě jdou za svými cíli. Způsoby tohoto světa mohou být přenášeny do vztahů mezi Ježíšovými učedníky. Ježíš však ukazuje, že v Božím království je třeba dávat sebe sama ve prospěch druhých. Kdo ve společenství království usiluje o čestné pozice, má se stát „služebníkem“ a „otrokem“.

Ježíš sám je modelem pravé velikosti. *„Tak, jako Syn člověka nepřišel, aby si dal sloužit, ale aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za mnohé.“* Samotným centrem jeho díla zde na zemi byla služba druhým. Vyvrcholením Ježíšovy služby bylo to, že *„a dal svůj život jako výkupné za mnohé“*. Poprvé v evangeliu je tak vysloven význam Ježíšovy smrti jím samotným. Výraz „výkupné“ byl tehdy používán při vykoupení otroka či zajatce. Ježíš své poslání chápe jako naplnění zaslíbení o mesiášském Božím služebníkově, o němž prorokoval Izaiáš (Mt 8,17; 12,18-21). Ježíšova služba vedla až k sebeobětování, kdy naplnil poslání trpícího Služebníka, jak je popsáno v Iz 53. *„Tím, co zakusí, získá můj spravedlivý služebník spravedlnost mnohým; jejich nepravosti on na sebe vezme“* (v. 11). Ježíš nás osvobozuje od našich nepravostí, bere je na sebe a zástupně za nás podstupuje smrt. Kdo si Ježíšem sám nechal posloužit k získání daru spravedlnosti a nového života, je povolán k tomu, aby následoval jeho příkladu pokory a služby. Je třeba si dávat bedlivý pozor na to, jaké jsou motivy našeho jednání. Základním motivem naší služby nemá být touha po velikosti, ani odměna za službu, ale vděčnost našemu Pánu za to, co pro nás učinil.

Uzdravení slepých u Jericha a Ježíšův vjezd do Jeruzaléma (Mt 20,29-21,9)

1/ Ježíše, který jde do Jeruzaléma, aby dal svůj život jako výkupné za mnohé, doprovází na cestě ze starobylého města Jericha do Jeruzaléma (vzdálenost asi 20 km) velký zástup. Dva slepci (Mk 10,46 zmiňuje pouze jednoho slepce jménem Bartimaios) seděli u cesty, slyšeli hluk zástupu a byli informováni, že tudy prochází Ježíš. Zřejmě již o něm něco slyšeli a o jeho moci uzdravovat nemocné. Pokud uzdravoval jiné, mohl by uzdravit i je. Hlasitě volají: *„Smiluj se nad námi, Pane, Synu Davidův!“* Svým oslovením Ježíše, *„Pane, Synu Davidův!“*, vyjadřují svou víru v moc Syna Davidova, který přináší naplnění mesiášského věku, a je schopen je uzdravit z jejich slepoty. *„Tehdy se rozevřou oči slepých a otevrou se uši“*

hluchých“ (Iz 35,5). „*I uslyší v onen den hluší slova knihy a oči slepých prohlédnou z temnoty a ze tmy*“ (Iz 29,18).

2/ Napominání slepců zástupem je zřejmě motivováno přesvědčením, že Ježíš má něco důležitějšího na mysli, totiž příchod do Jeruzaléma a následující události v něm. Slepci se však nenechají odradit a volají ještě hlasitěji. Když se Ježíš zastavuje a volá je k sobě, ukazuje, že i na cestě k vrcholné události své služby, kříži, slyší volání potřebných. Jeho otázka, „*Co chcete, abych pro vás učinil?*“, dává příležitost slepcům, aby vyjádřili svou víru konkrétní žádostí, „*ať se otevrou naše oči!*“

3/ „*Ježíš pohnut soucitem, dotkl se jejich očí, a hned prohlédli; a šli za ním.*“ Uzdravení je okamžité a slepci osvobození od tmy následují Ježíše jako noví učedníci. Dar zraku slepým je dramatickým zázrakem, který ukazuje na svítání éry mesiášského naplnění. Syn Davidův, Mesiáš je přítomný mezi svým lidem. Vysvobozuje je z jejich doslovné slepoty, života v temnotě a pokračuje na své cestě do Jeruzaléma, kde skrze svou smířčí smrt vysvobodí celé lidstvo z ještě větší temnoty – tj. z otroctví hříchu a smrti. Tak volání slepých lidí Ἐλέησον ἡμᾶς, κύριε, „*smiluj se nad námi, Pane*“ se stává *Kyrie Eleison* církevní liturgie, voláním po Božím smilování, vysvobození z hříchu a soudu.

4/ Ježíšův příjezd do Jeruzaléma je důležitým předělem v evangeliu. Galilejská služba se skončila a cesta do Jeruzaléma byla dokončena. Ježíš vstupuje do Jeruzaléma, města velkého Krále (Ž 48,1-2), centra duchovního života a mesiášské naděje Izraele. Zatímco Ježíšova dosavadní služba zabrala 20 kapitol, nyní je 8 kapitol v rozsahu téměř 30% Matoušova evangelia věnováno závěrečnému týdnu Ježíšova života. Události, skutky a vyučování v Jeruzalémě předcházejí vyvrcholení celého vyprávění evangelia, jímž je Ježíšův pašijní příběh, jeho utrpení, smrt a vzkříšení v Jeruzalémě.

Místo Betfage (dům nezralých fiků) se nachází na Olivové hoře poblíž Betanie, kam Ježíš pravděpodobně posílá své dva učedníky, aby mu přivedli oslici a s ním oslátko. Marek mluví o tom, že mají přivést „*Oslátka, na něž dosud nikdo z lidí neseděl*“ (Mk 11,2). Takové mladé zvíře však bývalo obvykle doprovázeno svou matkou, a tak se zřejmě při skutečné historické události jednalo o dvě zvířata, která byla přítomna při Ježíšově vjezdu do Jeruzaléma. Instrukce dané učedníkům předpokládají Boží řízení všech věcí i v drobných detailech. Majitel zvířat je „*hned pošle*“, protože „*Pán je potřebuje*“. Ježíš připravil svůj vjezd do Jeruzaléma tak, že nevjíždí do hlavního města jako mesiášská postava na válečném koni, ale jak to předpověděl Zachariáš ve svém proroctví jako král sedící na oslátku, mesiášský král pokoje a spasení. „*Rozjásěj se, sijónská dcero, dcero jeruzalémská, propukni v hlahol! Hle, přichází k tobě tvůj král, spravedlivý a zachráněný, pokořený, jede na oslu, na oslátku, osličím mláděti*“ (Za 9,9). Začátek textu Matoušova znění prorockého slova je ovlivněn Iz 62,11, „*Vyřídte dceři sijónské: Hle, přichází tvá spása!*“

5/ Ježíš vjíždí do Jeruzaléma pokorný, sedící na oslu, zatímco je vítán jako mesiášský král z Davidovy linie a přijímá toto vítání. Poutníci, kteří jej předchází a následují, vytváří druh královského procesí. Prostírání rouch na Ježíšovu cestu symbolizuje poddanost svému králi. Odsekávané palmové ratolesti (J 12,13) symbolizovaly židovský nacionalismus a jeho vítězství. Podobně byl vítán Juda Makabejský a jeho následovníci poté co znovuzískali

Jeruzalém a chrám znesvěceným Antiochem. Zástupy svým voláním uznávají, že Ježíš naplňuje proroctví Za 9,9. Je davidovský Mesiáš, který je vysvobodí z útlu. Opakované volání „Hosanna“ znamená „spas, zachraň nás“ a je vzato ze Ž 118,25: „*Prosím, Hospodine, zachraň nás.*“ Volání „Hosanna Synu Davidovu“ je vyjádřením mesiášského očekávání. Volání „*Požehnaný, který přichází ve jménu Hospodinově!*“ je doslovně vzato ze Septuaginty Ž 117,25.

6/ I když identifikace Ježíše zástupy jako davidovského krále byla správná, jejich myšlenky týkající se mesiášského krále, Syna Davidova, byly ovládnuty idejemi moci, slávy a přemožení římské nadvlády a zřízením nacionálně-politického království. Když Ježíš jejich nacionalistická očekávání nesplnil a byl odsouzen nejvyššími představiteli Židů a předán Pilátovi, na jeho otázku „*Co tedy mám učinit s Ježíšem zvaným Mesiáš?*“ *Všichni volali: 'Ukřižovat!'*“ (Mt 27,22). Chybělo jim paradoxní chápání charakteru jeho království, když přichází jako poslušný služebník, aby zemřel. Cílem Ježíšova života a smrti bylo spasení a univerzální království, jež přesahuje omezený národnostní horizont zástupů. Svou potupnou smrtí na kříži triumfoval nad hříchem a přinesl spasení těm, kteří v něj uvěřili a stali se jeho učedníky.

Vyčištění chrámu a uschlý fíkovník (Mt 21,10-22)

1/ Když vjel Ježíš do Jeruzaléma, po celém městě nastal rozruch; ptali se: „Kdo to je?“ Zástupy odpovídaly: „*To je ten prorok Ježíš z Nazareta v Galileji.*“

Ježíšův triumfální vjezd do Jeruzaléma s početnými zástupy vítajícími jej jako mesiášského krále způsobil v městě velký rozruch. Město je přeplněné poutníky z celého Izraele, kteří přišli slavit velikonoční svátky v Jeruzalémě. Na otázku, „Kdo to je?“ zaznívá nejčastěji odpověď, „*To je ten prorok Ježíš z Nazareta v Galileji.*“ Většina poutníků slyšela o Ježíši a jeho působení v Galileji a považují jej za jednoho z proroků, ne za eschatologického proroka z Dt 18,15 (srov. odpověď učedníků na Ježíšovu otázku, za koho jej lidé považují v Mt 16,13-14).

2/ Evangelista Matouš zestručňuje Markovo vyprávění o Ježíšových činech během pašijního týdne a naopak přidává některé nové informace. Podle Marka Ježíš po svém vjezdu do Jeruzaléma vešel do chrámu, „*Po všem se rozhlédl, a poněvadž již bylo pozdě večer, odešel s dvanácti do Betanie.*“ V pondělí časně ráno se s učedníky vrací do Jeruzaléma a cestou symbolicky zlořečí fíkovníku (Mk 11,11-14). Pak teprve provádí očistu chrámu. Matouš vypouští též zmínku o zvyku přenášet zboží přes chrámové nádvoří, které Ježíš zakázal (Mk 11,16). Naopak příběh o dětech volajících v chrámě a diskuzi s židovskými představiteli v chrámu nacházíme pouze u Matouše ve v. 15-17. Evangelista Jan má podobné vyprávění o Ježíšově vyčištění chrámu na počátku jeho služby (J 2,13-17). Mnozí vykladači se domnívají, že Jan umístil tuto Ježíšovu akci na počátek jeho činnosti z tematických záměrů, zatímco synoptická evangelia postupují podle skutečné chronologie. Jiní jsou toho názoru, že šlo o dvě různé Ježíšovy akce.

3/ *Ježíš vešel do chrámu a vyhnal prodavače a kupující v nádvoří, zprevracel stoly směnárníků i stánky prodavačů holubů; řekl jim: "Je psáno: 'Můj dům bude zván domem modlitby', ale vy z něho děláte doupe lupičů.*

Ježíš vstoupil do chrámu, ne jako poutník ke konání bohoslužby, ale jako mesiášský král, Syn Davidův, který byl očekáván jako ten, kdo „očistí Jeruzalém, aby byl posvěcený, jako byl na počátku“ (Žalmy Šalamounovy 17,30). V předsíních chrámu a zvláště během hlavních slavností bylo učiněno opatření pro poutníky, aby zde mohli nakoupit zvířata a ptáky k oběti (srov. L 2,24). Penězomenci vyměňovali římskou měnu za tyrské mince, které jediné mohly být používány při obětování nebo placení chrámové daně (dvojdachmy viz Mt 17,24). Ježíš nebyl principiálně proti těmto praktikám, jež byly nutné pro fungování chrámového kultu, ale byl proti jejich umístění v chrámové oblasti, pravděpodobně v předsíni pro pohany. Problémem je, že chrámové předsíně jsou místem obchodu. Proto Ježíš „vyhnal prodavače a kupující v nádvoří, zprevracel stoly směnárníků i stánky prodavačů holubů“.

Svoji akci Ježíš zdůvodňuje tím, že obchodní aktivity v chrámu jsou v rozporu s jeho původním významem, jak jej Bůh definoval skrze proroka Iz 56,7, „Můj dům se bude nazývat domem modlitby pro všechny národy“ a skutečná realita znamená, že se „stal doupeťem lupičů“, jak to vyjádřil již prorok Jeremiáš (Jr 7,11, Bible 21). Očištění chrámu je symbolickým činem, který ukazuje k Ježíšově vlastní autoritě a identitě a současně ukazuje na selhání tehdejšího židovstva realizovat Boží záměry.

Ježíš nebyl při své činnosti v chrámě okamžitě přerušen, protože byl mnohými považován za proroka (21,11). Jako mluvčí Boha proroci vykonávali skutky, jež byly vyhlášením soudu, dokonce i v chrámových předsíních (srov. Jeremiášovo roztříštění hliněného džbánu a vyhlášení Božích soudů na nádvoří chrámu v Jr 19,14-15). Náboženští vůdci se báli zástupů a Ježíš je zatčen teprve poté, co je oddělen od zástupů a je o samotě.

4/ *I přistoupili k němu v chrámě slepí a chromí a on je uzdravil. Když velekněží a zákoníci viděli jeho udivující činy i děti volající v chrámě "Hosanna Synu Davidovu", rozhněvali se a řekli mu: "Slyšíš, co to říkají?" Ježíš jim odpověděl: "Ovšem! Nikdy jste nečetli: 'Z úst nemluvnátek a kojenců připravil sis chválu'?" Opustil je a vyšel ven z města do Betanie; tam přenocoval.*

„Slepí a chromí“ měli přístup do chrámu omezený zřejmě pouze na nádvoří pohanů (srov. Lv 21,18-19). Ježíš však rozšiřuje rozsah požehnání Božího království i na tyto lidi, když je v chrámě uzdravuje. Malé děti v chrámě možná napodobují zpěv, který předtím slyšely a volají „Hosanna Synu Davidovu“. Velekněží a zákoníci to vše pozorně sledují a rozhněvalo je to. Ježíš však citátem ze Ž 8,3 vysvětluje, proč děti chválí Syna Davidova. Po těchto dramatických událostech je Ježíš opouští a na noc se vrací do Betanie.

5/ *Když se ráno vracel do města, dostal hlad. Spatřil u cesty fíkovník a šel k němu; ale nic na něm nenalezl, jen listí. I řekl mu: "Ať se na tobě na věky neurodí ovoce!" A ten fíkovník najednou uschl. Když to učedníci viděli, podívali se: "Jak najednou ten fíkovník uschl!" Ježíš jim odpověděl: "Amen, pravím vám, budete-li mít víru a nebudete pochybovat, učiníte nejen*

to, co se stalo s fíkovníkem; ale i kdybyste této hoře řekli: 'Zdvihni se a vrhni se do moře' - stane se to. A věříte-li, dostanete všechno, oč budete v modlitbě prosit.“

Po prožití noci v Betanii se Ježíš brzo ráno vrací do Jeruzaléma a má hlad. Přichází k fíkovníku s nadějí, že najde něco k jídlu. Navzdory přítomnosti listů na něm nenachází ovoce, jež se obvykle po listech objevovalo. Listů představuje reklamu, že fíkovník je plodný, ale byla to klamavá reklama. Ježíš varuje ty, kdo se předvádějí, že nesou ovoce, ale přitom jsou duchovně neplodní. Odsuzováno je pokrytectví. Překvapivé zlořečení, tvrdost a náhlost uschnutí stromu odhalují, že se zde jedná o prorocké znamení, které ukazuje k mnohem smutnějšímu druhu duchovní neplodnosti. Když předtím byl Ježíš hladový (4,2-4) odmítl využít své moci k opatření si potravy zázrakem; také v této situaci jeho zázrak nemá nic do činění s Ježíšovým hladem a frustrací. Strom je zde souzen za svou neplodnost, s okamžitým výsledkem, jež se projeví jeho uschnutím. Fíkovník podobně jako vinice jsou ve Starém zákoně klasickými symboly Izraele. Již Jeremiáš vyřizoval vážné Boží varování, „*Sklidím je nadobro, je výrok Hospodinův, na vinné révě nezbudou žádné hrozny, na fíkovníku žádné fíky, jen zvadlé listy*“ (Jr 8,13). Prorockým znamením v náhlém uschnutí fíkovníku Ježíš varuje Izrael, který navzdory vnějším projevům a konáním všech náboženských obřadů v chrámě byl bez ovoce. Uschnutí fíkovníku je tak varovným slovem o soudu, jenž se při Izraeli naplnil ve zničení Jeruzaléma a jeho chrámu v roce 70 po Kr.

Učedníci užasli nad tím, že fíkovník tak náhle uschl. Ježíš používá příhody s fíkovníkem k vyučování o moci modlitby víry. Naznačuje, že učedníci mohou činit to, co je jinak nemožné. „*A věříte-li, dostanete všechno, oč budete v modlitbě prosit.*“ Důraz je zde položen na víru. Nejde o to, že velikost víry učedníků je schopna učinit velké věci, ale spíše je zdůrazněna potřeba důvěry v Boží moc při vykonávání Boží vůle. Tento Ježíšův výrok však nesmíme vytrhnout z kontextu dalších Ježíšových slov na toto téma. Ježíš nenabízí svým učedníkům magickou moc učinit cokoli, co se jim zlíbí nebo konat mimořádné činy pro své vlastní zájmy. Vše musí být zaměřeno na plnění Božích záměrů a v souladu s Boží vůlí. „*A začkoli budete prosit ve jménu mém, učiním to, aby byl Otec oslaven v Synu*“ (J 14,13; podobně 16,23).

Tento oddíl má dva vrcholy. Varování soudem se netýká jen lidu staré smlouvy, ale i dnes všech těch, jejichž život víry nenese žádné viditelné ovoce. Naopak příslib úžasné moci modlitby se týká těch, jejichž víra přináší bohaté ovoce. Chopme se živou vírou úžasných zaslíbení, jež jsou obsažena ve v Ježíšových slovech o zázračné moci, jež je dostupná všem Ježíšovým učedníkům k naplnění jejich poslání tj. žít křesťanský život v plodném učednictví.

Spor o Ježíšovu pravomoc a podobenství o dvou synech (Mt 21,23-32)

1/ Když Ježíš přišel do chrámu a učil, přistoupili k němu velekněží a starší lidu a řekli: „Jakou mocí to činíš? A kdo ti tu moc dal?“

Otázka Ježíšovy autority se opět vynořila v souvislosti s triumfálním vjezdem do Jeruzaléma a akcemi v chrámě, neboť obojí ukazuje k Ježíšově mesiášské identitě Syna Davidova. Při Ježíšově vyučování v chrámě za ním přichází nejvyšší židovské autority, „*velekněží*“, vysocí

chrámoví funkcionáři a „starší lidu“, předáci nejvlivnějších aristokratických rodin, obojí členové nejvyššího židovského náboženského i občanského soudního dvora, tzv. Sanhedria (synedria, velerady). Později jsou v evangeliu též společně zmiňováni v 26,3.47; 27,1.3.12.20 jako ti, kdo se ujímají vedoucí role při odsouzení Ježíše k smrti. Jakoby již nyní byl jimi Ježíš vyslýchán, pokládají mu dvě strohé, takřka úřední otázky, týkající se Ježíšovy pravomoci a jejímu zdroji, jež mu dovoluje činit takové věci. „*Jakou mocí to činíš? A kdo ti tu moc dal?*“ Židovští vůdcové dobře věděli, že Ježíš si nárokuje božskou autoritu pro to, co v chrámě koná. Jejich otázka tak prozrazuje jejich odmítnutí Ježíše a pokus získat doklad, který by později mohli proti němu použít.

2/ Ježíš jim odpověděl: "Já vám také položím otázku; jestliže ji zodpovíte, i já vám povím, jakou mocí to činím. Odkud měl Jan pověření křtít? Z nebe, či od lidí?" Oni se mezi sebou dohadovali: "Řekneme-li, 'z nebe', namítne nám: 'Proč jste mu tedy neuvěřili?' Řekneme-li však 'z lidí', máme obavy ze zástupu; vždyť všichni mají Jana za proroka." Odpověděli tedy Ježíšovi: "Nevíme." Tu jim řekl i on: "Ani já vám nepovím, jakou mocí to činím."

Ježíš mistrně odpovídá protiotázkou, jak bylo obvyklé v rabínských debatách. Ptá se po zdroji autority Jana Křtitele, zda měl pověření křtít „z nebe“, tj. v židovském způsobu vyjadřování „od Boha“, nebo „od lidí“. Ježíšovou otázkou se židovští představitelé ocitají v defenzivě. Kdyby uznali, že Janův křest pochází od Boha (což je Ježíšův pohled), pak by na jejich adresu zazněla výtky, proč mu neuvěřili. Na veřejnosti však nechtěli být vnímáni jako ti, kteří popírají, že Jan Křtitel byl prorok. Proto odpovídají „Nevíme“, což ukazuje na jejich nekompetentnost jako náboženských vůdců lidu. Ježíš sám pak tváří v tvář jejich zatvrzelé nevěře odmítá odpovědět na jejich otázky. Ti, kteří nastražili Ježíši past, do ní sami spadli. Nepřímo však Ježíšova odpověď je zřejmá. Protože Ježíš považoval dílo Jana Křtitele za poslání svěřené mu Bohem, pak je jasné, že stejná odpověď se týkala jeho vlastní služby.

3/ Co myslíte? Jeden člověk měl dva syny. Přišel a řekl prvnímu: 'Synu, jdi dnes pracovat na vinici!' On odpověděl: 'Nechce se mi.' Ale potom toho litoval a šel. Otec přišel k druhému a řekl mu totéž. Ten odpověděl: 'Ano, pane.' Ale nešel.

Podobenství o dvou synech je první ze tří podobenství, jimiž Ježíš napomíná židovské vůdce. Poprvé Ježíš provádí osobní aplikaci jednoho ze svých podobenství na židovské vůdce. Úvodní otázka „*Co myslíte*“ zahrnuje posluchače, totiž židovské vůdce z předcházející perikopy k aktivní účasti v pochopení podobenství a jeho aplikaci. Otec žádá svého syna o to jít pracovat na vinici svého otce, což bylo samozřejmou povinností každého syna. První syn ani svého otce neosloví a odpovídá „*Nechce se mi*“, což je odmítnutím a vzpourou proti otcově autoritě. V tehdejší kultuře to bylo nepřijatelné, protože jedinou správnou odpovědí syna byla poslušnost. Později však toho litoval (μεταμεληθεὶς „činil pokání“) a šel. Po počáteční odmítnutí následovala poslušnost. Druhý syn odpovídá na stejnou žádost svého uctivě, oslovením „*pane*“, jež se zdá dosvědčovat jeho poddanost vůči otce a vyslovuje ochotné „*Ano*“, po němž však nenásleduje poslušný čin.

4/ Kdo z těch dvou splnil vůli svého otce? Odpověděli: "Ten první!" Ježíš jim řekl: "Amen, pravím vám, že celníci a nevěstky předcházejí vás do Božího království. Přišel k vám Jan po

cestě spravedlnosti, a vy jste mu neuvěřili. Ale celníci a nevěstky mu uvěřili. Vy jste to viděli, ale ani potom jste toho nelitovali a neuvěřili mu.

Správná odpověď židovských vůdců na Ježíšovu otázku, kdo ze dvou synů splnil vůli svého otce, se jim stává sebeobviněním. Židovští vůdcové museli být šokováni a uraženi aplikací, jež Ježíš odvodil z podobenství o dvou synech. Přirovnal je k synovi, který slovně přislíbil poslušnost, ale byl neposlušným a nešel pracovat na vinici. Oni přijali Boží zákon, vyjadřovali s ním souhlas, ale nebyli ho poslušní. Na druhé straně hříšní vyvrženci společnosti „*celníci a nevěstky*“ jsou identifikováni se synem, který odmítl uposlechnout otce, ale potom změnil svůj postoj a v poslušnosti otce šel pracovat na vinici. Proto vstoupí do království Božího spíše než židovské autority. Jedná se o jedno z nejtvrdějších slov, jež Ježíš vmetl do tváře zbožných Židů ve významném náboženském postavení. *"Amen, pravím vám, že celníci a nevěstky předcházejí vás do Božího království."* Výběrci daní pro Římany, kteří pro finanční prospěch zrazovali věc svého národa a prostitutky, které se dopouštěly sexuálních hříchů a často nabízely své služby i římským vojákům, patřily k nepohrdanější vrstvě tehdejší židovské společnosti. Logiku této šokující odpovědi vysvětluje Ježíš svým následujícím výrokem. Jan Křtitel, přišel „*po cestě spravedlnosti*“ tj. byl Bohem poslán jako Ježíšův předchůdce při naplňování dějin spásy, avšak židovští vůdci jeho poselství neuvěřili. Naopak celníci a nevěstky na druhé straně odpovídali na Janovo poselství a na znamení svého pokání se od něho nechali pokřtít. Vztah mezi Janem Křtitelem a Ježíšem je takový, že ti, kdo odmítají Jana, odmítají též Ježíše. Odmítnout poselství o blížícím se Božím království a nečinít pokání znamená odmítnout vůli nebeského Otce a vyřadit se tak z účasti na Božím království.

Ježíšovo podobenství o dvou synech si však nesmíme vyložit tak, že první syn představuje pouze zbožné avšak pokrytecké představitele židovstva Ježíšovy doby a druhý syn tehdy opovrhované hříšníky. Ježíšovo podobenství s jeho šokujícím poselstvím a varováním je určeno i dnes všem zbožným lidem, kteří jsou spokojeni sami se sebou a chce vyrušit z falešného klidu i každého z nás. Často se nám křesťanům vytýká, že máme stále co činit pouze s krásnými slovy, ale chybí nám odpovídající činy. Není to i při nás v mnohém ohledu pravdou, že něco jiného říkáme a něco jiného konáme, že Boží příkazy známe, ale často neplníme? Nechme se Ježíšovým podobenstvím varovat. „*Ne každý, kdo mi říká 'Pane, Pane', vejde do království nebeského; ale ten, kdo činí vůli mého Otce v nebesích*“ (Mt7,21). Pokud se cítíme Ježíšovým slovem i my obvinění, čiňme pokání a nesme ovoce pokání v podobě nových činů poslušnosti nebeskému Otci.

5/ Nejvyšší autoritou v církvi je Ježíš Kristus, hlava církve. Jeho příklad života a služby, jeho vyučování je pro všechny křesťany nejvyšší normou. Neformální, duchovní autoritu v církvi mají ti, kteří se řídí Ježíšovým slovem: „*Sám od sebe nečiním nic, ale mluvím tak, jak mě naučil Otec. Ten, který mě poslal, je se mnou; nenechal mě samotného, neboť stále dělám, co se líbí jemu*“ (J 8,28-29). Boží slovo zaznamenané písemně ve spisech Starého a Nového zákona je nejvyšší autoritou a normou ve vyučování a životě církve dnes. Autoritu má v církvi ten, kdo roste ve známosti Božího slova, správně jej vykládá a podle něho žije.

Podobenství o zlých vinařích (Mt 21,33-45)

1/ Po Ježíšově vjezdu do Jeruzaléma na oslátku, kdy je zástupy poutníků přicházejících na velikonoční svátky vítán jako mesiášský Syn Davidův, se vyhrocuje spor mezi Ježíšem a vedoucími představiteli židovstva. V následující den tj. v pondělí vykonal prorocký čin vyčištění Jeruzalémského chrámu, jež je znamením soudu nad těmi, kteří měli odpovědnost za chrámovou službu, ale současně tam též uzdravuje nemocné. V úterý vyučuje v chrámu a vedoucí představitelé židovstva, velekněží a starší lidu fakticky popírají Ježíšovu autoritu a pravomoc, s níž vyučuje a koná všechny své skutky. Ježíš vypráví tři podobenství, jimiž varuje židovské nejvyšší představitele a pak odpovídá na jejich další otázky, které jej mají chytit do léčky a prokázat, že je hoden smrti. Ježíš varuje zástupy před tehdejšími duchovními vůdci (farizeji a zákoníky), předpovídá zkázu chrámu a Jeruzaléma a předpovídá svůj příchod v slávě a moci a vyzývá ke stálé bdělosti. Ve čtvrtek slaví paschu (hod beránka) se svými učedníky, v pátek je zatčen, odsouzen na smrt a ukřižován a v neděli vstal z mrtvých. Tak probíhal poslední týden Ježíšova života v lidském těle na této zemi.

2/ Podobenství o zlých vinařích je druhým podobenstvím, při němž náboženští vůdcové Izraele naprosto zřetelně „poznali, že mluví o nich“ (v. 45). V tomto podobenství Ježíš obrazným způsobem líčí dějiny spásy a předně jejich překvapivé vyústění nebo vyvrcholení, k němuž právě v následujících dnech mělo dojít. Jednotlivé pojmy a obrazy byly tehdejším lidem srozumitelné. Obraz vinice ukazuje na „*dům izraelský*“, jak je často používán zvláště v prorocké literatuře (např. Iz 5,7; Jr 12,10). Hospodářem je sám Bůh, který učinil vše, aby vinice mohla nést hrozny. Vysazenou vinici obehnal zdí, vykopal v ní lis a vystavěl strážní věž. Vinaři, jimž byla vinice pronajata, jsou náboženští vůdcové izraelského národa. Služebníci poslaní hospodářem vinice jsou proroci, které Bůh posílal Izraeli. Nejen nebyli přijati, ale bylo s nimi zle naloženo a dokonce někteří z nich byli usmrceni. Podobně jako Jeremiáš byl zbit (Jr 20,2), Uriáš zabit (Jr 26,21-23) a Zekarjáš ukamenován (2 Pa 24,21). Když hospodář poslal jiné služebníky, učinili jim stejně. Nakonec se hospodář rozhodl poslat svého syna a očekával, že před ním budou mít respekt. Na konci dlouhých dějin zjevování Izraeli skrze proroky, Bůh poslal svého vlastního Syna. Zde Ježíš poprvé veřejně potvrzuje své božské synovství. Nájemníci rozpoznávají syna jako dědice a rozhodli se jej zabít, a tak se dostat k dědictví. Syn je nejprve vyvelečen ven z vinice a pak zabit. Matouš má tak na mysli Ježíšovu smrt mimo zdi města.

3/ Po vyprávění podobenství provádí Ježíš tváří v tvář vedoucím představitelům židovstva nečekanou až šokující aplikaci. Když se Ježíš ptá, co učiní pán vinice těm vinařům, odpovídají: „*Zlé bez milosti zahubí a vinici pronajme jiným vinařům, kteří mu budou odvádět výnos v určený čas.*“ Židovští vůdcové tak vynáší sami nad sebou odsuzující rozsudek. Nevědomky mluví sami o sobě, jako kdysi David, když vynesl ortel smrti nad člověkem, o němž mu prorok Nátan vyprávěl. Tehdy slyšel David prorocké slovo: „*Ten muž jsi ty*“ (2 Sa 12,7). Na rozdíl od Davida, který činil pokání a přijal Boží milost však vedoucí představitelé židovství, když pochopili, že se mluví o nich, se chtějí Ježíše, Božího syna zmocnit a zabít, což se jim také po několika dnech podaří.

Z Ježíšových úst zaznívá na jejich adresu šokující prorocké slovo: „*Proto vám pravím, že vám Boží království bude odňato a bude dáno národu, který ponese jeho ovoce.*“ Ve Starém

zákoně pojem Božího království zahrnuje Boží vládu nad celým světem (1 Pa 29,11-12; Ž 103,19), kdy Boží sláva bude zjevná na celé zemi (Iz 24,23). Skrze lid Izraele Bůh zřizoval své království na této zemi. Izrael měl přijmout Boží vládu a sloužit ostatním národům, aby též přijali Boží vládu nad celým světem. Ježíš přišel jako Žid, aby naplnil zaslíbení dané Izraeli (10,5-6; 15,24). Protože Izrael jako celek Ježíše jako Mesiáše odmítl, vykonávání záměrů Božího království bylo vzato Izraeli a požehnáním království Božího se těší Ježíšovi učedníci a všichni ti, kteří se k nim připojí. Místem, kde Boží království mocně působí již nyní je společenství církve, jež je lidem království a patří do ní nejen Židé, ale i příslušníci všech ostatních národů.

4/ Ježíš je nejen synem nebeského hospodáře, synem Božím, ale také kamenem úhelným v budování Božího království na této zemi (v hebrejštině je výraz *ben* označující syna podobný výrazu *eben* pro kámen). Ježíš cituje Písma ze Ž 118,22-23, „*Kámen, který stavitelé zavrhli, stal se kamenem úhelným; Hospodin to učinil a je to podivuhodné v našich očích?*“ Předáci židovstva odmítli Božího syna tak jako stavitelé v biblickém proroctví zavrhli kámen úhelný, jenž je nejdůležitějším základním kamenem (srov. Iz 28,16) nebo jej je možné chápat i jako vrcholový klenák, který spojuje celek klenby. Kdo odmítá Božího Syna, jenž se stal úhelným kamenem nové reality církve, jež se fakticky stala novým Izraelem, ztrácí své výsadní postavení a uvádí na sebe soud. „*Kdo padne na ten kámen, roztrhne se, a na koho on padne, toho rozdrtí.*“ Tento výrok je narážkou na „*kámen úrazu*“ o který mnozí „*klopýtnou, padnou a roztrhne se*“ (Iz 8,14-15; srov. též Da 2,34-35.44-45). Naopak kdo přijímá Syna Božího Ježíše Krista, přijímá spolu s ním požehnanou realitu přítomnosti a moci Božího království. Osobní vztah k Ježíši je tím nejdůležitějším v životě, na čem skutečně záleží.

Podobenství o hostině a svatebním šatu (Mt 22,1-14)

1/ Pán Ježíš často vyprávěl svým posluchačům podobenství. Podobenství je stručné vyprávění příběhu, který v určitých bodech slouží jako obraz, jenž odkazuje k hlubšímu duchovnímu smyslu. Na základě něčeho známého a srozumitelného z událostí v tomto světě jsou nám odkrývána tajemství Božího království. Boží království je oblast, jež není přístupná našim smyslům a jeho pochopení přesahuje schopnosti našeho myšlení. Boží zákony, principy vlády v jeho království se učíme chápat skrze obrazy a přirovnání ze světa nám všem důvěrně známého. Ježíšova podobenství vynikají názorností, jednoduchostí a průzračností. I děti si je mohou snadno zapamatovat.

Jeden král vystrojil svatbu svému synu a pozval mnohé hosty. Podle tehdejších obyčejů se ke svatbě zvalo nejméně dvakrát. Nejprve bylo dostatečně předem ohlášeno datum svatby a pak pozvané navštívili poslové ještě jednou, aby nikdo z pozvaných nezapomněl přijít. Protože se v tomto případě jednalo o svatbu královského syna, jistě byla připravena veliká slavnost a množství jídla. Byla to velká pocta být pozván ke královské hostině. Ale děje se něco neslýchaného, nepochopitelného, nebývalého. Pozvaní nechtěli přijít. Král vysílá nové posly, kteří naléhavě zvou, ale výsledek je stejný, protože pozvaní na pozvání nedbají. Někteří z pozvaných jdou za svou prací, na svá pole nebo za svým obchodem. Jsou i takoví, kteří se poslům vysmívají, ubližují jim, ba dokonce některé zabili. Co to má znamenat pro oblast Božího království?

2/ Toto podobenství je jedním ze tří, které Ježíš původně pověděl v Jeruzalémě nejvyšším představitelům židovstva, velekněžím a starším lidu, kteří dobře poznali, že Ježíš mluví předně o nich (21,45). Pozemského krále tehdy v Izraeli neměli, ale všichni Židé tehdy věděli, že nejvyšším králem vládnoucím nad všemi vladaři tohoto světa je sám živý Bůh. Královským synem je Mesiáš, který byl často líčen jako ženich. Svatební hostina královského syna odkazuje k mesiášské hostině. Nebeský král posílá své služebníky (jsou míněni proroci), aby k hostině přivedli pozvané, tj. „syny království“, Židy, kteří však nechtějí přijít. Druhou skupinou služebníků zvoucích ke svatební hostině již nejsou proroci, ale Jan Křtitel a Ježíš s jeho učedníky s poselstvím, že se naplnil čas, zaslíbené Boží království přichází, je třeba činit pokání a věřit evangelium. Pozvání však není přijato, Jan Křtitel byl popraven a potupná smrt čeká i na samotného Mesiáše Ježíše. Hněvivá reakce krále má za následek vyslání vojska, záhubu nevěrného lidu a spálení jejich města. To pozoruhodně odpovídá zničení města Jeruzaléma v roce 70 po Kr. O jeruzalémském chrámu Ježíš později předpovídá: „*Nezůstane kámen na kameni, všechno bude rozmetáno*“ (24,2). Boží soudy nad nevěrnými jsou tvrdé, ale spravedlivé. Jeho milost se však projevuje v tom, že posílá nové služebníky a každého, koho nalezli, „*dobré i zlé*“, zvali ke svatební hostině v Božím království. Mesiášská hostina tak nachází své eschatologické naplnění v zahrnutí pohanů, kteří byli považováni tehdejšími zbožnými Židy považováni za „nehodné“ a zlé.

3/ Poselství tohoto podobenství pro nás.

Živý Bůh, Stvořitel a nejvyšší vládce všeho připravil pro nás lidi něco slavného, vzácného. Písmo to nazývá spasení, život věčný. Nebeský král rozesílá i dnes po celé zemi své posly, aby oznamovali, co připravila Boží láska v Kristu. Celé biblické poselství je Božím voláním, pozváním, nabídkou věčného života, spasení. A přesto mnozí lidé nemají zájem. Jdou si raději po své práci, vedou své obchody a neprojevují zájem o to, co Bůh nabízí. Jak je tomu s jedním každým z nás? Přijali jsme Boží pozvání a stali jsme se posly evangelia druhým lidem? Když člověk odmítne, pozvání bude platit jiným. Bůh není na nás odkázán, ale my jsme odkázáni na něj. Nenechme se odradit mnohými, kteří odmítají Boží pozvání ke spasení. Nakonec se svatební síň naplní. Nebe bude plné vykoupených. Bude tam však každý z nás?

4/ Ježíšovo podobenství končí znepokojivým závěrem. Mluví se zde o člověku, který sice přijal pozvání, přišel na hostinu, ale neměl svatební roucho. Byl odhalen a ze svatební síně vykázán. Tímto závěrem podobenství Ježíš dnes oslovuje ty, kteří reagovali kladně na Boží pozvání, jsou třeba i členy církve, a přesto jim něco podstatného stále chybí. Chybí jim svatební roucho, a tak nejsou „hodni“, aby stolovali s Ježíšem. „*Svatební roucho*“ (ČSP) je metaforou spravedlnosti. V Iz 61,10 čteme: „*Velmi se veselím z Hospodina, má duše jásá k chvále mého Boha, neboť mě oděl rouchem spásy, zahalil mě pláštěm spravedlnosti jak ženicha, jenž si jako kněz členku bere, a jako nevěstu, která se kráší svými šperky.*“ Ty, kteří skutečně patří k Božímu lidu, Bůh odívá „*rouchem spásy*“, „*pláštěm spravedlnosti*“. Spravedlnost Kristova je šatem, jímž se musí věřící obléci, aby byla zakryta jejich nahota, jejich hříchy. Naše vlastní spravedlnost na základě našich vlastních skutků je před Bohem jako roucho ohyzdné. I o tom mluví prorok Izaiáš. „*Jako nečistí jsme byli všichni, všechna naše spravedlnost jako poskvrněný šat*“ (Iz 64,5).

Svatebním rouchem však není míněna jen spravedlnost, jíž skrze víru v Krista přijímáme, ale i posvěcení, k němuž jsme povoláni. „*Vždyť Bůh nás nepovolal k nečistotě, nýbrž k posvěcení*“ (1Te 4,7). „*Usilujte o...posvěcení, bez něhož nikdo neuvidí Pána*“ (Žd 12,14). Při posvěcování svého života je člověk plně aktivní. „*Neobelhávejte jeden druhého, svlechte se sebe starého člověka i s jeho skutky a oblectě nového, který dochází pravého poznání, když se obnovuje podle obrazu svého Stvořitele*“ (Ko 3,9-10). Kdo není ochoten v pokání svlékat starého člověka s jeho skutky, jako je např. hněv, hrabivost, pomlouvání a při němž se neprojevuje ovoce nového chození v Duchu svatém a utěšuje se členstvím k církvi, ten se hrozně klame ve svých nadějích. Pozvání, jež každému platí, také každého zavazuje. I všem křesťanům platí vážné Ježíšovo napomenutí: „*Neboť mnoho je povolaných, ale málo vyvolených*“ (v. 14). Vnější, lidskýma ušima slyšitelné pozvání a povolání do Božího království je určeno všem lidem. Vnitřní povolání Ducha svatého se projeví u Bohem vyvolených tím, že se znovuzrodí k novému životu, kdy jako synové a dcery Boží se nechají vést Duchem Božím a nesou ovoce Ducha svatého. „*Ovoce Božího Ducha však je láska, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrota, věrnost, tichost a sebeovládání*“ (Ga 5,22-23). Boží Duch pak nám dává jistotu spasení. „*Tak Boží Duch dosvědčuje našemu duchu, že jsme Boží děti. A jsme-li děti, tedy i dědicové - dědicové Boží, spoludědicové Kristovi; trpíme-li spolu s ním, budeme spolu s ním účastni Boží slávy*“ (Ř 8,16-17).

Kdo skutečně a ne jen formálně patří do církve Kristovy, nevěsty Beránkovi, je přioděn svatebním rouchem. Pak se smíme těšit z toho, že nás čeká to, co slyšel a viděl apoštol Jan ve svém vidění na ostrově Patmos: „*A slyšel jsem zpěv jakoby ohromného zástupu, jako hukot množství vod a jako dunění hromu: 'Haleluja, ujal se vlády Pán Bůh náš všemohoucí. Radujme se a jásejme a vzdejme mu chválu; přišel den svatby Beránkovy, jeho choť se připravila a byl jí dán zářivě čistý kment, aby se jím oděla.' Tím kmentem jsou spravedlivé skutky svatých. Tehdy mi řekl: 'Piš: Blaze těm, kdo jsou pozváni na svatbu Beránkovu'*“ (Zj 19,6-9).

Spor o daň císaři a o vzkříšení (Mt 22,15-33)

1/ Po třech podobenstvích zaměřených proti náboženským vůdcům Izraele následují tři kontroverze. Ve všech třech případech Ježíš ob stojí ve zkouškách, kdy mu jeho protivníci nějakým slovem nastražili léčku. Již ve 12,14 čteme, že poté, co Ježíš uzdravil v sobotu v židovské synagoze člověka s odumřelou rukou „*farizeové vyšli a smluvili se proti němu, že ho zahubí*.“ Nyní se farizeové sešli, aby se společně poradili o tom, jak Ježíše „*chytit do pastí*“. Chtějí vymyslet nějakou otázku, při jejímž zodpovězení řekne něco, za co by mohl být obžalován a odsouzen. Farizeové za ním posílají své učedníky společně s herodiány, kteří otevřeně podporovali vládnoucí Herodovu rodinu (tehdy to byl Herodes Antipas, který vládl v Galileji) a netajili se svými sympatiemi vůči římské moci. Počínají si podle známého přísloví: „*Když ptáčka lapají, pěkně mu zpívají*.“ Oslovení „*Mistře*“, „*Učiteli*“ je titulem respektu. Tvzení, že je „*pravdivý*“, nebo „*pravdomluvný*“ (Bible 21) a „*učíš cestě Boží podle pravdy, na nikoho se neohlížíš a nebereš ohled na postavení člověka*“ mu lichotí, aby Ježíš mluvil tak směle, jak je možné. Pokud Ježíš nebere ohled na mocné lidi, může mluvit kriticky i o dani, kterou Židé musí platit pohanskému císaři. „*Je dovoleno dávat daň císaři, nebo ne?*“ Otázka sama je chytře a lstivě vymyšlena. Pokud odpoví, že Židé mají platit daň císaři, bude

Ježíš diskreditován jako ten, jenž činí nepřípustný kompromis a tak není hoden jména „prorok“. Pokud odmítne platit daň císaři, pak je to možné proti němu použít u římských autorit a označit jej za nebezpečného revolucionáře. Daní je míněna daň z hlavy placená Římu všemi dospělými občany. Byla tvrdou připomínkou římské okupace. Ježíš rozpoznal a veřejně označil zlý úmysl tázajících se jako pokoušení pokrytců. Sám u sebe žádnou minci nemá, byl fakticky velmi chudý. Žádá své pokušitele, aby mu ukázali peníz římské měny, jímž se daň platila, a řekli mu, čím je zde obraz a nápis. V Ježíšově době byl používán stříbrný denár s obrazem císaře Tiberia a nápisem na lici mince, Tiberius císař, syn božského Augusta, a na rubu nápis *Pontifex maximus*, tj. Nejvyšší kněz. Protože správně odpovídají, že na minci je obraz i jméno císaře, pak jim Ježíš odpovídá: „*Odevzdejte tedy, co je císařovo, císaři, co je Boží, dejte Bohu.*“

2/ Placení daní je vždy nepříjemnou záležitostí. Někteří znalci tehdejší doby odhadují, že židovská rodina platila asi 50% svého ročního příjmu na různé daně. Placení daní římskému císaři byla tehdy v Izraeli velmi palčivá a bolestivá otázka, protože bylo nejzřetelnějším projevem znamení politické poddanosti Římu. V roce 6 př. Kr. Juda Galilejský vedl revoltu proti římské moci, která vyhlásila první soupis obyvatel pro daňové účely. Vzniklo tak zélótské hnutí, které tvrdilo, že placení daní je Boha znevažující projev otrocké poddanosti vůči pohanům. Daní císaři je zřejmě míněna daň z hlavy, již musel platit každý občan římského impéria římskými penězi v denárech. Římské peníze byly raženy z příkazu císaře a byl na nich jeho obraz. Proto Ježíš říká, že placení daně císaři znamená dávat mu to, co mu patří. Podle Ježíše je tak správné platit daň římskému císaři, jako je správné platit chrámovou daň (17,4). Toto oprávnění je však vyváženo příkazem dát Bohu to, co mu patří. Člověk byl stvořen k Božímu obrazu (Gn 1,27), a tak Bohu musíme odevzdat sami sebe v poslušnosti a službě, jež se dotýká všeho, co jsme a máme. Císaři máme odevzdat daň, avšak sebe sama máme vydat zcela Bohu. Pozdější novozákonní příkaz k placení daní a prokazování úcty sekulárním vládcům (Ř 13,7; 1 Pt 2,17) vychází z tohoto Ježíšova výroku. Ježíš nebyl členem zélótského hnutí ani revolucionář, který chtěl svrhnout římskou vládu. Pokud dáváme státu, to co mu náleží (daně, podřízenost a uctivý postoj k jeho představitelům), pak o to více máme dávat Bohu to, co mu náleží – naprostou oddanost sebe sama Bohu. Loajalita vůči státu musí být vždy chápána v širším kontextu, a tak relativizována naší naprostou poddaností Bohu. Jako i v mnoha dalších záležitostech pro křesťana platí základní pravidlo: „*Boha je třeba poslouchat více než lidi*“ (Sk 5,29, ČSP).

3/ Saduceové podobně jako farizeové přichází Ježíše jako učitele podrobit zkoušce. K saduceům patřily aristokratické kněžské rodiny v Izraeli, pragmatické v postoji k římské moci a ve své teologii svázané se zemí a tímto věkem. Saduceové považovali za inspirovaný a závazný pouze Pentateuch (Pět knih Mojžíšových) a v něm nenacházeli žádný doklad o vzkříšení. Podle nich tělo i duše zahynou při smrti. „*Saduceové totiž říkají, že není zmrtvýchvstání a že nejsou andělé a duchové, kdežto farizeové vyznávají obojí*“ (Sk 23,8). Saduceům nejde v tomto případě o to Ježíše chytit do pasti a pak jej obžalovat, jako spíše zesměšnit jej a spolu s ním všechny, kteří věří ve zmrtvýchvstání. Vypráví příběh o ženě, která přežila svých sedm mužů, kteří ji postupně přijali za manželku na základě praxe levirátního manželství ustanoveného Mojžíšovým zákonem, kdy si švagr mohl vzít za ženu po

smrti svého bratra jeho manželku. „*Prvorozený syn, kterého porodí, ponese jméno jeho zemřelého bratra, aby jeho jméno nebylo z Izraele vymazáno*“ (Dt 25,6). Otázka saduceů zní, kterému ze sedmi manželů bude po vzkříšení patřit tato žena jako manželka.

4/ Ježíšova odpověď těm, kteří popírali víru ve vzkříšení a chtěli zpochybnit Ježíšovo vyučování je ostrá, ale pravdivá. „*Mýlíte se, neznáte Písma ani moc Boží*“ (v. 29). Popírat víru ve vzkříšení je tragický omyl, který má dalekosáhlé následky. Řecký výraz *πλανᾶσθε* „*mýlíte se*“ (ČEP), „*bloudíte*“ (ČSP) znamená, že takový člověk je sveden ze správné cesty života, propadá bludu. Učení, že „*v Ježíši je vzkříšení z mrtvých*“ (Sk 4,2) patří od dob apoštolů k jádru křesťanského zvěstování a vyučování. Apoštol Pavel významu víry ve vzkříšení Ježíš Krista budoucího těla z mrtvých vzkříšení věnuje obsáhlou 15. kapitulu svého 1. listu Korintským. Jak to sám Pán Ježíš říká, popírat vzkříšení znamená, že neznáme Písma ani moc Boží. Saduceům chybělo pravé poznání Boží pravdy, protože omezili Bohem inspirované Písmo jen na prvních pět knih Mojžíšových, a proto jim chybělo plné poznání Boží pravdy. Ježíš jim však cituje právě slovo z Mojžíšových knih, kdy Bůh promluvil k Mojžíšovi: „*Já jsem Bůh Abrahamův, Bůh Izákův a Bůh Jákobův?*“ (Ex 3,6). Tento citát dokazuje, že Bůh „*není Bohem mrtvých, nýbrž živých*“ (v. 32). Farizeové a další Židé tehdejší doby věřili ve vzkříšení z mrtvých především na základě těchto dvou textů z Písma. „*Tvoji mrtví obživnou, má mrtvá těla vstanou! Probud'te se, plesejte, kdo přebýváte v prachu!*“ (Iz 26,19). „*Mnozí z těch, kteří spí v prachu země, procitnou; jedni k životu věčnému, druzí k pohaně a věčné hrůze*“ (Da 12,2). Nevěřit ve vzkříšení znamená nejen neznat Písma, ale také neznat úžasnou moc Boží, jež se projevuje v proměně člověka z duchovní smrti ke znovuzrození a v Boží moc vzkřísit mrtvé tělo k věčnému životu. Je-li Bůh Stvořitelem všeho života na této zemi, pak není pro něj žádným problémem vzkřísit to, co bylo mrtvé, k novému životu.

5/ „*Po vzkříšení se lidé nežení ani nevdávají, ale jsou jako nebeští andělé*“ (v. 30). Budoucí život v novém, Božím Duchem proměněném těle bude tělem v kontinuitě s naším dosavadním tělem, obdobně jako tomu bylo s Ježíšovým tělem po vzkříšení. Nesl stopy po ukřižování a učedníci Ježíše poznali a mohli se jej i dotýkat. Na rozdíl od nynějšího pomíjitelného těla to bude tělo nepomíjitelné, na místo těla přirozeného to bude tělo duchovní tj. v plnosti prostoupené Duchem svatým (1 K 15,42-44). Manželství je Boží stvořitelský řád pouze pro tento časný život. „*Po vzkříšení se lidé nežení ani nevdávají*“. V tomto ohledu budou vzkříšení lidé jako andělé, kteří nežijí v manželských svazcích a nerozmnožují se. Žádné zbožšťování manželství není namístě. Sexuální touha již nebude v našich vzkříšených tělech, ale vzkříšení budou mít daleko hlubší vzájemné vztahy, kdy budou schopni milovat všechny nejhlubším poutem lásky. Na místo sexu, erosu, nastoupí agapé. Budeme schopni jako Boží děti se navzájem milovat tak, jak Bůh sám miluje nás. Stvoření se stane novým stvořením Božím.

Největší přikázání a Mesiáš, Syn Davidův (Mt 22,34-45)

1/ Farizeové tentokrát posílají za Ježíšem jednoho ze svých odborníků na otázky týkající se Tóry, Mojžíšova zákona. Ten Ježíši pokládá zkušební otázku, jež se tehdy mezi rabíny těšila velkému zájmu: „*Mistře, které přikázání je v zákoně největší?*“ Rabíni se na základě pečlivého studia shodli na tom, že Mojžíšův zákon obsahuje celkem 613 přikázání, z toho 248

příkazů a 365 zákazů. Jako Boží příkazy měly být všechny dodržovány, problémem bylo to, že je bylo třeba všechna znát. Židé tehdy obvykle rozlišovali přikázání velká a malá, lehká a těžká. Obdobně i Ježíš podtrhl to, co je v Zákoně důležitější: právo, milosrdenství a věrnost (Mt 23,23). Přestoupení Božího zákona je vždy hříchem, ale některé hříchy mají v lidském životě mnohem závažnější důsledky pro nás i naše okolí. Na otázku, jaké je největší přikázání v Zákoně, Ježíš odpovídá citací první části jedné z nejdůležitějších židovských modliteb a vyznání víry, která je součástí každodenní ranní a večerní modlitby. Tato modlitba má název Šema Izrael „*Slyš Izraeli*“ (Dt 6,4-9; 11,13-24; Nu 15,34-41). Po vstupních slovech „*Slyš, Izraeli, Hospodin, Bůh náš, jest jediný pán*“, která Ježíš též cituje v Mk 12,29, Ježíš cituje to přikázání, které označuje za největší a první: „*Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí.*“ Nejdůležitější v lidském životě je milovat Boha celou svou bytostí. Biblické výrazy „srdce“, „duše“, „mysl“ se vzájemně nevylučují, ale překrývají, a je požadováno, aby naše láska k Bohu vycházela z celé naší osoby, všech našich schopností. Ježíš přidává druhé podobné přikázání: „*Miluj svého bližního jako sám sebe.*“ Toto znění doslovně souhlasí se LXX Lv 19,8 a je citováno Pavlem v Ř 13,9 jako shrnutí všech přikázání, v Ga 5,14 jako shrnutí celého Zákona a v Jk 2,8 jako „*královský zákon*“.

2/ Dvojí přikázání lásky patří nerozlučně dohromady a obsahuje dimenzi vertikální (vztah s Bohem) a horizontální (vztah s jinými). Láska v biblickém pojetí není nikdy chápána jako emoce. Láska k Bohu je záležitost úcty, oddanosti a poslušnosti. „*V tom je totiž láska k Bohu, že zachováváme jeho přikázání*“ (1J 5,3). Milovat bližního znamená jednat s druhými vždy jen tak, jak je to pro ně dobré. „*Láska neudělá bližnímu nic zlého*“ (Ř 13,10). Co znamená milovat svého bližního jako sám sebe Ježíš prakticky formuloval v tom, co nazýváme zlaté pravidlo. „*Jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak vy jedněte s nimi; v tom je celý Zákon, i Proroci*“ (Mt 7,12). Ježíš jedinečným způsobem spojil přikázání lásky k Bohu a bližnímu dohromady jako jádro a naplnění všech Božích požadavků. „*Na těch dvou přikázáních spočívá celý Zákon i Proroci.*“ Neznamená to, že ostatní Boží přikázání obsažená v Písmu jsou těmito dvěma přikázáními zrušena, ale přikázání lásky k Bohu a bližnímu je třeba chápat jako klíč pro pochopení a aplikaci Zákona i Proroků.

3/ Milovat Boha a svého bližního nejsme schopni sami z vlastních sil. Jak píše apoštol Jan: „*Bůh je láska. ...V tom je láska: ne že my jsme si zamilovali Boha, ale že on si zamiloval nás a poslal svého Syna jako oběť smíření za naše hříchy. Milování, jestliže Bůh nás tak miloval, i my se máme navzájem milovat*“ (1J 4,7-12). Apoštol Pavel zdůrazňuje, že láska není náš vlastní výkon, ale ovoce Ducha svatého (Ga 5,22). „*Boží láska je vylita do našich srdcí skrze Ducha svatého, který nám byl dán*“ (Ř 5,5). Čas pokračujícího perfekta ἐκκέχυται „vylita“ naznačuje, že spásné dílo Ducha není pouze jedním, momentálním činem. Všudypřítomný Duch nemá omezené úřední hodiny. Je třeba se každodenně poddávat Duchu svatému a vděčně přijímat jeho dílo v nás.

4/ Další oddíl je vyvrcholením předcházející série zkoušek Ježíše jeho oponenty, které Ježíš brilantně absolvoval a demonstroval tak svou jedinečnou autoritu učitele. Nyní se však sám chápe iniciativy proti svým oponentům a pokládá jim dvě otázky, které se týkají toho, co Písma učí o Mesiáši a správná odpověď na ně pomáhá lidem rozpoznat, kdo Ježíš skutečně je. První otázka, „*Co si myslíte o Mesiášovi? Čí je syn?*“ je velmi snadná. V tehdejší době, kdy

mnozí očekávali příchod zaslíbeného Mesiáše, se všeobecně vědělo o tom, že Mesiáš bude Davidovým potomkem. Označení „*Syn Davidův*“ byl tehdy mesiášským titulem. Ježíše jako Syna Davidova rozpoznali slepci prosící o uzdravení (Mt 9,27; 20,30), kananejská žena (Mt 15,22), a takto Ježíše vítá při příjezdu do Jeruzaléma mohutný zástup lidí (Mt 21,9). Farizeové tak bez obtíží odpovídají na první Ježíšovu otázku, že Mesiáš je syn Davidův.

Na druhou Ježíšovu otázku však již farizeové nejsou schopni odpovědět. Tato otázka se týká výkladu žalmu 110, kde David inspirovaný Duchem svatým prohlašuje Mesiáše za svého Pána. „*Řekl Hospodin mému Pánu: Usedni po mé pravici, dokud ti nepoložím nepřátele pod nohy.*“ Hospodin zde udílí svému Pomazanému, Mesiáši mimořádné privilegium, kdy jej usazuje po své pravici v nebesích a všechny nepřátele podřizuje pod jeho nohy tj. označuje jej za Pána všech, Pána pánů a Krále králů. Mesiáš tak není jen pouhým člověkem, potomkem Davida, je jako zaslíbený Syn člověka povýšen na pravici Boží, aby sdílel Boží vládu nad celým světem. V něm se naplňuje Danielovo proroctví: „*A byla mu dána vladařská moc, sláva a království, aby ho uctívali všichni lidé různých národností a jazyků. Jeho vladařská moc je věčná, která nepomine, a jeho království nebude zničeno*“ (Da 7,14). Mesiáš je více, než lidský potomek Davida. V Ježíšově službě je stále rostoucí měrou odkrýván jeho vztah k Bohu jako jedinečného Božího syna. Tak jej rozpoznávají učedníci a jejich vyznání vrcholí ve vyznání Petrově: „*Ty jsi Mesiáš, Syn Boha živého*“ (Mt 16,16).

Síla Ježíšova argumentu závisí na jeho použití Ž 110, jež je nejčastěji citovaným starozákonním oddílem v Novém zákoně. Pointou otázky adresované farizeům je vyvýšení pojetí Mesiáše, který není jen pouhou lidskou bytostí, ale jedinečným způsobem je zjevením Boží přítomnosti – a tudíž je tím, koho David oslovuje jako svého Pána. Tento oddíl slouží jako ospravedlnění pro mimořádné nároky činěné Ježíšem, jež se jej týkají a k nimž se hlásí v dřívějších oddílech (např. 10,32-33.40; 11,27; 14,33; 16,16). Jako v Petrově vyznání, tak zde, Mesiáš, Syn Davidův je rozpoznán jako jedinečný „*Syn Boha živého*“. Je živým Pánem církve, který sedí na pravici Boží. Farizeové odmítli nejen lidské mesiášské nároky, ale jedinečného posla Božího, kterého dokonce sám David nazval „*můj Pán*“. Ježíš je pro evangelistu a jeho společenství v jedné rovině s Hospodinem Starého zákona. Ježíšovi oponenti poté, co nebyli schopni odpovědět na Ježíšovu otázku, se již od toho dne neodvážili jej dále dotazovat. Moudrost Ježíše jako učitele je plně obhájena. V této závěrečné a vrcholné debatě Ježíš překonává farizeje ve výkladu Písma a prokazuje se jako autoritativní vykladač. Tato příhoda také poskytuje „biblický základ“ christologickým titulům, které vztáhli na Ježíše první křesťané. Ježíš je klíčem k výkladu izraelských posvátných Písem a Ježíš je Pán, který právem jako Boží syn prohlásil: „*Je mi dána veškerá moc na nebi i na zemi*“ (Mt 28, 18).

Varování před zákoníky a farizeji (Mt 23,1-22)

Farizeové byli od 1. století př. Kr. považováni za nejváženější, nábožensky nejvlivnější a vedoucí skupinu židovstva. Zbožnost farizeů má svůj základ a sílu v myšlence bezpodmínečné a svrchované Boží vlády nad člověkem. Proroci v Izraeli tuto Boží vládu a právo na člověka mocně vyhlášovali, farizeové usilovali o praktické uskutečnění Božích přikázání v životě jednotlivců i celé židovské společnosti. „Zákoník“ (v hebrejštině sófer tj. „písmář“) od dob Ezdráše byl znalec a vykladač Písma a předně Mojžíšova zákona. Většina

zákoníků patřila ke straně farizeů a byli odpovědní za praktické vyučování Zákona a stanovovali pravidla správného uplatňování Božích přikázání v jednotlivých konkrétních případech. Přes mnohé kladné rysy, jež bychom mohli při tehdejších zákonících a farizeích nalézt, Ježíš jejich vyučování a praktickou činnost podrobuje ostré kritice. Již při několika předcházejících příležitostech se Ježíš distancoval od vyučování farizeů (srov. 9,10-11.14; 12,1-2.10-14; 15,1-20; 19,3-9) a na jednom místě dokonce varoval své učedníky „*před kvasem saduceů a farizeů!*“ (16,6.11-12). Ti, kteří v církvi vyučují druhé, budou souzeni s větší přísností (Jk 3,1), protože jejich působení může druhé zavést na falešné cesty. Přijměme všichni Ježíšovu ostrou kritiku zákoníků a farizeů jako varování před falešným výkladem Božího slova a před falešnou zbožností.

Podobně jako v Kázání na hoře i zde Ježíš oslovuje zástupy i své učedníky. Zástupy slyší povahu Ježíšovy obžaloby farizeů; učedníci k tomu slyší ještě více o spravedlnosti, jež se od nich požaduje, jež má přesahovat spravedlnost zákoníků a farizeů (5,20) a také něco o nebezpečích, jimž čelí ti, kdo usilují o spravedlnost. Ježíš začíná pozitivním vyjádřením týkajících se zákoníků a farizeů, které chválí v zásadě za to, že se zabývají důležitým úkolem výkladu Mojžíšova učení. Farizeové společně se svými profesionálními vykladači Tóry, „zákoníky“ sedí „*na stolicích Mojžíšových*“. To znamená, že jako správci Mojžíšova učení mají podíl na jeho autoritě a podle toho mají být respektováni. Jakákoliv lidská autorita při výkladu Písma však nemá být přijímána nekriticky, ale každé vyučování a praxe v církvi má být podobně jako každé prorokování rozsuzováno společenstvím věřících. Zde nám jsou příkladem Židé v Beroji, o nichž čteme: „*Přijali evangelium s velikou dychtivostí a každý den zkoumali v Písmu, zdali je to tak, jak zvěstuje Pavel*“ (Sk 17,11). My však na rozdíl od tehdejších Židů víme, že apoštolské svědectví zaznamenané písemně v Novém zákoně je nám nejvyšší autoritou.

1/ „*Mluví a nečiní. Svazují těžká břemena a nakládají je lidem na ramena, ale sami se jich nechtějí dotknout ani prstem.*“ Úvodní kritika farizeů zahrnuje rozpor mezi jejich slovy a jejich činy. Je dobré činit, co řeknou, ale nemáme jednat podle jejich skutků, jež nejsou v souladu s jejich vlastním vyučováním. Apoštol Jakub obdobně napomíná členy církve: „*V tichosti přijměte zaseté slovo, které má moc spasit vaše duše. Podle slova však také jednejte, nebudte jen posluchači - to byste klamali sami sebe! Vždyť kdo slovo jen slyší a nejedná podle něho, ten se podobá muži, který v zrcadle pozoruje svůj vzhled; podívá se na sebe, odejde a hned zapomene, jak vypadá*“ (Jk 1,21-24). Na jeruzalémském sněmu Petr káral křesťany z farizeů: „*Proč tedy nyní pokoušíte Boha a chcete vložit na učedníky břemeno, které nemohli unést ani naši otcové ani my! Věříme přece, že jsme stejně jako oni spaseni milostí Pána Ježíše*“ (Sk 15,10-11). V epistoletě Galatským musel Pavel křesťany důrazně varovat, aby Kristovu milost a svobodu opět nevyměnili za otrockou službu a jho Zákona „*Stůjte proto pevně a nedejte si na sebe znovu vložit otrocké jho... Odloučili jste se od Krista vy všichni, kteří chcete dojít ospravedlnění na základě zákona, pozbyli jste milosti*“ (Ga 5,1.4).

2/ „*Všechny své skutky konají tak, aby je lidé viděli: rozšiřují si modlitební řemínky a prodlužují třásně, mají rádi přední místa na hostinách a přední sedadla v synagógách.*“ Ježíš kritizuje to, že farizeové a zákoníci vyhledávají chválu a obdiv druhých a libují si ve viditelných projevech své zbožnosti navenek. Konkrétně se např. jedná o rozšiřování řemínků,

kteří si při modlitbách připevňují na ruce a čelo (Ex 13,9) a prodlužování třásní s purpurově fialovou stuhou na čtyřech okrajích svého roucha (Nu 15,37-39 a Dt 22,15), které měly sloužit k tomu, aby si při pohledu na ně připomínali všechna Hospodinova přikázání. Dalším znamením jejich nezřízené pýchy je to, že rádi sedí na předních místech na hostinách (po pravici hostitele) a na předních sedadlech v synagogách čelem ke shromážděným.

3/ „*Líbí se jim, když je lidé na ulici zdraví a říkají jim 'Mistře'. Vy však si nedávejte říkat 'Mistře': jediný je váš Mistr, vy všichni jste bratři. A nikomu na zemi nedávejte jméno 'Otec': jediný je váš Otec, ten nebeský. Ani si nedávejte říkat 'Učiteli': váš učitel je jeden, Kristus. Kdo je z vás největší, bude váš služebník. Kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se poníží, bude povýšen.*“ I křesťanům hrozí nebezpečí, že se budou chlubit tím, co dosáhli, svými tituly a budou usilovat o prestiž a moc. Ježíš však nedovoluje svým učedníkům, aby se nechali oslovnout čestným titulem „rabbi“, doslova „můj pane“, „Mistře“, protože mají jediného mistra, jímž je Kristus, a všichni jsou na tomto jediném autoritativním učiteli společenství závislí. Učedníci se mají též varovat nazývat někoho „abba“ „Otec“, protože mimo jejich pozemského otce je jejich jediným otcem nebeský Otec. Ani si nemají dávat říkat „Učitel“, „Vůdce“, protože jejich učitelem, vůdcem je Kristus. Povoláním učedníka v přítomnosti není pýcha vyvýšeného postavení, ale pokora a služba. Pouze tento postoj vede k budoucímu povýšení.

4/ „*Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci! Zavíráte lidem království nebeské, sami nevcházíte a zabraňujete těm, kdo chtějí vejít.*“ Poprvé jsou v této kapitole farizeové přímo osloveni a zaznívá první ze sedmi běda, jež jim Ježíš se vši vážností a naléhavostí adresuje. Výraz „běda“ se v Písmu objevuje na 326 krát a může být chápán jako soucitné „ach běda“ (Mt 24,19), jež bylo pohřebním nářkem za mrtvé, ale zde je spíše naléhavým varováním a oznámením Božího soudu, pokud nedojde ke změně postojů. „Pokrytci“ jsou herci, kteří se vydávají za někoho, kým ve skutečnosti nejsou. Nárokují si, že jsou pravými vykladači spravedlnosti Tóry a poslušným jejich vyučování se otevírají dveře do nebeského království. Sami však nevstupují do království, protože odmítají rozpoznat, kdo je Ježíš, a těm, kdo by chtěli vejít v tom svým falešným vyučováním a praxí brání.

5/ „*Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci! Obcházíte moře i zemi, abyste získali jednoho novověrce; a když ho získáte, učiníte z něho syna pekla, dvakrát horšího, než jste sami.*“ Druhá běda ukazuje, že učení a praxe farizeů a jejich zákoníků nejen zabraňuje, aby dosahovali svého cíle, ale jejich misijní úsilí má katastrofální důsledek: proselyta je tak sveden, že se stává synem pekla určeným k Božímu soudu.

6/ „*Běda vám, slepí vůdcové!*“ Slepí vůdcové jsou ti, kteří místo vedení svádí na scestí tím, že rozlišují mezi různými formulacemi způsobu přísahy, jimiž je podle nich umožněno se vyhnout závaznosti přísahy. Všechny přísahy jsou nějakým způsobem ve vztahu k Bohu a všechny jsou proto závazné. Ježíš požaduje, aby učedníci byli naprosto pravdiví. „*Já však vám pravím, abyste nepřísahali vůbec... Vaše slovo buď 'ano, ano - ne, ne'; co je nad to, je ze zlého* (Mt 5,34.37).

Běda zákoníkům a farizeům (Mt 23,23-39)

Ježíšovo sedmero běda proti zákoníkům a farizeům odhaluje zbožné pokrytectví tehdejších náboženských vůdců v Izraeli. Ježíš nekompromisně odhaluje podstatu jejich zbožnosti, která se navenek jevila mnohým velmi pozitivně, ale ve skutečnosti je před Bohem pouze ohyzdným rouchem. Duch farizeismu není ani dnes mrtvý. Projevuje se důrazem na vnější věci a chybí nitro oddané Bohu. Jedná se o slepotu v duchovních věcech a snahu vnějšími projevy maskovat vnitřní zkaženost.

1/ Čtvrté Ježíšovo běda zní takto: *„Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci! Odevzdáváte desátky z máty, kopru a kmínu, a nedbáte na to, co je v Zákoně důležitější: právo, milosrdenství a věrnost. Toto bylo třeba činit a to ostatní nezanedbávat. Slepí vůdcové, cedíte komára, ale velblouda spolknete!“*

Zákon o desátcích v Dt 14,22-29 přikazuje: *„Budeš odvádět desátky z veškeré úrody své setby, která každoročně na poli vyrosté“* a výslovně zmiňuje obilí, mošt z hroznů a olej, zatímco Lv 27,30-32 výslovně zmiňuje též ovoce stromů, skot a brav. V tehdejší době se diskutovalo o tom, na co vše je třeba přikázání o desátcích rozšířit. Farizeové princip odevzdávání desátků z úrody puntičkářsky rozpracovali do nejmenších detailů a zahrnoval též *„desátky z máty, kopru a kmínu“*. Ježíš potvrzuje, že desátky se týkají všech příjmů, ale zdůrazňuje, že se nesmí zanedbávat mnohem závažnější věci Zákona, *„právo, milosrdenství a věrnost“*. Ježíš ukazuje, že je třeba rozlišovat záměr a rozpoznávat nejdůležitější záležitosti Zákona, aniž by se zanedbávalo to ostatní. Odevzdávání desetiny všech našich příjmů je výrazem vědomí toho, že všechno co máme je darem od Boha a patří jemu (Jk 1,17) a že Bůh má právo žádat, abychom část tohoto daru od Boha věnovali jako dar ve prospěch díla Božího království a církve Kristovy na této zemi. Ježíš farizeům v této souvislosti především vyčítá *„nedbáte na to, co je v Zákoně důležitější: právo, milosrdenství a věrnost“*. Tyto tři věci jsou jasně jádrem Starého zákona a jejich blízký vztah k přikázání lásky, shrnutí Zákona, je tak zřejmý. *„Toto bylo třeba činit a to ostatní nezanedbávat.“* Zde Ježíšovo poselství je plně ve shodě se starozákonními proroky. Příslowecné rčení *„cedíte komára, ale velblouda spolknete!“* je sarkastickým vyjádřením toho, že ve svém puntičkářství se snaží poslouchat Lv 11,23, *„ostatní létající čtyřnohá havěť bude pro vás hodna opovržení“*, a přitom polykají velblouda, jež je též nečistým zvířetem (Lv 11,4). Ježíš hovoří o desátcích jedině při této ostré kritice praxe farizeů a zákoníků. Z novozákonních pisatelů hovoří o desátcích pouze autor epištoly Židům v 7. kapitole, kde zmiňuje, že Abraham dal Melchisedechovi desátý díl ze své kořisti a zmiňuje se praxe dávání desátků levitům, pověřeným kněžskou službou podle Mojžíšova zákona (Žd 7,2-9). Přesto Ježíš i Nový zákon hovoří na řadě míst o ochotném a radostném dávání (L 6,38; Sk 20,35). Dílo Božího království i v dnešní době potřebuje, abychom byli štedří v pravidelné finanční podpoře služby, kterou konáme v našich sborech, ale také služby druhým lidem, v misijní a diakonické práci. Příklad novozákonní církve ukazuje k větší obětavosti, než jak to stanovil Mojžíšův zákon o desátcích (Sk 4,32-35; 2 K 8,1-5; 9,6-8).

2/ *Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci! Očišťujete číše a talíře zvenčí, ale uvnitř jsou plné hrabivosti a chtivosti. Slepý farizeji, vyčist' především vnitřek číše, a bude čistý i vnějšek.*

Páté běda obrací pozornost k další slabosti charakterizující farizeje: jejich zabývání se vnější čistotou na úkor stejného zájmu o vnitřní čistotu. Na první pohled se zdá, že toto běda se týká rituální čistoty praktikované farizeji při jejich používání různých kalichů a nádob, „*očisťujete číše a talíře zvenčí*“, avšak pokračování výroku slovy „*ale uvnitř jsou plné hrabivosti a chtivosti*“ ukazuje, že rituální čistota předmětů je používána pouze jako analogie morální čistoty. Je možné vypadat navenek spravedlivě (v. 5), zatímco fakticky toto zdání přikrývá vnitřní nečistotu. Farizeové by měli začít s tím, co je důležité; vnitřní čistota (čistota srdce (M 15,19-20) musí předcházet vnější čistotu.

3/ *Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci! Podobáte se obíleným hrobům, které zvenčí vypadají pěkně, ale uvnitř jsou plné lidských kostí a všelijaké nečistoty. Tak i vy se navenek zdáte lidem spravedliví, ale uvnitř jste samé pokrytectví a nepravost.*

Šesté běda se týká téhož při použití jiného obrazu. Hned úvodní formule „*Podobáte se obíleným hrobům*“ ukazuje, že se jedná o analogii. Hroby byly obíleny, zvláště před velikonocemi, aby se staly nápadnými a Židé se jich nemohli nechtěně dotknout a tak se na několik dní znečistit. Paradoxním výsledkem bylo, že tyto hroby „*plné lidských kostí a všelijaké nečistoty*“ vypadaly pak zvenčí velmi pěkně. „*Tak i vy se navenek zdáte lidem spravedliví, ale uvnitř jste samé pokrytectví a nepravost.*“ Základní vada farizeů bylo jejich pokrytectví, pokus vypadat takovými, jakými ve skutečnosti nebyli. To je pokušením i pro všechny z nás.

4/ *Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci! Stavíte náhrobky prorokům, zdobíte pomníky spravedlivých a říkáte: „Kdybychom my byli na místě svých otců, neměli bychom podíl na smrti proroků.“ Tak svědčíte sami proti sobě, že jste synové těch, kteří zabíjeli proroky. Dovězte tedy činy svých otců! Hadi, plemeno zmijí, jak uniknete pekelnému trestu?*

Poslední sedmé běda dává farizeům za vinu, že staví „*náhrobky prorokům*“ a zdobí „*pomníky spravedlivých*“ a tím se chtějí výslovně oddělit od těch, kteří byli zodpovědní za jejich zabití. To vše je však pouze fasádou zakrývající neochotu přijímat posly, kteří byli Bohem Izraeli posláni. Tím jen dosvědčují, že jsou syny těch, kteří proroky zabíjeli. Svým nepřátelským odmítáním Ježíše a jeho učedníků opakují to, co jejich otcové činili v odmítání proroků. Existuje zde proto trpká a ironická nevyhnutelnost. „*Dovězte tedy činy svých otců!*“ Co začali otcové, bude dokončeno jejich syny. Nárůst rozhořčení dosahuje svého vrcholu v řečnické otázce, jež je současně odsouzením. „*Hadi, plemeno zmijí, jak uniknete pekelnému trestu?*“ Jedná se o slova podobná těm, které pronesl Jan Křtitel k farizeům a saduceům přicházejícím k jeho křtu v Mt 3,7.

5/ *Hle, proto vám posílám proroky a učitele moudrosti i zákoníky; a vy je budete zabíjet a křižovat, budete je bičovat ve svých synagógách a pronásledovat z místa na místo, aby na vás padla všechna spravedlivá krev prolitá na zemi, od krve spravedlivého Ábela až po krev Zachariáše syna Bachariášova, kterého jste zabili mezi chrámem a oltářem. Amen, pravím vám, to vše padne na toto pokolení.*

Ježíš zde jako zosobněná moudrost Boží (srov. L 11,49; Mt 11,19) hovoří o tom, že on sám (v řeckém originále je zdůrazněné „já“, jak správně uvádí ČSP) posílá „*proroky a učitele moudrosti i zákoníky*“, jak to předtím činil Bůh. Ježíšovo vyučování a dílo bude předáváno jeho posly, vyslanci, ale ti budou zabíjeni, křižováni, bičováni a pronásledováni z místa na místo. Zacházení židovského vedení s těmito křesťanskými posly potvrdí rozsah toho, jak

jsou jedno se svými otci v zabíjení těch, kteří byli Bohem posláni. Židovské náboženské vedení, reprezentované zákoníky a farizeji nebudou jen vinni Ježíšovou krví a těch, které on posílá, ale principiálně budou vinni spravedlivé krve starozákonních proroků zavražděných jejich otci. Pro solidaritu se zlými skutky svých otců budou vinni spravedlivé krve vylévané od první osoby zavražděné ve Starém zákoně až do té poslední. Prvním zavražděným, o kterém nám Starý zákon podává zprávu, byl Ábel, jehož prolitá krev křičela k Bohu ze země (Gn 4,10) a posledním zavražděným byl Zachariáš. Nevíme přesně, jakého muže zde Ježíš míní. Prorok Zachariáš, syn Berakjáše (Za 1,1), byl jeden z Dvanácti malých proroků, ale nemáme o něm zprávu, že by zemřel násilnou smrtí. Většina vykladačů se domnívá, že Ježíš míní Zekarjáše, syna kněze Jójady, který byl ukamenován na příkaz krále Joaše na nádvoří Hospodinova domu (2 Pa 24,20-22). Jedná se o posledního zavražděného posla zaznamenaného v historických knihách Hebrejské bible. V Ježíši vrcholí dějiny spásy a Ježíš předpovídá, že jeho protivníci tím, že jej vydají na smrt ukřižováním, dovršují míru hříchů svých otců a tehdejší pokolení Židů jde vstříc hroznému Božímu soudu. Ten se naplnil zničením Jeruzaléma a chrámu v roce 70 po Kr. rukou Římanů.

6/ Jeruzaléme, Jeruzaléme, který zabíjíš proroky a kamenuješ ty, kdo byli k tobě posláni; kolikrát jsem chtěl shromáždit tvé děti, tak jako kvočna shromažďuje kuřátka pod svá křídla, a nechťeli jste! Hle, váš dům se vám ponechává pustý. Neboť vám pravím, že mě neužříté od nynějška až do chvíle, kdy řeknete: „Požehnaný, který přichází ve jménu Hospodinově.“

Ježíšova ostrá kritika tehdejších náboženských vůdců a představitelů Izraele a vážná hrozba přicházejících soudů však neznamená, že se již octli mimo dosah Boží lásky a milosti. Ježíš i je stále miluje, ale bolestně trpí tím, že odmítají jej, jeho lásku i jeho poselství. A tak poslední zaznamenaná veřejná Ježíšova slova jsou jeho nářkem nad Jeruzalémem, jeho obyvateli a náboženskými vůdci. Ježíš, Mesiáš Izraele, toužil shromáždit svůj lid, jako kvočna shromažďuje svá kuřátka. Jeho mnohokrát opakované pozvání však bylo odmítnuto. „*Hle, váš dům se vám ponechává pustý.*“ Když Ježíš odchází z chrámu (24,1), chrám již zůstane prázdný, protože je opuštěn Bohem a je jen otázkou času, kdy bude zničen. Ježíš bude tehdejším Izraelem odsouzen k smrti a nebude viděn dříve, než při svém druhém příchodu v slávě. Tehdy jej i všichni příslušníci Izraele přivítají slovy Ž 118,26, které používal kněz při vítání účastníků bohoslužeb v chrámě: „*Požehnaný, jenž přichází v Hospodinově jménu. Žehnáme vám z Hospodinova domu.*“ Takto jej budou vítat jako svého Soudce nebo vítaného Krále.

Znamení konce tohoto věku (Mt 24,1-14)

1/ Pátá a konečná rozprava v evangeliu (24,1-25,46) je věnována proroctví, jež má připravit učedníky na katastrofické události soudu včetně zničení chrámu a svatého města Jeruzaléma a proroctvím o Ježíšově triumfálním návratu ve slávě na konci přítomného věku. Je to Ježíš sám, který ustavuje vzor pro církevní eschatologii, učení o posledních věcech. Ježíšova rozprava má tři hlavní části. (1) První část popisuje chronologické události před Ježíšovým příchodem (24,4-31). (2) Druhá část udílí lekce o bdělosti, očekávání a připravenosti na Ježíšův příchod (24,32-25,30). (3) Třetí část uzavírá rozpravu varováním před soudem a zaslíbením odměny v době jeho příchodu (25,31-46).

2/ Zřejmě v pozdním úterním odpoledni po teologických debatách s náboženskými vůdci, které ukončují Ježíšovo veřejné vyučování, Ježíš a jeho učedníci opouští chrám a město a směřují do Betanie, kde měli místo k přenocování (srov. 21,17). Cesta z Jeruzaléma do Betanie vedla přes Olivovou horu, která poskytovala úžasný pohled dolů na chrám a město. Učedníci jsou naplněni obdivem při pohledu na „chrámové stavby“. Herodův nově vyzdobený chrám byl nádherný na pohled pro svou třpytící se krásu. Ježíš však jako odpověď vykresluje temný obraz budoucnosti chrámových budov: *“Vidíte toto všechno? Amen, pravím vám, že tu nezůstane kámen na kameni, všechno bude rozmetáno.”* Již předtím Ježíš varoval celou tehdejší generaci a nařikal nad Jeruzalémem a jeho chrámem (srov. 23,36-38). To muselo učedníky překvapit a polekat, protože Jeruzalém bylo svaté město a znovuvybudovaný chrám byl pýchou národa. Ježíš prorokuje naprosté zničení chrámu, k němuž skutečně došlo v roce 70 n. l.

2/ Pro Ježíšovy učedníky zničení jeruzalémského chrámu je nerozlučně spojeno s koncem tohoto starého věku a nastolením věku budoucího. Proto když se Ježíš s nimi posadil na Olivové hoře, s naléhavostí mu pokládají dvě otázky. *„Pověz nám, kdy to nastane a jaké bude znamení tvého příchodu a skonání věku!”* První otázka se týká doby, kdy nastane zničení chrámu a konec starého věku. Na tuto otázku nedává Ježíš přímou odpověď a v druhé části této rozpravy vyzývá k trvalé bdělosti, protože *„O onom dni a hodině však neví nikdo, ani andělé v nebi, ani Syn; jenom Otec sám“* (v. 36). Druhá otázka se týká znamení Ježíšova příchodu a konce tohoto věku, jež jsou chápány jako jedna událost, což je naznačeno použitím jednoho řeckého členu. Těmto znamením je věnována první část Ježíšovy Olivetské rozpravy. Dnešní text hovoří o znameních konce tohoto věku a příště se budeme zamýšlet nad tím, co nazýváme „*velké soužení*“, jež bude bezprostředně předcházet Ježíšovu příchodu ve slávě a moci a znamením při jeho příchodu.

3/ *Mějte se na pozoru, aby vás někdo nesvedl. Neboť mnozí přijdou v mém jménu a budou říkat 'já jsem Mesiáš' a svedou mnohé.*

Prvním znamením konce tohoto věku je to, že mnozí v tomto světě, ale i Ježíšovi učedníci jsou svedeni a oklamáni lidmi, kteří přicházejí s mesiášskými nároky, nabízejí záchranu, vysvobození, jako spasitelé světa. Stávají se vůdci, ale i svůdci mnohých. Hrozným způsobem na to doplatil samotný židovský stát. Rabín Šimon Bar Kochba (syn hvězdy) byl tehdejším nejznámějším rabínem Akibou na základě starozákonního proroctví *„Vyjde hvězda z Jákoba“* (Nu 24,17) prohlášen za Mesiáše a Bar Kochba se jako falešný Mesiáš stal vůdcem protiřímského židovského povstání v letech 132-135 po Kr., jež skončilo naprostým zničením Jeruzaléma a zánikem židovského státu. V průběhu dalších dosavadních dějin lidstva vystoupilo již mnoho velkých i menších postav trpících mesiášským komplexem a mnozí jimi byli svedeni. Vzpomeňme např. na postavy 20. století, Lenina, Stalina, Hitlera, Gottwalda, Mao Ce-tunga. Získali milióny svých přívrženců, kteří byli svedeni a oklamáni. Pravý vysvoboditel a zachránce každého člověka a národa je pouze Boží Syn Ježíš Kristus, který trpěl na kříži za hříchy lidí celého světa.

4/ Budete slyšet válečný ryk a zvěsti o válkách; hled'te, abyste se nelekali. Musí to být, ale to ještě není konec. Povstane národ proti národu a království proti království, bude hlad a zemětřesení na mnoha místech. Ale to vše bude teprve začátek bolesti.

Ježíš varuje, že před jeho příchodem dojde ještě k mnoha válkám, hladomorům a zemětřesením, ale to vše jsou jen znamení porodních bolestí předtím, než nastane nový věk. ὥδινοι „*Porodní bolesti*“ (24,8) jsou nejen obvyklou metaforou starozákonních proroků k popsání všeobecného hrozného lidského utrpení (21,3.42; Jr 30,7-10; Oz 13,13), ale též utrpení, které Izrael prožije před svým konečným vysvobozením (Iz 66,7-11; Jr 22,23; Mi 4,9-10). Jde o čas utrpení, který bude charakterizovat období před mesiášským věkem. Zatímco inaugurace nebeského království skrze první příchod Ježíše Krista přináší vysvobození pro občany nebeského království, celý svět pokračuje v prožívání porodních bolestí, kdy očekává konečné vykoupení, jako i věřící, kteří mají závdavek Ducha (srov. Ř 8,22-23). Narození dítěte nepřichází okamžitě při předporodních bolestech, které přichází ve vlnách. Tak tomu bude i s porodními bolestmi před nastolením nového mesiášského věku.

5/ Tehdy vás budou vydávat v soužení i na smrt a všechny národy vás budou nenávidět pro mé jméno. A tehdy mnozí odpadnou a navzájem se budou zrazovat a jedni druhé nenávidět.

Ježíšovi učedníci musí počítat se soužením a pronásledováním, které v řadě případů povede až k jejich usmrcení. Tak hluboká bude nenávisť vůči hlasatelům poselství evangelia o spasení v Ježíši Kristu. Pronásledování prověří víru Ježíšových učedníků. Není snadné vydržet pronásledování a ti, kteří se drží Ježíše pouze pro své pohodlí, raději odpadnou, aby se vyhnuli soužení. Odpadlíci se pak někdy stanou přímo nepřáteli Ježíše a jeho následovníků. Budou je zrazovat pronásledovatelům a láska, která charakterizovala vztah mezi nimi, se obrátí v nenávisť, když zcela odmítají Ježíše.

6/ Povstanou lživí proroci a mnohé svedou a protože se rozmůže nepravost, vychladne láska mnohých. Ale kdo vytrvá až do konce, bude spasen.

Falešní mesiášové se pokusí oklamat svět (24,5), falešní proroci se objeví uvnitř společenství a pokusí se svést Ježíšovi učedníky. Apoštol Jan obdobně varuje, že se objeví podvodné hlasy v církvi i ve světě (1 J 2,18-27; 4,1-6). Stejně činí i apoštol Pavel na řadě míst ve svých listech církvím (Ř 16,17; Ef 6,11). Dalším znamením poslední doby je to, že se „*rozmůže nepravost, vychladne láska mnohých*“ nejen ve světě ale také v církvi. Výraz, který je zde překládán „*nepravost*“ je doslova ἀνομία „*bezzákonnost*“ (ČSP), tj. selhávání v naplňování přikázání lásky k Bohu a bližnímu, jež je podle Ježíše shrnutím celého Zákona (Mt 22,36-40). Je to smutné, když i v církvi se „*rozmůže nepravost, vychladne láska mnohých*“. Aktivní rezistence proti svodu, nepravosti a vychladnutí lásky vyžaduje statečnou vytrvalost. „*Ale kdo vytrvá až do konce, bude spasen.*“ Na konci života oddaného Kristova učedníka však není pronásledování a smrt, ale požehnání a pokoj spasení, které přináší Boží království.

7/ A toto evangelium o království bude kázáno po celém světě na svědectví všem národům, a teprve potom přijde konec.

Zde Ježíš výslovně ukazuje na to, co musí být vykonáno před koncem tohoto věku. Výraz „*evangelium o království*“ je typickým Matoušovým výrazem, který spojuje evangelium o spasení s příchodem nebeského království. Během Ježíšovy pozemské služby byla misie učedníků omezena na Izrael (srov. 10,5-7), aby tak byla naplněna davidovská smlouva. Budoucí misie inaugurovaná vzkříšeným Ježíšem vyhlášením „Velkého poslání“ (Mt 28,16-20) se týká všech národů a jí se naplní abrahamovská smlouva, jež však zahrnuje i službu Izraeli (Gn 12,3; 17,4). Toto celosvětové zvěstování bylo částečně realizováno během prvního století Pavlovým kázáním v celém tehdejší světě (srov. Ř 15,19), což přispělo k možnosti bezprostřední blízkosti Ježíšova příchodu. Každá nová generace národů sebou přináší nové misijní pole.

Velké soužení a příchod Syna člověka (Mt 24,15-31)

1/ Úvodní oddíl Ježíšovy rozpravy o posledních věcech (24,1-13) byl věnován všeobecným charakteristikám toho, že žijeme již na konci tohoto věku. V Ježíši Kristu přišlo dávno zaslíbené Boží království, věk spasení a radikální obnovy starého světa i životů těch, kteří Ježíše přijali za svého Pána a Spasitele. Starý svět však dál pokračuje ve své existenci, ale je to již období poslední doby před jeho zkázou. Znamením konce tohoto věku je narůstání nebezpečí svedu ke zlému, působení lživých mesiášů a proroků, rozmáhání se nepravosti, zla, násilí, válek a ochladnutí lásky mnohých. Evangelium o Božím království však bude zvěstováno po celém světě navzdory tomu, že Ježíšovi učedníci budou pronásledováni a mnozí skončí mučednickou smrtí. Kdo však ve víře v Krista věrně vytrvá až do konce, ten bude spasen.

2/ V dnešním oddíle (24,15-31) Ježíš vyučuje své učedníky, že znamení poslední doby se ještě vystupňují těsně před Ježíšovým druhým příchodem, kdy nastane specifické období, které je označeno jako „*velké soužení*“. „*Neboť tehdy nastane hrozné soužení* [θλίψις μεγάλη „*velké soužení*“ (ČSP)], *jaké nebylo od počátku světa až do nynějška a nikdy již nebude.*“ (srov. Da 12,1). Hlavním znamením toho, že toto období je zahájeno, je „*Když pak uvidíte ,ohavnost zpusťování, o níž mluvil prorok Daniel, jak stojí na svatém místě*“ (ČSP). V textu Da 9,27 je výraz מְשֻׁמְשָׁם v hebrejském originálu doslova „*pustošící modla hodná opovržení*“ a v septuagintní a novozákonní řečtině βδελυγμα τῶν ἐρημώσεων „*ohavnost zpusťování*“ (ČSP). Během makabejského období byl stejný výraz použit k popsání znesvěcení chrámu Antiochem IV. Epifanem, který v něm postavil oltář Diovi Olympskému a snad také sochu sobě samému v roce 167 př. Kr. (1 Mak 1,54; srov. 2 Mak 6,2). Dekretem také nařídil zrušení zachovávání sobot a svátků, obřizku a obětoval v jeruzalémském chrámě vepře a jiná nečistá zvířata (1 Mak 1,41-50). Proti této „ohavnosti zpusťování“ Židé povstali a došlo k makabejským válkám. Někteří vykladači Ježíšův popis hrozného budoucího soužení chápou tak, že k němu došlo při zkáze Jeruzaléma a chrámu v roce 70 po Kr. Ve své knize Židovská válka historik Josephus Flavius popisuje hrůzy tohoto období, které sám prožil jako očitý svědek. Město bylo dobře opevněné a bylo bráněno s fanatickou horlivostí. Obléhání Jeruzaléma Římany trvalo takřka čtyři roky a přinášelo jeho obyvatelům nepředstavitelné obtíže. Římané se rozhodli obyvatele města vyhladovět a docházelo v něm i ke kanibalismu, kdy rodiče pojídali své vlastní děti. V roce 70 n. l. bylo město dobyto, chrám byl vypálen a

zničen spolu s celým městem. Více než milion Židů zemřelo a 97 000 jich bylo zajato. Naplnila se tak Ježíšova předpověď, že „*nezůstane kámen na kameni, všechno bude rozmetáno*“ (24,2). Zničení Jeruzaléma a chrámu římským vojevůdcem Titem bylo však jen předobrazem „*ohavnosti zpusťování*“ jež teprve nastane a zahájí „*velké soužení*“ těsně před Kristovým příchodem. Ještě je třeba očekávat naplnění Pavlova prorockého vyjádření o příchodu antikrista (2 Te 2,3-4), který je ve Zj 13,1-18 představován jako první šelma, která je falešným prorokem (druhá šelma) představována a uctívána v chrámě jako Bůh.

3/ V sérii pěti varování vzatých z každodenního života v Izraeli Ježíš zdůrazňuje bezprostřednost nebezpečí, které bude doprovázet naplnění příchodu ohavnosti působící zkázu. (1) „*Tedy ti, kdo jsou v Judsku, ať uprchnou do hor.*“ Když se objeví ohavnost zpusťování, pak ti, kteří dbají na Ježíšovo proroctví, poznají, že přichází zkáza na Jeruzalém a tak rychle utečou. Křesťanský historik Eusebios podává zprávu, že Ježíšovo varování utéci do hor se naplnilo během židovské války, kdy křesťané utekli do Pelly (EcclHist. 3.5.3). (2-3) „*Kdo je na střeše, ať nesestupuje, aby si vzal něco z domu a kdo je na poli, ať se nevrací, aby si vzal plášť.*“ Hrozící zkáza znamená, že nebude čas zásobit se potravinami, ani si vzít kabát na cestu. (4-5) „*Běda těhotným a kojícím v oněch dnech! Modlete se, abyste se nemuseli dát na útěk v zimě nebo v sobotu.*“ Nebezpečí cestování bude největší pro nejvíce ohrožené, zvláště těhotné matky a jejich malé děti. Také útěk v zimě a v sobotu bude obzvláště nepříjemný.

4/ Dny „*velkého soužení*“ budou ukráceny. „*A kdyby nebyly ty dny zkráceny, nebyl by spasen žádný člověk; ale kvůli vyvoleným budou tyto dny zkráceny.*“ Bůh má pod kontrolou také tyto dny hrůzy. Kdyby lidské zlobě a Božímu hněvu bylo dovoleno nekontrolovaně se rozvíjet, pak by nikdo nepřežil. Doba soužení však nebude trvat věčně, protože Bůh na vše dohlíží. Vyvolenými jsou zde míněni věřící křesťané.

5/ Varování před falešnými mesiáši a proroky (24,23-28). Během velkého soužení dojde k bezprecedentnímu nárůstu falešných mesiášů a proroků působících zázraky. Jejich znamení a zázraky jsou projevem nadpřirozené působení, ale věřící nesmí být svedeni k myšleni, že za nimi stojí Bůh. Satan a jeho zlé síly jsou schopni manipulovat nadpřirozeným a lidé se tak dostávají do moci Božího nepřítele. Ježíš varuje své učedníky před naivní důvěřivostí bez pravého poznání, která je velkým nepřítelem pravé víry právě tak jako chronický skepticismus a stálé rozumové pochybnosti. Věřící nemají vycházet za Mesiášem do pouště ani do tajných úkrytů, protože příchod pravého Mesiáše bude zřejmý a viditelný pro všechny lidi. Jako blesk osvětluje celou oblohu a je všude viditelný, tak bude příchod Syna člověka viditelný všem lidem. Je nemožným pro lidstvo nezaznamenat příchod Syna člověka, jako není možné pro supy nepostřehnout mrtvolu.

6/ Příchod Syna člověka, návrat Ježíše Krista. „*Hned po soužení těch dnů*“ tj. po uplynutí ukráceného období velkého soužení bude tento věk ukončen velkými otřesy a znameními v kosmickém prostoru. Ježíš zde používá typické apokalyptické obrazy, jež nacházíme již u starozákonních proroků (např. Iz 13,10; 34,4; Jl 2,10). Dojde k zatmění slunce a měsíce, padání hvězd a nakonec k návratu Ježíše Krista v moci a slávě na tuto zem. „*Tedy se ukáže znamení Syna člověka na nebi; a tu budou lomit rukama všechny čeledi země a uvidí Syna*

člověka přicházet na oblacích nebeských s velkou mocí a slávou. On vyšle své anděly s mohutným zvukem polnice a ti shromáždí jeho vyvolené do čtyř úhlů světa, od jedněch konců nebe ke druhým.“ Mnozí vykladači spojují „znamení“ s korouhví, kterou pozdvihne Mesiáš, když shromáždí národy a Izrael (Iz 11,10-12; 18,3). Někteří se domnívají, že se jedná o znamení kříže na nebi, jiní považují za znamení Ježíše samotného, zjevujícího se jako Syn člověka („*hle, s nebeskými oblaky přicházel jakoby Syn člověka*“ Da 7,13). Jak korouhve, tak polnice byly spojovány v židovském eschatologickém myšlení s majestátním příchodem Mesiáše. Také Pavel podobně vyučuje (1 K 15,51-52; 1 Te 4,16). Vyvolenými, které Syn člověka shromáždí, jsou míněni jak Židé, tak pohané, kteří v něj věřili během doby velkého soužení. Se slavným příchodem Syna člověka je spojeno shromáždění spravedlivých a jejich následné ospravedlnění a odměna (srov. 25,34).

Výzva k bdělosti a věrnosti (Mt 24,32-51)

1/ Znamení poslední doby před Ježíšovým druhým příchodem v slávě a moci popisované ve v. 4 – 28 včetně zničení Jeruzaléma a chrámu se podle Ježíšových slov naplní ještě v generaci Ježíšových současníků. Tak mnozí interpreti chápou význam Ježíšova slova, „*Amen, pravím vám, že nepomine toto pokolení, než se to všechno stane.*“ Je třeba rozlišovat mezi znameními Ježíšova příchodu a samotným příchodem, který je popisován ve v. 29-31. Každá generace od Ježíšovy generace se musí vyrovnávat s realitou znamení ukazujících k Ježíšově druhému příchodu a konci všeho dění na tomto světě. Tato znamení jsou zřetelná i v dnešní době a v událostech dnešního světa. Skutečná doba návratu Syna člověka však zůstává známa pouze samotnému Bohu. „*O onom dni a hodině však neví nikdo, ani andělé v nebi, ani Syn; jenom Otec sám.*“ Žádný člověk není schopen určit přesný čas, hodinu, den, měsíc či rok. Vyjádřeno slovy Ježíšova podobenství, fíkovník již začíná rašit, období sklizně tj. léto je již blízko. I my žijeme v době bezprostřední blízkosti příchodu našeho Pána. Bezprostřední blízkost znamená, že během velmi krátké doby může začít doba velkého soužení a konec tohoto věku. I nám platí Ježíšova slova: „*Vězte, že ten čas je blízko, přede dveřmi.*“

2/ Vyučování o posledních věcech, eschatologie, nemá uspokojovat naši zvědavost týkající se toho, co se stane v budoucnosti, vypracovat jakýsi jízdní řád času tohoto světa, ale má nás motivovat k náležitému chování v přítomnosti. Eschatologie a etika jsou v Písmu úzce propojeny. Učedníci a církev jako celek jsou Ježíšem vyzýváni ke stavu stále připravenosti. Protože neznáme den ani hodinu jeho příchodu, je třeba bdělosti. Vrchol lidských dějin přijde náhle uprostřed starostí a radostí všedních dnů. Neočekávanost svého návratu Ježíš srovnává s dobou Noé. Tehdy lidé nedbali na varování soudu, jež jim bylo dáno skrze kazatele spravedlnosti Noéma (2 Pt 2,5). Pokračovali v konání svých obvyklých činností a byli jimi tak pohlceni, že nepamatovali na potřebu získat spravedlnost od Boha. V kontrastu s tím, Noé a jeho rodina se připravovali na příchod potopy, i když neviděli specifická znamení jejího příchodu a neznali čas, kdy přijde.

Je třeba bdít, protože dojde k velkému a konečnému rozdělení všech lidí do dvou skupin. „*„Tehdy budou dva na poli, jeden bude přijat a druhý zanechán. Dvě budou mlít obilí, jedna bude přijata a druhá zanechána.*“ Zatímco muži pracují na poli a ženy melou obilí, jeden je připraven a vzat k Pánu, zatímco druhý není a je ponechán a půjde vstříc Božímu soudu. Bdít

znamená nejen vytrvale vyhlížet, ale také být připraven. Ježíš zdůrazňuje hluboké rozdělení mezi těmi, kdo jsou a kdo nejsou připraveni. Připravenost znamená požehnání při příchodu Syna člověka, nepřipravenost soud. Ježíš srovnává svůj příchod s nečekaností aktivity zloděje. „*Uvažte přece: Kdyby hospodář věděl, v kterou noční hodinu přijde zloděj, bděl by a zabránil by mu vloupat se do domu.*“ Podobenství o hospodáři a zloději vyzývá k připravenosti na příchod Syna člověka v každém okamžiku našeho života. Celý náš život musí být orientován na příchod Kristova království v moci a slávě.

3/ Bdělost a připravenost na příchod Páně se projeví věností ve službě. Věrný a moudrý služebník je ten, kdo plní pokyny svého Pána a opatřuje potřeby těch, kteří mu byli svěřeni. Takový bude při příchodu svého Pána bohatě obdarován. Naopak zlý služebník využívá nepřítomnosti svého Pána, nedbá na jeho pokyny a na místo péče o druhé jim činí zlé, bije je a na místo služby se oddává hodování a pitkám s opilci. Když se pán vrátí, přísně jej potrestá, doslova διχοτομήσει αὐτόν „rozetne jej na dvě poloviny“ (srov. totéž sloveso v Jr 34,18) a dá mu díl mezi pokrytci, „*tam bude pláč a skřípění zubů*“, což je obrazem věčného odsouzení v pekle. Je zde kontrast mezi pravými a pokryteckými věřícími. Ježíš zde má na mysli všechny věřící, ale i vedoucí pracovníky, kteří jsou zodpovědní za potřeby členů církve. Způsob toho, jak uvažujeme o příchodu Páně, ovlivňuje to, co říkáme a jak konáme.

4/ Svět nesměruje ke konečnému chaosu a katastrofě, ale k návratu Krále a jeho korunovaci. Nevíme, kdy to bude, ale nastane to tak jistě, jako se naplnila Ježíšova předpověď zničení Jeruzaléma a chrámu. Tato naděje je založena na Kristově ukřižování a vzkříšení. Ježíš vzal na sebe zlé, bolest a smrt, ale nedokázaly jej zadržet. Bůh jej vzkřísil z mrtvých a Ježíš je tak závdavkem konečného triumfu. Je však třeba bdít a prokázat svou připravenost na příchod našeho Pána věností v každodenní službě Pánu a lidem. Zakončíme pojednání o soužení posledních dnů a potřebě připravenosti na příchod našeho Pána slovy samotného Ježíše, které pověděl svým prvním učedníkům. „*Ve světě máte soužení. Ale vzchopte se, já jsem přemohl svět*“ (J 16,33). „*Budou vás všichni nenávidět pro mé jméno; ale kdo vytrvá až do konce, bude spasen*“ (Mt 10,22).

Podobenství o deseti družičkách (Mt 25,1-13)

1/ Podobenství o deseti družičkách je vzato z tehdejšího života v Palestině. Je tak krásně vyprávěno, že se v našich představách můžeme stát účastníky jedné svatby v Izraeli před dvěma tisíci lety. Svatba byla tehdy radostnou událostí nejen pro ženicha a nevěstu a jejich rodiny, ale též pro široký okruh jejich příbuzných a přátel. Trvala sedm i více dní. Pro polední a odpolední horko první svatební den začínal až večer, kdy nevěsta v domě svého otce se svou dosavadní rodinou, družičkami a svatebními hosty očekává příchod ženicha, jeho rodiny a přátel, který si ji po vykonání svatebních obřadů odvede ve velkém slavnostním průvodu do svého domu (nebo domu svého otce), kde se bude konat svatební hostina. Mezi čekajícími na příchod ženicha je i deset družiček, kteří mají vyjít ženichovi vstříc s hořícími lampami. Z nějakého důvodu se však ženich opozdil. V tehdejší době hlavní osobou při svatbě nebyla nevěsta, ale ženich, a tak si mohl dovolit nechat na sebe čekat. Protože ženich stále nepřicházel, družičky jsou unavené, spánkem se jim začínají klížit oči a nakonec všechny usnuly. Uprostřed noci je však probudil křik, že ženich se již blíží. Vědí, co je jejich

povinností. Je třeba rychle očistit knoty, nalít nový olej, aby mohly s hořícími a ne čadícími lampami vyjít ženichovi vstříc. A teď se ukázalo, co dosud uniklo pozornosti, že pět družiček si nevzalo pro lampy do zásoby olej do nádoby. Jít vstříc ženichovi s vyhaslou lampou by bylo potupou pro ženicha. Chtějí si vypůjčit olej od druhých pěti družiček, ale nedostaly nic, protože při rozdělení oleje by se mohlo stát, že by všechny lampy v rozhodujícím okamžiku dohořely a byla by z toho velká ostuda. Jdou tedy uprostřed noci shánět ke koupi nějaký olej. Mezitím po vykonání svatebních obřadů v domě nevěsty svatební průvod ve slavnostním procesí odchází do domu ženicha. Dům je uzavřen, dveře zamčeny. Svatební hostina nastala. Pět družiček přišlo pozdě. Rády by byly také uvnitř a radovaly se s ostatními a tak se s křikem dožadují, aby jim byl otevřen vstup do domu. Přístup na svatbu jim však není umožněn.

2/ V tomto podobenství Ježíš formou příběhu z tehdejšího života v Palestině ukazuje svým učedníkům na to, kdo bude moci vejít do Božího království při příchodu Syna člověka v moci a slávě na tuto zem. Deset družiček, které byly pozvány k účasti na svatbu, je obrazem křesťanské církve. Ženichem, na jehož příchod družičky čekají, není nikdo jiný než Pán Ježíš Kristus. Již Starý zákon vykresluje Hospodina jako „manžela“ svého lidu Izraele (Iz 54,4-6; 62,4-5; Ez 16,7-34; Oz 2,19). Ježíš sám nepřímě mluví o sobě jako o ženichovi (Mt 9,15; 25,11-12) a podobně obrazu ženicha nebo manžela používá apoštol Pavel (2 K 11,2; Ef 5,23.24.31-32). Církev očekávající slavný příchod s nebeským ženichem, to je i naše situace dnes. Čekáme, těšíme se na něco tak slavného, radostného a jedinečného, co lze přirovnat ke svatbě. Apoštol Jan ve svém vidění na ostrově Patmos to popisuje takto: „*Radujme se a jásejme a vzdejme mu chválu; přišel den svatby Beránkovy, jeho choť se připravila a byl jí dán zářivě čistý kment, aby se jím oděla.*“ *Tím kmentem jsou spravedlivé skutky svatých. Tehdy mi řekl: 'Piš: Blaze těm, kdo jsou pozváni na svatbu Beránkovu'*“ (Zj 19,7-9). Křesťan smí žít vzácnou nadějí na radostné shledání se svým Pánem a Spasitelem a na věčný život v Božím království, který je v Písmu přirovnáván ke svatebnímu veselí a hostině. Tuto radostnou naději si nenechme nikým a ničím vzít, nechť je mocnou vzpruhou našeho života i v těch nejtemnějších a nejbolestnějších chvílích našeho pozemského života.

3/ Podobenství nás chce nejen povzbudit k radostnému očekávání příchodu Ježíše Krista, ale obsahuje i vážnou výstrahu a napomenutí, které nesmíme přeslechnout. Je možné se těšit na setkání s Ježíšem při svatební hostině a přesto o něj přijít. Je možné čekat a být přitom rozumný, opatrný, anebo čekat a být přitom pošetilý, bláhový. Rozumné družičky měly dostatek oleje ke svícení, když pozdě v noci ženich přišel a mohli s ním vejít ke svatební hostině. Pošetilé družičky vejít nemohly, protože po nakoupení dodatečného oleje již přišly k zavřeným dveřím a ženich jim na jejich výzvu k otevření dveří odpovídá, „*Amen, pravím vám, neznám vás.*“ Jak hrozné být překvapen tím, že je již příliš pozdě a dveře do Božího království jsou pro nás zavřeny. Jak hrozné slyšet Ježíšovo slovo „*Neznám vás*“, toto veřejné a definitivní odhalení toho, kdo neměl pravý učednický vztah k Ježíši.

4/ Nemělo by nám jít o to podobenství alegorizovat a soustředit se předně na vyložení toho, co znamená mít dostatek oleje. Někteří vykladači hovoří o Duchu svatém, jiní o životu v posvěcení, další myslí na „*spravedlivé skutky svatých*“ (Zj 19,8), jež jsou šatem Kristovy spravedlnosti. Obraz svítících a hasnoucích lamp nacházíme v Př 13,9: „*Světlo spravedlivých radostně září, kdežto svévolníkům svítlna hasne.*“ Hlavní poselství a pointa podobenství je

obsažena v Ježíšově závěrečné výzvě: „*Bděte tedy, protože neznáte den ani hodinu*“. Protože neznáme dobu Ježíšova druhého příchodu v slávě a moci, je třeba bdít tj. být připraven na setkání s ním, aby nás mohl vzít do svého věčného nebeského království. Připraveni jsme tehdy, když naše vztahy s Bohem a ostatními jsou takovými, jaké mají být. Musíme být duchovně připraveni setkat se s ním nyní. Mnozí lidé si myslí, že mají ještě dost času, aby svůj život později napravili. Jedna z velkých lekcí, která vede ke zralosti je ta, že náš život nám může být vzat v jakémkoliv nejbližším okamžiku a je na to třeba být duchovně připraven již dnes. Být připraven již dnes na Ježíšův příchod je klíčové pro každého z nás. Všem nám platí Ježíšova naléhavá výzva: „*Naplnil se čas a přiblížilo se království Boží. Čiňte pokání a věřte evangeliu*“ (Mk 1,15).

Podobenství o hřivnách (Mt 25,14-30)

1/ Ježíš používal obrazy a příběhy pro svá podobenství většinou z rodinného života, nebo života rolníků a drobných řemeslníků. Toto podobenství je vzato z peněžnictví tehdejší doby. Bohatý člověk, který nashromáždil značné jmění, se rozhodl odcestovat za obchodem nebo osobními záležitostmi a svěřil velké množství peněz svým třem služebníkům, aby s nimi hospodařili. Již v tehdejší době platilo, že kdo měl peníze, mohl jejich investováním získat ještě mnohem více bohatství. Každému ze tří služebníků svěřil velký obnos peněz podle jeho schopností je zhodnotit. Prvnímu služebníkovi svěřil pět hřiven, druhý služebník obdržel dvě hřivny a třetí služebník jednu hřivnu. Jedna hřivna měla hodnotu 6000 denárů a denár byla průměrná denní mzda dělníka. Jedna hřivna je tedy obnos v řádu dnešních pěti miliónů korun. Po dlouhé době se jejich pán vrátil a vyžádal si vyúčtování, jak služebníci s jeho penězi hospodařili. První služebník se ihned po odchodu svého pána dal s penězi do úspěšného podnikání a podařilo se mu získat dalších pět hřiven pro svého pána. Druhý služebník ze dvou hřiven získal další dvě hřivny. Oba služebníky pán pochválil a prohlásil je za dobré a věrné služebníky a ustanovil je za správce nad svým ještě větším majetkem. Třetí služebník ukryl peníze svého pána do vykopané jámy, protože byl motivován strachem, že by o peníze mohl přijít. Své počínání obhajuje navíc tím, že obviňuje svého pána z tvrdosti. Je zlým služebníkem, když obviňuje svého mistra. Je lenivým služebníkem, protože byl naprosto nečinný. Mohl dát svěřené peníze penězoměncům a získat aspoň úrok z půjčky. Starý zákon zakazoval brát úroky od soukmenovců (Ex 22,25; Lv 25,35-37; Dt 23,19), ale peníze na úrok mohly být půjčovány pohanům (Dt 23,21). Židovští učenci rozlišovali v novozákonní době mezi "půjčováním na úrok" a "lichvou" v moderním slova smyslu. Podle římského práva byl tehdy maximální úrok 12%. Třetí služebník je pánem označen za zlého, lenivého a neužitečného služebníka a je přísně potrestán. Jemu svěřená hřivna je dána tomu, kdo měl již deset hřiven.

2/ Smysl tohoto Ježíšova podobenství je nám všem srozumitelný. Tématem podobenství je nepřítomnost hospodáře (Syna člověka) a odpovědnost služebníka (učedníka) v tomto mezidobí. Nestačí na příchod Pána Ježíše v moci a slávě pouze čekat, nýbrž je třeba využít čas našeho pozemského života k dílu, který přináší užitek Božímu království a druhým lidem. Hřivny (v řeckém originále je použito výrazu *τάλαντα*, talenty) představují různá obdarování, jež nám Pán svěřil. Myslí se tím mnohé přirozené dary, „talenty“ tj. speciální schopnosti, obdarování, jimiž jsme byli obdařeni již od narození. Jedná se však též o duchovní dary,

charismata tj. dary Ducha svatého (Ř 12,6-7; 1 K 12,4-31). Každý občan Božího království je obdarován dary ke službě v království. „Každému je dán zvláštní projev Ducha ke společnému prospěchu“ (1 K 12,7). Vše co jsme, přirozená obdarování i specifické dary Ducha, mají být použity ve službě v díle Božího království. Ne každý byl stejně obdarován. Pán dal každému podle míry, kterou sám určil. „Komu bylo mnoho dáno, od toho se mnoho očekává, a komu mnoho svěřili, od toho budou žádat tím více“ (L 12,48). Služebníkově se dvěma talenty je dáno stejné vyznamenání jako osobě s pěti talenty. Nejlepší hodnocení, které je možné slyšet při konečném účtování našeho života při posledním soudu je slovo Ježíše, nejvyššího soudce: „Správně, služebníku dobrý a věrný, nad málem jsi byl věrný, ustanovím tě nad mnohým; vejdi a raduj se u svého pána.“ Od svého služebníka Ježíš očekává, že bude dobrý a věrný. Dobrý je ten, kdo činí dobré, nečiní nic sám ze sebe, ale to co činí, jsou skutky nebeského Otce, Syna a Ducha svatého. „Nikdo není dobrý, jedině Bůh“ (Mk 10,18). Ježíš též očekává od svých služebníků, že budou věrní v tom, co jim bylo svěřeno. Věrný služebník si počíná odpovědně, je pilný a pracovitý. Kdo osvědčí věrnost v malých věcech, bude mu svěřena větší odpovědnost a autorita na této zemi a potom vejde ve věčnou radost svého Pána v nebesích.

3/ Třetí služebník je označen jako zlý pro svůj postoj ke svému pánu, kterého označuje jako tvrdého a nespravedlivého a vyčítá mu, „sklízíš, kde jsi nesel, a sbíráš, kde jsi nerozsypal“. Je líný a neužitečný, protože strach před jeho pánem jej vedl k tomu, že peníze skryl v zemi a při návratu pána mu je navrátil nazpět. Zvláštní je to, že lenivým je nazván ten, kdo dostal nejméně. U méně obdarovaných je možná větším nebezpečím rezignace. Možná si i někdo z nás myslí, že mu v životě bylo dáno málo a nedá se s tím moc dělat. Myslí si, ať Pánu slouží ti více obdarování. Ale i služebníku s jednou hřivnou bylo svěřeno do správy velké bohatství. Když hledíme každý na svá obdarování, měli bychom spíše říkat: „Pane, tys mi toho dal dost, abych tě mohl s vděčností a radostí sloužit.“

4/ Důležité poučení z tohoto podobenství shrnuje Ježíš v závěrečném výroku: „Neboť každému, kdo má, bude dáno a přidáno. Kdo nemá, tomu bude odňato i to, co má.“ Kdo svá obdarování nevyužívá k službě Bohu a druhým lidem a nechává je ležet ladem, ztrácí je. Sůl, která zůstává v solničce a není používána, je k ničemu. Světlo, jež nikomu nesvítí, protože bylo vloženo pod svícen, za chvíli zhasne. Křesťan, který Božími dary neslouží, o ně přijde. „Kdo nemá, tomu bude odňato i to, co má.“ Křesťan, který využívá své svěřené dary v díle Božího království, tomu budou již na této zemi svěřeny další dary. „Neboť každému, kdo má, bude dáno a přidáno.“ V době, kdy čekáme na příchod Pána a Spasitele Ježíše Krista, je třeba pilně pracovat v díle Božího království, konat dobré všem lidem a pak smíme s důvěrou a radostí očekávat, že tobě i mně jednou zazní Ježíšovo slovo: „Výborně, dobrý a věrný služebníku! Byl jsi věrný v mále, svěřím ti mnoho. Sdílej radost svého pána“ (Bible 21).

O posledním soudu (Mt 25,31-46)

1/ Závěrečný oddíl eschatologické rozpravy není klasickým podobenstvím, ale reálným popisem scény posledního soudu. Jsou použity prvky známé z Ježíšových podobenství, jako je rozsáhlé opakování pro zdůraznění závažných skutečností a snadnost jejich zapamatování. V centru je příchod Syna člověka v slávě a moci k vykonání soudu, který bude znamenat, že spravedliví přijmou za dědictví království a nespravedliví půjdou do věčného trápení.

Syn člověka bude při svém příchodu ve slávě doprovázen všemi anděly a posadí se na trůnu své slávy. Označení „Syna člověka“ za „Krále“ není překvapující. Již v Da 7,13-14, Syn člověka přijímá od Věkovitého (Boha Otce) vladařskou moc, slávu a království. Jedná se o jedno z mála míst, kde Ježíš hovoří o sobě jako o králi, ačkoliv toto téma prostupuje celé Matoušovo evangelium. Matouš uvádí, že Ježíš pochází z rodu krále Davida (1,1-17), mudrcové jej při narození nazývají králem Židů (2,2), Ježíš oznamuje příchod nebeského království (4,17), při jeho triumfálním vjezdu do Jeruzaléma naplňuje očekávání příchodu izraelského krále (21,5), je obviněn před Pilátem, že si nárokuje být králem Židů (27,11) a jako král je posmíván při svém ukřižování (27,29.37.42).

2/ Před královským Synem člověka budou „*shromážděny všechny národy*“. Jedná se tedy zřejmě o všechny jednotlivce z pohanských národů a Izraele včetně těch, kteří se hlásí k tomu, že jsou křesťany (*corpus mixtum*). Není zde žádného náznaku toho, že by nějaká skupina lidí byla vyloučena (srov. 24,30). Dřívější náznaky v evangeliu ukazují také na budoucí soud křesťanů (7,21-23; 16,27). Soudná stolice Boží (Ř 14,10-12) není odlišná od soudné stolice Kristovy (2 Ko 5,10), jak se někteří vykladači domnívají a obojí se týká též křesťanů. Při posledním soudu budou všichni lidé odděleni do dvou skupin, jako když pastýř odděluje ovce od kozlů. Smíšená stáda nebyla v Palestině ničím neobvyklým. Večer pastýř odděloval ovce od kozlů, protože kozlové musejí být v noci v teple (chlad jim škodí), zatímco ovce dávají přednost spánku pod širou oblohou. "Ovce" jsou běžnou metaforou pro lid Boží tj. spravedlivé (např. 10,16; 26,31) i když Mt užívá též obrazu ztracené ovce (9,36; 10,6; 15,24). První skupina lidí, kteří byli při oddělení postaveni na čestném místě krále po pravici, je označena: „*požehnání mého Otce*“ (v. 34), a „*spravedliví*“ (v. 37) a ti jsou vyzváni „*ujměte se království, jež je vám připraveno od založení světa*“ a vejdou do věčného života. Druhá skupina po králově levici jsou označeni jako „*prokletí*“ (v. 41) a ti „*půjdou do věčných muk*“ (v. 46).

3/ Rozhodující pro vstup do Božího věčného království je vztah k Božímu Synu Ježíši Kristu. Dědictví království přijímají jako odměnu ti, kdo pečovali o Ježíšovy potřeby, když byl hladový, žíznivý, cizincem, nahý, nemocný a uvězněný. Odměnění však reagují s překvapením, protože vzali Ježíšova slova doslovně a nejsou si vědomi toho, že by samotnému Ježíši prokazovali tyto projevy lásky a milosrdenství. Ježíšova odpověď zní: „*Amen, pravím vám, cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných [nejmenších ČSP] bratří, mně jste učinili*“. Když Ježíš v Matoušově evangeliu hovoří o svých „bratřích“, pak tím míní své učedníky. Ježíš „*ukázal na své učedníky a řekl: 'Hle, moje matka a moji bratři'*“ (12,49; srov. též 23,8; 28,10). Také výraz μικρός „*nepatrný*“ používal Ježíš podle Matoušova evangelia pro označení svých učedníků. „*A kdo by napojil třebas jen číší studené vody jednoho z těchto nepatrných, protože je to učedník, amen, pravím vám, nepřijde o svou odměnu*“ (Mt 10,42; srov. též 18,6). Ježíš se plně identifikuje se svými učedníky také v předcházejícím výroku, kdy jim řekl: „*Kdo vás přijímá, přijímá mne; a kdo přijímá mne, přijímá toho, který mne poslal*“ (Mt 10,40). Ačkoliv učedníci jsou pochopitelně povoláni k tomu, činit dobře všem lidem (srov. 9,13; 12,7), skutky lásky a milosrdenství musí začít a projevovat se předně ve vztahu k bratřím a sestrám ve víře. Tento základní princip potvrzuje také apoštol Pavel. „*Čiňme dobře všem, nejvíce však těm, kteří patří do rodiny víry*“ (Ga 6,10). Dobré skutky však nejsou tím, čím si člověk zaslouží vstup do Božího království, ale

představují způsob života v království, jež je vypůsoben proměnou srdce skrze znovuzrození a je tak projevem znovuzrození Duchem Božím, jež nastává tím, že člověk uvěří Ježíši Kristu a stává se jeho učedníkem.

4/ Ježíš pak oslovuje ty, kteří mu neprojevili činy milosrdenství. Podobně jako pět bláznivých družiček (25,1-13) a zlý služebník, který neinvestoval svou hřivnu (25,14-30) nejsou lidé při posledním soudu odsouzeni k věčnému potrestání jen pro nějaké mimořádně odporné hříchy, ale pro selhání činit správné věci. „Hříchy opomenutí“ jsou také hodny věčného zatracení, protože jsou dokladem, že osoba nebyla učiněna spravedlivou spojením s Božím královstvím. „*Nebude-li vaše spravedlnost o mnoho přesahovat spravedlnost zákoníků a farizeů, jistě nevejdete do království nebeského*“ (5,20). Spravedlivé skutky pramení ze srdce posvěceného Božím Duchem, zatímco nespravedlivé činy, dokonce i opomenutí činit dobré prozrazuje srdce, které nepřijalo Ježíše Krista za Pána svého života a nebylo proměněno Božím Duchem.

5/ Ježíšovo líčení posledního soudu, které je jeho posledním souhrnným vyučováním v Matoušově evangeliu nám důrazně a naléhavě ukazuje, že o tom, kde budeme trávit věčnost, se rozhoduje již nyní na našem vztahu k Ježíši, jenž se projevuje činy lásky a milosrdenství předně vůči těm, kteří patří do rodiny víry, ale také všem dalším potřebným lidem, kteří žijí v oddělení od Boha. Syn člověka, který jednou přijde ve své slávě a moci jako Král a Soudce, k nám dnes přichází v převleku chudého a potřebného. Jedním z významů výrazu „Syn člověka“ je prostě „lidská bytost“. Pokorná služba všem lidem a zvláště těm, kteří jsou emočně, vztahově nebo fyzicky neatraktivní, projevuje Ježíšovu pokoru, který opustil slávu nebes, aby přinesl spasení slabým a utlačovaným, hříšníkům, nemocným a umírajícím. Sloužíme, protože nám bylo poslouženo, milujeme, protože jsme milováni. Srdce proměněné spravedlností Božího království pokorně slouží. Jak ukazuje celé evangelium, existují pouze dva typy lidí. Ti, kteří nenásledovali Ježíše, jsou fakticky proti němu a zažijí oddělení od něho ve věčném potrestání. Ježíšovi učedníci jsou s ním již nyní, když zůstávají v jeho slovu a budou s ním zakoušet život věčný. Nezapomínejme na to, že jsme jako Ježíšovi učedníci zodpovědní za to, co činíme během očekávání návratu našeho Spasitele a Pána v tomto životě. Opravdová víra rozpoznává Ježíše Krista v našich bratřích a sestrách i všech bližních a projevuje se službou lásky všem potřebným. Pak smíme s nadějí, pokojem a radostí očekávat návrat Ježíše Krista, který přijde v slávě a moci vykonat soud a uvést své věrné do plnosti věčného Božího království.

Plán na zabití Ježíše (26,1-16)

1/ V příběhu o Ježíšově utrpení, smrti a vzkříšení přicházíme k vyvrcholení evangelia a k nejdelšímu souvislému vyprávění v Matoušově evangeliu. Zde je realizován cíl Ježíšova poslání. Ježíšova smrt na kříži není překvapením, ani nenaznačuje selhání Ježíšova poslání. Z pohledu evangelisty je naplněním Písma (26,54.56), vůle Boží a vědomou volbou poslušného Božího Syna. Příběh pašijního vyprávění je jedinečným literárním dílem. Obsahuje poutavé drama, které je schopno vzbudit silné emoce, i když zde není nic sentimentálního. Samotné ukřižování není popisováno, ale odkazuje se k němu co nejstručněji. Vyprávění obsahuje hlubokou ironii. Ačkoliv hříšní lidé činí co mohou, aby překazili Ježíšovo poslání, svým jednáním naplňují samotný účel, kvůli kterému Ježíš přišel a

tak nechtěně naplňují Boží vůli. Právě v tom je paradoxní tón vyprávění. Jeden z dvanácti nejbližších Ježíšových učedníků jej zrazuje, zatímco ostatní učedníci, kteří byli přesvědčeni o své oddanosti Ježíši, jej v kritických okamžicích opustili. Výslech před členy nejvyšší židovské rady a před římským místodržícím Pilátem jsou největší parodií spravedlnosti, která odsuzuje na smrt toho, kdo byl naprosto nevinný. Posměšná vyjádření o Ježíšově identitě jako Mesiáše, Syna Božího, Syna člověka a Krále Izraele – ať již od Kaifáše, Piláta nebo nejmenovaných posměvačů u kříže – jsou rozpoznána již na základě předchozího vyprávění evangelia jako pravdivá. Konečné a správné ocenění Ježíše, jež završuje vyprávění o ukřižování, pochází z nejméně očekávaného zdroje, římského setníka a jeho vojáků, kteří dochází k přesvědčení, že „*On byl opravdu Boží Syn!*”

2/ „*Když Ježíš dokončil všechna tato slova*“ (26,1). K běžné formulaci, již Matouš vyjadřoval ukončení všech pěti Ježíšových rozsáhlých promluv, je tentokrát přidáno slovo „*všechna*“, což znamená, že Ježíšovo vyučování dospělo ke svému konci. Může to být i narážkou na Dt 32,45, kde je použita téměř shodná formule pro konec Mojžíšova vyučování. Ježíš nyní obrací mysl učedníků k blízkosti slavnosti paschy a bezprostředně blízké smrti Syna člověka. Učedníci jsou poprvé informováni o úzkém spojení mezi velikonočním obětováním beránka a Ježíšovou smrtí. Ježíš je *πάσχα* „*velikonoční beránek*“, který byl o velikonočních zabíjen (1 K 5,7; srov. 26,17-19.26-28). Předtím již třikrát Ježíš předpovídal svým učedníkům, že bude zabit a nyní směle oznamuje, že bude ukřižován již za dva dny. Proto vlastně přišel, to je jeho základní poslání. Je to ironické, že právě po jeho předpovědi jsou židovské autority aktivní v jejich úsilí zbavit se toho, který jim působí problémy. Tak vlastně nevědomě naplňují Boží záměr v Ježíši. Boží plán nemohou zmařit, ale sami se stávají nástrojem naplnění tohoto plánu. Záměr zabít Ježíše není nový vývoj, ale záznam o setkání mocných židovských autorit na počátku pašijního vyprávění mu dává nový a zlověstný charakter.

3/ *Tehdy se sešli velekněží a starší lidu ve dvoře velekněze, který se jmenoval Kaifáš, a uradili se, že se Ježíš zmocní lstí a že ho zabijí. Říkali: "Jen ne při svátečním shromáždění, aby se lid nebouřil."*

Plán na zabítí Ježíše dostává konkrétní podobu. „*Velekněží a starší lidu*“ byli vlivnými členy Sanhedrinu, nejvyšší židovské soudní instituce. Veleknězem v úřadě byl tehdy Kaifáš. Židovský historik Josephus nám podává podrobnou zprávu o Kaifáši a jeho rodině. Kaifáš byl znalcem politického a náboženského manévrování. Byl schopen za všech okolností být zadobře s Římany. Když se Římané zmocnili Palestiny, úřad velekněze se změnil z celoživotního postavení do něčeho, o čem Římané rozhodovali každým rokem, protože chtěli ovládat centrum židovské moci a vlivu. Přesto Kaifáš byl schopen si udržet svou velekněžskou funkci nejen jeden rok, ale 18 let, od roku 18 n. l. do roku 36 n. l. Byl mistrem intrik a neupřímnosti. Kaifáš byl švagrem bývalého velekněze Annáše, který je jako velekněz několikrát v evangeliích zmiňován spolu s Kaifášem. Annáš byl římskými úřady sesazen z velekněžského úřadu v roce 15 n. l. a později nahrazen Kaifášem. Protože podle Starého zákona velekněz mohl být nahrazen až po své smrti, sesazení z úřadu bylo protizákonné a Annáš si zachovával v zákulisí velký vliv jako emeritní velekněz. Nejmocnější židovské náboženské autority se chtějí Ježíše lstí zmocnit a nechat jej zabít. Během velikonočních svátků bude Jeruzalém naplněn mnoha tisíci poutníků, jejichž mysl bude naplněna

národnostní horlivostí a tužbami. Zatknout ve velkém zástupu populární mesiášskou postavu by bylo extrémně nebezpečné. Židovské autority nemohou riskovat populistické povstání proti Římanům. Naskytne se jim však mimořádná příležitost, když k nim přichází jeden z nejbližších Ježíšových učedníků Jidáš a je ochoten jej zradit a bez přítomnosti zástupů jej vydat k tomu, aby byl odsouzen.

4/ Tehdy šel jeden z dvanácti, jménem Jidáš Iškariotský, k velekněžím a řekl: 'Co mi dáte? Já vám ho zradím.' Oni mu určili třicet stříbrných. Od té chvíle hledal vhodnou příležitost, aby ho zradil.

Jak smutné je, že jeden z nejbližších učedníků Ježíše zrazuje za peníze. Velekněží jsou ochotni mu dát třicet stříbrných. Naplnila se tak slova proroka Zachariáše 11,12b-13: „*Tu mi odvážili jako mzdu třicet šekelů stříbra. Nato mi Hospodin řekl: 'Hod' to tavičovi, tu nádhernou cenu, již mě ocenili.*“ I vzal jsem těch třicet šekelů stříbra a hodil jsem je v Hospodinově domě tavičovi.“ Cena za zradu je 30 stříbrných, jež byla podle Mojžíšova zákona vyplácena za zavinění smrti otroka (Ex 21,32). To odráží, jak málo si Jidáš a velekněží cenili Ježíše. Ukazuje se, že Jidáš není opravdovým věřícím a učedníkem Ježíšovým (L 22,3 hovoří o tom, že do něj vstoupil satan). Láska k penězům pohltila jeho duši a byl pro ni schopen učinit vše. Možná jej vedly též politické motivy. Někteří vykladači tvrdí, že výraz „*Iškariotský*“ je zkomoleninou výrazu *sicarius*, což je latinský název pro zéloty, kteří se chtěli násilně zbavit Římanů. Zřejmě byl zklamán duchovní povahou Ježíšova mesiášství. Jidášova zrada je považována za historicky nejhanebnější čin zrádné proradnosti. Od té chvíle hledal Jidáš „*vhodnou příležitost, aby jim ho vydal, až při tom nebude zástup*“ (L 22,6).

5/ V ostrém kontrastu vůči Kaifášovi a hrozně zradě Jidáše je příběh o ženě, která poskytla svému milovanému mistru drahocenný olej, jímž pomazala jeho hlavu. Během večere v domě Šimona malomocného v Betanii přichází žena (Jan ji identifikuje jako Marii – J 12,3) a ta vylévá na Ježíšovu hlavu drahocenný olej z alabastrové nádoby. Jednalo se o vzácný parfém z pravého nardu (Mk 14,3; J 12,3), který byl dovážen z Indie. Žena svým činem prokázala Ježíši mimořádnou oddanost a úctu. Někteří vykladači zjišťují v jednání ženy narážku na korunovační obřad pomazání za krále ve starověkém Izraeli (1 Sa 16,12-13). Podle J 12,5 měl olej cenu asi 300 denárů tj. přibližně roční plat dělníka a byl to Jidáš, který vyjádřil názor, že by raději peníze za něj získané měly být dány chudým. „*To řekl ne proto, že by mu záleželo na chudých, ale že byl zloděj: měl na starosti pokladnici a bral z toho, co se do ní dávalo*“ (J 12,6). Ježíš se však ženy zastává a oceňuje její čin. „*Vždyť chudé máte stále kolem sebe, mne však nemáte stále. Když vylila ten olej na mé tělo, učinila to k mému pohřbu. Amen, pravím vám, všude, po celém světě, kde bude kázáno toto evangelium, bude se mluvit na její památku o tom, co ona učinila.*“ Udělala správnou věc ve správný čas. K dávání almužen bude příležitost stále, ale Ježíšova smrt se děje pouze jednou. Příběh o tom, co učinila, se podle Ježíše stane součástí tradice evangelia, které bude kázáno po celém světě.

Ježíšova poslední večeře s učedníky (Mt 26,17-29)

1/ Všechna evangelia sdělují, že Ježíš byl ukřižován v „den přípravy, předvečer soboty“ (Mk 15,42; srov. Mt 27,65; L 23,54; J 19,14.31) tj. v pátek odpoledne. Synoptická evangelia mluví o tom, že přípravy na paschální večeři se konaly ve čtvrtek odpoledne (14. nisanu) a Ježíš jedl s učedníky velikonočního beránka po západu slunce (kdy tehdy začínal den) tj. na počátku 15. nisanu a odpoledne téhož dne byl Ježíš ukřižován. Janovo evangelium mluví o tom, že Ježíš byl veden k výslechu a ukřižování a paschální jídlo nebylo ještě Židy jedno (18,28; 19,14.31). Tyto oddíly v Janovi používají výraz *πάσχα* „pascha“ pro sérii událostí v průběhu celých svátků paschy a neznamena to pouze samotné jedení velikonočního beránka. Když J 18,28 říká, „*Od Kaifáše vedli Ježíše do místodržitelského paláce. Bylo časně zrána. Židé sami do paláce nevešli, aby se neposkrvnili a mohli jíst velikonočního beránka* [podle řeckého originálu *φάγωσιν τὸ πάσχα* „jíst paschu“]“, tj. chtěli se účastnit paschální slavnosti spojené s jídlem, které však neznamenal účastnit se obřadu jedení beránka. Pak to znamená, že Ježíš jedl s učedníky velikonočního beránka v souladu s údaji synoptických evangelií, jimž ani Janovo evangelium neodporuje.

2/ Ježíš dává pokyn svým učedníkům, že mají jít do města (Jeruzaléma) k určitému nejmenovanému člověku a v jeho domě zařídit vše potřebné pro slavnost jedení velikonočního beránka. Mají mu vzkázat Ježíšovo slovo, „*Můj čas je blízko.*“ Bud' Ježíš tuto záležitost s dotyčným mužem předem zařídil, nebo se jednalo o jeho nadpřirozené poznání, kde se vše odehraje (srov. Mt 21,1-3). Při společném jedení beránka si Izraelci připomínali vyvedení z otrockého zajetí v Egyptě. Podle Ex 12 každá izraelská rodina měla zabít beránka, pomazat jeho krví veřeje svých domů a „*jíst maso upečené na ohni a k němu budou jíst nekvašené chleby s hořkými bylinami*“ (Ex 12,7). „*Ten den vám bude dnem pamětním, budete jej slavit jako slavnost Hospodinovu. Budete jej slavit po všechna svá pokolení. To je provždy platné nařízení*“ (Ex 12,14). Se slavností jedení beránka souvisela sedmidenní slavnost přesnic, jedení nekvašených chlebů. „*Od večera čtrnáctého dne prvního měsíce budete jíst nekvašené chleby až do večera jedenadvacátého dne téhož měsíce*“ (Ex 12,18). Nejběžnějším stylem slavnostního stolování v řecko-římském světě bylo *triclinium*. V jídelně leželi hosté vedle sebe na lehátkách uspořádaných ze tří stran místnosti ve tvaru U. Hostitel byl umístěn do středu, po obou stranách při něm byli nejváženější hosté a všichni stolující leželi hlavami směrem ke stolům s jídlem a nohama směrem ke stěně.

3/ Během jedení velikonočního beránka Ježíš oznámil svým učedníkům, že jeden z nich jej zradí. „*Amen, pravím vám, že jeden z vás mne zradí.*“ Učedníci byli zděšeni, neboť neočekávali, že z jejich skupiny, která sdílela společně s Ježíšem tři roky společného života, se najde někdo, kdo by byl ochoten jej vydat na smrt. Ježíš o svých učednících ví více, než oni vědí sami o sobě. Jeden po druhém se každý z nich ptá, „*Snad to nejsem já?*“, a očekávají negativní odpověď. Ježíš znovu potvrzuje, že jeden z těch, kteří s ním stolují, jej zradí. Ani zrada však nemůže zmařit Boží plány. „*Syn člověka sice odchází, jak je o něm psáno; ale běda tomu, který Syna člověka zrazuje. Pro toho by bylo lépe, kdyby se byl vůbec nenarodil!*“. Již Starý zákon psal o trpícím Božím služebníkovi (Iz 42-53). Bůh má suverénní kontrolu nad vši lidskou aktivitou, ale každý jednotlivec je přesto odpovědný za to, co činí. Matouš zaznamenává něco z rozhovoru mezi Ježíšem a Jidášem, který zřejmě ostatní slyšeli (26,25). Také Jidáš očekával od Ježíše negativní odpověď na svou otázku, ale Ježíš mu nepřímo potvrzuje, že on je oním zrádcem, „*Ty sám jsi to řekl*“. Stejný význam Ježíšovy odpovědi zaznívá v důležitém rozhovoru s Kaifášem (26,64) a Pilátem (27,11). Ježíš potvrzuje pravdu, které se tazající snaží vyhnout. Ačkoliv Matouš nezmiňuje Jidášovu odpověď nebo jeho odchod, je nanejvýš pravděpodobné, že v tomto okamžiku od stolování odchází, aby učinil poslední přípravy k dokonání své zrady. Janovo evangelium líčí Ježíšovu identifikaci zrádce

podrobněji: „*'Je to ten pro koho omočím tuto skývu chleba a podám mu ji.'* Omočil tedy skývu, vzal ji a dal Jidášovi Iškariotskému, synu Šimonovu. Tehdy, po té skývě vstoupil do něho satan. Ježíš mu řekl: *'Co chceš učinit, učiň hned!'* Nikdo u stolu nepochopil, proč mu to řekl. Protože měl Jidáš u sebe pokladnici, domnívali se někteří, že ho poslal nakoupit, co potřebují na svátky, nebo dát něco chudým. Jidáš přijal skývu, a hned vyšel ven. byla noc“ (J 13,26-30).

4/ V liturgii starozákonního obřadu jedení beránka byl vypravován příběh o vysvobození z egyptského otroctví. Pečené maso z beránka bylo jedeno společně s nekvašeným chlebem a hořkými bylinami. Přitom se slavnostně pilo ze čtyř kalichů vína. Ježíš při ustanovování nového obřadního pořádku bere do ruky chléb, žehná jej modlitbou k nebeskému Otci, láme jej a podává učedníkům se slovy: „*Vezměte, jezte, toto jest mé tělo.*“ Tímto slovem Ježíš identifikuje sebe sama s velikonočním beránkem. Tak jako při starozákonním obřadu měl být beránek jeden ve společenství izraelské rodiny, případně dalších sousedů (Ex 12,3-4), tak Večeře Páně má být slavena ve společenství Ježíšových učedníků. Ježíšovo tělo se stalo smírcí obětí k odpuštění hříchů a tak záchraně života ze smrti (hebrejské sloveso כִּפֹּר znamená pomínout, přejít, nevšimnout si; viz Ex 12,23.27). Je významné, že Ježíš používá chléb a ne velikonočního beránka, aby inicioval památku. Kvůli jeho smrti již nebude třeba zabíjení beránka.

Po společném jedení chleba Ježíš bere do rukou kalich, vzdává Bohu díky a žádá všechny, aby se připojili k pití z něho. Ze čtyř kalichů vína, které byly konzumovány při jedení beránka, se pravděpodobně jednalo o třetí kalich, který Ježíš vzal a podal jim ho se slovy, „*Pijte z něho všichni. Neboť toto jest má krev, která zpečetí smlouvu a prolévá se za mnohé na odpuštění hříchů.*“ Tento třetí kalich byl často nazýván kalich vykoupení, odpovídající třetímu slibu v Ex 6,6, „*vykoupím vás vztáženou paží a velkými soudy*“. Smrt velikonočního beránka a prolítí jeho krve otevřelo cestu pro spasení Božího lidu z Egypta. Prolítí Ježíšovy krve otevírá cestu ke spasení celého lidstva, aby vstoupilo do nového smluvního vztahu s Bohem. Výraz „*krev smlouvy*“ odkazuje na Ex 34,8, kde Mojžíš pečetí Boží smlouvu s Izraelem pokropením lidu krví obětovaného zvířete. Obrat „*prolévá se za mnohé*“ je narážkou na Iz 53,12, kde jsou popsány účinky utrpení Božího služebníka.

Ježíš chápe svou násilnou a obětní smrt jako ratifikaci smlouvy, kterou uzavřel se svým lidem, podobně jako Mojžíš v Ex 24,8 ratifikoval sinajskou smlouvu prolítím krve. „Smlouva“ je tak klíčovou kategorií. Událost, skrze niž Mesiáš zachraňuje svůj lid od jejich hříchů (1,21) je jeho obětní smrt; výsledný vztah mezi Bohem a mesiášskou komunitou je možné definovat v pojmech smlouvy. Lukáš a Pavel používají před smlouvou přídatné jméno „*nová*“, a tak naráží na Jr 31,31-34. Ježíš měl zřejmě toto místo z Jeremiáše na paměti, protože výraz „*na odpuštění hříchů*“ odráží Jr 31,34. Nová smlouva, která umožňuje trvalý vztah zřízený mezi Bohem a lidem má na rozdíl od staré smlouvy tři základní znaky. 1/ Stará smlouva byla vnější. Jednalo se o slova (literu) požadujícího a obviňujícího rozkazu. V nové smlouvě platí: „*Svůj zákon jim dám do nitra, vepíši jim jej do srdce*“ (Jr 31,33). To se děje tehdy, když Duch svatý se usídí v srdcích a životech Ježíšových učedníků. Nový Mojžíš uložil svou novou Tóru do jejich srdcí skrze svého Ducha. 2/ Druhým znakem bylo to, že zatímco ve Starém zákoně většina Izraele neznala Boha přímo, ale museli se učit poznávat

Boha skrze proroky nebo kněze, v době nové smlouvy platí: „*Už nebude učit každý svého bližního a každý svého bratra: 'Poznávejte Hospodina!' Všichni mě budou znát, od nejmenšího do největšího z nich, je výrok Hospodinův*“ (Jr 31,34). Je obrovský rozdíl mezi tím znát něco o Bohu a znát Boha. Ježíš přišel, aby nám umožnil poznat Otce. To je požehnání nové smlouvy. Každý věřící se bude těšit z toho, že zná Boha. 3/ Třetím znakem je, že nová smlouva přináší odpuštění hříchů. „*Odpustím jim jejich nepravost a jejich hřích už nebudu připomínat*“ (Jr 31,34). Starozákonní obětní systém ukazoval ke Kristově smírčí oběti, ale sám nemohl odpouštět hřích. Oběti nebyly dostatečné pro všechny lidské hříchy a musely být hříšníky stále znovu přinášeny. „*V zákoně je pouze náznak budoucího dobra, ne sama jeho skutečnost. Proto stále stejné oběti, přinášené každoročně znovu a znovu, nemohou nikdy dokonale očistit ty, kdo s nimi přicházejí. Kdyby ti, kdo je přinášejí, neměli už vědomí hříchu, protože byli jednou provždy očištěni, dávno by byly tyto oběti přestaly. Ale těmito obětmi se hříchy naopak každoročně připomínají*“ (Žd 10,1-3). Prolitím Ježíšovy krve byla přinesena jednou provždy platná oběť za hříchy všech lidí. Univerzální odpuštění, univerzální poznání Boha a univerzální možnost přijetí Ducha svatého: to jsou znaky nové smlouvy.

5/ Večeře Páně nahrazuje starozákonní slavnost jedení beránka. Ježíš byl ukřižován o velikonočních svátcích a stal se novým velikonočním beránkem (srov. 1 K 5,7), jehož smírčí smrt způsobila smíření za hříchy světa. Chléb a víno, nejběžnější elementy odkazují k samotnému centru křesťanské víry, tajemství smrti Božího vlastního Syna. Proto slavení Večeře Páně je v centru křesťanských bohoslužeb a uctívání. Starozákonní slavnost jedení beránka měla trojí časovou orientaci. První hleděla nazpět do minulosti a připomínala vysvobození z egyptského otroctví. V přítomnosti dodávala sílu na cestu života a pohled do budoucnosti vyhlížel k zaslíbené zemi. Každá z těchto orientací je zachována i při ustanovení slavnosti Večeře Páně. Hledí nazpět na Kristovu oběť na kříži, která pro věřící v Krista způsobuje vysvobození z otroctví hříchu, dává sílu na cestě křesťanským poutníkům a je předchutí mesiášské hostiny v nebesích.

Getsemane (Mt 26,30-46)

I/ Ježíšova předpověď odpadnutí učedníků a Petrovo zatčení (26,31-35)

Po poslední Ježíšově večeři se svými učedníky všichni společně odchází do zahrady Getsemane na Olivové hoře. Název místa „Getsemane“ znamená olivový lis. Podobně jako plody olivy musely být v olivovém lisu rozdrceny, aby z nich byl získán vzácný olivový olej, tak Ježíš i jeho učedníci projdou obrovskými tlaky, které prověří jejich věrnost Bohu i za cenu ochoty obětovat svůj život. Právě na cestě do Getsemane Ježíš překvapuje své učedníky další znepokojující předpovědí. „*Vy všichni ode mne této noci odpadnete, neboť jest psáno: 'Budu bít pastýře a rozprchnou se ovce stáda.'*“ Ježíš jim ukazuje, že ještě v oné noci dojde k mimořádné zkoušce jejich vztahu k němu a že v ní neobstojí. Jejich selhání bylo však předpověděno již prorokem Zachariášem, že mesiášský pastýř bude bit mečem (Za 13,7), proboden (Za 12,10) a odmítnut (Za 11). Ježíš však přislubuje, že ani po selhání všech svých učedníků se jich nevzdá a znovu se s nimi setká, aby s nimi obnovil společenství. „*Po mém vzkříšení však vás předejdu do Galileje.*“ Ze selhání existuje cesta zpět, cesta pokání. Boží

věrnost vůči učedníkům zůstává neotřesitelná, právě tak jako jeho odpuštění a obnovení jsou dosažitelné pro každého Ježíšova následovníka.

Petr ve své duchovní nezralosti se domnívá, že zná sám sebe lépe, než jej zná jeho Mistr. Slibuje, že nikdy od Ježíše neodpadne. „*Kdyby všichni od tebe odpadli, já nikdy ne!*“ Petr je v Matoušově evangeliu příkladem horlivého, ale selhávajícího učedníka a vůdce v procesu vývoje. Otázka růstu nebo selhání je otázka pozorného naslouchání a naplňování Boží vůle. Petr však v tomto případě nenaslouchá ani dalšímu Ježíšovu varování, jež je určeno jen jemu osobně. „*Amen, pravím ti, že ještě této noci, dřív než kohout zakokrhá, třikrát mě zapřeš.*“ Ježíš jej varuje, že ještě této noci selže více, než ostatní učedníci. Petr však si zůstává i nadále jist sám sebou a tak odpovídá: „*I kdybych měl s tebou umřít, nezapřu tě.*“

II/ Ježíšův modlitební zápas v Getsemane a selhání učedníků (26,36-46)

V zahradě Getsemane touží Ježíš sdílet se svými učedníky nějaký čas, kdy se budou v bdění a modlitbách připravovat na nejtěžší chvíle jejich životů, jimž budou muset z Boží vůle čelit. Ježíš odchází k modlitbám a bere si sebou své nejbližší učedníky Petra, Jakuba a Jana, jimž se svěřuje se svým zármutkem a úzkostí a prosí, aby s ním bděli. „*Má duše je smutná až k smrti. Zůstaňte zde a bděte se mnou!*“ Pak od nich ještě na krátkou vzdálenost poodešel, padl tváří k zemi a v hluboké pokoře a oddanosti do Boží vůle se asi hodinu modlí (26,40).

1/ Ježíšova první modlitba

Centrální téma této první modlitby je shrnuto do jediné věty: „*Otče můj, je-li možné, ať mne mine tento kalich; avšak ne jak já chci, ale jak ty chceš.*“ Ježíš zde čelí nejtěžšímu pokušení ve svém životě. Své veřejné vystoupení zahájil tím, že byl pokoušen satanem na poušti (4,1-11) a poté byl satansky pokoušen v jiných situacích své služby (např. 16,22-23). Významným rysem dřívějších pokušení byl satanský pokus odstrašit Ježíše od kříže (srov. 4,8-9; 16,21-23). Nyní, ve chvíli kdy je připraven naplnit své životní poslání, pokušení je intenzifikováno do maxima. Jedná se o ďábelský pokus přesvědčit Ježíše, že kříž není nutností. Ježíš prorokoval, že musí snést tento kalich Božího hněvu, ukřižování, aby dokonal vykoupení lidstva (srov. 20,22-23.28; 26,27), ale satan jej pokouší, aby přijal, že to není naprosto nezbytné. Ježíš toto pokušení vydává Otcovi a chce být poslušný jeho vůli. Činění Otcovy vůle je však pro Ježíše jedinou motivací. Projevuje tak naprostou důvěru v Otcovu suverénní moc. Ježíš je tak příkladem čestnosti a pravdivosti i ve své modlitbě.

2/ První selhání učedníků

Po intenzivním zápase na modlitbách se Ježíš navrací a nachází své tři učedníky spící. Oslovuje Petra jako vedoucího učedníků a napomíná své učedníky: „*Bděte a modlete se, abyste neupadli do pokušení. Váš duch je odhodlán, ale tělo slabé.*“ Ježíš je žádal, aby s ním bděli a podporovali jeho modlitbu k Otcovi. Selhali však, ale vyzývá je, aby nejen bděli, ale také se modlili, aby sami neupadli do pokušení. Pokušením v tomto kontextu je poddat se fyzickému spánku v této pozdní hodině, když mají bdít s Ježíšem. Mohou však upadnout ještě v hlubší pokušení, že také oni budou podobně jako Ježíš pokoušeni vyhnout se kříži, pokušení zapřít Ježíše, jak předpověděl (26,31-35). Ježíš zde do kontrastu staví jejich lidský duch a

jeho tužby a jejich lidskou přirozenost narušenou hříchem. Ježíš zde neomlouvá lidskou slabost, ale uvádí příklad, jak je možné dosáhnout poslušnosti Boží vůle. Duchovní disciplíny bdění a modliteb umožňují duchovnímu srdci zaměřit všechny aspekty lidské přirozenosti člověka tak, aby celá osoba byla poslušná Boží vůli. Naneštěstí učedníci selhávají v této chvíli tím, že usínají.

3/ Ježíšova druhá a třetí modlitba a druhé a třetí selhání učedníků

Když Ježíš odchází ke své druhé a třetí modlitbě, modlí se za stejnou věc. Avšak při druhé modlitbě je zde malá, ale významná změna. „*Otče můj, není-li možné, aby mne tento kalich minul, a musím-li jej pít, staň se tvá vůle.*“ Nyní je zde vědomé rozpoznání, že není možné, aby jej tento kalich minul a že jej musí v souladu s Boží vůlí pít. Vědomě se poddává tomuto údělu slovy, „*staň se tvá vůle.*“ Tak to zřejmě pochopil pisatel Židům, když napsal, že Ježíš „*naučil se poslušnosti z utrpení, jímž prošel*“ (Žd 5,8). Učedníci se však nenaučili této poslušnosti, protože když Ježíš se k nim opět vrací, znovu je nachází ve spánku, „*nemohli oči udržet*“. Nenaučili se ukáznit tělo duchem. Když Ježíš odchází, aby se potřetí modlil, „*potřetí se modlil stejnými slovy*“. Ačkoliv je zde určitý vývoj v Ježíšově pochopení povahy pokušení a Otcovy vůle pro něj, Matouš nám dovoluje vidět, že od samého počátku není v Ježíšově modlitbě žádný nedostatek. Pouze pokračuje v hledání Boží vůle.

4/ Co se můžeme naučit o modlitbě z příkladu Ježíšových modliteb v Getsemane

(1) Ježíš nás tím učí, že je třeba se modlit, i když těžké chvíle se zdají nesnesitelné. Pokud v dějinách docházelo k neklíčovější a nejnáročnějším událostem, byly zakotveny v modlitbě. Ježíš věděl, co je podstatné.

(2) Učí nás hodnotu sdílené modlitby. Ježíš toužil po povzbuzení sdílení svého modlitebného času s učedníky, ale oni byli příliš unaveni a selhali. Předtím jim sdělil, že „*kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich*“ (Mt 18,20). Když je však sám potřeboval, ani dva nebo tři nenalezl.

(3) Učí nás, že opakované modlitby mají svou hodnotu. Ježíš sám se modlí třikrát za stejnou věc. Modlí se za to, aby naplnil Boží vůli. Takováto opakovaná modlitba není mluvením „*naprázdno jako pohané*“ (6,7). Setrvávání na tématu modlitby ukazuje odhodlanost a důvěru a demonstruje opravdovost, jež je podstatnou součástí přímluvné modlitby.

(4) Ježíšova modlitba nás učí něco o tajemství modlitebného zápasu, který bolestně hledá a poslušně se podrobuje Boží vůli. Modlitba samotného Ježíše, který se těšil nejintimnějšímu vztahu k Otci, byla vyslyšena tak, že nebyl zachráněn od potupné smrti ukřižování. „*Ježíš za svého pozemského života přinesl s bolestným voláním a slzami obětí modliteb a úpěnlivých proseb Bohu, který ho mohl zachránit před smrtí; a Bůh ho pro jeho pokoru slyšel*“ (Žd 5,7). Ježíš plně Bohu důvěřoval, měl s ním dokonalý vztah a Bůh jej slyšel. Otec ve své nevystižitelné moudrosti musel říci „*Ne*“ k obsahu tužby svého Syna vyjádřené v první modlitbě v Getsemane. Jinak by nebylo záchrany pro kohokoliv z lidí a království by se octlo v troskách. „*Ačkoli to byl Boží Syn, naučil se poslušnosti z utrpení, jímž prošel, tak dosáhl dokonalosti a všem, kteří ho poslouchají, stal se původcem věčné spásy*“ (Žd 5,8-9). V druhé

modlitbě, „*Otče můj, není-li možné, aby mne tento kalich minul, a musím-li jej pít, staň se tvá vůle*“, Otec přijal jeho poslušné rozhodnutí. Ježíšovy modlitby v Getsemane nám ukazují, že můžeme být v úzkém vztahu s Bohem, žít svatý život, modlit se s velkou vírou, vážností a očekáváním a přesto nedostat vždy to, o co žádáme. Jde o hluboké tajemství, před nímž se musíme sklonit. Ježíš se modlil s jasným záměrem, po němž toužila celá jeho lidskost; ale nade vše chtěl, aby se děla Boží vůle. Modlitba nesmí být vedena snahou manipulovat Bohem, ale znamená otevřít se Bohu a vítat „*co je vůle Boží, co je dobré, Bohu milé a dokonalé*“ (Ř 12,2). To je rozdíl mezi modlitbou a magií. Magie usiluje ovládat vesmírné mocnosti. Modlitba hledá poddat se Boží vůli.

5/ Nikdy nebudeme schopni proniknout tajemstvím Ježíšova modlitebného zápasu v Getsemane. Mnozí lidé zemřeli s mnohem navenek větším projevem hrdinství než Ježíš: nepotili svou krev, když rozjímalí o svém násilném konci. „*Ježíš v úzkostech zápasil a ...jeho pot kanul na zem jako krůpěje krve*“ (L 22,44). Nikdo však nemusel čelit takové odpovědnosti za všechno zlo v tomto světě. Nešlo zde pouze o očekávání fyzického utrpení, nebo odporného mučení ukřižování, jež způsobovalo to, že potil krev. Bylo to nesení hříchu celého světa, jež bylo tak hrozné. Apoštol Pavel vyjádřil tajemství naplnění Boží vůle skrze Ježíšovo sebeobětování takto: „*Toho, který nepoznal hřích, kvůli nám ztotožnil s hříchem, abychom v něm dosáhli Boží spravedlnosti*“ (2K 5,21).

Ježíšovo zatčení a soudní proces před radou (Mt 26,47-68)

1/ Během poslední večeře Jidáš opustil Ježíše a učedníky, aby vykonal závěrečné přípravy pro zradu (J 13,26-30). Zahrada v Getsemane byla oblíbeným místem pro Ježíše a jeho učedníky (srov. J 18,3), takže Jidáš věděl, kde jej nalezne. Přichází s velkým zástupem ozbrojených osob. Podle Lukáše mezi zástupem byli kněží, velitelé stráže a starší lidu (L 22,52) a podle Jana také římsští vojáci s důstojníkem a židovská stráž (J 18,3.12). Římsští vojáci mohli používat meče, krátké dvojsečné zbraně k boji muže proti muži. Chránová policie a osobní strážci velekněží a Sanhedrinu byli ozbrojeni holemi a představovali nejvyšší moc židovských autorit. Aby při zatčení Ježíše nedošlo k omylu, Jidáš po pozdravu „*Bud' zdrav, Mistře*“ identifikuje Ježíše tím, že jej políbil. Projev důvěrného přátelství je v tomto případě bezostyšným pokrytectvím a zpečetěním hanebného činu zrady. Ježíš odpovídá, „*Příteli, konej svůj úkol!*“ Oslovení ἑταῖρε „*příteli*“ nacházíme v Matoušově evangeliu třikrát. Dvojí předchozí Ježíšovo použití v podobenství oslovuje osobu, která zneužila privilegované postavení (20,13; 22,12). Zde Jidáš zneužil úzký vztah s Ježíšem Mesiášem. Pohrdnul jím a zneužil lásky a přátelství, které mu Ježíš prokazoval.

2/ Jako projev odporu ze strany učedníků jeden z nich tasí svůj meč a uťal ucho veleknězova sluhy. Podle evangelisty Jana je jméno sluhy Malchos a jméno učedníka, který vytasil meč je Šimon Petr (J 18,10). Ježíš však vyučuje svého učedníka, „*Vrať svůj meč na jeho místo; všichni, kdo se chápou meče, mečem zajdou.*“ Zřejmě se jedná o příslovečné rčení, které jde pravděpodobně nazpět k Božím výroku, „*Kdo prolíje krev člověka, toho krev bude člověkem prolita*“ (Gn 9,6). Jedná se o všeobecně platný princip, že násilí plodí násilí. Pokud by odpor byl správnou věcí, pak Ježíš nepotřeboval meče, nebo lidské pomoci, protože mu byla dosažitelná pomoc od jeho Otce, který mu mohl poslat více než dvanáct legií andělů. Římská

legie čítala 6000 mužů, takže by se jednalo o více než 72 000 andělů. Jde však o symbolické číslo. Dvanáct legií odpovídá dvanácti pokolením Izraele nebo dvanácti učedníkům.

Ježíš se v této chvíli obrací k zástupům a kritizuje jejich zbabělost. Uprostřed noci přichází s velkou vojenskou převahou, jako kdyby se jednalo o násilného povstalece nebo zločince. Ježíš si však je plně vědom toho, že se to stalo, „*aby se splnilo, co psali proroci*." Oddíl končí stručnou poznámkou, „*A tu ho všichni učedníci opustili a utekli*.“ Jejich prázdné sliby, že jsou ochotni za něj zemřít (v. 35) se nenaplnily, ale naplnilo se Ježíšovo proroctví, „*Vy všichni ode mne této noci odpadnete, neboť jest psáno: 'Budu bít pastýře a rozprchnou se ovce stáda.*'“

3/ Zrada dokonaná „Jidášovým polibkem“ a zatčení Ježíše jsou šokující události, jimiž začíná pašijní příběh, který vrcholí Ježíšovým ukřižováním. Jakkoliv se to zdá z lidské perspektivy nepravděpodobné, Bůh má tyto události pod kontrolu a jeho vůle bude tajemně naplněna i když lidé k prosazení svých záměrů používají zradu a násilí. Co se z lidského hlediska jeví jako bláznivost nebo tragedie je tajemné vykonávání Božích spasitelných záměrů. Ústředním motivem Ježíšova zatčení je naplnění Písem. „*Ale jak by se potom splnila Písma, že to tak musí být?*“ (v. 54) „*Toto všechno se však stalo, aby se splnilo, co psali proroci*“ (v. 56).

4/ Ježíš, čistý, nevinný Boží Syn byl vydán do nečistých, hříšných lidských rukou. Aby tomuto bezpráví bylo dáno zdání práva, je zajatý Ježíš předveden před nejvyšší židovskou radu tzv. Velký Sanhedrin. Tento soudní proces má výjimečný charakter a pro mimořádné okolnosti se liší od běžného průběhu. Mnozí znalci tehdejší doby si povšimli, že proces proti Ježíšovi neodpovídá v řadě bodů postupům uváděným v Mišně (San 4-7). Koná se v noci na neobvyklém místě v předvečer svatého dne za minimální účasti členů rady, nejsou zde svědci povolani ve prospěch obviněného apod. Otázkou však je, zda právní postup předepsaný Mišnou na počátku třetího století byl platný již v Ježíšově době. Z pohledu židovských autorit se jedná o mimořádnou událost, v níž bylo vhodné postupovat specificky. Soud se koná na dvoře veleknězova domu. Členové rady začali shromažďovat falešné svědky, kteří by svědčili proti Ježíšovi. Nešlo jim o spravedlnost, protože o Ježíšově odsouzení k smrti bylo již předem rozhodnuto (srov. Mt 26,3-4). Mojžíšův zákon požadoval, aby vina byla prokázána shodnou výpovědí aspoň dvou svědků. „*Ten, kdo má zemřít, bude usmrcen na základě výpovědi dvou nebo tří svědků*“ (Dt 17,6).

Předstupovalo mnoho křivých svědků, „*ale svědectví se neshodovala*“ (Mk 14,56). Nakonec přišli dva svědci, kteří vypověděli, že Ježíš řekl: „*Mohu zbořit chrám a ve třech dnech jej vystavět*." Takový výrok nenacházíme v synoptických evangeliích v Ježíšových ústech. Matouš citoval Ježíšovo slovo o chrámu, „*Amen, pravím vám, že tu nezůstane kámen na kameni, všechno bude rozmetáno*“ (Mt 24,2), ale není to Ježíš, který chrám zničí a nikde není odkaz na to, že Ježíš chrám ve třech dnech vystaví. Ježíš mluvil pouze o tom, že třetího dne vstane z mrtvých (16,21; 17,23; 20,19). Obvinění tak mísí dvě zcela odlišné věci, budoucí zničení chrámu a vzkříšení Ježíše. Vysvětlení lze nalézt v kombinaci dvou motivů obsažených v Janově evangeliu, kde máme zaznamenáno Ježíšovo slovo: „*Zbořte tento chrám a ve třech dnech jej postavím*“ s tímto vysvětlením, „*On však mluvil o chrámu svého těla*“ (J 2,21). Židé

zřejmě nesprávně pochopili, kdy mluví obrazně sám o sobě jako o chrámu, který bude zbořen a ve třech dnech znovu zbudován.

Řeč o zničení chrámu mohla být považována za velmi závažnou, dokonce za ruhačskou, zasluhující trest smrti (srov. obvinění Štěpána ve Sk 6,13-14). Velekněz se Ježíše ptá, zda má nějakou odpověď na tato obvinění činěná proti němu, ale Ježíš mlčel. Ve svém procesu před židovskými autoritami, podobně jako před Pilátem (27,14) neučinil Ježíš žádný pokus sám sebe hájit. Ježíšovo mlčení je důležitým motivem v pašijním vyprávění a zřejmě naráží na Iz 53,7, „*jako beránek vedený na porážku, jako ovce před stříhači zůstal němý, ústa neotevřel*“. Kaifáš to pravděpodobně chápal jako souhlas s pravdivostí obvinění proti němu. Ježíšovo mlčení je suverénní mlčení.

5/ Veleknězova následná žádost je velmi významná. Vyzývá pod přísahou Ježíše, aby se pravdivě vyjádřil. „*Zapřísahám tě při Bohu živém, abys nám řekl, jsi-li Mesiáš, Syn Boží!*“ Ježíšova odpověď je nesmírně závažná. Nikde Ježíš nezjevuje sebe sama více než zde. V Matoušově zprávě Ježíšova odpověď zní, Σὺ εἶπας „*Ty sám jsi to řekl*.“ V Markově evangeliu zní odpověď přímějším a důraznějším způsobem, Εγώ εἶμι „*Já jsem*.“ Ježíšovo potvrzení, že je Mesiášem, Synem Božím (pozadím pro oba kombinované tituly je Ž 2), by nebylo samo o sobě dostatečným důvodem pro velekněze, že se Ježíš rouhá. Ježíš však přidává ke své odpovědi slova „*Ale pravím vám, od nynějška uzříte Syna člověka sedět po pravici Všemohoucího a přicházet s oblaky nebeskými*.“ Ježíš vysvětluje, co míní tím, když se označuje za Mesiáše. Pak sám sebe ztotožňuje s triumfující postavou sedící po Boží pravici ze Ž 110,1 a se Synem člověka z Da 7,13-14. „*Výrok Hospodinův mému pánu: 'Zasedni po mé pravici, já ti položím tvé nepřátele za podnoží k nohám'*“ (Ž 110,1). „*Viděl jsem v nočním vidění, hle, s nebeskými oblaky přicházel jakoby Syn člověka; došel až k Věkovitému, přivedli ho k němu. A byla mu dána vladařská moc, sláva a království, aby ho uctívali všichni lidé různých národností a jazyků. Jeho vladařská moc je věčná, která nepomine, a jeho království nebude zničeno*“ (Da 7,13-14). Ježíš tím prohlašuje, že je nejen lidským mesiášským vysvoboditelem, ale je též božským Synem člověka, který byl předpověděn v Da 7,13-14 a o kterém mluví král David jako o božské postavě sedící na pravici Boží (Ž 110,1-2; srov. Ježíšovu citaci ve své předchozí debatě s farizeji, Mt 22,41-46). Titul „Syn člověka“, který Ježíš o sobě samém používal po celou dobu své služby, je nyní nedvojznačně vysvětlen Kaifášovi i nejvyšší židovské radě. Příště již uvidí Ježíše přicházejícího jako věčného Krále, který bude navěky kralovat. On je Mesiáš, Syn Boží, ale v tak vyvýšeném způsobu, že to nejsou schopni pochopit. Ježíš se činí rovný Bohu. Velekněz Kaifáš dobře pochopil pointu Ježíšova slova. Roztrhává svůj šat, protože to považuje za neslýchané rouhání. Ježíš si přisvojil vlastnosti, jež patří pouze Bohu. Také členové velerady pochopili Ježíšovu výpověď a prohlašují, „*Je hoden smrti*.“ Smutnou ironií je to, že Ježíš mluví pravdu a za to, že jí pověděl, je odsouzen k smrti. Ježíšovi soudci budou sami souzeni. Na místo Kaifáše nastoupí nový kněz, jenž je současně králem, jeho vladařská moc je věčná a budou jej uctívat lidé všech národů a jazyků. Před nejvyšší židovskou radou je však Ježíš prohlášen za rouhače, který je hoden smrti a podle toho je s ním i jednáno. Na závěr soudního jednání je Ježíš ponížován tím, že mu někteří plivají do obličeje a bijí jej po hlavě a do tváře. Posměch se projevil též tím, že mu zakryli obličej (srov. Mk 14,65) a žádají jej, aby jako Mesiáš řekl (Mk

má „prorokuj!“), kdo jej udeřil. V této chvíli je pro ně šarlatán, který nezasluhuje žádný respekt.

6/ I v těchto událostech se však naplnily předpovědi proroků. Citujme slovo proroka Izaiáše o Božím služebníkovi. „*Byl v opovržení, kdekdě se ho zřekl, muž plný bolesti, zkoušený nemocemi, jako ten, před nímž si člověk zakryje tvář, tak opovržený, že jsme si ho nevážili. Byly to však naše nemoci, jež nesl, naše bolesti na sebe vzal, ale domnívali jsme se, že je raněn, ubit od Boha a pokořen. Jenže on byl proklán pro naši nevěrnost, zmučen pro naši nepravost. Trestání snášel pro náš pokoj, jeho jizvami jsme uzdraveni*“ (Iz 53,3-5).

Petrovo zapření Ježíše a Jidášův konec (Mt 26,69-27,10)

1/ Po Ježíšově zatčení Petr zpovzdálí následoval zástup odvádějící Ježíše do veleknězova dvora spolu s jiným učedníkem, který byl znám veleknězi a oba tam byli vpuštěni (J 18,15-16). Když Petr seděl v nádvoří domu velekněze a ohřívá se u ohně (Mk 14,67), jedna z velekněžových služek, která jej možná viděla při Ježíšově vyučování, jej rozpoznává jako toho, který „*byl s tím Galilejským Ježíšem*“. Petr ze strachu přede všemi zapírá: „*Nevím, co mluvíš.*“ Popírá tak své spojení s Ježíšem. Petr vnímal bezprostřední osobní hrozbu, snaží se opustit dvůr a „*vyšel k bráně*“. Rozpoznává jej však jiná služka a opět jej označuje jako jednoho z těch, který „*byl s tím Nazaretským Ježíšem*“. Petr znovu zapřel tentokrát s přísahou, „*Neznám toho člověka.*“ Vzpomeňme, jak u Cesareje Filipovy Ježíš prohlásil o Ježíši, „*Ty jsi Mesiáš, Syn Boha živého*“, a nyní tvrdí, „*Neznám toho člověka.*“ Zde již hlouběji klesá ve svém zapírání Ježíše. Po malé chvíli přichází třetí obvinění tentokrát od mužů (jak naznačuje maskulinní člen v řeckém textu), kteří stáli poblíž a rozpoznali, že mluví galilejským nářečím. Petr se začíná proklínat a zapřisahat, že Ježíše nezná. Znamená to, že na sebe svolává Boží hněv. Hned po Petrově třetím zapření zakokrhá kohout. Petr se rozpomněl na Ježíšova slova, „*Dříve než kohout zakokrhá, třikrát mě zapřeš.*“ Vyšel ven a hořce se rozplakal.“ Petr nejen pláče a hořce lituje svého závažného selhání, ale činí pokání a nachází milost a odpuštění, jak vidíme z dalších biblických zpráv.

2/ V kontextu pašijního příběhu nacházíme velký kontrast mezi trojí Ježíšovou modlitbou v Getsemane a trojím Petrovým zapřením v nádvoří veleknězova domu. Fakt, že Petr, přední z Ježíšových učedníků, „*skála*“ na které Ježíš slíbil vybudovat svou církev, prokázal takovou lidskou slabost a selhání, je varováním i povzbuzením pro všechny Ježíšovy učedníky, kteří čtou Matoušovo evangelium. Vážným varováním v tom, že učedníci nikdy nesmí spoléhat na své vlastní síly. Povzbuzením však v tom, že když dojde k lidskému selhání, vždy je naděje na odpuštění a obnovu, pokud činíme opravdové pokání. Věrnost Ježíše Krista, který sám obstál ve všech životních zkouškách a zemřel za hříchy všech lidí, je schopna zahladit nejen nevěrnost Petrovi, ale také každého z nás. Tato zkušenost vlastního selhání byla zřejmě klíčová pro Petřův další duchovní růst.

3/ Po příběhu o Petrově zapření Ježíše podává Matouš zprávu o smutném konci života dalšího z Ježíšových učedníků, Jidáše. Když Jidáš viděl, že Ježíš je nejvyšším židovským soudem odsouzen na smrt, „*pocítil výčitky*“. Příliš pozdě si uvědomil plnou hrůzu své zrady Ježíše, jež povede k Ježíšově smrti. Má výčitky též z přijetí peněz a vrací je velekněžím a starším. Je si

bolestivě vědom toho, co učinil. „*Zhřešil jsem, zradil jsem nevinnou krev!*“ Mojžíšův zákon přísně posuzuje takové počínání: „*Bud' proklet, kdo vezme úplatek, aby ubil člověka a prolil nevinnou krev*“ (Dt 27,25). Židovští nejvyšší představitelé jsou stejně vinni, protože je právě tak špatné vzít úplatek za prolití nevinné krve, jako dát úplatek, která vede k prolití nevinné krve. Ve své odpovědi však tento fakt ignorují, „*Co je nám po tom? To je tvoje věc!*“ Jidáš v zoufalství, když vidí, že běh událostí již nelze zastavit, pohodil stříbrňáky v chrámě, utekl a šel se oběsit. Končí svůj život jako kdysi Achítifel, nejdříve rádce a poté zrádce krále Davida (2 Sa 17,23). Z řecko-římské perspektivy byla sebevražda jediným čestným skutkem pro toho, kdo oklamal svého učitele. Rabínské židovství považovalo sebevraždu za zlý čin, vzpouru proti Bohu, který dal život. Raná církev považovala sebevraždu za druh vraždy, jež je zakázána šestým přikázáním Desatera.

4/ Velekněží úzkostlivě dbají na to, aby „krvavé peníze“ neznečistily chrámovou pokladnici, přestože sami opatřili tyto peníze k zaplacení za to, aby mohla být prolita krev nevinného člověka. Proto peníze nemohly být uloženy jako dar (korban) εἰς τὸν κορβανᾶν „*do chrámové pokladny*“. Za tyto peníze je pak koupeno „*pole hrnčířovo k pohřbívání cizinců*“ (tj. pro Nežidy, kteří nesměli být pohřbíváni na stejném hřbitově s Židy). Protože pole bylo koupeno za „krvavé peníze“, stalo se známé jako „*Pole krve*“. Ve Sk 1,19 je uveden i aramejský název, „*začali tomu poli říkat ve svém jazyce Hakeldama, to znamená Krvavé pole*“.

5/ Matoušův hlavní zájem v tomto oddíle je pokračování v tématu naplnění – nejen Ježíšova smrt, ale i další události ji obklopující byly předpověděny v Písmu. I v zakoupení pole se naplnila prorocká předpověď, „*Vzali třicet stříbrných, cenu člověka, na kterou ho ocenili synové Izraele; a dali ji za pole hrnčířovo, jak jim přikázal Hospodin.*“ Tento citát vychází ze Za 11,11-12 a navazuje na některé motivy z Jeremiášova proroctví (Jr 19,1-13 mluví o nevinné krvi, „Údolí vraždění“ jež se stane „místem k pohřbívání“; srov. též Jr 18,1-12). Matoušem je za autora prorocké předpovědi uveden Jeremiáš, snad proto, že byl tehdy považován za důležitějšího z obou proroků.

6/ Zpráva o konci Jidášova života je podána též ve Sk 1,16-19. Matouš říká, že pole koupili velekněží, zatímco Skutky uvádějí, že je koupil Jidáš. Pokud je však kněží koupili za Jidášovy peníze, může to být považováno jako jeho pole. Ve Sk 1,19 doslova stojí: Οὗτος μὲν οὖν ἐκτίσαςτο χωρίον ἐκ μισθοῦ τῆς ἀδικίας „*Z odměny za nepravost získal pole*“ (ČSP), tedy ne „*si koupil pole*“ (ČEP). Matouš říká, že se Jidáš „*oběsil*“, zatímco Skutky „*se střemhlav zřítíl, jeho tělo se roztrhlo a všechny vnitřnosti vyhřezly*“. Pokud se Jidáš oběsil a jeho tělo bylo nalezeno a pohřbeno až po svátcích nekvašených chlebů, tamní horké slunce mohlo způsobit rychlý rozklad těla, které upadlo na zem a roztrhlo se. Alternativně jedna církevní tradice tvrdí, že Jidáš se pověsil na větví stromu nad strží a větev se zlomila a jeho tělo spadlo do této strže. Jidáš mohl skončit svůj život na poli, které zakoupili kněží a název „*Pole krve*“ nemuselo být později připisováno pouze tomu, že bylo koupeno za „krvavé peníze“, ale také proto, že zde byla prolita Jidášova krev.

7/ Jidášova postava fascinovala a uváděla do rozpaků mnohé generace křesťanů. Jaký byl hlavní motiv jeho zrádného jednání? Otázka peněz hrála zřejmě svoji roli (srov. J 12,6).

Mnozí vykladači se domnívají, že byl svým založením zélóta a věřil, že Ježíš naplní naděje národa na osvobození od nadvlády Římanů. Možná svou zradou chtěl Ježíše přinutit k tomu, aby použil svou moc také tímto směrem. Ať tomu bylo jakkoliv, je i pro nás varováním jak mohou končit snahy ve vztahu k Bohu prosadit naší vůli a ne Boží vůli. Jaký propastný rozdíl je mezi Ježíšovým zápasem v Getsemane, aby se naplnila Boží vůle a ochotou vytrpět potupnou smrt na kříži a Jidášovým životním příběhem, kdy jako jeden z blízkých Ježíšových učedníků jej zradí a pak končí svůj život s výčitkami, útekem z chrámu a sebevraždou. Výčitky jsou destruktivní, pokání je kreativní. Jidáš směřoval ke zkáze. Projevil sice lítost nad svým činem, ale že to nebyl zármutek k pokání je zřejmé z toho, že neuvěřil v moc Kristova odpuštění, a proto nedošlo k proměně v jeho životě. Naopak Petr nejen hořce plakal, ale prožil též hluboké pokání, jež vedlo k proměnění jeho života, protože žil vírou, že Ježíš má moc odpouštět hříchy. Stal se tak novým člověkem, kterého mohl Kristus znovu použít a učinit z něj jednu z klíčových postav v dějinách prvotní církve.

Ježíš před Pilátem (Mt 27,11-31)

1/ Sanhedrin, nejvyšší židovský soud, odsoudil Ježíše k trestu smrti za rouhání. Protože vykonání trestu smrti bylo za římské nadvlády dovoleno pouze římské moci, byl Ježíš předán Pilátovi, který zastával postavení římského prefekta, prokurátora, vladaře (tak je nazýván v evangeliích) a vykonával administrativní, finanční, vojenské a soudní funkce. Pilát se stal pro křesťany nejznámějším jménem v celých římských dějinách. Jeho jméno se objevilo také v Apoštolském vyznání víry, když vyznáváme, že Ježíš „*trpěl pod Pontským Pilátem*“. Jistě si neuvědomoval, že jeho čin, odsouzení Ježíše k smrti ukřižováním, bude mít historické a duchovní důsledky pro lidstvo všech dob. Pilát vládl nad Judskem a Samařskem v letech 26 – 36 n. l. Původně náležel k jezdeckému stavu a pocházel z římského rodu Pontiů, odtud Pontius Pilát. Byl zřejmě dosazen Sejánem, známým antisemitou, kterému se chtěl zalíbit svými protižidovskými postoji. Pilát při svém prvním vjezdu s vojenskou jednotkou do Jeruzaléma přivezl též vojenské korouhve s císařovým obrazem. Když Židé protestovali, oznámil, že je nechá rozsekat meči svých vojáků. Teprve, když Židé obnažili své šíje a prohlásili, že jsou ochotni zemřít, kapituloval a nechal je z Jeruzaléma odstranit. Pilát zlepšil zásobování vodou v Jeruzalémě, ale tuto nákladnou stavbu zaplatil penězi, které vzal z chrámového pokladu. Když Židé protestovali a shromáždili se ve velkém počtu, přikázal svým vojákům, aby se v civilu vmísili mezi dav a ozbrojení klacky mnoho lidí zabili. Lukáš 13, 1 – 2 zachoval zprávu o Pilátově masakru na galilejských poutnících, kteří přišli do Jeruzaléma obětovat. Židovské obyvatelstvo urážel Pilát i tím, že nechal razit drobné měďáky, na nichž byla vyobrazena augurská hůl pohanského kněze, symbol císařského kultu. Když Pilát nechal pobít mnoho Samařanů, stěžovali si na něj a Pilát byl císařem poslán do vyhnanství. Podle Eusebia byl Pilát za Caligulovy vlády přinucen spáchat sebevraždu.

2/ Náboženské autority musely obžalobu Ježíše před římským vládcem formulovat politickým jazykem, tj. že se vydává za krále Židů a představuje tak politickou hrozbu římské vládě v Judsku. Pilátova otázka, „*Ty jsi král Židů?*“ je stejná jako otázka položená veleknězem, zda je „*Mesiáš, Syn Boží*“, ale je vyjádřena politickým jazykem. Ježíšova odpověď je stejná, jako před Sanhedrinem, „*Ty sám to říkáš*“. Ježíš tak potvrzuje, že je židovským králem. Na žaloby „*velekněží a starších*“ však neodpovídá navzdory tomu, že v římském soudním procesu síla obhajoby závisela předně na odpovědích obžalovaného. Na všechna svědectví, jež svědčila

proti němu však Ježíš „*neodpověděl ani na jedinou věc.*“ Vladař si nedokáže Ježíšovo mlčení vysvětlit, avšak je mu jasné, že Ježíš nepředstavuje politickou hrozbu římské vládě v Judsku. Ježíšovo mlčení není pasivní rezignací, ale je svědectvím jeho naprosté oddanosti Božímu povolání a ochotě trpět, aby „*dal svůj život jako výkupné za mnohé*“ (20,28). Ježíš svým mlčením před židovskou radou a před Pilátem naplnil prorocké slovo o Božím služebníkovi z Iz 53,7, „*Byl trápen a pokořil se, ústa neotevřel; jako beránek vedený na porážku, jako ovce před stříhači zůstal němý, ústa neotevřel.*“

3/ Zvyk Římanů propouštět o svátcích jednoho vězně je dosvědčen pouze v evangeliích. Pilát dává zástupu volbu, že propustí Barabáša nebo Ježíše. Přitom je si vědom, že Ježíš mu byl vydán ze zášti, neboť židovští vůdci záviděli jeho vliv mezi lidem. Barabáš je v Janově evangeliu označen jako ληστής „*vzbouřenec*“ (J 18,40) a Marek doplňuje, že se dopustil vraždy (Mk 15,7). Zástup je naveden veleknězi a staršími, aby si vyžádal propuštění Barabáša a Ježíš byl ukřižován. Na Pilátovu otázku, „*Co tedy mám učinit s Ježíšem zvaným Mesiáš?*“, všichni jsou strženi davem a volají hrozné slovo odsouzení, „*Ukřižovat!*“ Vůbec se nezabývají otázkou, „*Čeho se vlastně dopustil?*“ a ještě více křičí „*Ukřižovat!*“ Požadují nejen Ježíšovu smrt, ale i její nejbolestnější a nejhroznější formu ukřižováním, která podle židovského přesvědčení znamená též božské prokletí. „*Ten, kdo byl pověšen, je zlořečený Bohem*“ (Dt 21,23).

Když známe poselství evangelia o Ježíšově životě a utrpení, jaká je naše odpověď na nejdůležitější otázku našeho života, „*Co tedy mám učinit s Ježíšem zvaným Mesiáš?*“ Ježíš zemřel též za naše hříchy, vytrpěl odplatu za naše viny, smrtí zaplatil za to, abychom my mohli žít. Ježíšova ochota zemřít potupnou smrtí kříže znamenala dar života nám, jako to kdysi prožil Barabáš.

4/ Pilát dobře pochopil, že nemá smysl domlouvat se s davem a o svátcích, kdy je město přeplněno poutníky hrozí nebezpečí nepokojů. Dobře ví, že se Ježíš nedopustil přestoupení římských zákonů a měl by být osvobozen jako nevinný. I jeho vlastní žena mu zaslala naléhavé poselství o snu, který v předešlé noci měla, že ten, kterého má Pilát soudit, je „*spravedlivý*“. Římané brali sny velmi vážně jako důležitá sdělení, jako projevy božského nadpřirozeného zásahu. Pilát se však bojí o své společenské postavení a „*na soudné stoličce*“ se rozhoduje vydat nevinného, spravedlivého člověka na smrt. Jak jsou mocní politikové často slabí a bezmocní!

5/ Pilát vykonává symbolický čin, kdy si na znamení nevinности v této záležitosti veřejně umývá ruce a vyhlašuje, „*Já nejsem vinen krví tohoto člověka; je to vaše věc.*“ Uznává tak, že Ježíš neučinil nic, pro co by si zasloužil trest smrti. Odpovědnost za Ježíšovu smrt chce přenést na Židy, kteří jsou ochotni ji přijmout. Vyjádření, jež pronáší „*všechn lid*“ ve verši 25, „*Krev jeho na nás a naše děti!*“ mělo neblahé důsledky pro dějiny vztahů mezi Židy a křesťany, protože na jeho základě byl obhajován antisemitismus. Jednalo se však o vyjádření tehdejších židovských vůdců a přítomného zástupu. Jedná se tedy o Židy oné generace a to o některé z nich, kdo se přihlásili k odpovědnosti za Ježíšovu smrt a nelze to přenést na všechny Židy pozdějších staletí. Verš nebyl určen k povzbuzení křesťanů, aby se mstili Židům, jak se to žel dělo v minulosti v různých protižidovských pogromech. Pán říká, „*Mně patří pomsta,*

já odplatím, praví Pán“ (Ř 12,19; srov. Dt 32,35) a křesťané byli vyučováni Ježíšem, aby milovali své nepřátele (Mt 5,11.44; Ř 12,19-21). Ježíš se modlil za ty, kteří jej ukřižovali, "Otče, odpusť jim, vždyť nevědí, co činí" (L 23,34) a Bůh zůstává věrný ve své lásce k Izraeli a stále pamatuje na svou věrnost smlouvě, jež s nimi učinil (srov. 23,39; Ř 11,26-32). Hřích, univerzální choroba lidských bytostí je odpovědná za Ježíšovu smrt. V duchovním slova smyslu jsem to „Já“, každý z nás, kdo je vinen ukřižováním Ježíše.

6/ Pilát propouští Barabáše a Ježíše předává římským vojákům. Při bičování před ukřižováním se používalo obávaného biče zvaného *flagellum*, kde na kožených řemíncích používaných při bičování byly kousky kostí, které bičovanému způsobovaly hluboké rány. Židé po odsouzení v radě se posmívali Ježíši jako lživému Mesiáši a zde se mu římsí vojáci posmívají jako králi. Oblékli mu nachový plášť, na hlavu mu vsadili korunu upletenou z trní a do ruky mu dali rákosovou nebo dřevěnou hůl jako žezlo. S posměchem před ním klekali a oslovovali jej, *"Bud' zdráv, židovský králi!"*, což odpovídalo římskému holdu, kterým byl vzýván císař, *„Ave, Caesar!“* Plivali na něj, brali mu hůl a bili jej jí po hlavě. Naplnila se slova z Iz 50,6, *„Nastavuji záda těm, kteří mě bijí, a své líce těm, kdo rvou mé vousy, neukrývám svou tvář před potupami a poplíváním.“* Když dokončili své kruté divadlo, oblékli Ježíše opět do jeho šatů a odvedli jej k ukřižování.

7/ Jaký je duchovní význam křesťanského vyznání, že Ježíš *„trpěl pod Pontským Pilátem“*? Ježíšovo utrpení a smrt se staly v konkrétním historickém čase a prostoru za datovatelné vlády římského vládce. Apoštol Pavel vyznává, že Ježíš *„vydal svědectví svým dobrým vyznáním před Pontiem Pilátem“* (1 Tm 6,13). Na příkaz Piláta byl pak na Ježíšův kříž napsán hebrejsky, latinsky a řecky nápis viny, *„Ježíš Nazaretský, král židovský“* (J 19,19). To je pravý důvod Ježíšova ukřižování: je zaslíbený král Židů, Mesiáš, Syn Boží.

Tiché svědectví Ježíšova utrpení a smrti je nejvyšším příkladem vytrvalosti v pronásledování, které poskytl svým následovníkům. Mysleme na Ježíšovo slovo v Mt 10,17-18, *„Budou vás vydávat soudům, ve svých synagógách vás budou bičovat, budou vás vodit před vládců a krále kvůli mně, abyste vydali svědectví jim i národům“*. Ježíš předpovídal tento úděl pro své následovníky, kterým sám prošel. Byl nenáviděn, bičován a odsouzen k smrti. To bylo jeho svědectví před pohany. Jeho svědectví Izraeli přišlo skrze jeho vyučování. Pro něj, jako pro jeho následovníky, slovo a čin, zvěstování a obět' patřily dohromady. Moc jeho vyučování a jeho kříže se stala magnetem, který přitahoval lidi k Ukřižovanému.

Ježíšovo ukřižování (Mt 27,32-50)

1/ Ježíšova smrt je nejen vrcholem pašijního vyprávění, ale také vrcholem Ježíšova pozemského života. Evangelia jsou knihami o „dobré zprávě“ předně proto, co je vykonáno skrze Ježíšovu smrt, jež je naplněním Boží vůle spasení světa. Ježíšova smrt ukřižováním je bezesporu nejznámější a nejvýznamnější smrtí v celých dějinách lidstva. Ukřižování byla příšerná metoda poprav, kterou Římané přejali od Kartaginců. Cicero prohlásil, že se jedná o „nejkrutější a nejohrožnější potrestání“, a tak degradující, že by se mezi římskými občany o něm nemělo ani hovořit. Film Umučení Krista od Mela Gibsona nám něco z utrpení takto odsouzeného názorně ukazuje. Odsouzený člověk byl nejprve zbičován obávaným bičem

zvaným *flagellum*, kde na kožených řemíncích používaných při bičování byly kousky kostí, které bičovanému způsobovaly hluboké rány. Poté si odsouzený musel sám nést na popraviště příčný trám svého kříže. Tam byla jeho zápěstí přivázána nebo přibyta na příčný trám a jeho nohy byly připevněny ke kříži. Celý kříž byl pak vyzdvihnut vzhůru a upevněn dole v připraveném otvoru v zemi. Většinou byl odsouzený svlečen do naha, aby byl ještě více ponížen a umíral v krutých bolestech často řadu hodin. Pokud to trvalo příliš dlouho, odsouzenému byly zlomeny nohy a krátce nato zemřel smrtí udušením, protože již se nemohl jimi vzepřít a dýchat. Takto hroznou smrt podstoupil Boží Syn pro záchranu lidstva.

2/ Matoušova zpráva o samotné Ježíšově smrti je prostá, střízlivá a zdrženlivá. V tomto oddíle pokračuje žánr historického vyprávění. Jde o popis faktů, které nastaly při Ježíšově ukřižování bez jakýchkoliv vykladačských poznámek evangelisty. Projdeme si tyto události a připojíme jen stručné vysvětlující poznámky. „*Cestou potkali jednoho člověka z Kyrény, jménem Šimona; toho přinutili, aby nesl jeho kříž.*“ Šimon byl Žid pocházející z Kyrény v severní Africe. Asi se usadil v Jeruzalémě, kde byla synagoga Kyrénských (srov. Sk 6,9) nebo byl poutníkem na velikonoční svátky. Šimona „*přinutili*“ (římští vojáci mohli požadovat od jakékoliv osoby pomoc, srov. „*Kdo tě donutí k službě na jednu míli, jdi s ním dvě*“ Mt 5,41), aby nesl kříž (snad pouze příčné břevno), protože Ježíš již zřejmě po krutém bičování toho nebyl schopen. Pozdější tradice hovoří o tom, že Šimon se stal křesťanem (srov. zmínku o jeho dvou synech v Mk 15,21 „*otce Alexandrova a Rufova*“, o druhém z nich se později může hovořit v Ř 16,13, „*Pozdravujte Rufa, vyvoleného v Pánu, a jeho matku, která i mně byla matkou.*“)

„*Když přišli na místo zvané Golgota, to znamená 'Lebka', dali mu napít vína smíchaného se žlučí; ale když je okusil, nechtěl pít.*“ Jméno „*Golgota*“ je přepisem aramejského slova pro „*lebku*“. Zde se konaly popravy, místo mělo snad tvar lebky, ačkoliv přesná poloha místa, jež bylo tehdy za městem, je předmětem debat. Podle historiků je nejpravděpodobnějším, že toto místo bylo tam, kde je dnes Kostel svatého hrobu a ne oblast, kde je dnes hrob v zahradě. Latinsky se „*lebka*“ řekne *calvaria* a odtud je odvozen výraz „*Kalvárie*“. Ukřižování bylo tehdy veřejné a konalo se podél hlavních cest, aby mnozí byli varováni. „*. Když Ježíš přišel na místo popravy, dali mu napít οἶνον μετὰ χολῆς μεμιγμένον* „*vína smíchaného se žlučí*“, jež mělo podle tehdejší praxe zmírňovat bolesti odsouzence. Ježíš však odmítá tyto utišující prostředky. Řecký originál navazuje na LXX Ž 68,22 ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολὴν καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος „*Do jídla mi dali žluč, když jsem žíznul, dali mi pít ocet.*“ Zde Ježíš dostává pít víno se „*žlučí*“, ve v. 48 je mu podán na houbě ὄξος „*ocet*“ tj. kyselé víno. V obojím se naplňují starozákonní předpovědi.

„*Ukřižovali ho a losem si rozdělili jeho šaty; pak tam stáli a střežili ho.*“ Je pozoruhodné, že samotná událost ukřižování je uvedena participiemi v podřízené větě σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν „*Když ho ukřižovali*“ (Bible 21). Pozornost není zaměřena na Ježíšovo utrpení na kříži, které čtenář dobře chápe, ale na aktivitu vojáků u paty kříže, kteří nevědomky naplňují předpověď Písma. Matouš používá jazyk LXX ze Ž 21,19 διμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ βάλλοντες κλῆρον „*losem si rozdělili jeho šaty*“ (podle Hebrejské bible Ž 22,19).

„Nad hlavu mu dali nápis o provinění: *‘To je Ježíš, král Židů.* ‘“ Tehdy bylo zvykem přibýt na kříž nápis zločinu, pro který byla osoba popravena. „Nad hlavu“ naznačuje, že Ježíš byl ukřižován na tradičním kříži spíše, než na kříži ve tvaru T. Samotné obvinění zní, *‘To je Ježíš, král Židů.*“ Navazuje se na Pilátovu otázku a Ježíšovu kladnou odpověď ve v. 11. Z římského pohledu byl zločin politické povahy vnímán jako velezrada nebo vzpoura. Z židovského pohledu má titul specificky náboženský význam, ukazuje na Mesiáše jako Syna Davidova. Nápis vyjadřující zločin, pro který byl Ježíš popraven, je paradoxně vyjádřením pravdy: Tento Ježíš je král Židů.

„S ním byli ukřižováni dva povstalci, jeden po pravici a druhý po levici.“ Jsou zmíněni dva λησται „povstalci“ (ČSP), „lupiči“ (ČSP), „zločinci“ (Bible 21), kteří byli ukřižováni spolu s Ježíšem. Již raná církev bezpochyby myslela na slova Iz 53,12, *‘byl počten mezi nevěrníky. On nesl hřích mnohých, Bůh jej postihl místo nevěrných’.*

Ježíš visící na kříži zakouší posměch a pohrdání. Naplňují se slova Ž 22,8, *‘Kolemjdoucí ho uráželi; potrášali hlavou a říkali: ‘Když chceš zbořit chrám a ve třech dnech jej znovu postavit, zachraň sám sebe; jsi-li Syn Boží, sestup z kříže!’ ‘Všem, kdo mě vidí, jsem jenom pro smích, šklebí se na mě, potrášají hlavou.’* Jejich slova, *‘Když chceš zbořit chrám a ve třech dnech jej znovu postavit’* připomínají obvinění vznesené proti Ježíši v 26,61. Pravdivost této metafory bude realizována v Ježíšově smrti a vzkříšení. Kolemjdoucí znají toto obvinění vznesené proti Ježíši, právě tak jako Ježíšovo tvrzení, že je Synem Božím. „Jsi-li Syn Boží, sestup z kříže!“ Slova „Jsi-li Syn Boží“ použil již satan při svém pokušení (Mt4,3.6) i velekněz při výslechu (26,63). Nyní je Ježíš žádán, aby to dokázal tím, že zachrání sám sebe a sestoupí z kříže. Podobně se mu posmívali i velekněží spolu se zákoníky a staršími. Říkali: *‘Jiné zachránil, sám sebe zachránit nemůže’* Matoušovi čtenáři však chápou zvláštní ironii, že Ježíš právě proto, aby jiné „zachránil“, „spasil“, nemohl zachránit sám sebe. Nevěra posměvačů je vyjádřena též ve slovech, jež jsou míněna posměšně. *‘Je král izraelský - ať nyní sestoupí s kříže a uvěříme v něho.’* Neuvěřili ani tehdy, když byli konfrontováni s ještě větším zázrakem ve vzkříšení (srov. 28,1-15). Pro Ježíše by sestoupení z kříže znamenalo obehnutí Boží vůle, podlehnutí pokušení, jemuž čelil a které již překonal v Getsemane. Pointou není, že by Ježíš nemohl sestoupit z kříže, ale že tak neučiní, protože si svobodně zvolil následovat vůli svého Otce.

„V poledne nastala tma po celé zemi až do tří hodin. Kolem třetí hodiny zvolal Ježíš mocným hlasem: *‘Eli, Eli, lama sabachtani?’*, to jest: *‘Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?’* “ Nadpřirozená tma nastala „po celé zemi“. Tento obrat pravděpodobně znamená „zemi judskou“ spíše než „zeměkouli“. Tma je apokalyptickým obrazem Božího soudu. „V onen den způsobím, je výrok Panovníka Hospodina, že slunce zapadne v poledne, tmou zahalím zemi za jasného dne. Vaše slavnosti proměním ve smutek, všechny vaše písně v žalozpěvy... Učiním, že bude v zemi smutek jako nad jednorozeným a její poslední chvíle jako den hořkosti“ (Am 8,9-10). Když toto tříhodinové období tmy spělo ke konci, Ježíš hlasitě vykřikl srdceryvná slova *‘Eli, Eli, lama sabachtani?’*, to jest: *‘Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?’* Cituje slova Ž 22,2: אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי לָמָּה עָזַבְתָּנִי. Jako začal pašijní příběh Ježíšovou modlitbou v Getsemane (26,39), tak i končí Ježíšovou modlitbou, když zakouší pití kalicha, za který se kdysi modlil, aby jej minul. V Matoušově verzi slova „Eli, Eli“ jsou hebrejské výrazy (Marek má „Eloi, Eloi“,

což představuje aramejské „Elohi, Elohi“), zatímco následující slova, „*lema sabachtani*“ jsou citovány v aramejštině. Ježíš celou větu zřejmě vyslovil v aramejštině, již běžně hovořil. Význam těchto slov v ústech Ježíše, Syna Božího, je něčím, nad čím čtenář a exeget může jen žasnout. Ježíš zde prožívá opuštěnost Bohem. V tomto výkřiku opuštěnosti je zjevena hrůza hříchu světa a co stálo naše spasení. Pro toho, kdo byl v tak intimním vztahu k Otci, jak to vypovídá Mt 11,27, taková opuštěnost musela znamenat něco nepředstavitelně hrozného. Dokonce i v hloubce své opuštěnosti stále ještě Boha oslovuje, „*Bože můj*“.

Když někteří z těch, kteří tam stáli, uslyšeli Ježíšovo volání, domnívali se, že volá Eliáše. Eliáš byl považován za vysvoboditele těch, kteří byli v nouzi. Jeden z nich vzal houbu a dává Ježíši napít vinný ocet (kyselé víno), které utišovalo žízeň účinněji než voda. Tohoto nápoje se Ježíš napil (srov. J 19,30) Tato zpráva je zřejmě pro evangelistu důležitá, protože je naplněním Ž 69,22, „*když jsem žíznil, dali mi pít ocet*“. Smrt Ježíše, vrchol vyprávění je popsán velmi prostě. „*Ježíš vydal mocný hlas a skonal*.“ Nic v textu nenaznačuje, že tento mocný hlas je odlišný od prvního zvolání, že by to tentokrát byl vítězný pokřik, ani není třeba jej ztotožnit s prvním výkřikem. ἠφῆκεν τὸ πνεῦμα znamená doslova „*vydechl naposled*“ (ČSP).

3/ Matouš podobně jako ostatní autoři evangelií uvádějí pouze základní fakta, která se stala při Ježíšově ukřižování. Smysl a význam Ježíšovy smrti podávají teprve další novozákonní autoři, zvláště zevrubně apoštol Pavel. Ježíš se o významu své smrti vyjádřil pouze ve dvou výrocích. „*Syn člověka nepřišel, aby si dal sloužit, ale aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za mnohé*“ (Mt 20,28). Při poslední večeři „*vzal Ježíš chléb, požehnal, lámal a dával učedníkům se slovy: 'Vezměte, jezte, toto jest mé tělo.' Pak vzal i kalich, vzdal díky a podal jim ho se slovy: 'Pijte z něho všichni'*“. Církev v průběhu svých dějin pravidelně slaví Ježíšovu smrt a její důsledky ve svých eucharistických slavnostech. V Ježíšově smrti, on, Spravedlivý, nese za hříchy celého lidstva, můj i tvůj, Boží hněv. Plný význam Ježíšovy smrti je jedno z ústředních tajemství křesťanské víry.

Dramatické události po Ježíšově smrti a pohřeb (Mt 27,51-66)

Další nadpřirozené události kromě tmy, kdy byl Ježíš na kříži, se udály po Ježíšově smrti. Pro všechny křesťanské čtenáře jsou tyto události naplněny teologickým významem. Tyto události jsou ve svém charakteru apokalyptické a ukazují k rozhodujícímu významu Ježíšovy smrti nejen pro onu generaci, ale pro celé následné dějiny.

1/ „*Chrámová opona se roztrhla v půli odshora až dolů*“. Chrámovou oponou je míněna opona oddělující svatyni svatých od svatyně (Ex 26,33). Její roztržení odshora až dolů naznačuje Boží čin a obsahuje pozoruhodnou symboliku. Roztržení opony je typem apokalyptického znamení ukazujícího na jedné straně k hněvu a Božímu soudu proti židovským autoritám a na druhé straně ke konci chrámu. Je však pravděpodobné, že Matoušova církev vnímala jiný symbolismus v roztržení opony, totiž že Ježíš svou smrtí zrušil oběti a kněžstvo a umožnil všem lidem nový, smělý, neomezený přístup do Boží přítomnosti. Chrámová opona, podobně jako různá chrámová nádvoří, omezovaly přístup do Boží přítomnosti. Do svatyně svatých mohl vstoupit velekněz jen jednou v roce, na velký

Den smíření. Smírcí Ježíšovou smrtí, k níž ukazoval obětní kult, došel tento systém ke svému konci. Od této doby každý věřící, Žid i pohan, má bezprostřední a neomezený přístup k Bohu a k odpuštění hříchů získaných Ježíšovou smrtí na kříži. Autor listu Židům to vyjadřuje jasně, když píše „Protože Ježíš obětoval svou krev, smíme se, bratři, odvážit vejít do svatyně cestou novou a živou, kterou nám otevřel zrušením opony - to jest obětováním svého těla“ (Žd 10,19-20). Ježíšova smrt zřizuje všeobecné kněžství všech věřících.

2/ Země se zatřásla, skály pukaly, hroby se otevřely a mnohá těla zesnulých svatých byla vzkříšena; vyšli z hrobů a po jeho vzkříšení vstoupili do svatého města a mnohým se zjeví.

Při zemětřesení a pukání skal jde o pozemskou reakci na božské události na kříži. Palestina leží v seizmické oblasti a zemětřesení zde není neobvyklou událostí, ale ve spojení s pukáním skal a otevřením hrobů je dalším významným svědectvím o významu Ježíšova ukřižování. Další zemětřesení dosvědčí další významnou událost – Ježíšovo vzkříšení (srov. 28,2). Matouš jako jediný zaznamenává událost, že se otevřely hroby a zemřelá těla mnohých svatých lidí povstala k životu. Vyšly z hrobů a po Ježíšově vzkříšení vešly do svatého města a ukázaly se mnoha lidem. Tato zpráva zdůrazňuje vítězství nad smrtí, jež způsobila Ježíšova smrt na kříži. „Svatými“ lidmi“ jsou míněni zbožné postavy Starého zákona. To ukazuje, že přes soud nad izraelskými vůdci Izrael zůstává v Božích plánech. Zřejmě je třeba počítat s tímto časovým pořádkem: (1) Zemětřesením se otevřely hroby při Ježíšově ukřižování; (2) Ježíš po třech dnech vstal z mrtvých; (3) těla těchto svatých povstala a vstoupila do města a ukázala se mnohým. Tímto způsobem zázračné otevření hrobů v době Ježíšovy smrti je předjímku Ježíšova vzkříšení a těla těchto svatých povstala až po třech dnech. Jejich zjevení se mnohým v Jeruzalémě je svědectvím účinného Ježíšova díla na kříži a prohlášením jeho vítězství nad smrtí. To odpovídá Pavlovu vyučování, že Ježíš je „prvotinou“ vzkříšení zesnulých. Již Ezechiel prorokoval, že Hospodin otevře hroby a vzkřísí lid k životu v údolí suchých kostí (Ez 37,11-14). Zemětřesení a otevření hrobů symbolizuje realitu budoucího vzkříšení svatých v přímé závislosti na tuto událost Ježíšovy smrti a vzkříšení. Protože Ježíš zemřel a vstal, je tím zajištěno vzkříšení věřících v něho.

3/ Setník a ti, kdo s ním střežili Ježíše, když viděli zemětřesení a všechno, co se dalo, velmi se zděsili a řekli: 'On byl opravdu Boží Syn!'

Setník byl zřejmě přítomen mnoha popravám ukřižováním, ale když byl svědkem zemětřesení a všeho, co se dělo při Ježíšově ukřižování, vyznal o Ježíši, „On byl opravdu Boží Syn!“ Jedná se o téměř identické prohlášení s tím, co řekli předtím učedníci, když Ježíš utišil bouři na moři (14,33). Zde se jedná o hodnocení Ježíše na vrcholu jeho pozemského díla. Setník obdržel poznání Ježíšovy pravé identity. Zatímco židovští náboženští vůdci obvinili Ježíše z rouhání (26,63-65), pohané jej vyznávají jako Božího Syna.

4/ Zpovzdálí přihlíželo mnoho žen, které provázely Ježíše z Galileje, aby se o něj staraly; mezi nimi Marie z Magdaly, Marie, matka Jakubova i Josefova, a matka synů Zebedeových.

Řada žen, které provázely Ježíše od doby jeho působení v Galileji a staraly se o něj a jeho učedníky, jsou na rozdíl od Ježíšových učedníků přítomni i při Ježíšově smrti. Tak vlastně prokazují větší věrnost svému Mistru, než jeho nejbližší učedníci. Tři z nich jsou zde

jmenovány. Marie z Magdaly, matka synů Zebedeových a matka Jakubova i Josefova. Srovnáním vyjmenovaných žen v evangeliích lze dojít k závěru, že matka synů Zebedeových se jmenovala Salome (srov. Mk 15,40) a matka Jakuba a Josefa je Ježíšova matka. Není to však jisté. Tytéž ženy zřejmě přichází i v neděli ráno k Ježíšově hrobu a stávají se též prvními posly zprávy o jeho vzkříšení (srov. Mt 28,1; Mk 16,1-2).

5/ Když nastal večer, přišel zámožný člověk z Arimatie, jménem Josef, který také patřil k Ježíšovým učedníkům. Ten přišel k Pilátovi a požádal o Ježíšovo tělo. Pilát přikázal, aby mu je dali. Josef tělo přijal, zavinul je do čistého plátna a položil je do svého nového hrobu, který měl vytesaný ve skále; ke vchodu hrobu přivalil veliký kámen a odešel. Byla tam Marie z Magdaly a jiná Marie, které seděly naproti hrobu.

V pátek navečer, Josef s Arimatie, jeden z tajných Ježíšových učedníků, zámožný člověk, významný člen Sanhedrinu, který nesouhlasil s jeho rozhodnutím odsoudit Ježíše (L 23,51), požádal Piláta o vydání Ježíšova těla. Z židovského pohledu bylo nutné, aby tělo popraveného nezůstávalo viset přes noc „na kůlu“ (Dt 21,22-23), zvláště ne na začátku soboty a tento důvod možná Josef uvedl ve své žádosti Pilátovi. Pilát vyhověl žádosti tohoto vlivného a zámožného muže. Josef pak Ježíšovo tělo sňal z kříže (L 23,53) a společně s Nikodémem (J 19,39) je zavinuli do čistého plátna spolu s vonnými látkami a uložili je do nově vytesaného hrobu ve skále, který patřil Josefovi. Pravděpodobným místem hrobu je nynější kostel Svatého hrobu. Marie z Magdaly a jiná Marie to vše pozorovaly, a tak získaly přesnou znalost místa týkající se Ježíšova hrobu. Statečný čin Josefa z Arimatie zabraňuje tomu, aby Ježíšovo tělo zůstalo na kříži (jak byla římská praxe) a aby byl Ježíš pohřben v potupné anonymitě společného hrobu. Ve zvěstování rané církve to není pouze Ježíšova smrt, jež je důležitá, ale také jeho pohřeb (viz 1 K 15,3-4; Sk 13,29). Pohřeb je nezvratným potvrzením reality Ježíšovy smrti; společně opatřují nutnou předeihu k samotnému vzkříšení. Jak smrt a vzkříšení, tak i Ježíšův pohřeb je duchovně aplikován v životě křesťana v Pavlových listech (Ř 6,4; Ko 2,12).

6/ „Nazítří, po pátku“ znamená den po ukřižování „shromáždili se velekněží a farizeové u Piláta“ v naléhavé záležitosti. Ježíš je pro ně πλάνοσ „podvodník“ (ČEP), „svůdce“ (ČSP), který ještě za svého života prohlásil, „Po třech dnech budu vzkříšen“. Farizeové na rozdíl od saduceů věřili v budoucí vzkříšení mrtvých. Nikdo z nich však nevěřil, že by Ježíš vstal z mrtvých. Žádají však Piláta: „Dej proto rozkaz, ať je po tři dny hlídán jeho hrob, aby nepřišli jeho učedníci, neukradli ho a neřekli lidu, že byl vzkříšen z mrtvých; to by pak byl poslední podvod horší než první.“ Stráž u hrobu má zabránit tomu, aby učedníci neukradli Ježíšovo tělo. Je ironií, že vyjádření „byl vzkříšen z mrtvých“ se stalo ústředním elementem kérygmatu církve a zvěstování Ježíšova vzkříšení se setkala s mnohem větší odezvou, než jeho pozemská služba, která byla omezená v čase a prostoru. Pilát má samozřejmě málo skutečného zájmu o tuto záležitost, ale zájem o vytváření dobrých vztahů s židovskými autoritami jej vede k tomu, že dává příkaz, aby hrob byl stráží střežen. Pohřební kámen u hrobu byl zapečetěn a byla k němu postavena stráž. Stojí za povšimnutí, že Ježíšovi odpůrci si pamatovali předpověď o Ježíšově vzkříšení lépe než jeho učedníci. Strach protivníků byl větší motivací než naděje učedníků.

Vzkříšení Ježíše (Mt 28,1-15)

1/ Vzkříšení Ježíše je centrální pro křesťanskou víru. Apoštol Pavel to vyjadřuje slovy, „*jestliže Kristus nebyl vzkříšen, pak je naše zvěst klamná, a klamná je i vaše víra*“ (1 K 15,14). Zprávy v evangeliích o vzkříšení Ježíše se liší v podrobnostech, ale společně dosvědčují tři základní skutečnosti - prázdný hrob, oznámení Ježíšova vzkříšení ženám a zjevení vzkříšeného Ježíše svým následovníkům. Samotná událost Ježíšova vzkříšení není nikde přímo popisována.

2/ „*Když uplynula sobota a začínal první den týdne, přišly Marie z Magdaly a jiná Marie, aby se podívaly k hrobu.*“ V neděli ráno, třetí den po Ježíšově ukřižování (již Starý zákon počítá i část dne jako celý den, viz Gn 42,17-18; 1 Kr 20,29), přichází Marie z Magdaly a jiná Marie k Ježíšově hrobu. Marie z Magdaly byla přítomna nejen Ježíšově smrti (27,36), jeho pohřbu (27,61), ale i prázdného hrobu a setkání se vzkříšeným Ježíšem (28,1.9). Totéž zřejmě platí i o jiné Marii, snad se jedná o matku Jakubovu a Josefovou, jež je zmíněna v 27,55. Matoušovi záleží na tom, aby uvedl jména obou žen, které se staly očitými svědky Ježíšovy smrti, pohřbu, prázdného hrobu a zjevení Ježíše.

3/ „*A hle, nastalo velké zemětřesení, neboť anděl Páně sestoupil s nebe, odvalil kámen a usedl na něm. Jeho vzezření bylo jako blesk a jeho roucho bílé jako sníh.*“ Jedině Matouš zaznamenává zprávu o zemětřesení při Ježíšově smrti a jeho vzkříšení. Zemětřesení a zjevení anděla ukazují na Boží moc, která zasahuje do dění v tomto světě. Anděl odvaluje kámen od hrobu ne z toho důvodu, aby Ježíš mohl ven, ale aby ženy viděly, že hrob je prázdný. Zemětřesení zřejmě nastalo krátce předtím, než ženy přišly ke hrobu. Zemětřesením a zjevením anděla byli strážci u hrobu až k smrti vyděšeni. Ironické je, že ti, kteří měli strážit mrtvého, jsou sami jako mrtví, zatímco stráženy mrtvý je vzkříšen k životu. Anděl věnuje pozornost uklidnění strachu žen a povzbuzuje je, „*Vy se nebojte. Vím, že hledáte Ježíše, který byl ukřižován. Není zde; byl vzkříšen, jak řekl. Pojdte se podívat na místo, kde ležel.*“ Anděl pověřuje ženy, aby vyřídily, že Ježíš „*byl vzkříšen*“. Ženy mají též vyříditi učedníkům, že Ježíš „*jde před nimi do Galileje, tam ho spatří. Hle, řekl jsem vám to.*“ Již předtím jim oznámil „*Po mém vzkříšení však vás předejdu do Galileje*“ (26,32), nyní jim to připomíná skrze anděla. V centru poselství anděla je poselství, že Ježíš „*byl vzkříšen*“, což se stalo klíčovým elementem poselství kázaného nejranější křesťanskou církví a znakem autentického křesťanského zvěstování až do současnosti. Je překvapivé, že prvními zvěstovateli tohoto klíčového poselství se staly ženy. Nepřítomní učedníci musí nejprve spoléhat na svědectví žen. To vše podporuje historickou pravdivost tohoto oddílu. Žádný vymyšlený příběh v tehdejší kultuře by nedal ženám takové vynikající postavení a nesvětil by jim jako prvním zvěstování vzkříšení.

4/ Když jsou ženy na cestě, aby naplnily pověření andělů oznámit překvapivou zprávu o Ježíšově vzkříšení, setkává se s nimi sám vzkříšený Ježíš. Prázdný hrob není sám v sobě dostatečný doklad pro Ježíšovo vzkříšení. Vyprávění o Ježíšově vzkříšení má svůj vrchol v setkání vzkříšeného Ježíše s ženami a později s jeho dalšími učedníky. Ženy, dvě Marie, mají tu výsadu, že jsou prvními, které viděly vzkříšeného Ježíše. Ježíš je zdravý v tehdejší kultuře běžným pozdravem, Χαίρετε „*Budte zdraví*“ (Bible 21). Objímání nohou bylo tehdy projevením mimořádné úcty, poslušnosti a věrnosti. Když je to ještě spojeno s tím, že se mu

προσεκύνησαν „*klaněly*“, pak to znamená uctívání. Jak jim to již vyřizoval skrze anděla ve v. 5, Ježíš jim říká, aby se nebály a oznámily zprávu „*mým bratřím*“. Jako v několika předcházejících Ježíšových slovech je nenazývá svými učedníky, ale „bratry“ (srov. 12,48-50; 25,40). Vzkříšený Pán pokračuje v tom, že nazývá své učedníky bratry (a sestrami) dokonce i poté, co jej opustili. Učedníkům bylo odpuštěno jejich selhání v hodině krize. Cesta je nyní připravena pro vrcholné Ježíšovo setkání s učedníky v Galileji.

5/ Někteří členové stráže (mohlo jít o římské vojáky, které Pilát určil k ochraně chrámu) oznámili ve městě velekněžím vše, co se stalo. Týká se to zeměřesení, odvalení kamene a vidění zářivého anděla. Mohlo to být dostatečné k tomu, aby židovští představitelé nově zhodnotili své pojetí Ježíše, ale jejich mysl je zatvrzelá a jejich provinění se stupňuje. Naposledy v evangeliu se velekněží sešli se staršími a poradili se, co mají dělat. Výsledkem jejich dohody je, že dali vojákům značný úplatek v penězích, aby nemluvili pravdu. Podobně předtím dali peníze Jidášovi, aby jim Ježíše zradil. S penězi přichází i poučení o tom, jaký příběh mají vyprávět. Ironií je, že právě to, čemu se snažili zabránit postavením stráže – ukradení těla – se stává příběhem, který si vymysleli, a má vyložit prázdný hrob. Komické je, že vojáci mají tvrdit, „*že jeho učedníci přišli v noci a ukradli ho, když jste spali*“. Pokud bylo Ježíšovo tělo ukradeno během jejich spánku, jak ukradení mohou dosvědčit, když to na vlastní oči neviděli. Je možné se dále ptát, jak mohli tak tvrdě spát a neslyšet hluk, který musel být způsoben odvalením kamene od vchodu do hrobu. Strážným je přislíbeno, že pokud se to vladař dozví, urovnají to tak, aby neměli těžkosti. Tato vymyšlená zpráva se mezi Židy široce rozšířila jako výklad prázdného hrobu a zmizení Ježíšova těla. Až do dnešní doby jsou mnozí, kdo věří tomuto vysvětlení prázdného hrobu.

6/ Ježíšovo vzkříšení naplňuje nejhlubší naděje lidstva. „*Duchem svatým byl ve svém zmrtvýchvstání uveden do moci Božího Syna*“ (Ř 1,4), skrze něho mají všichni lidé přístup ke spasení skrze jeho oběť na kříži. Jeho vzkříšením a posláním Ducha svatého o letnicích je inaugurován nový věk. Ve svém životě, smrti a vzkříšení je Ježíš příkladem těch, kteří budou znovuzrozeni a proměněni v jeho obraz (Ř 6,1-11; 8,29; 1 K 15,2; 2 K 3,18). Ježíšovo vzkříšení obnovuje muže a ženy k rovnosti učednictví. Ježíš pověřil ženy být prvními svědky jeho vzkříšení. Bůh daroval speciální čest ženám, které jsou nám příkladem pravého učednictví pro jejich věrnost a odvahu. Ženy jsou tak obnoveny v Ježíšově komunitě víry ke svému původnímu postavení jako rovné s muži, protože muž a žena byli oba stvořeni k Božímu obrazu (Gn 1,26-28). Ježíšovo vzkříšení přezívá podvody. Od samého počátku zde byly pokusy popřít pravdu Ježíšova vzkříšení. Nikdo nemohl popřít silnou realitu prázdného hrobu. Někteří však přichází se lživým příběhem, jak jej vysvětlit, protože se Ježíšovým vzkříšením cítí ohroženi ve své moci a postavení. Pochybnost vůči Ježíšovu zmrtvýchvstání je realitou i v našem současném světě. Křesťanský světonázor bude v každé kultuře zpochybňován. „*Bud'te vždy připraveni dát odpověď každému, kdo by vás vyslýchal o naději, kterou máte*“ (1Pt 3,15). Ti, kdo vložili do vzkříšeného Ježíše svou důvěru, zakusili velké změny ve svých životech. Vzkříšení Ježíše znamená, že jeho přítomnost a moc působí i dnes skrze Ducha svatého, proměňuje lidské životy a je příslibem daru věčného života všem, kdo uvěřili v moc Ježíšova kříže a vzkříšení.

Velké poslání (Mt 28,16-20)

1/ Nejen příběh o vzkříšení, ale také celé Matoušovo evangelium přichází v tomto závěrečném oddíle ke svému vyvrcholení. Těchto závěrečných pět veršů je shrnutím celého Matoušova evangelia a klíčem k jeho pochopení, neboť zde nacházíme základní důrazy tohoto evangelia, autoritu Ježíše jako nejvyššího Pána a Učitele, a poslání jeho učedníků.

2/ „Jedenáct apoštolů se pak odebralo do Galileje, na horu, kterou jim Ježíš určil. Spatřili ho a klaněli se mu; ale někteří pochybovali.“ Ježíš se podle svého příslibu (26,32) po svém zmrtvýchvstání zjevil svým učedníkům v Galileji. Zde Ježíš prožil své dětství a mládí, zde po tři roky svého veřejného působení zvěstoval evangelium, vyučoval zástupy a své učedníky, uzdravoval a konal své mocné činy. „Galilea pohanů“ byla pro mnohé Židy pohrdanou oblastí, ale právě zde Ježíš působil a naplnilo se prorocké zaslíbení „lid bydlící v temnotách uvidí veliké světlo; světlo vzejde těm, kdo seděli v krajině stínu smrti“ (Mt 4,16; srov. Iz 8,23 a 9,1). Odpovídá to tak rostoucímu důrazu v Matoušově evangeliu na to, že evangelium je určeno též pohanům, což vrcholí právě v pověření vzkříšeného Krista ve velkém poslání, jež svěřuje svým učedníkům. Když učedníci viděli Ježíše, podobně jako ženy προσεκύνησαν „klaněli se“ mu. Ježíše nejen poznali, ale uvěřili, že vstal z mrtvých a uctívali jej. Překvapivý je však dodatek, „ale někteří pochybovali“. Nejedná se zde o nevěru, ale podobně jako předtím v Petrově případě (14,31) o nedostatek potřebné míry víry pro konkrétní situaci. Pochybnosti se zde týkají váhání, nerozhodnosti a snad nejistoty. Příliš mnoho se toho odehrálo v posledních dnech a oni to nejsou schopni zpracovat a nevědí, co se bude dít dále. V tomto stavu k nim Ježíš „přistoupil“, ujmá se iniciativy a promlouvá k nim svá úžasná poslední slova, která dokončí to, co nemohl způsobit pouhý pohled na vzkříšeného Ježíše. Kolísání mezi uctíváním a nerozhodností je součástí zápasu každého učedníka. Do této situace potřebujeme i my slyšet Ježíšovo slovo, který je Pánem všeho a je nám přítomný v každém čase.

3/ „Je mi dána veškerá moc na nebi i na zemi.“ Sloveso v pasivním tvaru „je mi dána“ tzv. „božské pasivum“ míní Boha, který dává Ježíši všeobšáhlou pravomoc, suverenitu nad celým stvořeným pořádkem. ἐξουσία „Moc“, „pravomoc“, „autorita“ daná Synu člověka „na zemi“ zmíněná v 9,6 se týká odpouštění hříchů. Již v 11,27 učinil překvapující nárok, že „všechno je mi dáno od Otce“. Od vzkříšeného Ježíše však má takový nárok nezvratnou a přesvědčující moc. Vzkříšení slouží jako ospravedlnění Ježíšových slov a skutků během jeho služby a pečetění jejich platnosti. Nyní má již vzkříšený Ježíš účast na novém pořádku existence a anticipuje zde své slavné povýšení na Boží pravici a svůj slavný příchod. Autorita vzkříšeného není kvalitativně nová, ale nyní působí na nové základně – příchodu nového věku dějin spásy. Da 7,13-14 opatřuje důležitý materiál, který je v pozadí v. 18-20, když hovoří o Synu člověka, kterému byla dána „vladařská moc, sláva a království“, věčná vláda, „aby ho uctívali všichni lidé různých národností a jazyků“. Syn člověka a Syn Boží v jedné osobě se stává tím, skrze kterého je prostředkována veškerá Boží moc. Vykonávání autority je dáno Ježíši jako vrcholné ospravedlnění jeho ponížení (srov. Fp 2,5-11).

4/ Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtěte je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého a učte je, aby zachovávali všechno, co jsem vám přikázal.

Ježíšova nejvyšší a univerzální autorita je v originále přímo spojena s velkým posláním učedníků spojujícím oboje „Proto“ (Bible 21). Ježíšova autorita (v. 18) a jeho přítomnost (v. 20) zmocní jeho učedníky k naplnění pověření, které jim nyní dává. Velké poslání obsahuje jeden hlavní a ústřední příkaz, imperativní „*získávejte mi učedníky*“ s třemi podřízenými přechodníky, „*jdouce*“, „*křtíce*“ a „*vyučující*“. Rozkazovací způsob vysvětluje hlavní jádro poslání a přechodníky popisují jednotlivé aspekty tohoto poslání. V rozkaze „*získávejte mi učedníky*“ je obsaženo též povolání k učednictví a proces toho, jak se stát učedníkem. Získaný učedník zůstává v procesu učednictví. Je třeba jej nejen získat za Ježíšova učedníka, ale v celoživotním procesu se jako učedník stává podobný svému Mistru. Proto lze Ježíšův příkaz též překládat „*Čiňte učedníky ze všech národů*“ (ČSP). Ježíš věnoval mnoho času a velkou pozornost k vedení a vyučování učedníků v jejich růstu. Nyní je vysílá k tomu, aby činili to, co konal on sám.

5/ „*Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky.*“ Sloveso μαθητεύσατε „*získávejte mi učedníky*“ je charakteristické pro Matouše (srov. 13,52; 27,57). Výraz „učedník“ znamenal v tehdejší době především žáka, studenta, posluchače, který se něčemu učí. Ježíš vyvinul jedinečnou formu učednictví pro ty, kteří ho následovali. Povolával lidi do osobního vztahu se sebou samým. Ježíšovi učedníci byli povoláni, „*aby byli s ním*“ a aby byli jako on. „*Není učedník nad mistra ani služebník nad svého pána. Pro učedníka je dost na tom, když bude jako jeho mistr a služebník jako jeho pán*“ (10,24, Bible 21).

Po Ježíšově smrti a vzkříšení je odstraněno jeho soustředění zvěstování evangelia pouze na Izrael (srov. 10,5; 15,24), jak to Matoušovo evangelium předjímá již na samotném počátku a také v jeho průběhu (narážka na Abrahama v 1,1; mudrci od východu v 2,1-12; a dcera kananejské ženy v 8,5-13). V novozákonní době je dáno přímé poslání jít „*ke všem národům*“ a naplnit Ježíšův příslib, „*A toto evangelium o království bude kázáno po celém světě na svědectví všem národům*“ (24,14). V plném rozsahu se tak skrze Ježíše, syna Abrahamova, naplňuje smlouva učiněná s Abrahamem, „*V tobě dojdou požehnání veškeré čeledi země*“ (Gn 12,3). Ježíšův příkaz „*Jděte ke všem národům*“ je příkazem odstředivé tj. centrifugální misie. Nemáme čekat na to, až lidé přijdou do církve, ale máme je vyhledávat, jít za nimi. V tom je zásadní rozdíl od dostředivé tj. centripetální misie, jak byla praktikována ve Starém zákoně. Tehdy se očekávalo od pohanů, že sami přijdou do chrámu, synagogy a připojí se ke společenství Izraele.

6/ „*Křtíte je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého.*“ Získaní učedníci mají být křtěni ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého, tj. přechází pod panství a do trvalého vztahu s trojjediným Bohem. V aktu křtu se nový učedník identifikuje s Ježíšem. Umírá hříchu a je pohřben jeho starý člověk a jako byl Kristus vzkříšen, tak i on povstává k novému životu a žije Bohu v Kristu Ježíši (Ř 6,1-4). Křest je jednorázová, neopakovatelná událost, ale to co křest symbolizuje je celoživotním závazkem (1 Pt 3,21). Křest též stvrzuje vstup do společenství Kristových učedníků, kdy se stáváme úděly jeho těla, církve (1 K 12,13).

7/ „*Učte je, aby zachovávali všechno, co jsem vám přikázal.*“ Nově získaní učedníci jsou vyučováni základním prvkům křesťanského života, zatímco pokročilejší vyučování je poskytováno zralějším učedníkům, když jsou dále v křesťanském životě. Křesťan po celý svůj život zůstává učedníkem, nikdy se nestává mistrem, protože je jen jeden Mistr, Ježíš (23,8). Ježíšova slova mají nejvyšší autoritu a nacházíme je v evangeliích. Matoušovo

evangelium je jedinečnou učebnicí Ježíšova vyučování. Zplnomocněnými autoritativními posly, kteří věrohodně a neomylně vykládají Ježíšovo učení, jsou pouze apoštolé, jejichž poselství nacházíme ve 27 spisech Nového zákona. My všichni jako učedníci máme usilovat o to, abychom pod vlivem působení Ducha svatého Ježíšova slova správně pochopili a podle nich žili. Nejde tedy pouze o získávání znalostí, ale učedníci se mají učit „zachovávat“ vše, co jim Ježíš přikázal, podřizovat své životy jeho svrchované vůli. Poslušnost je znakem Ježíšových učedníků.

7/ „A hle, já jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku.“ Ježíšova slova i celé Matoušovo evangelium nekončí příkazem, ale zaslíbením Ježíšovy mocné a potěšující přítomnosti. Po pověření k náročnému poslání, jež je učedníkům svěřeno, následuje zaslíbení, jež povzbuzuje srdce těch, kterým bylo svěřeno tolik odpovědnosti. Zaslíbení zní, „já jsem s vámi“, příslib, jenž připomíná jeho příslib v 18,20, „*Neboť kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich*“, právě tak jako identifikaci Ježíše jako „*Immanuel*“, „*Bůh s námi*“ (1,23). Ježíš, je se svými učedníky, uprostřed nich a dokonce přímo v nich v Duchu svatém a zmocňuje je k tomu, aby plnili poslání, jež jim bylo svěřeno. Naplňuje se jeho slovo, „*Kdo vás přijímá, přijímá mne; a kdo přijímá mne, přijímá toho, který mne poslal*“ (10,40). Zaslíbení Ježíšovy pokračující přítomnosti není omezeno jen na speciální příležitosti, nebo jen pro bezprostřední budoucnost, ale trvá „*po všechny dny až do skonání tohoto věku*“.

Obsah

Matoušovo evangelium	1
Původ Ježíše Krista a jeho narození (Mt 1)	1
Klanění mudrců a útěk do Egypta (Mt 2).....	3
Jan Křtitel a Ježíšův křest (Mt 3)	4
Pokušení na poušti (Mt 4,1-11).....	6
Počátek Ježíšovy činnosti (Mt 4,12-25).....	8
Blahoslavenství (Mt 5,1-12).....	9
Křesťanův vliv ve světě: sůl a světlo (Mt 5,13-16).....	12
Vztah Krista a křesťana ke Starému zákonu (Mt 5,17 – 20).....	13
O zabítí (Mt 5,21-26).....	14
O cizoložství a rozluce (Mt 5,27–32).....	16
O přísaze, odplatě a lásce k nepřítelům (Mt 5,33–48).....	19
Pokrytecká nábožnost a pravá zbožnost (Mt 6,1–18)	22
O zabezpečení života (Mt 6,19–34)	26
O nesouzení druhých a vyslyšení modliteb (Mt 7,1-12).....	28
Dvě brány a cesty, dvojí ovoce, dvojí učedníci, dva stavitelé (Mt 7,13 – 28)....	29
Příklady víry (Mt 8, 1-13)	31
O bezvýhradném následování Ježíše (Mt 8,14-27).....	34
Uzdravení duchovní posedlosti (Mt 8,28-34)	36
Uzdravení ochrnutého – (Mt 9,1-8).....	37
Povolání celníka (Mt 9,9-13)	38
Mísení starého a nového (Mt 9,14-17).....	40
Čtyři Ježíšovy zázraky uzdravení (Mt 9,18-34).....	42
Vyslání dvanácti apoštolů – (Mt 9,35-10,15).....	43

Jako ovce mezi vlky (Mt 10,16-33)	46
Oddanost a důstojnost učedníka (Mt 10,34-11,1)	47
O Janu Křtiteli (Mt 11,2-19)	48
Běda nekajícím a odpočinutí obtíženým (Mt 11,20-30)	50
Ježíš je pánem nad sobotou (Mt 12,1-14)	53
Spor farizeů s Ježíšem (Mt 12,15-32)	54
Dobry a zly člověk, zlé pokolení, pravá Ježíšova rodina (Mt 12,33-50)	57
Podobenství o rozsévači (Mt 13,1-8.18-23).....	59
Proč Ježíš mluví v podobenstvích (Mt 13,10-17)	61
Podobenství o pleveli mezi pšenici (Mt 13,24-30.36-43).....	63
Podobenství o hořčičném zrně a kvasu (Mt 13,31-35)	64
Podobenství o pokladu, perle, a rybářské síti (Mt 13,44-52).....	65
Ježíšovo kázání v Nazaretě a stětí Jana Křtitele (Mt 13,53-14,12).....	66
Nasycení pěti tisíců (Mt 14,13-21).....	69
Ježíš kráčí po moři a uzdravuje v Genezaretu (Mt 14,22-36).....	71
Co člověka znečišťuje (Mt 15,1-20)	73
Ježíš slouží pohanům (Mt 15,21-39).....	75
Varování před učením farizeů a saduceů (Mt 16,1 - 16,12)	77
Petrovo vyznání a pověření (Mt 16,13-20)	80
První předpověď utrpení Mesiáše a cesta jeho učedníků (Mt 16,21-28).....	83
Sláva Mesiáše (Mt 17,1-13)	85
Uzdravení posedlého chlapce, chrámová daň (Mt 17,14-27)	86
Velikost v království nebeském a varování před svody (Mt 18,1-9).....	88
Pastorační péče ve sboru (Mt 18,10-20)	90

Důležitost odpuštění (Mt 18,21-35)	92
O rozvodu (19,1-12)	94
Boží království patří dětem a bohatí do něho těžko vcházejí (Mt 19,13-30).....	95
Podobenství o dobrém zaměstnavateli (Mt 20,1-16)	97
Předpověď Ježíšova utrpení a žádost synů Zebedeových (Mt 20,17-28)	99
Uzdravení slepých u Jericha a Ježíšův vjezd do Jeruzaléma (Mt 20,29-21,9) .	100
Vyčištění chrámu a uschlý fíkovník (Mt 21,10-22)	102
Spor o Ježíšovu pravomoc a podobenství o dvou synech (Mt 21,23-32)	104
Podobenství o zlých vinařích (Mt 21,33-45).....	107
Podobenství o hostině a svatebním šatu (Mt 22,1-14)	108
Spor o daň císaři a o vzkříšení (Mt 22,15-33).....	110
Největší přikázání a Mesiáš, Syn Davidův (Mt 22,34-45).....	112
Varování před zákoníky a farizeji (Mt 23,1-22)	114
Běda zákoníkům a farizeům (Mt 23,23-39)	117
Znamení konce tohoto věku (Mt 24,1-14)	119
Velké soužení a příchod Syna člověka (Mt 24,15-31).....	122
Výzva k bdělosti a věrnosti (Mt 24,32-51)	124
Podobenství o deseti družičkách (Mt 25,1-13)	125
Podobenství o hřivnách (Mt 25,14-30)	127
O posledním soudu (Mt 25,31-46)	128
Plán na zabití Ježíše (26,1-16).....	130
Ježíšova poslední večeře s učedníky (Mt 26,17-29)	133
Getsemane (Mt 26,30-46).....	135
Ježíšovo zatčení a soudní proces před radou (Mt 26,47-68).....	138

Petrovo zapření Ježíše a Jidášův konec (Mt 26,69-27,10).....	141
Ježíš před Pilátem (Mt 27,11-31)	143
Ježíšovo ukřižování (Mt 27,32-50)	145
Dramatické události po Ježíšově smrti a pohřeb (Mt 27,51-66).....	148
Vzkříšení Ježíše (Mt 28,1-15)	151
Velké poslání (Mt 28,16-20)	153
Obsah.....	156